SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı

24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ (H. 1113-1115 /M. 1702-1703)

Yüksek Lisans Tezi

Uğur YETER

Sivas
Ekim 2023

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Ana Bilim Dalı

24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ (H. 1113-1115 /M. 1702-1703)

Yüksek Lisans Tezi

Uğur YETER

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Hasan YÜKSEL

Sivas
Ekim 2023

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu Yüksek Lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

1. Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
2. Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifâde ederek gösterdiğimi;
3. Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dahil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
4. Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifâde ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

07/09/2023

Uğur YETER

ÖN SÖZ

Amasya şehri, Osmanlı Devleti'nin uhdesine geçmesiyle birlikte, önemli bir şehzâde sancağı olma özelliği kazanmıştır. Bu sancak ilerleyen yıllarda, altı şehzâdenin pâdişâh olduğu ve on iki şehzâdeye ev sahipliği yapmış bir sancak şehri olarak geçmektedir. Bunun dışında, önemli bir ilim merkezi haline geldiğini söylemek mümkündür. Osmanlı Devleti için bu kadar önemli bir merkez için, önemli arşiv belgelerinden olan şer'iyye sicilleri sayesinde, şer'i mahkemelerde tutulan kayıtlar incelenmek suretiyle görülen dâvâlar hakkında detaylı bilgi edinmek mümkündür. Bu çalışmada, Amasya şehrinin hukuki yapısı, sosyal yapısı, ekonomik durumu, idârî yapısı gibi mikro düzeyde bilgiler ile Osmanlı Devleti'nin toplumsal yapısı ve taşra yönetimi hakkında geçerli ve doğru bilgiler toplanabileceği düşünülmektedir.

İşte bu amaçla çalışmanın ana kaynağını, 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicili Defteri olarak belirledik. H.1113-1115 (M.1702-1703) tarihleri arasını kapsayan bu defterin kayıt edildiği dönem, Sultan II. Mustafa Dönemi'ne rastlamaktadır. Toplam 65 sayfadan oluşmakta olan şer'iyye sicili defterinde Osmanlı Devleti'nin şer'i mahkemelerinde görülen dâvâ suretleri, ferman suretleri, hâne başına önceden belirlenen vergi listeleri, görev tevcihi ile ilgili berâtlar ve izinler gibi muhtelif türde belgeler yer almaktadır.

24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde bulunan toplam 191 adet belgenin, transkripsiyonu yapılarak günümüz alfabesine çevrilmiştir. Çalışmada yer alan ekler bölümüne, defterin orijinal nüshalarının resimleri eklenmiştir.

Elimizden geldiği kadar defterde geçen yer, şahıs veya eşya isimlerini doğru vermeye çalıştık. Fakat yine de hatalarımızın olabileceğini, bu hataların hoşgörü ile karşılanacağı beklentisi içerisindeyiz.

Bu tez konusunun hazırlanmasında, emeğini hiç esirgemeyen saygı değer tez danışmanım Prof. Dr. Hasan Yüksel'e, bölüm hocalarımızdan Doç. Dr. Zafer Karademir'e teşekkürü bir borç bilirim. Yine çalışmalarım esnasında bana, destek veren sevgili eşim, hayat arkadaşım Zuhal Yeter'e, kızım Ebrar Yeter'e, oğlum Dursun Tuğrul Yeter'e ve çok değerli kardeşim Dr. Fatih Yeter'e sevgi ve şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER ..... **i**

KISALTMALAR LİSTESİ ..... **v**

TABLO LİSTESİ ..... **vii**

ÖZET ..... **ix**

ABSTRACT ..... **xi**

GİRİŞ **1**

1. BÖLÜM **3**

OSMANLI DEVLETİ'NDE KADILIK MÜESSESİ VE ŞER'İYYE MAHKEMELERİ **3**

1.1. Kadının Tanımı ve Tarihsel Süreçte Gelişimi 3

1.2. Kadılarda Aranan Şartlar 4

1.3. Tâyin ve Dereceleri 5

1.4. Yargılama Şekli ve Kadıların Uyması Gereken Temel Kurallar 7

1.5. Şer'iyye Mahkemeleri 8

1.6. Şer'iyye Mahkemelerinde Görev Yapan Görevliler 10

1.6.1. Nâib 10

1.6.2. Müftü ve İmâm 12

1.6.3. Muhzır 13

1.6.4. Çavuş (Dergâh-ı Âli Çavuşları) 13

1.6.5. Kâtip 14

1.6.6. Kassam 14

1.6.7. Subaşı 15

2. BÖLÜM **17**

AMASYA ŞEHRİNİN TARİHİ, ŞER'İYYE SİCİLLERİNİN ÖNEMİ VE 24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN TANITIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ 17

2.1. Amasya'nın Tarihi 17

2.2. H.1113-1115 (M.1702-1703) Tarih Aralığında Osmanlı Devleti'nin Genel Ahvâli 22

2.3. Osmanlı Devleti'nde Amasya Sancağına Çıkan Şehzâdeler 24

2.4. Osmanlı Devleti'ne Ait Şer'iyye Sicilleri ve Amasya Şer'iyye Sicilleri 24

2.4.1. Amasya Şer'iyye Sicilleri Hakkında Bugüne Kadar Yapılan Yüksek Lisans Tez Çalışmaları 29

2.4.2. Amasya Şer'iyye Sicilleri Hakkında Bugüne Kadar Yapılan Doktora Tez Çalışmaları 32

2.5. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Tanıtımı ve Transkripsiyonu Yapılırken Takip Edilen Metod 33

3. BÖLÜM 35

24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NE GÖRE AMASYA SANCAĞI'NIN İDÂRÎ TAKSÎMATI 35

3.1. Mahalleler 35

3.2. Nâhiyeler ve Köyler 36

3.3. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde Geçen İdareciler 39

4. BÖLÜM 45

24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NE GÖRE SOSYAL HAYAT 45

4.1. Nikâh ve Boşanma 45

4.2. İhtidâ Hareketleri 49

4.3. Ölüm Keşifi ve Tespiti 49

4.4. Âdî Suçlar 53

4.5. Vasî Tâyini 56

4.6. Rü'yet-i Hilâl (Hilâl Görme) 58

4.7. Su Kullanımı ile İlgili Anlaşmazlıklar 59

4.8. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde Geçen Müslim Erkek ve Kadın İsimleri 60

4.9. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde Geçen Gayrimüslim İsimleri 64

4.10. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde Geçen Ünvan ve Lakaplar 65

5. BÖLÜM 69

24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NE GÖRE İKTİSÂDÎ HAYAT 69

5.1. Alış ve Satış İşlemleri 69

5.2. Borç İlişkileri 70

5.3. Miras 75

5.4. Vergilerin Toplanması 76

6. BÖLÜM 81

24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NDE GEÇEN VAKIFLAR, SOSYAL VE DİNİ YAPILAR 81

6.1. Vakıflar ve Zâviyeler 81

7. BÖLÜM 87

24 NUMARALI AMASYA ŞER' İYYE SİCİLİ'NİN TRANSKRİPSİYONU (H. 1113-1115 /M. 1702-1703) 87

SONUÇ 215

KAYNAKÇA 217

EKLER 223

ÖZ GEÇMİŞ 259

KISALTMALAR LİSTESİ

age. : Adı Geçen Eser

agm. : Adı Geçen Makale

AŞS. : Amasya Şer'iyye Sicilleri

b. : Belge

Bkz. : Bakınız

C. : Cilt

Çev. : Çeviren

DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi

H. : Hicri

Haz. : Hazırlayan

M. : Mîlâdî

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

OTAM : Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi

S. : Sayı

s. : Sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

TTK : Türk Tarih Kurumu

vb. : ve benzeri

vs. : vesair

Yay. : Yayınları, Yayınevi

BOA : Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi.

TABLO LİSTESİ

Tablo 1. Amasya Şer'iyye Sicilleri Kataloğu 27

Tablo 1. Amasya Şer'iyye Sicilleri Kataloğu (devamı) 28

Tablo 1. Amasya Şer'iyye Sicilleri Kataloğu (devamı) 29

Tablo 2. XVIII. Yüzyıl Başlarında Amasya Şehrinin Mahalleleri 36

Tablo 3. XVIII. Yüzyıl Başlarında Ezinepazarı Nâhiyesine Bağlı Köyler 37

Tablo 4. XVIII. Yüzyıl Başlarında Geldigelen Nâhiyesine Bağlı Köyler 38

Tablo 5. XVIII. Yüzyıl Başlarında Akdağ Nâhiyesine Bağlı Köyler 38

Tablo 6. XVIII. Yüzyıl Başlarında Hakala Nâhiyesine Bağlı Köyler 39

Tablo 7. XVIII. Yüzyıl Başlarında Veray Nâhiyesine Bağlı Köyler 39

Tablo 8. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne Göre Müslim Erkek İsimleri 61

Tablo 9. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne Göre Müslim Kadın İsimleri 62

Tablo 10. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne Göre Gayrimüslim İsimleri 64

Tablo 11. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne Göre Ünvan ve Lakaplar 65

ÖZET

Yazılı arşiv kaynakları sınıfında bulunan şer'iyye sicilleri, muhtevâsında bulundurduğu bilgi çeşitliliği bakımından önemli bir yazılı mirastır. Bu belgelerin içerisinde ait olduğu dönem ile ilgili bölgede yaşayan halkın askeri, hukuki, idârî, dini ve ekonomik durumu gibi birçok alanda mukayese yapma olanağı veren bilgiler sunmaktadır. Bu siciller, ait olduğu kentin idârî taksîmatı, yerleşim birimlerinin isimleri ve konumları, defterde geçen kişilerin ünvan veya lakapları, toplumu oluşturan kişiler arasındaki ilişkileri, şehirdeki âsâyişi, alım-satım, miras, vasî tâyini, nikâh, boşanma, işlenen suçlar, vergi toplama uygulaması, merkezden gelen emirler gibi birçok toplumsal ve idârî konular hakkında resmi bilgiler vermektedir. Amasya şehrinin tarihine ışık tutan aynası konumunda olan siciller, ait olduğu dönemde yaşayan toplumun anlaşılmasına yardımcı olan kaynakların başında bu defter gurupları gelmektedir.

Söz konusu tez çalışmasında 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicili Defteri'ni merkeze alarak transkripsiyonu ve değerlendirilmesi yapılmıştır.

Çalışma yedi bölümden meydana gelmektedir. Birinci bölümde, kaynak taraması yapılarak, şer'i mahkemeler, kadılık kurumu, kadı yardımcıları hakkında bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise, Amasya'nın, tarihi, coğrafi konumu ve özellikleri, Amasya şehrine ait olan şer'iyye sicilleri hakkında açıklamalar yapılmıştır. Bu çalışmanın konusu oluşturan defterin fiziki yapısı ile ilgili bilgiler ikinci bölümde yer verilmiştir. Üçüncü bölümden başlayarak, metnin transkripsiyonun verildiği yedinci bölüme kadar ayrı başlıklar ve bölümler halinde defterin detaylı incelemesi sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Amasya, kadı, şer'i mahkemeler, şer'iyye sicilleri.

ABSTRACT

Sharia registers, classified as written archival sources, are a critical written heritage regarding the variety of information they contain. These documents provide information on the military, legal, administrative, religious, and economic status of the people living in the region during the period they belong, allowing comparisons to be made in many areas. These registers provide official information on many social and administrative issues, such as the administrative division of the city to which they belong, the names and locations of the settlements, the titles or nicknames of the people mentioned in the book, the relations between the people who make up the society, the peace in the city, buying and selling, inheritance, appointment of guardians, marriage, divorce, crimes committed, tax collection practices, orders from the center. The registers, which are the mirror that sheds light on the history of Amasya, are the primary sources that help to understand the society living in the period to which they belong.

In this thesis, the transcription and evaluation of the Amasya Shar'iyye Registry Book No. 24 has been done by taking it to the center.

The study consists of seven chapters. The first chapter gives information about the Sharia Courts, Kadi Institution, and Kadi assistants by scanning the sources. In the second part, the history, geographical location, and characteristics of Amasya and explanations about the Sharia registers belonging to the city of Amasya were made. Information about the physical structure of the registry, which is the subject of this study, is given in the second chapter. From the third to the seventh chapter, where the text transcription is given, a detailed book analysis is presented under separate headings and chapters.

Keywords: Amasya, kadı, sharia courts, sharia registers.

GİRİŞ

Osmanlı tarih araştırmalarında, şer'iyye sicilleri önemli bir arşiv kaynağıdır. Osmanlı Toplumu'nun siyâsi, iktisâdî ve sosyal açıdan daha iyi anlaşılabilmesi ve kavranabilmesi için önemlidir.

Osmanlı Devleti'ne ait şer'iyye sicillerinden elimize geçen ilk örnek, Bursa şehrine ait olan 1455 tarihli kayıttır. Osmanlı hukuk yapısında yapılan değişiklikler ve reformlar sonucu, XIX. yüzyılın ikinci yarısında farklı statüde olan mahkemeler hukuk sistemine ilave edilmiştir. Bu değişikliğe bağlı olarak bu tarihten sonra, farklı mahkemelerin kurulmasıyla şer'iyye sicillerindeki konu çeşitliliğinde azalmaların olduğu görülmektedir. Şer'iyye sicillerinin, Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Dönemi'ne ait olan kısmının günümüze ulaşmamasının en önemli nedeni, yeterince iyi muhâfaza edilememesinden kaynaklı sorunlar nedeniyle, elimize ulaşmamış olmasıdır. Sicillerin muhâfazasına verilen önemi ancak, H.1290 tarihli Sicillât-ı Şer'iyye ve Zabt-ı Deâvi Cerideleri emirleriyle, Kudüs Şer'iyye Sicilleri örneğinde rastlanmaktadır.[1]

Şer'iyye sicilleri, belge çeşitliliği bakımından birçok tür vesîkayı içerisinde barındırmaktadır. Bu belgelerin bir kısmını bizzat kadı tarafından verilen i'lâm, hüccet, tereke hükümleri oluştururken, bir kısmını ise merkezden taşraya gönderilen berât, ferman, emir, buyruldu, tezkere, gibi belgeler oluşturmaktadır. Birinci kısıma ait olan belgeler, defterlerin başlangıcından itibaren sicil-i mahfuz olarak kaydedilirken, ikinci kısım belge nüshaları ise, defterin son sayfalarına sicil-i mahfuz defterlü şeklinde kayıt edildiği görülmektedir. Defterlerdeki sayfa sayısı, hüküm sayısı ve hacmine göre değişmektedir. Edirne, Bursa, İstanbul gibi şehirlerin defterlerinde belge türüne göre ayrı defterler oluşturulurken, kazalarda özellikle muhtelif belgelerin tamamının, tek bir defterde tutulduğu görülmektedir. Örnek verilecek olursa, Edirne şehrine münhasır olan defterler incelediğinde, yalnız tereke kayıtlarını içeren tereke defterleri, kassam defterleri ve beledi kassam defterlerinin ayrı ayrı tutulduğu görülmektedir.[2]

[1] Yunus Uğur, *"Şer'iyye Sicili", DİA,* C.XXXIX, İstanbul 2010, s.2.
[2] Yunus Uğur, *agm*, s.3.

Kadılar görev yaptıkları kazada, âsâyişin sağlanması, vergilerin düzenli bir şekilde toplanmasının sağlanmasını ve mahkemeye intikal eden her türlü anlaşmazlığı şer'i ve örfi hukuk çerçevesinde karar vererek adâleti tesis edilmesinden sorumluydular. Tanzimât Dönemi'ne kadar geniş yetkiye sahip olan kadılar, Tanzimât Dönemi'nde hukuk alanında yapılan yenilikler sonucunda yetkileri sınırlandırılmıştır. 1839 Tanzimât Fermanı'nın ilan edilmesinden sonra, hukuk alanında yapılan köklü reformlardan önce, şer'i mahkemelerden başka mahkeme bulunmamaktaydı.[3] Şer'iyye sicilleri ait olduğu şehrin idârî yapısı, sosyal ve dini yapıları ve halkın gündelik yaşamı ile ilgili bilgi içeren vesikalardır.

Bu çalışma, yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, Osmanlı Devleti'ndeki hukuk sisteminin bir parçası olan şer'i mahkemeler ve kadılık müessesi hakkında, alt başlıklara indirgemek suretiyle kadı ve yardımcılarının görev yetkileri ve şer'i mahkemelerin işleyişine dâir açıklamalara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise, Amasya şehrinin tarihi, defterin yazıldığı dönem de Osmanlı Devleti'nin genel durumu, şer'iyye sicillerinin önemi ve 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin tanıtımı ve Amasya şehrine ait şer'iyye sicilleri ile ilgili bugüne kadar yapılan doktora ve yüksek lisans tez çalışmalarının listesi, çalışmaya konu olan defterin fiziki durumu ve muhtevâsı hakkında açıklamalar ayrı ayrı alt başlıklar altında verilmiştir. Üçüncü bölümde, Amasya'nın idârî taksîmatına bağlı olarak, defterde geçen, mahalle, nâhiye ve köylerin isimleri tablolar halinde verilmiştir. Belgeler konularına göre ayrılarak, defterde geçen idareciler, sosyal hayat, iktisâdî hayat, sosyal, dini yapılar, kullanılan isimler, ünvanlar ve lakaplar ile ilgili bilgi ve açıklamalar ise dördüncü, beşinci ve altıncı bölümlerde alt başlıklara indirgenmek suretiyle sunulmuştur. Yedinci bölümde ise, 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin transkripsiyon metnine yer verilmiştir.

[3] Musa Çadırcı, *Tanzimat Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, TTK, Ankara 2013.

1. BÖLÜM

1. OSMANLI DEVLETİ'NDE KADILIK MÜESSESİ VE ŞER'İYYE MAHKEMELERİ

1.1. Kadının Tanımı ve Tarihsel Süreçte Gelişimi

Kadı sözlükte kazâdan, yapan, yerine getiren, anlamlarına gelmektedir. Kazâ kelimesi, yargı ifâdesini karşılamaktadır.[4] "*Kadı kelimesi, Arapçada kaf ve dad harfleriyle meydana gelen "kada" yani yargılama kelimesinden türer ve yargıç demektir.*"[5]

İnsanın var olduğu yerde, meydana gelen ihtilâflı meselelerin çözülebilmesi, adâlet ve hukuk kurallarının yerine getirilmesi için kadılık kurumuna ihtiyaç duyulmuştur. Kadılık müessesesi ilk olarak İslâm Devleti'nin kurulmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır. İslâm Devleti ile beraber kadılık kurumu oluşturulurken, Hz.Ömer Dönemi'nde teşkilâtlanmaya bağlı olarak görevlendirilen kadı sayısının hızla arttığı görülmektedir. Zaman içerisinde kadılık müessesi, itibarı yüksek bir makam halini almıştır. İlerleyen dönemlerde, çeşitli İslâm Devletleri, bu kurumu temelde esas alarak devletin idârî ve hukuki alanlarında kadılık kurumunun kullanılmasını sağlamışlardır.

Osmanlılarda kadı, şer'i ve örfi hükümleri yerine getirirken, aynı zamanda merkezden gelen emirleri icrâ eden bir memur olarak görev yapmaktaydı. Osman Gazi tarafından Karacahisar'ın fethinden sonra, Dursun Fakih şehrin kadılığına atanmış ve kiliseden camiye çevrilen, caminin imâmlığına getirilmiştir.[6] Osmanlı Devleti'nde en büyük kadılıklar ilk olarak İznik ve Bursa şehirlerinde kurulmuş daha sonra, fetihlerin devamı sonucu ele geçirilen yerlerde ikinci ve üçüncü derece kadılıklar kurulmuştur.[7] I. Murad Dönemi'nde, daha önce İslâm Devletleri'nde

[4] Ferit Develioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat (Eski ve yeni harflerle*), Ankara 2005, s.478.
[5] İlber Ortaylı, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, İstanbul 2016, s.11.
[6] Hasan Aksoy, *"Dursun Fakih ", DİA*, C. X, İstanbul 1994, s.7.
[7] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı*, Ankara 2022, s.91.

kullanılan *kadîleşker* ve *kadi'l-kudâtlık* görevlerine benzer bir mevki olan *kazaskerlik* makamı kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nin topraklarının genişlemesiyle birlikte Fatih Sultan Mehmed Dönemi'nde, Karamani Mehmed Paşa'nın tavsiyesi ile Anadolu ve Rumeli Kazaskerliği olarak, *kazaskerlik* makamı ikiye ayrılmıştır. Bu makam sahipleri İlmiye sınıfı mensubu olup, yargı, eğitim ve öğretim işlerinden sorumlulardı. Derece ve mertebe yönünden özellikle Fatih Kanunnâmesi ile birlikte, Rumeli Kazaskeri daima Anadolu Kazaskeri'ne göre, birinci derece yetkili olarak görülmüştür. Osmanlı coğrafyasında kaza adı verilen idârî birimlere taksim edilerek, başta yargı olmak üzere idârî ve belediye görevlerini icrâ etmek üzere geniş yetkiler verilerek bu idârî birimlere kadılar görevlendirilmiştir.

Osmanlı Devleti'nde görevlendirilen kadılar, şer'i ve örfi hukuk açısından dâvâlara bakarken, kararları şer'i mahkemelerde Hânefi Mezhebi fıkhına bağlı olarak vermişlerdir. Kadılar yargı görevinin dışında, bulundukları bölgedeki şehir veya kasabalarda belediye hizmetleri, idârî görevler ve günümüzdeki noter hizmetine benzer görevleri yerine getirmişlerdir.[8] Tanzimât öncesi dönemde, kadıların görev yetkileri oldukça geniş tutulmuş, Tanzimât Fermanı ile birlikte yetkileri kısıtlanarak, genellikle medeni hukuk içinde var olan evlenme, boşanma ve miras gibi dâvâlara bakmışlardır.

1.2. Kadılarda Aranan Şartlar

Osmanlılar, ülkenin en ücra köşesinde dahi şer'i ve örfi hukuk kurallarının eksiksiz ve tam uygulanmasına önem vermişlerdir. Bu amaçla kadı seçimine ve eğitimine ayrıca bir ihtimâm ve özen göstermişlerdir. Kadı olabilmek için, öncelikle Sahn Medreseleri'nden icâzetnâme alma şartı bulunmaktaydı. Medrese eğitimini tamamlayan öğrenciler, *Dânişmend* sıfatıyla İstanbul, Edirne, Bağdat gibi şehirlerde görev yapan kadıların yanında bir nevi staj yaparlar, daha sonra derecesine uygun ve kadılık kontenjanı boş olan yerlere kadı olarak atanırlardı. Bu dânişmendler isterlerse medresede bir müddet müderrislik yaptıktan sonra, ister Kazasker Dîvân'ına başvurarak kadılığa geçebilirler ya da Kazasker Dîvân'ında bir süre tecrübe

[8] Yusuf Halaçoğlu, *XVI-XVII. Yüzyıllarda Osmanlı Devlet Teşkilât ve Sosyal Yapı*, Ankara 2014, s.127.

kazandıktan sonra, icâzetnâme aldığı medresenin derecesine göre uygun olan, boş durumdaki kadılık veya müderrislik görevlerine atamaları yapılırdı.

Bir kimsenin, Osmanlı Devleti'nde kadı olabilmesi için bazı nitelikler aranmaktaydı. Bunlar rüşd sahibi olmak, mümeyyiz akla sahip olmak, adâlet sahibi ve ehl-i îmân olmak, tarafsız olmak, soyca bilinir ve sahih olmak, asgari düzeyin üzerinde ilm-i hukuk bilgisine sahip olmak ve erkek olmak gibi bazı temel kabiliyetler ve özellikler taşıması gerektiği görülmektedir. Yeterli derecede medrese eğitimini alan ve bu şartları taşıyan adayların, kadılık görevinin tevcih olunmasının önünde herhangi bir engel bulunmamaktaydı.[9]

Osmanlı İmparatorluğu'nda, İlmiye sınıfını oluşturan ilim ehilleri üç gurupta toplanabilir. Bunlar medrese eğitimden sorumlu *müderrisler,* şer'i hukuka göre fetvâ vermekle görevli ve aynı zamanda din görevlisi olan *müftüler*, ve kazâ (yargı) ile birtakım idârî görevleri bulunan *kadılardan* oluşmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'na mensup kadılar da iyi bir medrese eğitimi almak ve yeterli derecede hukuk bilgisine sahip olmak gibi yeterlilikler aranmaktaydı. Bu şartlarla birlikte kadılar, İlmiye sınıfı içerisinde bölümler arası geçiş hakkına sahip oldukları görülmektedir.

1.3. Tâyin ve Dereceleri

Kadı tâyini, XV ve XVI. yüzyıllara kadar mevleviyet denilen büyük kadılıklar ile taşra kadılıklarının atama işlemleri, Rumeli ve Anadolu Kadıaskeri'nin, Dîvân-ı Hümâyun toplantılarında arzları sonucu Pâdişâh berâtı ile gerçekleşmekteydi. Fatih Dönemi ile birlikte artık dîvân toplantılarına vezîr-i a'zamların başkanlık yapmaya başlamaları sonucunda, kadıların atanması, kadıaskerlerin teklifleriyle vezîr-i a'zam tarafından bu tekliflerin onaylanmasıyla yapıldığı görülmektedir. XVI. asrın başlarına kadar, kadı atamalarında kazaskerler etkili iken, bu yüzyılın sonlarına doğru, İlmiye sınıfında giderek güçlenen şeyhülislâmların özellikle üst rütbeli kadı tâyinlerini yapma yetkisini kendi inisiyatiflerine geçirdikleri görülmektedir.

[9] İlber Ortaylı, "Osmanlı Kadısı: Tarihi Temeli ve Yargı Görevi", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,* , C.30/S:1, 1974, s.118.

Kadıların hizmet süresi, farklı dönemlerde değişikliklere uğrayarak on sekiz ay ile üç yıl arasında değişmektedir. Herhangi bir suçu olmadan görev yeri değiştirilen kadıların, yeni görev yerlerinde bu süreler dikkate alınarak telafi edilirdi. Hizmet sürelerinin kısa tutulmasının sebebi, kadıların görev yaptıkları bölge halkı ile aşırı samimi olmaları sonucu görev yetkilerini kötüye kullanmalarının önüne geçilmek istenmiştir. Görev süresi dolan kadılar, merkeze çekilirler ve yeni görev yerlerine atanmalarını beklerlerdi. Bu zaman içerisinde medreselerde müderrislik yaparak, kendilerini geliştirme imkânı bulmaktaydılar.[10]

Kadılık Müessesi'nin görev bölgeleri, ülkenin idârî taksîmatına bağlı olarak merkez teşkilâtı kadılıkları, eyâlet, sancak ve kaza gibi bölgelere ayrılmıştır. Kaza kadılıkları Rumeli, Anadolu ve Mısır'daki kazalarda bulunan kadılıklar genel anlamda üç bölüme ayrılmaktadır. Bunlardan Rumeli'de görev yapan kadılar Rumeli Kazaskeri Defteri'ne, Anadolu'da görev yapan kadılar, Anadolu Kazaskeri Defteri'ne kayıt edilmekteydi. Tâyin olunacak olan kadılar, hangi bölge defterine kayıtlı ise ancak, o bölgeye atama yapılırdı. Kadıların derecelerini gösteren kazasker defterlerine göre, Anadolu'daki kaza kadılıkları on sınıfa, Rumeli'deki kadılıklar dokuz sınıfa ve Mısır kadılıkları ise altı sınıfa ayrılmaktaydı.[11]

Osmanlı Devleti'nde kadılar, müderrislikleri sırasındaki derecelerine göre kadılığa getirilirlerdi. Kadıların ücretleri, bulunduğu bölgenin büyüklüğü, nüfusu, ticari hacmi gibi görev yapılacak şehrin özelliklerine göre değişmekteydi. Kadılık mesleği, XV. yüzyıla gelince, kazandıkları ücretin az olması nedeniyle fazla ilgi görmediği görülmektedir. Bunun üzerine Fâtih Sultan Mehmed Dönemi'nde, kadılara verilen ücretlerin arttırıldığı görülmektedir. Kadıların yevmiye hesabı tahminen hesaplanarak, yüz akçe ile beş yüz akçe arasında değişmekteydi. Kadılık dereceleri, Sahn ve Ayasofya Medrese'lerine bağlı müderrisler, kadılığın en yüksek makamı olan *"Taht kadılığı"* veya "*Mevleviyet"* adı verilen beş yüz akçelik eyâlet kadılıkları şeklinde sıralanırlardı. Ayrıca, üç yüz akçelik kadıların defterdâr olmaları, beş yüz akçelik kadıların ise, beylerbeyi olmalarına imkân veren hüküm yer almaktaydı. XVI. yüzyılda İstanbul'da görev yapan kadıların aldıkları ücretler üç

[10] Ekrem Buğra Ekinci, "Osmanlı Devleti'nde Mahkemeler ve Kadılık Müessesi Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C. 3/ S: 5, 2005, s. 418.
[11] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *age.*, s.88.

yüz ile beş yüz akça arasında değişirken, Anadolu'da görev yapan kadıların kazançları yüz ile iki yüz akça arasında değişmekteydi.[12] Görev yerleri, mertebe yönünden mevleviyet derecesine yükseltilen veya bir alt kademeye düşürülen bölgeler de bulunmaktaydı. Örneğin, kaza derecesinde olan bir yerleşim yeri mevleviyet mertebesine çıkarılırken, mevleviyet derecesinde olan başka bir yerin kaza derecesine düşürüldüğü görülmektedir. Bu durum, Osmanlı coğrafyasındaki bölgelerde bulunan kadılık derecelerinin bâki olmadığını, zamanla değişebileceğini göstermektedir.

1.4. Yargılama Şekli ve Kadıların Uyması Gereken Temel Kurallar

İslâm dini ile birlikte oluşan İslâm hukukuna göre, mahkemede karar verme mercinin tek bir kadıdan oluşması zorunluluğu vardır. Yargılamak ve hüküm vermek sadece kadının asli göreviydi. Kadı kendisine mürâcaat eden dâvâcı ve dâvâlı tarafların aralarındaki meselelerin çözümünde hakemlik görevini îfâ ederken, vereceği hükmü şer'i ve örfi hukuk kuralları içerisinde vermesi gerekmekteydi. Osmanlı Devleti'nde kadı karar verirken tamamen bağımsız ve hür olarak Hânefi Mezhebi'nin fıkıh kitaplarına göre, hüküm vermekteydi. Fakat dâvâcı, dâvâsının diğer üç mezhepten herhangi birine göre hüküm verilmesini isterse, bu isteğe kadının uyma zorunluluğu bulunmaktaydı.[13] Verdiği bu hükümlerin sorumlusu yalnızca kadı olup, kararlarının sahih olup, olmaması kadının vicdanına bırakıldığı görülmektedir. Kadılar, karar vermekte zorlandıkları dâvâlarda, merkezde görev yapan kadı ise, şeyhülislâmdan taşrada görev yapan bir kadı ise, bulunduğu kazanın müftüsünden fetvâ isteyebilirdi. Fakat kadının verilen fetvâya uyma zorunluluğu bulunmamaktaydı. Dâvâ sonucunda, verilen hüküm taraflardan biri tarafından sahih görülmez ise, itirazda bulunan kişinin tekrardan dâvânın görüşülmesi için, Dîvân-ı Hümâyun'a başvuru yapma hakkı da bulunmaktaydı.

Osmanlı Mahkemeleri'nde dâvâlar açık ve şeffaf bir şekilde yapıldığı görülmektedir. Bunun sebebi, halkın gözünde mahkemelerin tarafsız ve güvenilir

[12] Yusuf Halaçoğlu, *age.,* s.128-129.
[13] İlber Ortaylı, *age.*, s.72.

olduğunu göstermektir. Dâvâ hükümleri incelediğinde, her dâvâ metninin altında bulunan şuhûdü'l-hâl kısmında müşâhidler lakap ve isimleriyle yer almaktadır. Bu müşâhidler, meslek erbabı olmaları hasebiyle mesleki bilgiye ve tecrübeye ihtiyaç duyulan dâvâlarda kadılara yardımcı olmuşlar, ayrıca dâvânın selâhiyetinin tarafsız ve bağımsız gerçekleşmesi için müşâhidlik yaptıkları görülmektedir.

Kadıların, mahkemede görülen dâvâların sağlıklı ve doğru bir şekilde karar alınabilmesi için uyması gereken genel kurallar bulunmaktadır. Bu kurallar şöyle sıralanabilir; kesinlikle hediye kabul edemez, taraflardan birinin vereceği ziyâfete katılmasının yasaklandığı görülmektedir. Daha önceden babasının azatlı kölesi ise, babasının taraf olduğu bir dâvâda hüküm vermesi ve yine kadı kendi ailesinden birinci derece akrabalarının dâvâlı veya dâvâcı olduğu mahkemelerde karar vermesinin yasaklandığı görülmektedir. Osmanlı mahkemesinde kadılar, çok özel durumlar hariç hiçbir dâvâ mürâcaatını kabul etmeme gibi bir hakkı bulunmamaktadır. Kadılar mahkemede bulunan taraflara cinsiyet, din veya ırk gibi özellikler bakımından eşit davranma mecburiyeti bulunmaktadır. Mahkemede, dâvâlı ya da dâvâcının özgür bir şekilde meseleyi ifâde edebilmelerinin, kadı tarafından tesis edilmesi zorunluluğu bulunmaktadır. Kadılar yargılama görevini yerine getirirlerken, bunun dışında iyi giyinmeli, kaba davranmamalı ve çevresindekiler ile olan davranışlarında devlet ciddiyetini taraflara hissettirmeleri gerekmektedir. Kadı, mahkeme esnasında görülen dâvâ haricinde bir mesele hakkında konuşması uygun değildi. Yine fısıldama veya yüz mimikleriyle farklı bir şeyler anlatmaya çalışması da yasaktı.[14] Kadıların yargılama öncesi ve sırasında uyması gereken kurallara bakıldığında, Osmanlı Devleti'nin, adâletin doğru tesis edilebilmesi için dönemin şartlarına bağlı olarak, titiz bir şekilde temel esaslar ortaya koyduğu görülmektedir.

1.5. Şer'iyye Mahkemeleri

Osmanlı Devleti'nde, Klasik Dönem hukuk sisteminin temel parçası olan şer'i mahkemeler, sicil defterlerinde "meclis-i şer "veya "mahfil-i şer "olarak tek dereceli mahkeme statüsü şeklinde geçmektedir. Osmanlı Devleti'nin hukuk kurallarının çerçevesi oluşturulurken, İslâm dininin emrettiği şer'i hukuk kurallarını

[14] *Age*, s.73.

kullanmış, bununla birlikte örfi hukuk kuralları da zamanın şartlarına göre, güncellenmek kaydıyla kullanıldığı görülmektedir. Osmanlılar örfi hukuk kurallarını, kendilerinden önceki Türk Devletleri'nden aldıklarını söylemek mümkündür. Ancak, bu kurallar Pâdişâh otoritesinin bir sonucu olarak şer'i hukuk kurallarının yetersiz olduğu dâvâlarda veya durumlarda, Pâdişâh kanunnâmeleriyle değişiklik veya ilaveler yapmak suretiyle dönemin şartlarına göre değiştirildiği görülmektedir.

Kadılar, şer'i mahkemelerde nikâh, evlenme, boşanma, miras paylaşımı, yetim mallarının korunması, mahkeme tarafından küçük yaştaki çocukların mirasının korunması için vasî tâyin edilmesi veya azledilmesi, yaralama ve cinayet suçları gibi dâvalara, şer'i hukuk açısından tafsîlâtlı bir şekilde bakarlardı. Halk ile askeri tebaa arasındaki meseleler de bizzat hükümetin emriyle kadılar tarafından muâmelâta göre yargılama yapılır, dâvalar ile ilgili edinilen bilgiler merkeze bildirilerek, Pâdişâh veya Dîvân-ı Hümâyun'da alınan kararlar doğrultusunda cezâlar verilir ve uygulanırdı.[15]

Osmanlı mahkemeleri, her yerleşim yerinde bulunmayıp sadece vilâyet veya kazalarda bulunurdu. Kadının evi veya konağı mahkeme olarak kullanılabilirdi. Mahkeme binası olarak resmi hizmete mahsus bir mekân bulunmamakla birlikte, kurulacak mahkemeler her yerde olmamasına rağmen kadının var olan mekânı değiştirme hakkı bulunmamaktaydı. Ancak geçerli sebepler oluşursa, kadının istediği yerde, mahkeme kurulmasına müsaade edilirdi.[16] Osmanlı Devleti'ndeki idârî taksîmata bağlı olarak eyâlet, sancak ve kazalardaki mahkemelerde sadece buralarda ikâmet edenler yargılanırdı. Kendi ikâmet yeri dışında bir mahkemede hüküm verilirse, bu hüküm geçersiz sayılırdı. Ancak pâdişâh izni alındığı takdirde, verilen yargı hükmü geçerli olurdu ve mahkemenin yargı sınırının genişlemesi sağlanmış olurdu.[17]

Geniş yetkilerle donatılmış olan kadı, merkezden gelen emir ve fermanları, yargılama sonucu verdikleri kararların şer'iyye sicili defterlerine kayıt edilmesi zorunlulukları kanun ile belirlenmiştir. Bu şer'iyye sicili defterleri, vilâyet, sancak ve

[15] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *age.*, s.113.
[16] Feda Şamil Arık, "Osmanlı'da Kadılık Müessesi ", *Osmanlı Tarihi Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Dergisi*, C.8/S:8,1997, s.14.
[17] Mehmet Akif Aydın, "*Osmanlı Devleti'nde Mahkeme* ", *DİA*, C. XXVII, İstanbul 2003, s.343.

kaza merkezlerinde kayıt edilerek, muhâfaza edilmekteydi. Defterlerin muhâfaza edilmesinin sebebi, ileride tarafların dâvâ üzerinden yeni bir çekişme yaşamaları hâlinde, eski kayıtların gün yüzüne çıkarılmasıyla yeni gündeme gelen meselenin çözüme kavuşturulmasıdır. Böylece Osmanlı adâlet sisteminde hukukun devamlılığı esası sağlanmış olmaktaydı.

Osmanlı Devleti'nde şer'iyye mahkemeleri adıyla hukukun üstünlüğünün icrâ edildiği hukuk müesseseleri, Tanzimât Fermanı yayınlanana kadar işlevselliğini korumuş, Tanzimât Dönemi'yle birlikte büyük bir değişime uğradığı görülmektedir. Osmanlı mahkemeleri tek hâkimin hüküm verdiği mahkemeler iken, bundan sonra toplu hâkim gurubunun karar verdiği ve dâvâ konusu çeşitliliğine göre, ayrı yargı mahkemelerin kurulduğu görülmektedir. Tanzimât'la birlikte işlevselliğini tamamen kaybeden Divân-ı Hümâyun'un yerine ise, üst mahkeme olarak 1838 yılında, Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye, 1868'de Şûrâ-yı Devlet ve Divân-ı Ahkâm-ı Adliyye kurulmuştur.[18]

1.6. Şer'iyye Mahkemelerinde Görev Yapan Görevliler

Osmanlılar, adâlet ve hukukun tam anlamıyla doğru ve hızlı bir şekilde tecelli edebilmesi için, ülkenin her bölgesine kadılar tâyin etmişlerdir. Kadılara, bu görevlerinde yardımcı olmaları için, gerekli olan yardımcıları atama veya merkeze teklif etme yetkisinin de verildiği görülmektedir. Bu durum, hüküm sürülen bu geniş coğrafyada imkânlar dahilinde ve zamanın şartlarına göre, düzgün işleyen bir hukuk sisteminin oluşturulmaya çalışıldığını göstermektedir.

1.6.1. Nâib

Nâib sözlükte vekil, birinin yerine vekâleten bakan, kadı vekili anlamlarına gelmektedir.[19] Osmanlı Devleti'nin adâlet sistemi içerisinde hizmet veren şer'iyye mahkemelerinde kadı adına hukuk hizmeti veren memurlara *nâib* denir. Osmanlı yargı sisteminin asil görevlisi kadı olduğuna göre, ona yardımcılık ve vekâlet görevini îfâ eden nâibler, Osmanlılar'da başlangıçtan itibaren hizmet verdikleri

[18] *Agm,* s.344.
[19] Ferit Develioğlu, *Age.,* s.799.

görülmektedir. Fetih geleneğinin bir neticesi olarak, yeni fethedilen bölgelere nasıl kadı ataması yapıldıysa, ihtiyaca binaen nâib ataması da yapıldığı görülmektedir.

Osmanlı İlmiye Teşkilâtı'nın kadı seçiminde gösterdiği özeni, nâib seçiminde de gösterdiği görülmektedir. Kadı seçiminde olduğu gibi, nâib seçiminde de bazı şartlar aranmıştır. Bu şartlar; medrese eğitimi almak, liyâkat sahibi olmak, doğru ve dürüst olmak, mahkemelerde karşılacağı herhangi bir olayı çözebilme kabiliyetine ve yeterli bilgiye sahip olması, miras paylaşımlarını doğru yapabilmesi için gerekli olan ferâiz bilgisine sahip olması gibi nitelikler gerekli kılınmıştır. Bu şartları, uhdesinde taşıyan adaylar kadı tarafından seçilerek nâib olarak merkezden onay almak suretiyle atanabilirdi. Nâibin atama işleminin onaylanması için, eğer nâibi teklife sunan kadının görev yeri Anadolu sınırları içerisinde ise Anadolu Kazaskeri'nin, Rumeli sınırları içerisinde ise Rumeli Kazaskeri'nin, İstanbul'da ise İstanbul Kadısı'nın tasdik ve onayına takdim edilirdi.[20]

Kadının görev yaptığı kazanın, büyüklüğüne ve dâvâ sayısına göre nâib kadrosuna ihtiyaç duyulmaktaydı. Buna bağlı olarak, kadıya yardımcı olan nâib sayısı bölgesel faktörlere göre değişiklik göstermekteydi. Nâib sayısı, kadının hizmet verdiği bölgedeki dâvâ ve müracaat yoğunluğuna göre belirlenmekteydi. Yeni bir nâib kadrosunun tahsis edilebilmesi için, kadının bağlı bulunduğu kazaskerden izin alması şartıyla nâiblik kadrosu açılabilmekteydi. Kadı kendi bulunduğu merkezde bulunan şer'iyye mahkemesinde yargılama yaparken, onun görev alanı içerisinde bulunan nâhiye, kasaba ve köylerdeki dâvâlara bakması için nâibleri görevlendirirdi. Nâibler, kadının adına hüküm verme görevinin dışında, merkeze uzak olan yerlerdeki katl, cürm ve tahkîkata ihtiyaç duyulan dâvâları araştırmak, bilgi toplamak ve olay mahalindeki şâhidleri dinlemek görevleri arasında bulunmaktaydı.

Nâibler görev yetkilerine göre, kadı nâibleri, mevâlî nâibleri, bâb nâibleri, kaza nâibleri, arpalık nâibleri, ayak nâibleri olarak altı bölümde toplanmaktadır. Bunlardan kaza nâibleri, bölgedeki merkez kadısının yanında şer'i mahkemelere katılır ya da kadı adına köylere giderek, bir olay üzerine orada kurulan seyyar mahkemeye bakarlardı. Bunun yanında kazalarda, bâb nâibliği görevini de yerine getirdikleri görülmektedir. Mevâlî nâibliği ise, eyâlet kadılığı olup zaman içerisinde

[20] Mehmet İpşirli, "*Nâib ", DİA*, C. XXXII, İstanbul 2006, s.312.

bizzat hizmet vermeyi terk eden eyâlet kadılarının, kendi görevlerine vekil olarak tâyin ettikleri nâiblerin gönderildikleri göreve mevâlî nâibliği denilmektedir. Bu kadılar ile nâibler aralarında sözleşme yaparak, mahkemeden elde edilen hâsılâtı paylaşırlardı.[21] Ayak nâibi ise, esnafı kadı adına kontrol eden seyyar görevlilere denilmekteydi. XVI. yüzyılın ilk yarısından itibaren kazasker veya mevâlî kadısına tekaüd ve mâzûliyet durumlarında bir veya daha fazla kazanın arpalığının tahsis edilmesi sonucu, bu görevlilerin bizzat buralara gitmemeleri üzerine, görev yerlerine vekâleten gönderilen görevlilere arpalık nâibi adı verilmekteydi.[22]

Nâiblerin, hizmet ettiği kazalarda belirli bir görev süreleri bulunmamaktaydı. Bağlı bulundukları kadıların görevi kötüye kullanmak sebebiyle azl edilmeleri, ona bağlı olan nâibleri ilgilendirmezdi. Nâiblerin azlleri sadece kendi verdikleri hükümler ve kararlar açısından görevi kötüye kullanmaları hâlinde geçekleşirdi. Cumhuriyet Dönemi'yle birlikte şer'i mahkemeler kaldırılınca, kadılık ve nâiblik memuriyetleri yürürlükten kaldırılmıştır.

1.6.2. Müftü ve İmâm

Osmanlı Devleti'nde *Müftü*, İslâm dininin dört mezhebinden biri olan Hânefi Mezhebi'nin fıkıh hükümlerini açıklayarak, kendisine sorulan genel, özel, şer'i ve hukuki sorunlara ait dini hükümler vererek, karar belirten memurdur. Müftü'nün bu kararına fetvâ denir. Zaman içerisinde müftülerin, şeyhülislâm olarak anıldıkları görülmektedir.[23] Kadılar, şer'i mahkemede karşılaştıkları ihtilâflı bir dâvâ için, müftülerden fetvâ almak suretiyle yardım aldıkları görülmektedir. Burada şu ayrımı da yapmak gerekir ki, yargı merci sadece kadıdır. Kadıların verilen fetvâlara göre, karar verme zorunlulukları bulunmamaktadır. Başlangıçta kadı ile müftünün hukuki ayrımı tam anlamıyla olmasa da ilerleyen dönemlerde, müftü şer'i ve örfi hukuka göre hükmü belirler ve ayrıntılı açıklamasını yapmaktaydı. Kadı ise, bu hükmün karşılığında verilmesi gereken cezâyı verir ve yerine getirilmesini sağlamaktaydı.[24]

[21] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, age, s.121.
[22] *Age*, s.123.
[23] *Age*, s.181.
[24] Mehmet Sait Sütcü, "Osmanlı Devleti'nde Müftülük Kurumu: Anadolu Müftüleri", *Tarih Okulu Dergisi*, C.10/S:32, (2017), s.461.

Osmanlı şehir hayâtı içerisinde mahallelerde imâmlık hizmetini îfâ eden kişiler, devleti temsil etmek gibi önemli bir görevi yerine getirmektelerdi. Bu görevi yerine getirirken kadı tarafından teftiş edilir, halk imâmın yaptıklarından şikâyetçi olursa, azl edilir ve cezâlandırılırdı. İmâmın dini görevlerinin yanı sıra mahallenin âsâyişi ve düzeniyle ilgilenmek, nikâh, cenâze işleri, doğum kayıtları gibi görevleri bulunmaktaydı.[25] Mahalle imâmları, kadı yardımcılarından olup özellikle şer'iyye sicillerindeki bazı dâvâlarda şuhûdü'l-hâl kısmında şâhid olarak isimlerinin geçtiği görülmektedir.

1.6.3. Muhzır

Muhzır, Osmanlı Devleti'nde dâvâcı ile dâvâlı tarafları şer'i mahkemeye dâvet eden görevliye verilen isimdir. Bu ünvanın günümüzdeki karşılığı ise mübâşirdir. Sanıkların mahkemeye getirilmesinde, kadıya yardımcı olan görevlidir. *Muhzır,* Arapçada hazırlamak, getiren, huzura getiren anlamlarına gelmektedir. Görev yapan muhzır sayısının çok olduğu şer'i mahkemelerde görev yapan muhzırlar, muhzırbaşına tâbi olarak çalışmaktaydılar.[26]

Muhzırların güç kullanma yetkisi olmayıp, gerek duyulduğunda kadının isteğiyle askerden destek alınabilirdi. Yargılama esnasında mahkemedeki âsâyişin sağlanmasından muhzırlar sorumluydu. Muhzırlar, genelde bölge halkının reâyâ sınıfından olmayan veya askeri sınıfta daha önceden görev yapmış olan kimselerden seçilmekteydi.[27]

1.6.4. Çavuş (Dergâh-ı Âli Çavuşları)

Çavuş kelimesinin varlığı, İslâmiyet öncesine dayandırılmış olup, İslâmiyet sonrası da askeri rütbe olarak kullanıldığı görülmektedir. Daha önceleri çavuşlar hükümdara bağlı bir çeşit emir subayı ya da elçi olarak kullanılırken, Osmanlılar'da da yaklaşık olarak aynı işler için görevlendirildikleri görülmektedir.[28] Çavuşluk görevi, Osmanlılardan önce Bizanslılar ve Selçuklular tarafından da kullanılan ve çok eskiye dayanan bir görevdi. Birden fazla çavuşun bağlı olduğu görevliye

[25] Kemal Beydilli, *"İmâm ", DİA*, C.XXII, İstanbul 2000, s.181.
[26] Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, C.II., İstanbul 1993, s.572.
[27] Recep Ahıskalı, *"Muhzır ", DİA*, C.XXXI, İstanbul 2020, s.85.
[28] Orhan Fuad Köprülü, "*Çavuş ", DİA*, C.VIII, İstanbul 1993, s.236.

Başçavuş veya *Çavuşbaşı* denilmekteydi.[29] Çavuşların görevleri arasında, kadı tarafından verilen hükümlerin yerine getirilmesini sağlamak ve mahkeme esnasında ve sonrasında emniyeti sağlamaktır.[30]

1.6.5. Kâtip

Kâtip, sözlükte yazan, kayda geçiren, not eden anlamlarına gelmektedir. Bu saygın meslek gurubu, yazının îcadı ile birlikte devletlerin yönetim alanındaki ihtiyacına göre, sayıları ve işlevselliği artan bir memurluk olarak görülmektedir.

Osmanlılarda kâtiplik, Orhan Gazi Dönemi'nde başlamış idârî, askeri, hukuk alanlarında görevler verilmiştir. Bu görevlerin dışında kâtiplere birçok alanda görevlerin tevcih edildiği görülmektedir. Klasik Dönem'de küçük yaştaki çocuklar, kâtip yetiştirilmek üzere *şâkird* ünvanıyla çırak olarak ustalaşmış kâtiplerin yanına yetişmeleri için verilmekteydi. Kıdemli kâtipler, bu şâkirdlere resmi yazışma esaslarını ve kurallarını, yazı çeşitlerini, hesap tutma ve defter tutma kaidelerini öğretirlerdi. Belirli bir düzeye geldiklerinde ise, boş olan kâtiplik kadrolarına atamaları yapılırdı.[31]

Mahkeme kâtipliği ise, adaylar kadı tarafından miras paylaşımı, ferâiz ve fıkıh konularında bir sınava tâbi tutulurlar, yeterli bilgiye sahip oldukları tespit edilir ise, vâli tarafından kâtip olarak görevlendirilirlerdi. Şer'iyye mahkemelerinde görev yapan kâtiplerin yerine getirmekle sorumlu oldukları bazı görevleri bulunmaktaydı. Bu görevler, şâhidlerin ifâdelerinin düzgün bir şekilde kayıta geçirilmesi, defterlerin doğru bir şekilde tutularak muhâfaza edilmesi, merkezden gelen resmi evrakların ve kadı tarafından verilen ilâm, hüccet veya hükümlerin eksiksiz olarak kayıt altına alınmasıdır.[32]

1.6.6. Kassam

Kassam, vefat eden kişilerin geriye bıraktıkları mirası, vârislerine şer'i hükümlere göre paylaştıran memura verilen ünvandır.. Kassamlar tarafından,

[29] *Age*., C.I, s.333.
[30] Geniş bilgi için bkz. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü,* C.I., İstanbul 1993, s.332-338.
[31] Erhan Afyoncu, Recep Ahıskalı, "*Kâtip ", DİA*, C.XXV, Ankara 2022, s.53.
[32] Feda Şamil Arık, *agm,* s.23.

vasîlerin aralarındaki bu miras paylaşımlarını metrûkât defterlerine kayıt edilirdi.[33]Arapça bir kelime olan *Kassam*, kısım bölen, ayıran anlamlarına gelmektedir. Osmanlı Devleti hukuk teşkilâtı içerisinde, merhum olan kişiler, eğer askeri sınıf mensubu iseler kassam-ı askeriye tarafından terekeleri hazırlanmaktaydı. Merhum olan kişi reâyâ sınıfından ise, miras paylaşımını sancak, vilâyet veya kazalarda görev yapan kadılık kassamları bu kişilerin miras terekelerini hazırlamakla görevli olan, şer'i memurlar olarak görevlendirildikleri görülmektedir.[34] Ölen kişilerin mal varlığı tespit edilir ve taşınmaz mallarına değer verilir, toplam tutar üzerinden vârislerine şer'i hukuka göre taksim edilirdi. Ölen kişinin eğer borcu var ise, bırakılan mirasın toplam tutarından çıkartılır, ardından resmi harçlar tahsil edilir ve kalan tutar merhum veya merhumenin vârislerine şer'i hukuk kurallarına göre paylaştırılmaktaydı.

1.6.7. Subaşı

Subaşı, Osmanlılardan önceki Türk Devletleri'nde, ordu kumandanı olarak geçerken, bu kavramın *sü-başı* şeklinde kullanıldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti Dönemi'nde ise, görevli olduğu yerin âsâyiş ve güvenliğinden sorumlu kişi olup, bu ünvanın subaşı olarak değişime uğradığı görülmektedir.[35]

Subaşılar, XVI. yüzyılın ilk yarısına kadar saray idaresi tarafından atamaları yapılırken, bu tarihten sonra beylerbeyi ve sancak beylerine bağlı bir birim olarak, görevlendirildikleri görülmektedir. Subaşılık görevinin tevcihi, beylerbeyi veya sancak beyi tarafından yapılır ve görevlendirilen bu kişiler bir mektupla kadıya bildirilirdi. Daha sonra, kadı tarafından görevlendirilen subaşılar, şer'iyye sicil defterine kayıt edilirdi. Subaşıların temel görevleri, hizmet verdikleri bölgedeki bazı vergileri toplamak, bâd-ı hava olarak adlandırılan yaralama ve cinayet suçlularını tevkif etmek, özellikle taşrada âsâyiş ve düzenin sağlaması için kolluk vazifesini

[33] Halil İnalcık, *"Mahkeme", İA*, C.7, İstanbul 1978, s.150.
[34] Mehmet Zeki Pakalın, *Age*, s.209.
[35] Mücteba İlgürel, *"Subaşı ", DİA*, C.XXXVII, İstanbul 2009, s.447.

yerine getirmek, görevleri arasında bulunmaktaydı.[36] Osmanlı Mahkemesi'nde verilen cezâların uygulanması işini, kadı adına subaşılar yerine getirmekteydi.

Osmanlı Devleti'nde, subaşıların görev yerleri sancaklarda farklı bölümlere ayrılarak, birden fazla subaşılık görevi noktaları oluşturulmuştur.[37] Kadının emri altında olan, bu subaşılıklar üçe ayrılmıştır. Bunlardan birinci bölge, şehir merkezi ve bağlı nâhiye ve köylerden oluşmaktadır. Bu görevliler *Şehir Subaşısı* veya *Zaim* ünvanlarıyla adlandırılmaktaydı. İkinci bölge ise, serbest dirlik yerlerinde âsâyiş ve düzeni, tımar sahipleri tarafından sağlanır, bu kişilere *Voyvoda* adı verilmekteydi. Üçüncü bölge ise, tımarlı sipâhî dirliklerinin bulunduğu köylerden oluşmaktaydı. Âsâyiş ve düzenden sancak beyi sorumlu olup, bu görev sancak beylerinin vazîfesiydi. Ancak sancak beyi tarafından, bu görev sancak subaşısı veya köy subaşılarına verilmekteydi.[38] Subaşılar , bu hizmetleri yerine getirirlerken asesbaşı, asesler ve kale dizdarları onlara yardımcı olmaktaydılar.

[36] Yaşar Yücel, "Osmanlı İmparatorluğunda Desantralizasyona (Âdem-i Merkeziyet) Dâir Genel Gözlemler", *Belleten Dergisi*, C.38/S:152, (1974), s.667.
[37] *Agm*, s.666.
[38] Mustafa Akdağ, *Türkiye'nin İçtimai ve İktisadi Tarihi*, C.I, Ankara 1979, s.90.

2. BÖLÜM

2. AMASYA ŞEHRİNİN TARİHİ, ŞER'İYYE SİCİLLERİNİN ÖNEMİ VE 24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NİN TANITIMI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Amasya'nın Tarihi

Karadeniz Bölgesi'nin iç kısımlarında bulunan Amasya şehri, Yeşilırmak nehrinin açtığı havzada, her iki yanı yüksek kayalıklarla çevrili, deniz seviyesinden 400 m yükseklikte bulunan vadiye kurulmuştur. Şehrin içinden geçerken, nehrin sol kısmında ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı tam olarak bilinmeyen, Amasya Kalesi bulunmaktadır. Yine şehrin her iki tarafında, kayalıklar ve mağaralar mevcut olup bunların bazılarının içinde kral mezarları bulunmaktadır. Havzanın diğer tarafı daha düz olduğundan yerleşimin genel olarak bu bölgede yoğunlaşmış olduğu görülmektedir.[39] İklim açısından Karadeniz iklimi hâkim olmasına rağmen, iç kesimlerde karasal iklim görülmektedir. Amasya şehrinin sıcaklık ortalamaları ılıman olup, zirâî anlamda her dönemde mahsul yetişen verimli toprakların bulunduğu, doğal ve tarihi dokusuyla cezbedici bir şehirdir.

Amasya şehrinin, bu adı tam olarak nerden ve ne zaman aldığı bilinmemekle birlikte, en eski ismi Amaseia'dır. Şehrin eski ismini bugünlere kadar muhâfaza ettiği görülmektedir.[40] Amaseia adı zaman içerisinde, ufak değişiklikler geçirerek bugünkü adı olan Amasya adını almıştır.[41] Dünya'nın ilk coğrafya bilgini olarak kabul edilen ve Amasya'da zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelen, Strabon "*Geoprahika"* adlı eserinde, kendi memleketi hakkında, iki kayalık arasından Iris'in (Yeşilırmak) nehrinin geçtiği bölgede geniş bir vadi oluşturduğunu, fiziki koşulların burada müstahkem bir kale oluşturduğunu ve oluşabilecek dış tehlikelere karşı doğal bir korunma sağladığından bahsetmektedir. Irmağın her iki yanında yüksek kayalıkların bulunduğunu, buralarda kralların sarayları ve mezarlarının varlığı

[39] İlhan Şahin, Feridun Emecen, *"Amasya ", DİA*, C.III, İstanbul 1991, s.1.
[40] Albert Gabriel, Mükrimin Halil Yınanç, *"Amasya ", İA*, C.I, İstanbul 1978, s.394.
[41] *Agm*, s.1-2.

anlatılmaktadır. Amaseia kenti, çok daha önceden krallara başkentlik yapmış bir şehir iken, bu özelliğini Roma İmparatorluğu Dönemi'nde kaybettiği ve sadece eyâlet vasfının kaldığı anlatılmaktadır.[42]

Bu şehrin, kimler tarafından ne zaman kurulduğu hakkında kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak, tarih içerisinde Hattiler, Hititler, Frigler, Kimmerler, Lidyalılar, Persler, Pontus Krallığı, Roma İmparatorluğu ve Bizans İmparatorluğu Amasya'da hüküm sürmüşlerdir.[43] Bölgedeki yapılan kazı çalışmaları sonrasında ortaya çıkarılan bulgular sonucunda, Amasya'da yaşayan en eski uygarlığın Hatti Medeniyeti olduğu kesinlik kazanmıştır.[44] MÖ 1200-1770 yılları arasında Frigyalılar, ardından Kimmerler, Amaseia şehrini hâkimiyetleri altına almışlardır. İlerleyen dönemlerde, Lidyalılar ve daha sonra MÖ 585 senesinde Perslerin hüküm sürdüğü Amasya şehri, daha sonra Pontus Krallığı'nın başkenti olmuştur. Kent, MÖ 25 ve MS 395 yılları arasında Roma İmparatorluğu'nun gelişen ve önemini artıran önemli bir eyâlet şehiri olmuştur. MS 395 yılında Roma İmparatorluğu'nun parçalanmasından sonra, Doğu Roma'nın ve Hristiyanlığın önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Emeviler tarafından 712 yılında şehir fethedilmiş, fakat birkaç yıl sonra Bizanslılar kenti, Araplardan almayı başararak, Büyük Selçuklu Devleti ile yapılan Malazgirt Muhaberesi'ne kadar burada hüküm sürmüşlerdir.[45]

Amasya'da Türk hâkimiyetinin ne zaman başladığı hakkında elimizde kesin bir kanıt bulunmamaktadır. 1071 Malazgirt Zaferi sonucunda Anadolu'nun muhtelif yerlerinde, ilk beylikler kurulmuş ve Anadolu'nun hızla Türkleştirilmesi çabalarının başladığı görülmektedir. Amasya'da Türklerin hüküm sürdüğü dönem, Dânişmend Beyliği'nin kurucusu olan, Dânişmend Gazi Dönemi'yle başladığı savunulmaktadır. Dânişmend Beyliği, Türkiye Selçuklu Devleti'nin kurucusu olan Süleyman Şah'a bağlı olarak kurulmuş olup, Sivas, Tokat, Niksar, Kayseri, Amasya ve Çorum merkezleri Dânişmend Beyliği topraklarına katılmıştır.[46] Amasya şehrinin ismi, Türk

---

[42] Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geoprahika XII-XIII-XIV*), Çev. Adnan Pekman, C.XII, İstanbul 2000, s.51-52.
[43] Sibel Kavaklı, *XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Amasya (Şer'iyye Sicillerine Göre)*, Doktora Tezi, Ankara 2001, s.44-45.
[44] Ekrem Akurgal, *Anadolu Kültür Tarihi*, Ankara 1998, s.17.
[45] İlhan Şahin, Feridun Emecen, *agm*, s.1.
[46] Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1971, s.125.

hâkimiyeti ile birlikte farklı tasvirlerle anılmaya başlandığı görülmektedir. Bunlar, Medinetü-Hükemâ, Bağdâdu'r-Rûm, Rûmiyye-i Suğrâ, Ermeniyye-i Kübrâ, Hısnu'l-Mir'ât, Kubbetü'l-Ulemâ, Türbetü'l-Evliyâ, Dârü'n-Nasr, Dârü'l-İzz, Dârü'l-Fütûh ve Kasru's-Selâtin gibi şehire hürmet, değer, saygınlık katan isimlerin kullanıldığı görülmektedir.[47] Amasya şehri, Dânişmendli Beyliği'nin Anadolu Selçukluları karşısında güçsüz kalması sonucunda, 1143 yılında Sultan I.Mesud Dönemi'nde Türkiye Selçuklu Devleti topraklarına katılmıştır.[48] Anadolu Selçukluları, sınırları içerisinde merkezi Sivas olmak üzere Kayseri, Amasya, Sinop, Malatya, Erzincan, Harput gibi şehirleri içine alan bölgeye Dânişmendiye Vilâyeti adını vermişlerdir.[49]

Türklerde var olan "Ülke toprakları, sultan ve oğullarının ortak malıdır." töresine bağlı olarak, II. Kılıçarslan saltanatının sonlarına doğru, 1193 yılında Türkiye Selçukluları topraklarını on bir oğlu arasında paylaştırdığı görülmektedir. Anadolu Selçuklu Devleti'nin hüküm sürdüğü dönemde, Dârü'l-İzz olarak anılan Amasya şehri, toprak paylaşımı sonrasında Nizameddin Argunşah'ın uhdesine bırakılmıştır. Daha sonra, Tokat beyi olan kardeşi Rükneddin Süleyman Şah Amasya'yı kendi hâkimiyeti altına almıştır.[50]

1240 yılına gelindiğinde, Anadolu Selçuklu Devleti doğudaki Moğol baskısı sonucu ve sürekli artan Türkmen göçleriyle birlikte siyâsi, içtimâi ve iktisâdi anlamda güç kaybetmesine neden olduğu söylenebilir. Bu durumdan faydalanmak isteyen, Baba İlyas adındaki Türkmen Şeyhi, müritlerinden olan Baba İshak'ı hâlife seçerek, Türkmenleri etrafına toplamak kaydıyla, Anadolu Selçuklu Sultanı II.Gıyâseddin Keyhüsrev'in iktidarına karşı büyük bir isyan tertiplediği

[47] Medinetü-Hükemâ (Akıl erbâbı ve hikmetlilerin şehri), Bağdâdu'r-Rûm, (Anadolu'nun Bağdâd'ı yani İslam Medeniyeti'nin ilim şehri nasıl Bağdâd ise, Amasya şehri de Anadolu'nun ilim ve irfan merkezidir anlamında kullanılmıştır), Rûmiyye-i Suğrâ (Roma'ya benzetilerek Küçük Roma), Ermeniyye-i Kübrâ (Romalılar Kaya, Kapad ve Pont kıtalarını fethedip birleştirdikten sonra, Amasya'ya Armanyak adını vererek burasına merkez eyâlet statüsünü kazandırmışlardır), Hısnü'l-Mir'ât (Amasya Kalesi'nin müstahkem konumda olmasından dolayı, Aynalı Hisar ve Aynalı Kale), Kubbetü'l-Ulemâ (İlim sahibi olanların merkezi), Türbetü'l-Evliyâ (Evliyâların türbelerine medfûn edildiği yer), Dârü'n-Nasr (Selçuklular ve Osmanlılar Dönemi'nde Zafer ve Nusret merkezi olarak kabul edilmesi), Dârü'l-İzz (Selçuklu ve Osmanlı şehzâdelerine ve yanındaki devlet ricâline ev sahipliği yapan merkez), Dârü'l-Fütûh (Anadolu'daki fetihlerin başlangıç noktası), Kasru's-Selâtin (Padişah ailesinden olanların ikâmet ettiği köşk).Bkz. Âbdîzâde Hüseyin Hüsâmeddîn Yasar, *Amasya Tarihi*, Haz. Mehmet Arslan, C. I, Samsun 2022, s.81-82.

[48] Mükrimin Halil Yınanç, *"Danişmendliler ", İA*, C.III, İstanbul 1978, s.469.

[49] Mustafa Akdağ, *age.*, s.83.

[50] *Agm.*, s.394.

görülmektedir. İsyan kısa zamanda, büyüyerek Güneydoğu Anadolu ve Orta Anadolu bölgelerinde etkili olduğu görülmektedir. Özellikle Baba İlyas'ın kendi zâviyesinin de bulunduğu Amasya şehri ile Tokat, Çorum, Sivas ve Yozgat Bölgeleri'nde Bâbâîler İsyanı'nın etkili olduğu görülmektedir.[51]Amasya şehrine sığınan Baba İlyas, Mübârizüddin Armağanşah'ın askerleri tarafından yakalanarak, burada idam edilmiştir. Şeyhini kurtarmak için Amasya'ya gelen, Baba İshak muvaffak olamamış, böylece Bâbâîler ilk mağlubiyetini almış oldular. İsyanın diğer kolu ise Konya üzerine yürümüş, Selçuklu orduları ayaklanmayı güçlükle bastırabilmiştir.[52] Anadolu Selçuklu Devleti tarafından, Bâbâîler İsyanı'nın güçlükle bastırılması, devletin merkezi otoritesinin zayıfladığını ve askeri gücünün yetersiz kaldığını göstermektedir.

1243 yılına gelindiğinde, Moğol tazyiki Anadolu Selçuklu Devleti üzerinde giderek artmış ve iki ordu arasında Kösedağ Savaşı yapılmıştır. Yapılan savaş sonucunda, Selçuklu ordusu mağlup olmuş ve böylece Anadolu'da İlhanlı hâkimiyetinin başladığı görülmektedir. İlhanlıların Anadolu'da hüküm sürdüğü dönemde, bu bölgeye Rum Vilâyeti adının verildiği görülmektedir. Bölgede oluşan siyâsi otorite boşluğundan yararlanan Eretna Bey, Alâeddin ünvanını alarak 1344 yılında ilk önce Sivas'ı başkent olarak belirlemiş, ardından merkezi Kayseri olan Eretna Devleti'ni kurduğu görülmektedir. Kısa zaman içerisinde, Eretna Devleti sınırları Kayseri, Sivas, Amasya, Tokat, Çorum, Develi, Karahisar, Ankara, Niğde, Zile, Erzincan, Ürgüp, Canik, Aksaray, Darende ve Şarkikarahisar'ı içine alan bölgede hâkimiyetlerini sürdürmüşlerdir.[53] Eretna Devleti komutanlarından olan Emir Hacı Şadgeldi ile Eretna Devleti hükümdarı Ali Bey arasında 1384 senesinde Amasya hükümranlığı için yapılan mücadeleyi Hacı Şadgeldi kazanarak bu bölgede kendi beyliğini kurmuştur.[54]

Eretna Bey'in ölümü sonrası küçük yaştaki oğlu Ali Bey hükümdar olmuştur. Ali Bey küçük yaşta olduğu için, devlet yönetimini nâiblere bırakmak zorunda kaldığı takip edilmektedir. Kadı Burhâneddin Ali Bey'in nâibi olarak görev

[51] Ahmet Yaşar Ocak, *Babailer İsyan*ı, İstanbul 2011, s.117.
[52] Ahmet Yaşar Ocak, *"Baba İlyas ", DİA*, C.VI, İstanbul 1991, s.368.
[53] Mehmet Ersan, Mustafa Alican, *Beylikler Devri Türkiye Tarihi*, İstanbul 2017, S.37.
[54] *Age*, s.41.

yaparken, Ali Bey ve sonrasında bey olan yöneticilerin devlet idaresindeki ciddiyetsiz tutumlarından ve zayıflıklarından faydalanarak, kendi adını taşıyan Kadı Burhâneddin Devleti'ni, Eretna Devleti hâkimiyet sahasında kurduğu görülmektedir.[55]

Osmanlı Devleti'nin, Anadolu Beylikleri'nin tamamını tek bir Türk Devleti çatısı altında birleştirme çabaları yoğun olarak Pâdişâh I. Murad Dönemi'nde başlamış, Yıldırım Bâyezîd Devri'nde de bu politika devam ettirilmiştir.[56] Bu dönemde Osmanlılara karşı Candaroğulları, Kadı Burhâneddin ve Karamanoğulları Orta Anadolu'daki kendi beyliklerinin bekasını korumak maksadıyla aralarında ittîfâk kurmuşlardır. I.Murad Dönemi'nde Amasya şehri teslim alınarak Şehzâde Bâyezîd'in Amasya Vâlisi olması, Kadı Burhâneddin'in baskılarına karşı Amasya Emiri ve Çandarlı Süleyman Bey ile aralarındaki iyi ilişkiler nedeniyle, 1384-1388 yılları arasında bazı yerlerin Osmanlı Devleti'nin hâkimiyetine geçmesiyle meydana geldiği görülmektedir.[57] Kadı Burhâneddin'e bağlı olmayı kabul etmeyen Amasya, Osmancık ve Maden beyleri Osmanlı Devleti'nin himâyesini kabul etmişler, bunun durumun, her iki devlet arasında Kırk Dilim Muharebesi'nin yapılmasına neden olduğu görülmektedir.[58] 1395 yılında Amasya Emiri Ahmed Bey, Kadı Burhâneddin ile Amasya hâkimiyeti için yapılan mücadeleleri üzerine, şehri Yıldırım Bâyezîd'e bırakmayı teklif ettiği görülmektedir. Ardından Şehzâde Çelebi Mehmed büyük bir kuvvetle Amasya'ya gönderilmiş, şehir teslim alınarak Osmanlı Devleti'ne bağlı bir sancak şehri hâline getirilmiştir. Çelebi Mehmed'in bu şehri Fetret Devri'nde kardeşleriyle olan taht mücadelesinde önemli bir merkez olarak kullandığı görülmektedir.[59] Böylece Amasya sancağının, Osmanlı Devleti'nin en önemli şehzâde sancaklarından biri olma özelliğini kazandığı görülmektedir.

Sivas, Tokat ve Amasya şehirlerinin, Osmanlı toprağı olması sonucunda daha önceden Vilâyet-i Rûm olarak adlandırılan bölge isminin, bazen Anadolu'nun tamamı için kullanılması nedeniyle karışıklığa meydan vermemek için, idârî teşkilâta

[55] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, "Sivas-Kayseri Dolaylarında Eretna Devleti", *Belleten Dergisi,* C.32/S:126, (1968), s.181-185.
[56] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. I, Ankara 2016, s.246-247.
[57] Halil İnalcık, *"Bayezid I ", DİA*, C.V, İstanbul 1992, s.232.
[58] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *age.*, s.276-277.
[59] *Age.*, s.278.

bağlı olarak, Eyâlet-i Rûmiye-i Suğrâ adının daha sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.[60] 1520 yılına kadar Eyâlet-i Rûmiye-i Suğrâ Bölgesi'ndeki Amasya şehri, Paşa Sancağı olarak anıldığı görülmektedir. XV. yüzyılda Amasya, Tokad ve Sivas şehirlerinden oluşan Eyâlet-i Rûm Bölgesi'ne Çorum, Canik ve Karahisar-ı Şarki Bölgeleri'nin de katılmasıyla bu havâli Vilâyet-i Rûm-i Kadim olarak adlandırılmıştır.[61] Anadolu'da kurulan ilk beyliklerden olan Dânişmendli Beyliği'ne başkentlik yapmış olan Amasya şehrinin, bu bölgenin Türkleştirilmesinde ve İslâmlaştırılmasında önemli derecede katkıda bulunduğu görülmektedir. XVI. yüzyıl başlarına kadar, Osmanlıların doğu sınırında önemli bir merkez haline gelen Amasya şehri, sonraki yıllarda da önemini korumuştur. Tarihi kültürü ile medeniyetlerin mozaik oluşturduğu bu kent, uzun yıllar Osmanlı Devleti şehzâdelerinin devlet yönetimi ve tecrübesi kazanmaları için görevlendirildikleri, önemli bir şehzâde sancağı şehri olduğu görülmektedir.

2.2. H.1113-1115 (M.1702-1703) Tarih Aralığında Osmanlı Devleti'nin Genel Ahvâli

Osmanlı Devleti'nde Sultan II.Ahmed'in 6 Şubat 1695 senesinde vefatı sonrası, Sultan IV.Mehmed'in oğlu II.Mustafa pâdişâh olarak Osmanlı Devleti tahtına çıkmıştır. II.Mustafa pâdişâh olduktan sonra, ordunun başında sefere çıkma arzusunu dile getirmiştir. İleri gelen devlet erkânı ekonomik sıkıntılar nedeniyle, Pâdişâh II.Mustafa'nın ordu ile birlikte sefere çıkmasının, masrafları daha da artıracağını iletmeleri üzerine, bu düşünceyi kabul etmeyen Sultan'ın ordunun başında seferlere katıldığı görülmektedir. İlk sefer öncesi, Vezir-i âzam Ali Paşa görevden alınarak yerine, Elmas Mehmed Paşa getirildi. Bu görev değişikliğinde, Sultan II.Mustafa'nın hocası olan ve daha sonra şeyhülislâmlık makamına getirilen Seyyid Feyzullâh Efendi'nin etkisinin büyük olduğu savunulmaktadır.[62]

[60] Mehmet Tayyib Gökbilgin, "15 ve 16. Asırlarda Eyâlet-i Rûm", *Vakıflar Dergisi*, C.VI, (1965), s.51.
[61] Adnan Gürbüz, *Toprak-Vakıf İlişkileri Çerçevesinde XVI. Yüzyılda Amasya Sancağı,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1993, s.71-72.
[62] İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, C. III-1.Kısım, Ankara 2016, s.555-557.

Sultan II.Mustafa'nın katıdığı seferler 1695 yılından başlayarak sırasıyla, Avusturya Seferleri'nde Lipvo ve Lugos Zaferleri kazanılmıştır. Ardından Ulaş Zaferi kazanılmış olup, takip eden III. seferde ise ,11 Eylül 1697 tarihinde Zenta mağlubiyeti alınmıştır. Alınan bu yenilgiler sonrasında, Kutsal İtitfak'ı oluşturan Avusturya, Lehistan, Venedik ve Rusya ile Osmanlı Devleti arasında antlaşma için müzâkereler yapıldığı görülmektedir. Yapılan müzâkereler sonucunda, Avusturya, Lehistan, Venedik ile 1699 yılında Karlofça Antlaşması'nın imzalanması ile Osmanlı Devleti ilk kez büyük çapta toprak kaybına uğramış oldu. Ardından Rusya ile 1700 tarihinde İstanbul Antlaşma'sı yapılmıştır. Bu antlaşmaya göre; Azak ve çevresi Rusya'ya bırakılmıştır. Böylece, Rus Çarı I.Petro'nun Karadeniz Sahili'ne donanma indirme planı gerçekleşmiş oldu.[63] Bu tarihten itibaren, Osmanlı Devleti, dış ilişkilerde diplomasiye önem vermek suretiyle, savaş meydanındaki başarısızlıkların getirdiği olumsuzlukları, diplomasiyi etkin kullanarak, avantajlı antlaşmalar yapmak amacıyla, kayıpları hafifletme çabasına girdiği görülmektedir.

1683 Viyana Kuşatması ve akabindeki başarısızlıklar sonucu, Osmanlı Devleti zor bir döneme girmişti. Kaybedilen topraklar sonucu oluşan zorunlu göç ve savaşlarda alınan başarısızlıklar nedeni ile, devletin ekonomisi sarsılmış ve ülke sathında huzursuzlukların meydana geldiği bir dönem başlamıştır. Pâdişâh II.Mustafa Dönemi'nde, Şeyhülislâm Feyzullâh Efendi'nin de etkisiyle sık aralıklarla sadrazam değişikliklerinin yaşandığı görülmektedir. II.Mustafa Dönemi'nde görev yapan sadrazamlar, Sürmeli Ali Paşa, Elmas Mehmed Paşa, Amcazâde Hüseyin Paşa, Daltaban Mustafa Paşa ve Râmi Mehmed Paşa'dır.[64]

Şeyhülislâm Feyzullâh Efendi'nin Pâdişâh II.Mustafa'yı yanlış yönlendirmesi sonucunda devlet yönetimini olumsuz etkilemesi, dış siyasetteki başarısızlıklar ile ekonominin ciddi anlamda bozulması gibi nedenler, Edirne Vak'asının ortaya çıkmasına sebep olduğu söylenebilir. Edirne Vak'ası sonucunda II.Mustafa tahttan indirilerek, yerine 22 Ağustos 1703 tarihinde III.Ahmed pâdişâh olmuştur. [65]

[63] Mustafa Cezar, *Mufassal Osmanlı Tarihi*, C.IV, Ankara 2011, s.2256-2272.
[64] *Age*., s.2300-2303.
[65] Mustafa Cezar, *age*., s.2296..

2.3. Osmanlı Devleti'nde Amasya Sancağına Çıkan Şehzâdeler

Amasya şehri, H.1113-1115 (M.1702-1703) tarihli 24 numaralı Şer'iyye Sicili Defteri'nde, Sivas eyâletine bağlı bir sancak beyliği merkezidir. Amasya şehrinin, XVI. yüzyılın yarısına kadar şehzâde sancağı olarak yoğun bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir. Şehzâdelerin burada devlet idaresi ve tecrübesi kazanmaları amaçlanmış olup, genel anlamda bu sistemin başarılı olduğunu söylemek de mümkündür. Amasya'da sancak beyliği görevinde bulunan şehzâdeler;

1. Şehzâde I.Bâyezîd (1386)
2. Şehzâde Çelebi Mehmed (1398-1402)
3. Şehzâde Çelebi Mehmed (1403-1413)
4. Şehzâde Murad (1415-1421)
5. Şehzâde Ahmed Çelebi (1435-1438)
6. Şehzâde II.Mehmed (1438)
7. Şehzâde Alâeddin (1440-1443)
8. Şehzâde II.Bâyezîd (1454-1481)
9. Şehzâde Ahmed (1481-1514)
10. Şehzâde Mustafa (1538-1553)
11. Şehzâde Bâyezîd (1558-1559)
12. Şehzâde Murad (1566-1567)

Yukardaki liste incelendiğinde, Osmanlı Devleti şehzâdelerinden on ikisinin sancak şehzâdeliği görevini îfâ ettikleri görülmektedir. Şehzâdelerin sancakta bulunma süreleri birbirlerinden farklı olup, bunlardan yalnız altı şehzâdenin pâdişâh olduğu görülmektedir.[66]

2.4. Osmanlı Devleti'ne Ait Şer'iyye Sicilleri ve Amasya Şer'iyye Sicilleri

Şer'iyye sicilleri, Osmanlı hukuk sisteminde kadıların dâvâlarda başkanlık görevini îfâ ettiği ve mahkeme kâtibi tarafından kayıt tutulan defterlerin genel adıdır.

[66] Selim Özcan, Amasya'da Sancak Beyliği Yapan Şehzâdeler, *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S:5, (2015), s.72-80.

Bu defterler ayrıca, "Şer'i Mahkeme Defterleri ", "Kadı Defterleri "veya "Sicil-i Mahfuz "gibi farklı tâbirlerle de anılmaktadır. İçerdiği konu muhtevası olarak nikâh, boşanma, katl, cürm, mülk satışı, alacak-verecek dâvâları, köylü ahâlisi aralarındaki su kullanım hakkı sorunu, miras ve vasîlik gibi konuları içermektedir. Bunların dışında şer'iyye sicili defterlerinde merkezden kazaya gelen her türlü berât, ferman ile kaza mahkemesinde kayıt altına alınan ilâm, hüccet, vekâlet gibi birtakım resmî belgeler bulunmaktadır.[67]

Osmanlı Toplumu'nu sosyal ve iktisâdî bakımdan anlamak ve ayrıca Şehir Tarihçiliği açısından başvurulması gereken en önemli birincil kaynaklardan olan şer'iyye sicillerine olan ilginin 1960'larda giderek arttığı görülmektedir. İlginin artmasıyla birlikte, şer'iyye sicillerini kataloglama çalışmaları başlamış ve ilk katalog 1964 yılında Osman Ersoy tarafından hazırlanmıştır.[68] Ardından Mücteba İlgürel, Topkapı Sarayı Müzesinde muhâfaza edilen, 2751 adet şer'iyye sicilini kapsayan kataloğu hazırlamıştır.[69] İlerleyen yıllarda, Yusuf Halaçoğlu Adana Şer'iyye Sicilleri'nin katalog çalışmasını yapmıştır. [70] Şu ana kadar yapılan en kapsamlı ve ilk toplu katalog çalışmasını hazırlayan, Ahmet Akgündüz "*Şer'iyye Sicilleri: Mahiyeti ve Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler"*[71] adlı eserinde, 9830 adet İstanbul'a ait şer'iyye sicilini ve 6960 adet diğer şehirlere ait sicilleri bu katalog içerisine dahil etmiştir. Bu toplu kataloğun dışında, İstanbul Müftülüğü Kütüphânesindeki Meşîhat Arşivi'nde bulunan 900 adet sicilin listesi, "*Şeyhülislâmlık (Bab-ı Meşîhat) Arşivi Defter Kataloğu"* içerisinde yayımlanmıştır.[72]

Amasya merkez şer'iyye sicilleri, İslâm Araştırmaları Merkezi veri tabanına göre, H. 1034-1290 (M.1624-1874) tarihlerini kapsayan 95 adet şer'iyye sicili defteri

[67] Alpaslan Demir, Yasin Dönder, "Amasya Tarihine Işık Tutacak Yeni Bir Şer'iyye Sicili-II", *Uluslararası Amasya Sempozyumu*, 4-7 Ekim 2017, KIBATEK, Ankara 2017, s.160.
[68] Osman Ersoy, "Şer'iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", *AÜDTCF Dergisi*, C.XXI/S: 3-4, (1964), s.33-65.
[69] Mücteba İlgürel, "Şer'iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", *İÜEF Tarih Dergisi*,S.28-29, (1975), s.123-166.
[70] Yusuf Halaçoğlu, "Şer'iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru (Adana Şer'iyye Sicilleri)", *İÜEF Tarih Dergisi*, S:30, (1976), s.99-108.
[71] Ahmet Akgündüz, *Şer'iyye Sicilleri: Mahiyeti ve Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler*, İstanbul 1988.
[72] İsmail Kurt, Bilgin Aydın, İlhami Yurdakul, *Şeyhülislamlık (Bab-ı Meşîhat) Arşivi Defter Kataloğu*, İSAM, İstanbul 2006.

bulunmaktadır. Gümüşhacıköy'e ait olan şer'iyye sicili defteri 4 adet olup, H.1315-1331 (M.1897-1913) tarihlerini kapsayan defterlerdir. Yine Merzifon'a ait şer'iyye sicilleri iki defterden oluşup, H.1301-1307 (M.1883-1890) tarihlerini kapsar. Bu şer'iyye sicili defterleri, ilk olarak Milli Kütüphâne Başkanlığında muhâfaza edilen defterler ile 1991 yılında Tokat Müzesinden teslim alınan 10 adet şer'iyye sicili, 2006 yılında Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğüne devredilmiştir. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğünde dijital kopyaları araştırmacıların hizmetine sunulmuştur.[73] Şer'iyye sicili defterlerinin orijinal metinlerinde, defter numarası olmayıp sonradan başlangıç ve bitiş tarihlerine göre numaralandırıldığı görülmektedir. Bu defterlerden Amasya'ya ait olan 1 numaralı Şer'iyye Sicili Defteri H.1034-1036 (M.1624-1627) tarihlerini kapsayıp, toplam 178 sayfadan oluşmaktadır. 95 numaralı son defter ise, H.1283-1290 (M.1866-1874) tarihlerini kapsayıp, toplam 381 sayfadan oluşmaktadır. Genel olarak, şer'iyye sicili defterlerinin kronolojik sıralamalarında pek fazla boşluk bulunmadığı görülmektedir. Fakat mîlâdî 1636-1641, 1714-1717, 1746, 1802-1805, 1821-1823 yıllarındaki kayıtları muhtevâ eden defterlerin mevcud olmadığı görülmektedir. Araştırmacılar tarafından, 2 adet Amasya'ya ve 2 adet de Merzifon'a ait olmak üzere toplam 4 adet şer'iyye sicili defteri ortaya çıkarılmıştır. Tokat Müzesinde bulunan ve sehven karıştırılarak farklı defter guruplarına aid olduğu sanılan bu defterlerden, H. 1293-1295 (M.1876-1878) ve H.1295-12977 (M.1878-1880) tarihleri arasındaki kayıtları kapsayan bu 2 adet sicil defterinin Amasya şehrine ait kayıtları içerdiği görülmektedir.[74] H.1315-1331 (M.1897-1913) ve H.1301-1307 (M.1883-1890) tarihleri arasındaki kayıtları kapsayan defterler ise, Merzifon kazasına ait belgeleri içermektedir.[75]

[73] Ahmet Akgündüz, *Age.*, C.I, s.170.
[74] Alpaslan Demir, "Tokat Müzesi Deposundan Akademik Literatüre Bir Katkı", ", *Osmanlı Araştırmaları-2*, Doğu ve Batı Türklüğünün Ortak Tarihi Devirleri ve Münasebetleri(Toplum ve Ekonomi), Selçuk Üniversitesi Osmanlı Tarihi ve Medeniyeti Araştırma Uygulama Merkezi Yayınları:4, Konya 2018,s.344.
[75] Alpaslan Demir, *agm*,s.345.

Tablo 1. Amasya Şer'iyye Sicilleri Kataloğu[76]

Defter No	Adı	Tarihi	Sayfa Sayısı	Poz Sayısı
1	Amasya Sicilleri	1034-1036 / 1624-1627	178	93
-	Amasya-Gümüşhacıköy Sicilleri	1315-1318 / 1897-1901	236	120
-	Amasya-Merzifon Sicilleri	1301-1305	152	78
2	Amasya Sicilleri	1042-1043 / 1632-1634	153	79
-	Amasya-Gümüşhacıköy Sicilleri	1319-1325 / 1901-1908	346	175
-	Amasya-Merzifon Sicilleri	1305-1307	146	75
3	Amasya Sicilleri	1044 / 1634-1635	128	65
-	Amasya-Gümüşhacıköy Sicilleri	1325-1328 / 1907-1910	306	155
4	Amasya Sicilleri	1052-1054 / 1642-1644	152	77
-	Amasya-Gümüşhacıköy Sicilleri	1328-1331 / 1910-1913	280	142
5	Amasya Sicilleri	1053-1054 / 1643-1645	122	63
6	Amasya Sicilleri	1054-1056 / 1644-1647	88	49
7	Amasya Sicilleri	1058-1059 / 1648-1649	112	56
8	Amasya Sicilleri	1059 / 1649-1650	56	28
9	Amasya Sicilleri	1062 / 1651-1652	97	50
10	Amasya Sicilleri	1062-1063 / 1651-1653	227	114
11	Amasya Sicilleri	1064-1065 / 1653-1655	162	83
12	Amasya Sicilleri	1067 / 1656-1657	118	61
13	Amasya Sicilleri	1070-1072 / 1659-1662	178	91
14	Amasya Sicilleri	1073-1074 / 1662-1664	96	48
15	Amasya Sicilleri	1074-1075 / 1663-1665	139	70
16	Amasya Sicilleri	1076-1078 / 1665-1668	192	98
17	Amasya Sicilleri	1083-1084 / 1672-1674	145	78
18	Amasya Sicilleri	1092-1093 / 1681-1682	143	76
19	Amasya Sicilleri	1100-1101 / 1688-1690	154	83
20	Amasya Sicilleri	1104-1105 / 1692-1694	52	32
21	Amasya Sicilleri	1106-1107 / 1694-1696	161	86
22	Amasya Sicilleri	1109-1110 / 1697-1699	94	51
23	Amasya Sicilleri	1112-1113 / 1700-1702	102	54
24	Amasya Sicilleri	1113-1115 / 1701-1707	65	36
25	Amasya Sicilleri	1117-1118 / 1705-1707	130	71
26	Amasya Sicilleri	121-1123 / 1709-1712	93	53
27	Amasya Sicilleri	1123-1124 / 1711-1712	94	49
28	Amasya Sicilleri	1125 / 1713	142	59

[76] Bu tablo hazırlanırken İslam Araştırmaları Merkezindeki şer'iyye sicilleri kataloğu veri tabanına ile Ahmet Akgündüz, "*Şer'iyye Sicilleri: Mahiyeti ve Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler"* adlı eserinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 1 (devamı). Amasya Şer'iyye Sicilleri Kataloğu

Defter No	Adı	Tarihi	Sayfa Sayısı	Poz Sayısı
29	Amasya Sicilleri	1131-1132 / 1718-1720	104	38
30	Amasya Sicilleri	1133 / 1720-1721	131	43
31	Amasya Sicilleri	1133-1135 / 1720-1723	200	108
32	Amasya Sicilleri	1136-1137 / 1723-1725	186	97
33	Amasya Sicilleri	1137-1139 / 1724-1727	239	124
34	Amasya Sicilleri	1139-1140 / 1726-1728	132	71
35	Amasya Sicilleri	1142-1144 / 1729-1732	240	127
36	Amasya Sicilleri	1144-1146 / 1731-1734	180	87
37	Amasya Sicilleri	1146-1147 / 1733-1735	218	110
38	Amasya Sicilleri	1147-1148 / 1734-1736	160	87
39	Amasya Sicilleri	1149-1151 / 1736-1739	144	69
40	Amasya Sicilleri	1151-1153 / 1738-1741	132	67
41	Amasya Sicilleri	1153-1154 / 1740-1742	169	80
42	Amasya Sicilleri	1155-1156 / 1742-1744	128	62
43	Amasya Sicilleri	1157-1158 / 1744-1745	160	83
44	Amasya Sicilleri	1160-1161 / 1747-1748	139	74
45	Amasya Sicilleri	1163-1164 / 1749-1751	113	53
46	Amasya Sicilleri	1163-1168 / 1749-1755	66	26
47	Amasya Sicilleri	1167-1171 / 1753-1758	133	69
48	Amasya Sicilleri	1168-1170 / 1754-1757	206	101
49	Amasya Sicilleri	1171-1174 / 1757-1761	136	69
50	Amasya Sicilleri	1175-1176 / 1761-1763	54	32
51	Amasya Sicilleri	1175-1177 / 1761-1764	162	88
52	Amasya Sicilleri	1178-1181 / 1764-1768	21	13
53	Amasya Sicilleri	1182-1184 / 1767-1771	188	97
54	Amasya Sicilleri	1187-1189 / 1773-1776	245	127
55	Amasya Sicilleri	1191-1192 / 1776-1777	110	60
56	Amasya Sicilleri	1192-1193 / 1777-1778	158	75
57	Amasya Sicilleri	1192-1193 / 1778-1779	108	57
58	Amasya Sicilleri	1194 / 1780	118	59
59	Amasya Sicilleri	1195-1196 / 1780-1782	124	67
60	Amasya Sicilleri	1196-1198 / 1781-1784	152	78
61	Amasya Sicilleri	1198-1199 / 1783-1785	100	53
62	Amasya Sicilleri	1200-1201 / 1785-1787	46	27
63	Amasya Sicilleri	1200-1201 / 1785-1787	53	32
64	Amasya Sicilleri	1202-1203 / 1787-1789	95	42
65	Amasya Sicilleri	1214-1215 / 1799-1801	24	15
66	Amasya Sicilleri	1221-1222 / 1806-1808	91	52
67	Amasya Sicilleri	1222-1224 / 1807-1810	180	102
68	Amasya Sicilleri	1225-1226 / 1810-1811	214	124
69	Amasya Sicilleri	1227-1229 / 1812-1814	176	89

Tablo 1 (devamı). Amasya Şer'iyye Sicilleri Kataloğu

Defter No	Adı	Tarihi	Sayfa Sayısı	Poz Sayısı
70	Amasya Sicilleri	1231-1233 / 1815-1818	218	108
71	Amasya Sicilleri	1234-1235 / 1818-1820	111	59
72	Amasya Sicilleri	1240-1243 / 1824-1828	153	79
73	Amasya Sicilleri	1243-1245 / 1827-1830	120	65
74	Amasya Sicilleri	1247-1249 / 1831-1834	183	95
75	Amasya Sicilleri	1250-1253 / 1834-1838	54	31
76	Amasya Sicilleri	1251-1254 / 1835-1839	193	103
77	Amasya Sicilleri	1254-1255 / 1838-1840	196	95
78	Amasya Sicilleri	1255-1261 / 1839-1845	237	132
79	Amasya Sicilleri	1256-1261 / 1840-1845	159	88
80	Amasya Sicilleri	1261-1266 / 1845-1850	149	81
81	Amasya Sicilleri	1264 / 1847-1848	55	29
82	Amasya Sicilleri	1266 / 1849-1850	85	63
83	Amasya Sicilleri	1266-1269 / 1849-1853	188	98
84	Amasya Sicilleri	1269-1271 / 1852-1855	97	51
85	Amasya Sicilleri	1272-1274 / 1855-1858	188	97
86	Amasya Sicilleri	1272-1274 / 1855-1858	193	99
87	Amasya Sicilleri	1274-1279 / 1857-1863	208	110
88	Amasya Sicilleri	1274-1279 / 1857-1863	236	129
89	Amasya Sicilleri	1279-1284 / 1862-1868	180	98
90	Amasya Sicilleri	1278-1282 / 1861-1866	41	43
91	Amasya Sicilleri	1279-1281 / 1862-1865	111	33
92	Amasya Sicilleri	1279-1282 / 1862-1866	151	83
93	Amasya Sicilleri	1280-1290 / 1863-1874	191	106
94	Amasya Sicilleri	1282-1284 / 1865-1868	156	82
95	Amasya Sicilleri	1283-1290 / 1866-1874	381	196

2.4.1. Amasya Şer'iyye Sicilleri Hakkında Bugüne Kadar Yapılan Yüksek Lisans Tez Çalışmaları

1. YILMAZ Fikret, *Amasya'nın 1 Numaralı Şer'iyye Sicili*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1987.
2. TEMİZ Merve, *3 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Amasya 2018.
3. YILDIRIM Canan, *4 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Amasya 2019.

4. BAHADIR Hacer, *5 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Amasya 2019.
5. TÖREMİŞ Fatma Gül, *H.1058-1059 (1648-1649) Tarihli ve 7 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Amasya 2019.
6. TUNCEL Yakup, *Amasya Şer'iyye Sicili,* İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2001.
7. KETEN Ebru, *10 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne Göre Amasya'nın İki Yılı: 1652-1654 yılları arasında Amasya'nın Sosyal ve Ekonomik Tarihi,* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2021.
8. YOLCU Selim, *Amasya'nın 2191 Numaralı Şer'iyye Sicili:1054/1059-1645/1650 Transkripsiyon ve Değerlendirme,* Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2001.
9. AKBAŞ Murat, *15 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya 2019.
10. ÖZDEMİR Yılmaz, *H.1109-1110 (M.1697-1699) Tarihli ve 22 No'lu Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Tahlîlî,* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2003.
11. TANIR Züleyha, *Amasya 23 Numaralı Şer'iyye Sicili (H.1112-1113/M.1700-1702),* Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2012.
12. KAHRİMAN Salih, *26 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Sosyal ve Ekonomik Açıdan Değerlendirilmesi (1710-1711),* İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 1999.
13. ŞAHİN Levent, *26 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicil Defteri'nin Analizi,* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2008.
14. ÇAKMAK Şener, *39 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili: H.1149-1151(M.1736-1739),* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ 1996.

15. YAVUZ Hasan Ali, *(56. ve 57. Şer'iyye Sicillerine Göre)1777-1780 Yılları arasında Amasya,* Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bursa 1999.
16. KARADENİZ Yılmaz, *H.1182 Şer'iyye Sicili'ne Göre Amasya'nın İdârî, Sosyal, Siyâsi ve İktisâdî Yapısı,* İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Malatya 1996.
17. KÖK Mustafa, *H.1200-1201 (M.1785-1787) Tarihli Şer'iyye Sicili'ne Göre Amasya'nın İdârî, Sosyal ve İktisâdî Yapısı,* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.
18. BAYER Seniha Saadet, *61 Numaralı Şer'iyye Sicili*, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ 1999.
19. ERDOĞAN Ahmet, *71 No'lu (D. No:71, S. No:2254) Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2010.
20. KILINÇ Hidayet, *72 No'lu Amasya Şer'iyye Sicili (H.1241-1243/M.1827-1827),* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ 2005.
21. BAŞ Ergin, *62 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Tokat 2008.
22. ŞAHİN Ahmet, *62 No'lu (H.1200-1201/M. 1785-1787) Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun 2010.
23. KANAT Semra, *20 No'lu Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas 2022.
24. EYİBİL Elif, *58 No'lu Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ordu 2022.
25. ÇİÇEK Mehtap, *10 Numaralı (H.1061-1064/M.1651-1654) Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla 2022.

26. DEMİR Ümmihan, *H.1062(1651-1652) 9 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Amasya 2022.
27. KABADAYI Nur Saide, *XVII. Yüzyılın İkinci Çeyreğinde Amasya Kadı Sicillerine Göre Sosyo-Ekonomik Yaşam,* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla 2022.
28. TÜMER Elif, *11 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi,* Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla 2022.
29. ÜNAL Râziye , *44 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili*, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas 2022.
30. KARTAL Büşra, *59 No'lu Amasya Şer'iyye Sicili Defteri'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi (H.1195-1196),* Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ordu 2022.
31. BOZKURT Metehan, *15 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Amasya 2020.
32. ULUERLER Sıtkı, *71 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili (H.1234-1236/M. 1818-1821),* Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Elâzığ 1999.

2.4.2. Amasya Şer'iyye Sicilleri Hakkında Bugüne Kadar Yapılan Doktora Tez Çalışmaları

1. KARAKULAK Merve, *XVIII. Yüzyılın İkinci Yarısında Amasya'nın Gündelik Hayâtı (Şer'iyye Sicillerine Göre)*, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ordu 2022.
2. KAVAKLI Sibel, *XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Amasya: Şer'iyye Sicillerine Göre,* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2011.
3. ÇETİN Sadık, *Şer'iyye Sicillerine Göre III. Selim ve II. Mahmut Dönemleri Amasya'sında Merkez ve Taşra Münasebetleri*, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Gaziantep 2018.

4. YÜCEKAYA Hüsnü, *Şer'iyye Sicillerine Göre 19. Yüzyılda Amasya, Kayseri, Tokat ve Trabzon Şehirlerinde Dokumacılık,* Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2011.

2.5. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nin Tanıtımı ve Transkripsiyonu Yapılırken Takip Edilen Metod

Çalışmaya konu olan, 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicil Defteri'nin aslı Milli Kütüphâne Başkanlığında olup, dijital nüshası Devlet Arşivleri Başkanlığında bulunmaktadır. Çalışmaya konu olan defter fiziki olarak, 36 poz ve 65 sayfadan oluştuğu görülmektedir.[77] Şer'iyye sicili defterinde hüküm yazılı olan sayfalarda boşluklar var iken, defterin sağ veya sol tarafında tamamı boş olan sayfalarda mevcut olup, kapak sayfasına ait olan fotoğrafın defterin dijital nüshasının başlangıç kısmına ve sonuna olmak üzere iki defa eklendiği görülmektedir.[78] Defterde toplam 191 adet belge vardır. Transkripsiyon metni hazırlanırken, her sayfaya ve her belgeye tarafımızdan numara verilmiştir. [79] Defterde bulunan 21. ile 22. sayfalardaki belgelerin, 19. ve 20.sayfalardaki belgelerin tekrarı olmasından dolayı, 21. ve 22. sayfaların transkripsiyonunun tekrar verilmesine gerek duyulmamış, ayrıca dipnotta açıklama yapılmak suretiyle belirtilmiştir. Bu belgelerin sayfalardaki yerine ve el yazısına bakıldığında, aralarında hiçbir fark olmaması, muhtemelen arşivde yapılan fotoğraflama sürecinde sehven aynı sayfaların iki defa kayıta geçirilmiş olduğu düşünülmektedir. Amasya şehrine ait olan 24 numaralı Şer'iyye Sicil Defteri'nin başlangıç tarihi, H. 1 Zilhicce 1113[80] (M.29 Nisan 1702))[81] bitiş tarihi ise, 4 Muharrem 1115[82](M. 20 Mayıs 1703) olarak tespit edilmiştir.

---

[77] İslâm Araştırmaları Merkezi Kadı Sicilleri Kataloğu'nda 36 poz 72 sayfa olarak yazmaktadır. Fakat dijital nüshasında tek sayfa olan fotoğraflar ve kapak sayfa fotoğrafları ikişer sayfa olarak kabul edilmiştir.

[78] BOA, AŞS, sayfa 1, 2, 46, 62, 65, 70, 71, 72.

[79] Örnek olarak, sayfa 23'te bulunan 87.belge, **Belge (23-87)** şeklinde gösterilmiştir.

[80] BOA, AŞS, sayfa (3-3).

[81] https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/, Hicri tarihler, Miladi Takvime çevrilirken Türk Tarih Kurumu'nun online Tarih Çevirme kılavuzu kullanılmıştır.

[82] BOA, AŞS, sayfa 69-191 numaralı belgeye bu tarih yazılmıştır. Bu hüküm deftere yazılan son hükümdür. İslâm Araştırmaları Merkezi Kadı Sicilleri Kataloğu ile Ahmet Akgündüz'ün *Şer'iyye Sicilleri: Mahiyeti ve Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler* adlı eserinde verilen tarihler ile okuduğumuz başlangıç ve bitiş tarihleri tutmamaktadır. Hicri tarihler, Miladi Takvime çevrilirken Türk Tarih Kurumu'nun online tarih çevirme kılavuzu kullanılmıştır.

Metnin transkripsiyonu yapılırken, elimizden geldiği kadar transkripsiyon kurallarına riâyet edilmeye çalışılmıştır. Elif harfi (ا), vav (و) ve ye (ي) ile yapılan uzatma harfleri â, î, û şeklinde gösterilmiş olup, ayın harfi (ع) ise, (‘) şeklinde gösterilmiştir. Metinde okuyamadığımız kelimeler, […] şeklinde gösterilerek, dipnota “Kelime okunamadı” şeklinde açıklama yazılmıştır. Zaman içerisinde, silinen veya mürekkep dağılması sonucu okunamayan kelimelerde […] aynı şekilde gösterilerek dipnota, “Silik olduğu için okunamadı“ şeklinde açıklama yazılmıştır. Metinde, mahkeme kâtibi tarafından boşluk bırakılan bölümler, (boşluk) şeklinde gösterilmiştir. Defterde bazı kelimeleri okumamıza rağmen, anlam açısından tam olarak cümleye uyumlu olduğuna emin olmadığımız kelimelerin sonuna (?) işareti bırakılmıştır.[83]

[83] BOA, AŞS, Belge (4-23) numaralı hükümdeki, Gözi? kelimesi.

3. BÖLÜM

3. 24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NE GÖRE AMASYA SANCAĞI'NIN İDÂRÎ TAKSÎMATI

3.1. Mahalleler

Bu çalışmada, M.1702-1703 yıllarına ait olan sicil defterindeki vergi toplama listelerinden yararlanılarak, Amasya şehrinin, merkez mahallelerinin isimleri tespit edilmeye çalışılmıştır. 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicili Defteri'nde geçen mahalle isimlerine bakıldığında, Amasya şehrinde 49 adet mahallenin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu mahallelerin bazıları, bugün de aynı isimle anılmakta olup, bir kısmı günümüzde var olan mahallelerin sınırları içerisine dahil olarak mahalle statüsünü kaybettikleri görülmektedir. Bu dönem içerisinde, Amasya'da var olan mahallelerin isimlerinin listesi şöyledir:

Tablo 2. XVIII. Yüzyıl Başlarında Amasya Şehrinin Mahalleleri[84]

1	Mahalle-i Pirinçci mâ-ı Bazar-ı Süflâ	25	Mahalle-i Savadiye
2	Mahalle-i Kocacık	26	Mahalle-i Cami-i Enderûn
3	Mahalle-i Sufiler	27	Mahalle-i Şâmice
4	Mahalle-i Hâtuniye	28	Mahalle-i Gümüşlü zade
5	Mahalle-i Uzun Mustafa	29	Mahalle-i Saray
6	Mahalle-i Sarâchâne	30	Mahalle-i Hacı Hamza
7	Mahalle-i Çeribaşı	31	Mahalle-i Eslem
8	Mahalle-i Sofuzâde	32	Mahalle-i Kılıççı
9	Mahalle-i Helkis	33	Mahalle-i Karatay
10	Mahalle-i Kamerüddin	34	Mahalle-i Kazgancı
11	Mahalle-i Acem Ali	35	Mahalle-i Hızır Paşa
12	Mahalle-i Dere	36	Mahalle-i Hacı İlyas
13	Mahalle-i Köprübaşı	37	Mahalle-i Fethiye mâ-ı Yehûdiyân
14	Mahalle-i Mehmed Paşa	38	Mahalle-i Gökmedrese
15	Mahalle-i Üçler	39	Mahalle-i Yakutiye
16	Mahalle-i Eski Kethüdâ	40	Mahalle-i Ahi Saadeddin
17	Mahalle-i Pervâne Bey	41	Mahalle-i Şâmiler
18	Mahalle-i Hoca Süleyman	42	Mahalle-i Sâbıkuddin
19	Mahalle-i Çırakçı	43	Mahalle-i Şeyh Garik
20	Mahalle-i Köyceğiz	44	Mahalle-i Asl-ı Savadiye
21	Mahalle-i Darü's-selâm	45	Mahalle-i Bâyezid Paşa
22	Mahalle-i Kurşunlu	46	Mahalle-i Receb
23	Mahalle-i Bozahâne	47	Mahalle-i Şeyh Cû'i
24	Mahalle-i Temennâ	48	Mahalle-i Devehâne
		49	Mahalle-i Mescid

3.2. Nâhiyeler ve Köyler

Çalışılan şer'iyye sicili defterinde bulunan hâne başına önceden belirlenen vergi miktarlarının yazıldığı belgeler sayesinde, defterin ait olduğu H.1113-1115 tarihleri arasında Amasya sancağına bağlı nâhiyelerin ve bunlara bağlı köylerin isimlerinin listesini ortaya çıkartma olanağımız olmuştur. Defterde adı geçen, Ezinepazarı, Geldlgelen, Akdağ, Hakala, Veray, Arguma, Yavaş nâhiyeleri olup toplam yedi adet nâhiyenin ismi geçmektedir. Bu nâhiyelerden Arguma ve Yavaş nâhiyeleri hariç diğer nâhiyelere bağlı olan defterde ismi geçen köylerin isimleri ayrı tablolar halinde aşağıda verilmiştir. Arguma ve Yavaş nâhiyelerine bağlı köylerin

[84] BOA, AŞS, Belge (47-153).

defterde sadece birer köy ismi geçtiği için, bu nâhiyelere ait köy isimlerinin listesi verilememiştir. Arguma nâhiyesine bağlı sadece, Çörti köyünün adı geçmektedir.[85] Yine Yavaş nâhiyesine bağlı, Saru Kusun adlı köy ismi geçmektedir.[86] Köy isimlerinin tespit ve teyit edilmesinde, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğünün 2015 yılında yayımladığı 1520-1576 yıllarına ait tahrir kayıtlarını içeren "*Defter-i Mufassal-ı Livâ-i Amasya Cildü'l-Evvel*", Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü tarafından 2017 yılında yayımlanan ve Tahir Sezen tarafından hazırlanan "*Osmanlı Yer Adları*" ve ayrıca TBMM Kütüphânesi'nin Açık Erişim Koleksiyonundan edindiğimiz "*Son Teşkilât-ı Mülkiye'de Köylerimizin Adları"* adlı 1928 tarihli üç farklı eserden faydalanılarak, 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde geçen köy isimleri ile karşılaştırılıp teyit edilmek suretiyle tablolara aktarılmıştır.

Tablo 3. XVIII. Yüzyıl Başlarında Ezinepazarı Nâhiyesine Bağlı Köyler[87]

1	Karye-i Kara Ali	23	Karye-i Saraycık
2	Karye-i Girab	24	Karye-i Pehlivan
3	Karye-i Halîfeli	25	Karye-i Kızılca-i Kebîr
4	Karye-i Gököyük Abdalı	26	Karye-i Saray
5	Karye-i Zığala	27	Karye-i İmi
6	Karye-i Ağılcık	28	Karye-i Böke
7	Karye-i Sevincir	29	Karye-i Bayat
8	Karye-i Dadi	30	Karye-i Kara İbrahim
9	Karye-i Kalın Pınar	31	Karye-i Sarı Tosun
10	Karye-i Kal'a	32	Karye-i Kara Keçili
11	Karye-i İlyas	33	Karye-i Afşar
12	Karye-i Keşlik	34	Karye-i Derbendci Kapısı
13	Karye-i Uygur	35	Karye-i Sarayözi
14	Karye-i Mihmâdlar	36	Karye-i Karsan
15	Karye-i Yağcı Abdâlı	37	Karye-i Ezinepazarı
16	Karye-i Şeyh Sa'di	38	Karye-i Evrenkuş
17	Karye-i Moramu	39	Karye-i İmük
18	Karye-i Verseke	40	Karye-i Kızılca-i Sagîr
19	Karye-i Sarı Alan	41	Karye-i Gürtat
20	Karye-i Tatar	42	Karye-i Karataş
21	Karye-i Virmiş	43	Karye-i Saz
22	Karye-i Efte	44	Karye-i Heneske
		45	Karye-i Balalan

[85] BOA, AŞS, Belge (67-189).
[86] BOA, AŞS, Belge (60-175).
[87] BOA, AŞS, Belge (47-153), Belge (48-154).

Tablo 4. XVIII. Yüzyıl Başlarında Geldigelen Nâhiyesine Bağlı Köyler[88]

1	Karye-i Zara	16	Karye-i Orta
2	Karye-i İlgazi	17	Karye-i Kürtler
3	Karye-i Ali Gazi	18	Karye-i Yavru
4	Karye-i Ulus	19	Karye-i Boğa
5	Karye-i Kotu	20	Karye-i Yordenik
6	Karye-i Ilıca mâ delili	21	Karye-i Beyler
7	Karye-i Gököyük	22	Karye-i Soma
8	Karye-i Gerne	23	Karye-i Köyceğiz
9	Karye-i Bulduklu	24	Karye-i Serkis
10	Karye-i Bednos	25	Karye-i Kovay
11	Karye-i Geldigelen	26	Karye-i Atabey
12	Karye-i Karaseki	27	Karye-i Ahurcık
13	Karye-i Moramul	28	Karye-i İltekin
14	Karye-i Güney	29	Karye-i İmrü
15	Karye-i Bağlıca		

Tablo 5. XVIII. Yüzyıl Başlarında Akdağ Nâhiyesine Bağlı Köyler[89]

1	Karye-i Seyfe	15	Karye-i Kara Kise
2	Karye-i Çukur Viran	16	Karye-i Kışlacık
3	Karye-i Akviran	17	Karye-i Tavre
4	Karye-i Güney Alanı	18	Karye-i Sofiler
5	Karye-i Memlük	19	Karye-i Soku
6	Karye-i Yıkılkan	20	Karye-i Mürg
7	Karye-i Derebaş Alanı	21	Karye-i Zana
8	Karye-i Kızık Kışla	22	Karye-i Boyalıca
9	Karye-i Adadepe	23	Karye-i Kürtler
10	Karye-i Bağdin	24	Karye-i Çapan
11	Karye-i Dîvânlı	25	Karye-i Gündüsler
12	Karye-i Kavak Alanı	26	Karye-i Yenice
13	Karye-i Kız Seki	27	Karye-i Baraklı
14	Karye-i Ovacık		

[88] BOA, AŞS, Belge (48-154).
[89] BOA, AŞS, Belge (48-154).

Tablo 6. XVIII. Yüzyıl Başlarında Hakala Nâhiyesine Bağlı Köyler[90]

1	Karye-i Kazganlı	16	Karye-i Yüz Beği
2	Karye-i Kuşçu	17	Karye-i Mirdehor
3	Karye-i Kolay	18	Karye-i Çorlu
4	Karye-i Öyük	19	Karye-i Küdelez
5	Karye-i Deveci	20	Karye-i Sinezi
6	Karye-i Kayacık	21	Karye-i Feyze
7	Karye-i Firuz	22	Karye-i Gani
8	Karye-i Dere	23	Karye-i Harmanoğlu
9	Karye-i İlarslan	24	Karye-i Hakala
10	Karye-i Kulu	25	Karye-i Uzun Oba
11	Karye-i Bayırlı	26	Karye-i Arucak
12	Karye-i Hacı Bayram	27	Karye-i Değirmen Deresi
13	Karye-i Eymir	28	Karye-i Kurnaz
14	Karye-i Salurca	29	Karye-i Laçin
15	Karye-i Alevi		

Tablo 7. XVIII. Yüzyıl Başlarında Veray Nâhiyesine Bağlı Köyler[91]

1	Karye-i Veray	18	Karye-i Kavaklı
2	Karye-i Kozluca	19	Karye-i İnce Su
3	Karye-i Efkeri	20	Karye-i Karbansaray-ı Kebîr
4	Karye-i Karakaya	21	Karye-i Orta
5	Karye-i Şerefdar	22	Karye-i Kalacık
6	Karye-i Şeyhler	23	Karye-i Aştağul
7	Karye-i Candar	24	Karye-i Zogallık
8	Karye-i Kızoğlu	25	Karye-i Bağcı
9	Karye-i Ekincik	26	Karye-i Deli Hasan
10	Karye-i Gafarlı	27	Karye-i Çay
11	Karye-i Yeni	28	Karye-i Gilyan?
12	Karye-i Kenger?	29	Karye-i Derzi?
13	Karye-i Karacaşar	30	Karye-i Karbansaray-ı Sagîr
14	Karye-i Kışla	31	Karye-i Ağalı Tekkiyesi
15	Karye-i Mengel	32	Karye-i Ulupınar Divânı
16	Karye-i Penbeli	33	Karye-i Hasanlı
17	Karye-i Baş Ermeni	34	Karye-i Kalecik

3.3. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde Geçen İdareciler

Amasya'ya ait olan 1702-1703 tarihlerini kapsayan 24 numaralı Şer'iyye Sicili kayıtlarında geçen idârî görevlilerin başında, Amasya sancağının, Sivas eyâletine bağlı olması hasebiyle Sivas Beylerbeyi'nin adı zikredilmektedir. Beylerbeyi, Osmanlı Devleti'nin idârî taksîmatına göre, köylerin birleşmesiyle

[90] BOA, AŞS, Belge (48-154).
[91] BOA, AŞS, Belge (48-154).

nâhiyeler, nâhiyelerin birleşmesiyle kazaları, kazaların birleşmesiyle sancakları (livâ) ve sancakların birleşmesiyle de eyâletleri oluşturmaktadır.[92] Eyâletlerden birinci derecede sorumlu memur, vâli olarak da tâbir edilen beylerbeyidir. Beylerbeyleri askeri ve mülki olmak üzere geniş yetkilere sahip görevlilerdi.[93]

Bu çalışmaya konu olan defterde, 1702-1703 yıllarında Sivas Beylerbeyi Süleyman Paşa ve Mehmed Paşa'nın adları geçmektedir. 26 Temmuz 1702 tarihli belgede, Sivas Beylerbeyi Süleyman Paşa Amasya sancağına teşrif ediyor ve burada adâlet dîvânı kuruluyor. Dîvânda ulemâ halkından olan Mustafa Efendi, Amasya Aşağı Kal'a'sının batısında bulunan meydan kapısının nehre bakan tarafındaki eski duvarın yıkılmak üzere olduğunu ve arkasına yapılan yeni duvara zarar verebileceğini ifâde etmektedir. Bunun üzerine, Süleyman Paşa ve berberindekiler yerinde bizzat durumu tahkik etmek için giderler ve sonuç olarak, Sivas Beylerbeyi'nin eski duvarın yıkılmasını emrettiği belgeden anlaşılmaktadır.[94] Diğer bir belgede, 3 Eylül 1702 tarihinde, Beylerbeyi Süleyman Paşa'nın katılımıyla Amasya'da oluşturulan mahkemede, Eski Kethüdâ Mahallesi sâkinlerinden olan Ali adlı kişi ikrâr ederek, Amasya sancağının Geldigelen nâhiyesinde Veray kazasına[95] bağlı Şeyhli köyü ve diğer köylerin de bulunduğu iki bin dokuz yüz doksan dokuz akçelik gedik tımar daha önce Kal'a-ı Bala kethüdâlığı hizmetinde bulunan, Sadık'ın ölümü üzerine tımar Ali'ye tevcih edilmiş. Ali görevini tam anlamıyla yerine getirmeme rağmen, Es-Seyyid Mustafa isimli kişi tımar sahibi Ali'ye zulüm ve baskı yaparak tevcih edilen tımara sahiplenmek ister, şeklinde olayı anlatmaktadır. Süleyman Paşa, mahkeme huzuruna çıkmayarak firar eden, Es-Seyyid Mustafa'yı görenlerin ihbâr etmesini ve mağdur durumda olan Ali'ye tahvil buyruldusu ve berât verilmesine karar verdiği belgeden anlaşılmaktadır. [96]

1703 senesi nisan ayının ilk günlerinde gönderilen fermanda, Sivas Beylerbeyliği görevinin Mehmed Paşa'ya tevcih edildiği ve Amasya'da bulunan kethüdâyerlerinin kendilerine tâbii olan askerleriyle birlikte her türlü hazırlıklarını

[92] Yusuf Halaçoğlu, *age.*, s.85.
[93] Mehmet Zeki Pakalın, *age.*, C.I, s.216.
[94] BOA, AŞS, Belge (28-102).
[95] Osmanlı Devleti'nde nâhiye ve kaza tabirleri birbirlerinin yerine kullanılmıştır. Geniş bilgi için, Bkz. Yusuf Halaçoğlu, *age.*, s.85.
[96] BOA, AŞS, Belge (31-109).

yaparak, Sivas eyâletinin âsâyişini bozan eşkıyânın üzerine gitmelerini ve Silahdar Ağası Mehmed'e bu konuda mühürlü bir mektup dahi verildiğini ve fermandaki isteklere itâat edilmesinin emredildiği görülmektedir.[97] 6 Kasım 1702 senesine ait menzil fermanı suretinde, Anadolu'nun orta kolu taraflarında devlete ait olan menzillerde eski tarihli ferman, mir-i mîrân ve mîrlivâ buyruldusu belgeleri kullanılarak, menzil bârgîri alındığını ve devletin bu şekilde zarara uğratıldığından bahsedilmektedir. Bundan sonra, ücreti veya ücret karşılığı mal alınmak suretiyle, tuğralı yeni ferman olmadıkça bârgîr verilmemesi hususunda tenbih ve uyarılar yapılmaktadır.[98]

Birkaç kazanın birleşmesiyle oluşan idârî birime sancak denilmekteydi. Bu sancaklardaki sipâhîlerin kumandanı ve bağlı bulunduğu eyâlet beylerbeyine tâbii olan görevliye sancak beyi denilmektedir.[99] 1702 yılı kasım ayının sonlarına ait belgede, daha önce leventlerin mâlî işlerine bakan Ahmed isimli kişinin Amasya'nın sancak beyliğine görevlendirildiğine dâir ferman suretidir. Belge içeriğinde. 5 Kasım 1702 tarihinden itibaren bu görevin tevcih edildiği ve görev yerinde dikkat edilmesi gereken hususlar hakkında tenbih ve uyarılar yapıldığı görülmektedir. Pâyitaht tarafından kendisine verilen yetkileri kötüye kullanmamasını, halkın her kesimine karşı zulüm ve haksızlıktan kaçınması ile ilgili emirler geçmektedir. Fermanın Amasya sancağına ulaştığı ve sicil defterine kaydedildiği tarih ise, 1703 senesi mart ayının son günlerinde kayıt edildiği görülmektedir.[100]

Mütesellim, Tanzimât Fermanı'nın ilanından önce vâli ile sancak beyinin sorumluluğunda olan sancak veya kazaların yönetimine vekâleten görevlendirilen kimselerdir. Bu kişiler için voyvoda tâbiri de kullanılırken, mütesellim sözlükte verilen görevi teslim alan anlamındadır.[101] Mütesellimlik görevi ile ilgili defterde geçen ilk belgede, daha önce mütesellim olan El-Hacc Ali Ağa'nın emânet olarak Hâtib zâde El-Hacc Halil Ağa'ya iki yüz on guruş verdiği ve mütesellimin emriyle Mahmûd Ağa isimli kişiye bu emânetin verildiğine dâir, tarihsiz kayıt

[97] BOA, AŞS, Belge (65-183).
[98] BOA, AŞS, Belge (52-160).
[99] Mehmet Zeki Pakalın, *age.*, C.I, s.119.
[100] BOA, AŞS, Belge (67-187).
[101] Mehmet Zeki Pakalın, *age.*, C.II, s.640.

geçmektedir.[102] 8 Kasım 1702 tarihine ait hükümde, Amasya'da bulunan zimmî tâifesinden Agob Serkis Isdar veled-i Garabet, Bogos veled-i Ohan, Avanis veled-i Sefer, Simadan veled-i Maşak, Isdar veled-i Varteris adlı zimmîler mahkemeye gelerek, Mütesellim Mehmed Ağa'nın topladığı şarap vergisini, daha önce topladığı vakitlerden daha geç toplamaya başladığını bildirdikleri kayıtta, kendileri açısından vergilerin geç ödenmesiyle ilgili bir yanlışa meydan vermemek istedikleri anlaşılmaktadır.[103] Eski Mütesellim Mehmed Ağa'nın bir kılıç ve iki koşum takımı eşyasını, muhzırbaşı tarafından, Derviş Ağa'ya verildiğini ve mütesellimin bu eşyaları Derviş Ağa'dan eksiksiz olarak teslim aldığına dâir kayıtta ise, idârî görevlilerin emânet alış verişlerini kayıt altına aldıkları görülmektedir.[104] Yine tarihsiz başka bir belgede, Kethüdâyeri Derviş Ağa'nın eski Mütesellim Mehmed Ağa'yı yakalayıp hapsetme hususunda beceriksiz olduğunu îtiraf ettiği, kayıt geçmektedir.[105] Mütesellim Mehmed Ağa ile ilgili belgelere bakıldığında, yetkilerini kötüye kullandığını ve bu durumun zimmîler tarafından mahkemeye bildirilerek kayıt altına alındığını, akabinde görevinden alındığı anlaşılmaktadır.

Alay Beyi, daha önceleri zeâmet sahipleri için kullanılan bu kavram, savaş zamanında elde ettikleri zeâmetin gerektirdiği derecede, kapıkulu askeri ile birlikte, bulundukları bölgede bulunan tımar sahiplerinin götürmesi gereken tımarlı sipâhî askerlerini bağlı bulundukları beylerbeyine tâbii olmak şartıyla, yöneten kumandan anlamına gelmektedir.[106] Alay Beyi Mustafa'nın arzıyla, Yavaş nâhiyesine bağlı Saru Kusun köyü ve gayrısına ait olan iki bin akçelik tımarın sahibi olan, Gazanfer'in kendi rızâsıyla bu hakkından vazgeçtiği anlaşılmaktadır. Bu tımar hakkının, fiziki özellikleri açıklanmayan Ali'ye tevcih edilerek, Amasya Alay Beyi Mustafa'nın bayrağı altında seferlere katılmak şartıyla, 1702 senesinin Kasım ayının onbirinci gününde verilen tezkere görülmektedir. Belge sonunda bu hükme, kimsenin itîlâf etmemesi hususunda uyarılar yapıldığı görülmektedir.[107]

[102] BOA, AŞS, Belge (5-30).
[103] BOA, AŞS, Belge (5-31).
[104] BOA, AŞS, Belge (7-46).
[105] BOA, AŞS, Belge (8-53).
[106] Mehmet Zeki Pakalın, *age.*, C.I, s.45.
[107] BOA, AŞS, Belge (60-175).

Kadılar, gönderildikleri kazalarda geniş yetkilerle donatılmış, hukuku tesis etmek görevinin dışında, görev yaptıkları bölgenin idârî ve beledi görevlerinin de verildiği bilinmektedir. Defterde bulunan 1702 senesi nisan ayına ait evrakda, Amasya Kadısı Mesnevi Hânzâde Es-Seyyid Abdülkadir'in görev süresinin bittiği, içinde bulunulan senenin ramazan ayının başlarından itibaren on dört aylık görev süresinin bitmesi nedeniyle, kadıların görev yeri ve görev süresi gibi kayıtlarının tutulduğu rûznâmçe defterinde yazılı olan Hasan isimli kişinin Amasya Kadılığı görevine getirildiği bildirilmektedir.[108] Kadılık görev tevcihi ile ilgili 1703 yılının şubat ayına ait belgede, Amasya Kadılığı görevine Seyyid Abdüllatîf Çelebi'nin getirildiği anlaşılmaktadır. Belgede, Seyyid Abdüllatîf Çelebi'ye, yeni görevinde adâletten ayrılmamasını, halka eşit davranması gibi uyarıların yapıldığı görülmektedir. Bu görev belgesinde, kadı için kaymakam ifâdesinin kullanılması, kadıların geniş yetkilere sahip olarak idârî görevlerinin de olduğunu göstermektedir. Belgenin sonlarında evrakı düzenleyenin Nakîb Es-Seyyid Fethullâh olduğu, imzalayan ve mühürleyenin pâdişâh II.Mustafa Dönemi Şeyhülislâmı Feyzullâh Efendi'nin olduğu görülmektedir.[109] Sivas Kadısı olan Es-Seyyid İbrahim Efendi'ye, Anadolu Kadıaskeri Es-Seyyid Mustafa tarafından gönderilen, 1703 yılının mart ayına ait belgede Sivas eyâleti ve bağlı kazalarda ikâmet ederken vefat eden askeri sınıfa mensup kişilerin terekelerinin düzenlenmesi, miras taksiminin şer'i hukuka göre yapılması ve harçlarının tahsil edilip ulaştırılması istenmektedir. Evrakın ulaştığı tarih 1703 yılının mayıs ayının yirminci günü olarak not düşüldüğü görülmektedir.[110]

Muhzırbaşı, dâvâcıları mahkeme salonuna almakla görevli olan muhzırların bağlı bulunduğu mahkeme görevlisidir. Görevli olarak çalışan muhzır sayısının çok olduğu mahkemelerde bulunurlardı.[111] Bu çalışmada, bir adet muhzırbaşılığı temessük belgesi bulunmaktadır. 1702-1703 tarihli belgede, berât-ı pâdişâhî ile mutasarrıf olduğumuz Amasya kazasının muhzırbaşılığına mutasarrıf olmak üzere

[108] BOA, AŞS, Belge (7-42).
[109] BOA, AŞS, Belge (41-149).
[110] BOA, AŞS, Belge (69-191).
[111] Mehmet Zeki Pakalın, *age.*, C.II, s.573.

tarafınıza Muslu Ağa adlı kişiyi vekîl tâyin eylediğinin, El-Fakîr Muhzırân Receb Ağa Ser Anadolu tarafından bildirildiği kayıt geçmektedir.[112]

[112] BOA, AŞS, Belge (5-25).

4. BÖLÜM

4. 24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NE GÖRE SOSYAL HAYAT

24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne göre sosyal hayat başlığı altında nikâh, boşanma, nafaka ve mihr, ihtidâ hareketleri, ölüm keşifi ve tespiti, işlenen suçlar (hırsızlık, yaralama, zulüm gibi), vasî tâyini, hilâl görme, su kullanımı anlaşmazlıkları ile ilgili sorunlar bu başlık altında ayrı alt başlıklar hâlinde değerlendirilecektir.

4.1. Nikâh ve Boşanma

Nikâh, İslâm dinine göre şer'an oluşması gereken şartların sağlanması, tarafların aralarında evlenmek için herhangi bir engelin bulunmaması sonucu, geçici olmaksızın hayatlarını birleştirmeleriyle akde ve bu şekilde meydana gelen evlilik ilişkisidir.[113] Hanefi Mezhebi'ne göre, nikâh akdinin gerçekleşmesi için, icâp ve kabul ile birlikte tarafların varlığı, yeterli olarak görülmüştür. Yapılan nikâhın geçerli olması için, her iki tarafın kendi irâdeleriyle özgürce verdikleri beyanların uyumuna göre geçekleşmiştir.[114] Türkçe karşılığı boşama veya boşanma olan talâk kelimesi, nikâh akdinin sona ermesi anlamına gelmektedir. Sözlükte ise serbest kalmak, bağından kurtulmak anlamlarını ifâde etmektedir.[115]

Bu çalışmada, nikâh, boşanma, küçük yaşta söz kesme akdi, mihr ve nafaka konularına ait toplam on üç adet belge vardır. Tarihsiz olan sayfa 3'te bulunan 2 no'lu belgede, Hızır Paşa Mahallesi'nde ikâmet eden, Hasan zevcesi Emine ile mihr nafakasında anlaştıklarına dâir tutulan kayıtta, boşanma işleminin gerçekleşerek şâhidler huzurunda onaylandığı anlaşılmaktadır.[116] Diğer bir belgede ise, Dere Mahallesi'nden Emine Hâtun boşandığı eski eşi Hasan ibn-i İbrahim ile üç buçuk

[113] Fahrettin Atar, *"Nikâh", DİA*, C.XXXIII, İstanbul 2007, s.112.
[114] Mustafa Çakıcı, " Osmanlı Devleti'nde Nikâh Muameleleri (1876-1922)", *Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi*, C:4 /S:4, (2022), s.131.
[115] H. İbrahim Acar, *"Tâlak", DİA*, C.XXXIX, İstanbul 2010, s.496.
[116] BOA, AŞS, Belge (3-2).

guruş nafaka ücretine anlaştıklarına dâir bilgi geçmektedir.[117] 8 Mayıs 1703 tarihli nafaka ile ilgili belgede ise, Koca Mahallesi'nde ikâmet eden, Mehmed bin Mustafa'nın boşandığı eşi Cennet bin Osman Hâtun'un kendisi ve oğlu Mustafa'nın ihtiyaçlarını karşılamak için, eski eşinden nafaka ve kisve taleb ettiği görülmektedir. Bunu üzerine kadı, Mehmed bin Mustafa'nın küçük çocuğun öz babası olmasını da dikkate alarak, günlük iki para nafaka ve kisve bedeli ödenmesinin kararlaştırıldığı görülmektedir.[118] Nafaka mevzusu ile ilgili 22 Temmuz 1702 senesine ait hükümde, Fatma binti Hüseyin Hâtun'un boşandığı eski eşi Osman ibn-i Musa zimmetinde olan, birer adet beyaz câr, zubûn, uçkur, çenber gibi özel eşyaları ile mihr-i muaccelesini ve nafakasının tarafına ödenmesini mahkemeden talep ettiği görülmektedir. Osman ibn-i Musa anlatılanları kabul etmiş, Fatma binti Hüseyin'in oturduğu evin sahibi olması dikkate alınarak, şer'i hükümlere göre kadının karar verdiği kayıt geçmektedir.[119]

Konuyla ilgili aşağıda açıklanan son belgeler, birbirinin devamı şeklinde vekâlet, boşanma, nikâh akdi hükümleri olup, üç ayrı belgenin peş peşe düzenlendiği görülmektedir. Birinci belgede, Kuvay köyünden Hasan'ın eşi Ayşe Hâtun'u terk etmek suretiyle boşanmış ve evlilik esnasında halvet-i sahîha bulunmadığının mahkeme huzurunda anlatıldığı görülmektedir. Ayşe Hâtun, kardeşi Halil'i vekil tâyin ederek ve mihrinin yarısından vazgeçmek suretiyle boşanmayı, mahkeme ve şâhidler huzurunda kabul ettiği anlaşılmaktadır. Devamı olan ikinci belgede, Ayşe Hâtun kardeşi Halil'i vekîl tâyin eylediğini, Ya'kub bin Himmet ve Ali bin Veli'nin şâhidlikleriyle kabul edilirken, bu şâhidlerin isimlerinin bir önceki belgede bulunan şuhûdü'l-hâl kısmında da geçtiği görülmektedir. Mihrinin yarısını talep eden Ayşe Hâtun, ihtiyacı olmasına rağmen mihr hakkından ferâgat etmesi sunucunda boşanmanın gerçekleştiğine dâir kayıt tutulduğu görülmektedir. Son olarak üçüncü belgede ise, Ayşe Hâtun'un yine Kuvay köyünden Mehmed bin Murad ile dört bin akçe mihr-i müeccel karşılığında nikâh akdi yapıldığı görülmektedir.[120] Bu

[117] BOA, AŞS, Belge (8-50).
[118] BOA, AŞS, Belge (20-85).
[119] BOA, AŞS, Belge (20-86).
[120] BOA, AŞS, Belge (10-58-59-60).

çalışmada, boşanma ile ilgili belgeler incelendiğinde, tek çocuğu olan bir aile dışında, diğer boşanan çiftlerin çocuk sahibi olmadıkları görülmektedir.

Bir başka belgede, Saray Mahallesi'nden Aişe binti Mehmed Hâtun, kadıya mürâcaat ederek, eşinin on beş yıl önce uzak diyarlara gittiğini ve haber alınamadığını anlatmaktadır. Güvenilir bir kimsenin eşinin ölüm haberini getirdiği andan itibaren, geçerli olmak şartıyla, Aişe binti Mehmed Hâtun'a nikâh izinnâmesinin kadı tarafından verildiği görülmektedir. Bu belgede, Aişe binti Mehmed Hâtun'un eski eşinin ismi zikredilmemiş ve ileride nikâh akdi yapacağı kişinin isim kısmı boş bırakılarak süresiz izinnâme düzenlendiği görülmektedir. [121] Nikâh izniyle ilgili başka bir hükümde, Şâmice Mahallesi'nden Mine binti Ali Hâtun mahkemeye başvurarak, eşi Mehmed'in uzak diyarlara gittiğini, ardından iki kişinin yanına gelerek onun ölüm haberini getirdikleri, bilginin doğru olduğuna dâir birkaç kez yemin ettiklerini ifâde etmektedir, bunun üzerine Mine binti Ali Hâtun'a başka bir kişi ile nikâh akdi yapma hakkına ait izin belgesinin verildiği görülmektedir.[122]

Hanefi Mezhebi'ne göre, baliğ olan erkek ve kadın kendi karalarıyla evlenebilir veya vekil tâyin etme hakları bulunmaktaydı. Kadın denginden başkasıyla veya mihr-i misil olarak adlandırılan akranlarının aldığı mihirden az ücret veya mal karşılığında evlenirse, velisi mahkemeye başvurarak nikâhın geçersiz olmasını sağlayabilirdi. Küfv (denk) erkeğin soyda, meslekte, toplumdaki sosyal statüsünde, dinde, mal varlığında kadına denk olması anlamına gelmektedir.[123] Küçük yaşta yapılan akitler ile ilgili iki adet belgede tarafların gerekli olan denklik şartlarını yerine getirmedikleri anlaşılmaktadır. Belgelerde, bülûğ çağına erişen, ilgili taraflar nikâh akidlerini kadı huzurunda fesh ederek kayda geçirildiği görülmektedir. İki belgeyi karşılaştırma yaptığımızda, ilk belgede Fâtıma binti Mehmed Hâtun dengi olmayan biriyle akit yapıldığını ve bu duruma itiraz ederek nakz eylediğini ve mihrinin yarısını da hibe ettiğini mahkemeye bildirmektedir. Diğer belgede ise, Ali

[121] BOA, AŞS, Belge (6-32).
[122] BOA, AŞS, Belge (6-34).
[123] Ekrem Buğra Ekinci, "Osmanlı Hukukunda İzinnâme ile Nikâh", *Türk Hukuk Araştırmaları,*S:2, (2006), s.44.

oğlu Bekir'in mahkemeye başvurarak nikâh fesih işlemini gerçekleştirdiği görülmektedir. [124]

1702 yılının ekim ayının sonlarında gerçekleştirilen kayıtta, Zile kazasından Es-Seyyid Mehmed bin Osman mahkemeye gelerek, eşi Fâtıma binti Şeref Hâtun'u Es-Seyyid Mustafa zorla Veray kazasına bağlı Şeyhlü köyünden kaçırarak, Amasya şehrine götürdüğünü ve dâvâcı olduğunu bildirmektedir. Es-Seyyid Mustafa kendisine yöneltilen suçlarla ilgili verdiği cevâbında, Fâtıma Hâtun'u Amasya şehrine götürdüğüm doğrudur ama Es-Seyyid Mehmed'in eşi olduğunu bilmiyordum, şeklinde kendini savunmaya çalıştığı görülmektedir. Mahkemeye gelen, Ahmed Çelebi ibn-i Ali ve Ebubekir ibn-i El-Hacc Ali adlarındaki şâhidler, bundan sekiz ay önce Es-Seyyid Mehmed bin Osman ile Fâtıma binti Şeref Hâtun'un on iki bin akçe mihr-i muaccel ile bizim huzurumuzda evlendiklerine bizler şâhidiz şeklindeki ifâdeleri geçmektedir. Defterde geçen, mihr miktarlarına bakıldığında peşin olarak verilen en yüksek mihrin bu hükümde geçtiği görülmektedir.[125]

Gayrimüslimler arasında olan nikâh anlaşmazlığı ile ilgili 5 Kasım 1702 tarihli hükümde, Amasya'da Çökçe Mahallesi'nden Asvadur veled-i Kirkor isimli zimmî mahkemeye müracaat ederek, kasaplık işiyle meşgul olan Varteris veled-i Garabet hakkında dâvâcı olduğu görülmektedir. Asvadur'un babası Kirkor, evlilik için oğlunun vekili olurken, Gevher Hanım'ın babası Varteris ise kızının rızasını almak kaydıyla nikâh için kızının vekili olduğu görülmektedir. Aralarında nikâh akdi gerçekleşmesine rağmen, evlilik kurumunun gerektirdiği şartların oluşturulmadığı görülmektedir. Gevher Hanım'ın babası Varteris, nikâh akdini inkâr ederek aslında nişanlı olduklarını savunduğu görülmektedir. Mahkeme huzuruna çıkarılan şâhidler, Ermeniyân Dardar Keşîşleri'nden Falkos Keşiş ve Burgas Keşiş, bundan iki yıl önce Varteris kızı Gevher Hanım tarafından evlilik için vekâlete, Asvadur tarafından babası Kirkor evlilik maksadıyla vekâlete bizim huzurumuzda evlik için taraf oldular. Bizim huzurumuzda nikâh akdi geçekleşmiş olup, Gevher Hanım Asvadur

[124] BOA, AŞS, Belge (6-33), (9-55).
[125] BOA, AŞS, Belge (24-119).

'un nikâhlı eşidir, bizler buna şâhidiz, dedikleri görülmektedir. Şâhidlerin, şâhidliği hâdise cihetiyle kabul edilerek, kayıt tutulduğu görülmektedir.[126]

4.2. İhtidâ Hareketleri

İhtidâ kelimesi sözlükte, doğru olanı bulmak, hakikate ulaşmak gibi anlamlara gelmektedir. İslâm dini ile beraber inanmayan veya farklı bir dine inanan insanların İslâmiyet ile müşerref olmasına ihtidâ, bunu gerçekleştiren kişilere ise mühtedî denilmektedir.[127] Osmanlılar, devlet düzenini sağlamak suretiyle, tüm tebaasına huzurlu ve mutlu bir yaşam sunmak için mücadele verdikleri görülmektedir. Bunun sonucunda, toplum içerisinde var olan gayrimüslimlerin hiçbir zorlama olmadan kendi rızalarıyla ihtidâ ettikleri görülmektedir.[128]

İhtidâ ile ilgili defterde, iki adet belge bulunmaktadır. Bu belgelerden birincisinde, Gümüşlüoğlu Mahallesi'nden Yosef oğlu Bağcı ismindeki kişi zimmî iken şeref-i İslâm ile müşerref olmuş, ismi Mehmed olarak şâhidler huzurunda kayıtlara geçirildiği görülmektedir.[129] Diğer kayıtta ise, Zire köyünden zimmî Kireki isimli şahıs İslâmiyet dini ile müşerref olduktan sonra, adının Ali olarak tescil edildiğine dâir, kayıt tutulduğu görülmektedir.[130] Bu iki belgede, dikkat çeken durum ihtidâ eden kişilere baba adının verilmediği takip edilmektedir. Oysa ki, genelde baba adı verilir ve en çok kullanılan baba ismi olarak da Abdullâh adının kullanıldığı görülmektedir.[131]

4.3. Ölüm Keşifi ve Tespiti

Keşif kelimesi, meydana gelen bir olayın teferruatlı bir şekilde araştırılması, olay yerinin incelenmesi, olayın gizli kalan kısımlarının aydınlatılması gibi

[126] BOA, AŞS, Belge (35-123).
[127] Ali Köse, *"İhtidâ", DİA*, C.XXI, İstanbul 2000, s.554.
[128] Emel Himmetoğlu, "Osmanlı'da İhtidâ Hareketleri ve Adana'da İhtidâ Edeneler (1750-1799), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C:13/S:74, (2020), s. 137.
[129] BOA, AŞS, Belge (3-4).
[130] BOA, AŞS, Belge (6-37).
[131] Yılmaz Kurt, *Anadolu'da Kişi ve Yer Adları*, Ankara 2020, s.164.

anlamlara gelmektedir.[132] Bu çalışmada, ölüm keşifi veya tespiti ile ilgili toplam sekiz adet belge bulunmaktadır.

İlk belgede, Amasya mütesellimi olan El-Hacc Ali Ağa'nın vekîli Es-Seyyid Mustafa Ağa mahkemeye müracaat ederek, Aşağı Kal'a'sı mahallelerinden Ahi Saadeddin Mahallesi'nde kale dibinde akan nehrin kenarında, boğulmuş birinin bulunduğunu bildirmektedir. Olayı keşif için, Nâib Ali Efendi görevlendirilir. Nâib, olay mahalline varıp, cesedi incelediğinde herhangi bir darp veya yaralama izi bulanmadığını ölen kişinin suda boğularak vefat ettiğine karar verdiği görülmektedir. Cami-i Enderûn ve Kurşunlu Mahalleleri ahâlîsine vefat eden kişi ile ilgili sorular sorulunca, ahâlî bu kişinin adının Mustafa olduğunu ve yirmi yıldır sara hastası olduğunu, daha önce de sara nöbeti tutmuş ve birkaç defa suya düşmüş, çevredekilerin yardımıyla kurtarıldığını ifâde ettikleri görülmektedir. 2 Haziran 1702 tarihinde kayıt altına alınan olayı, Nâib Ali Efendi, Muhzır Muslı bin Şâban ve mütesellimin yardımcısı Es-Seyyid Ahmed bin Mehmed hızlı bir şekilde görevlendirerek yaşanan durumu, olay mahallinden mahkemeye gönderilerek, olan biteni ayrıntılı bir biçimde bildirmeleri sonucu kayıt tutulduğu görülmektedir.[133]

17 Haziran 1702 tarihinde kayıt edilen belgede, Amasya'nın nâhiyelerinden Hakala nâhiyesinin Eymir köyü halkından olan, Hasan Ağa ibn-i Osman Ağa ve Mehmed bin Mustafa ve Mahmûd bin Ahmed adlı kişilerin mahkemeye mürâcaat ettikleri görülmektedir. İfâdelerinde, bundan bir gün önce ikindi vakti köyümüzün kuzeyinde bulunan Karagölbaşı olarak adlandırılan yerde, köy sâkinlerinden Mustafa bin Abdullâh söğüt ağacının dibinde yıldırım çarpması sonucu vefat etmiştir diye ihbâr ederler. Keşif ve tahrir için, Nâib Ali Efendi ibn-i Abdurrahmân ve beraberindeki Ömer Çelebi ibn-i Mustafa ve mütesellimin yardımcısı Ali Çelebi ibn-i Ahmed ile birlikte Gölbaşı'na giderek, vefat eden kişinin üzerinde herhangi bir insan eliyle oluşan yaralama veya darp izinin bulunmadığı, yüzünde ve göğsünde siyah yerler olduğu ve kesinlikle yıldırım çarpması sonucu vefat ettiğinin tespit edildiği görülmektedir. Daha sonra Çukadâr Ömer bin Mustafa ve mütesellimin yardımcısı

[132] Ayşe Gül Hüseyniklioğlu, "Osmanlı Hukukunda Keşif Uygulamaları (16 ve 18. Yüzyıllar)", *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:12/S.1, (2023), s.3.
[133] BOA, AŞS, Belge (16-76).

Ali Çelebi ibn-i Ahmed ile mahkemeye gelerek, olayın nasıl gerçekleştiğini bildirmektedirler.[134]

7 Temmuz 1702 tarihinde tutulan kayıtta, Amasya'nın Cami-i Enderûn Mahallesi'nde ikâmet eden Meryem veled-i Sinan adlı zimmî mahkemeye gelerek, Cami-i Enderûn Mahallesi yakınlarında, Ferhadiçi ismindeki yerde, büyük nehirin kenarında bulunan Ağres adlı zimmînin bağında, oğlum Manuk temizlenmek için soyunup iki namaz arası bir vakitte nehre girdiğini ve Kara Kadıoğlu Halil Efendi bağının önünde kaza ile boğularak öldüğünü bildirmektedir. Nâib Ali Efendi ibn-i Abdurrahmân keşif için bağa giderek, cesedi incelediğinde, vefat eden kişinin vücudunda insan eliyle oluşmuş kesik veya taş ile darp edilme gibi herhangi bir iz bulunmadığını, vefat eden kişinin boğularak öldüğünün tespit edildiği görülmektedir. Daha sonra mütesellimin yardımcısı Halil bin Hüseyin ve mahkeme hizmetlisi Ömer Çelebi ibn-i Mustafa mahkemeye gelerek, her biri ayrı ayrı keşif neticesini bildirerek olayın kayıt altına alındığı görülmektedir.[135]

17 Temmuz 1702 tarihinde kayda geçen hükümde, Amasya'nın nâhiyelerinden Geldigelen nâhiyesi köylerinden Bulduklu köyü halkından olan, Ahmed bin Ali mahkemeye müracaat ederek, hasta olan oğlu Ömer'in dışarı çıkmak istediğini ve evden ayrılırken merdivenden düştüğünü ve iki gün sonra da vefat ettiğini bildirerek, keşif yapılıp kayıtlara geçmesini arz etdiği görülmektedir. Ardından Nâib Ali Efendi keşif ve tahrir raporu hazırlanması için görevlendirilerek olay mahalline gider. Yapılan incelemelerde, Ömer'in vebâ hastalığından öldüğü tespit edilerek, vücudunda darp, kılıç veya bıçak yarası gibi insan fiili sonucu gerçekleşen bir yara izinin olmadığı anlaşılmaktadır. Ardından mahkemeye görevlilerinden, Mehmed bin Ali ve Es-Seyyid Halil bin Veli ve Hüseyin Çelebi ibn-i Mahmûd adlı görevliler mahkemede olan biteni rapor etmeleriyle birlikte ölüm keşifinin kayıt edildiği görülmektedir.[136]

28 Temmuz 1702 tarihinde kayıt tutulan hükümde, Amasya'nın Fethiye Mahallesi eşrafından Müderris Hasan Efendi ibn-i Eş-Şeyh Yusuf, Hasan Efendi

[134] BOA, AŞS, Belge (23-87).
[135] BOA, AŞS, Belge (24-89).
[136] BOA, AŞS, Belge (24-91).

ibn-i Himmet, Veli Çelebi ibn-i Ömer, Monla Mehmed ibn-i Yusuf ve Mahmûd Çelebi ibn-i Mehmed adlı kişiler mahkemeye müracaat ederek, zimmî Hatar'ın sahibi olduğu evde kirâcı olarak oturan, yaşı gayet ilerlemiş olan Mehmed bin Mustafa ibn-i Abdullâh, bundan önceki gün gece yarısında evin damı üzerinde yatarken dam üstünde lavabo ihtiyacını giderirken, dengesini kaybederek damın sağ tarafına yüz üstü düşmüş ve vefat etmiştir, diye bildirmektedirler. Daha sonra, Nâib Ali Efendi ibn-i Abdurrahmân keşif ve tahrir için görevlendirilerek, Fethiye Mahallesi'ndeki mülkiyeti Hatar adındaki zimmîye ait olan eve giderler. Vefat eden kişi incelendiğinde, Mehmed bin Mustafa ibn-i Abdullâh'ın yüzünün sağ tarafına düştüğü, taşların darbesiyle yüzünün ezildiği, kanlar içinde olduğu, ayrıca kulağından ve gözünden kan geldiğinin tespit edildiği görülmektedir. Vefat eden kişinin ölümünün herhangi bir insan eliyle olmadığı, kaza ile olduğu anlaşılarak mahkemeye hizmet edenlerden, Ömer Çelebi ibn-i Mustafa, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, El-Hacc Yunus ibn-i El-Hacc Süleyman ve Osman İbn-i Süleyman ile mahkemeye gelerek, olay yerindeki tespitlerin aktarılıp kayıt edildiği görülmektedir.[137]

28 Temmuz 1702 tarihine ait olan kayıtta ise, Amasya'nın nâhiyelerinden Geldigelen nâhiyesi köylerinden Moramul köyü halkından olan, Ömer bin Mahmûd mahkemeye müracaat ederek, kızım Ayşe köyümüz camisinin kapısı etrafında oyun oynarken, su kuyusunun içine bakmak isterken kuyunun içine düşmesi sonucunda boğularak vefat etmiştir diye bildirerek keşif ile kayıt altına alınmasını arz ettiği görülmektedir. Kadı tarafından görevlendirilen, Mehmed Esad ibn-i Mustafa Efendi olay mahalline teşrif ederek cesedi kuyudan dışarı çıkarttırması sonucu, yapılan muayene sonrası Ayşe'nin kendisinin kuyuya kaza ile düştüğü ve bir başkası tarafından herhangi bir yaralama izinin olmadığı görülmektedir. Ardından mahkeme görevlileri olan, Ahmed bin Mahmûd, Muhzır Ömer bin Ali ve Mehmed bin Ali mahkemeye gelerek, keşif raporunun kayıt altına alındığı görülmektedir.[138]

Ölüm keşfi ve tespiti ile ilgili defterde bulunan son belgede, Zire köyü halkından olan İsmail ibn-i Mehmed mahkemeye müracaat ederek, yaşı seksen

[137] BOA, AŞS, Belge (26-95).
[138] BOA, AŞS, Belge (31-110).

yaşından fazla olan annesi Râziye Hâtun'un hasta olduğunu ve döşeğinde hasta yatarken yorganına ateş isabet ederek sağ ayağında yanıklar oluştuğunu, ardından eceli ile vefat ettiğini bildirerek, ölüm keşifi yapılmasını ve kayıt altına alınarak kendisine hüccet verilmesini taleb ettiği görülmektedir. Olay mahalline gönderilen Hüseyin Efendi, cesedi incelediğinde bir miktar ayağında yanık olduğunu ama ölümüne neden olmadığını, Râziye Hâtun'un yaşlı ve hasta olduğunu buna istinaden eceliyle vefat ettiğine karar verildiği görülmektedir. Mahkeme tarafından görevlendirilen, Çukadâr Ahmed mahkemeye gönderilmek suretiyle keşif sonuçlarının kayıt altına alındığı görülmektedir.[139]

Bu çalışmadaki belgeler incelendiğinde, ölüm keşiflerinin amacının, cinayet olup olmadığının araştırılması olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü ölüm keşfi belgelerinin tamamında keşiflerde insan fiili ile gerçekleşip, gerçekleşmediği üzerinde durulduğu görülmektedir. Mahkeme tarafından keşif yapılmadan önce ölüm ilgili hüccet verilmediği görülmektedir. Bu durum, Osmanlı Devleti'nin imkânlar dahilinde âsâyiş ve güvenliğe önem verdiğini göstermektedir.

4.4. Âdî Suçlar

1702-1703 yılları arasında işlenen suçlar arasında, hırsızlık, yaralama, zulüm, gasp, ahlâki suçlarla ilgili 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde toplam on iki adet belge olduğu görülmektedir.

Tarihsiz olan ilk belgede, Receb Mahallesi'nden Etmekci Ömer, Acem Mahallesi'nden İslâm Beşe adlı kişiyi kolundan yaralaması sonucu, şa'bân ayının yirmi ikinci gününden itibaren her gün beş kişi, dörder buçuk guruş nafaka ödemekle cezâlandırıldıklarına dâir verilen kararın şâhidlerin huzurunda kayıt altına alındığı görülmektedir. Nafaka cezâsına beş kişinin çarptırılması muhtemelen suçu işleyene yardım ettikleri için. verilen bu cezânın diğer dört kişiye de verildiği görülmektedir.[140]

Tarihsiz diğer bir belgede, yaralı Es-Seyyid Hüseyin Çelebi'ye şer'i hukuka göre, mahkeme gününden geçerli olmak üzere, her gün 0.25 guruş nafaka

[139] BOA, AŞS, Belge (40-137).
[140] BOA, AŞS, Belge (6-36).

ödenmesine dâir karar alındığı görülmektedir.[141]Tarihsiz diğer bir belgede ise, Hakala nâhiyesine bağlı Arucak köyü halkından olan, Bali bin Veli, Mehmed bin Hüseyin, Süleyman bin, Deli Mehmed bin Himmet ve Soma köyünden Deli Halil bin Mehmed adlı kişiler mahkemeye müracaat ederek, yine Arucak köyünden Receb bin İbrahim hakkında dâvâcı olmaktadırlar. Receb bin İbrahim, gece evlerini basıp ahâliye zulüm eder, yol keserek ahâlinin eşyasını ve akçesini gasp eder ve Gani köyünden Bakırcıoğlu Küçük Mustafa ile birlikte atlarla gelip sığırları boğazlarlar ahâlinin huzuru kalmamıştır, diyerek şikâyetçi olduklarına dâir beyanları geçmektedir. Bu şikâyetler üzerine, doğruluğuna ve dürüstlüğüne güvenilir olan Mehmed Ağa Küçük Ali zâde, Subaşı Mehmed Ağa ibn-i Ya'kub, Hüseyin Bey ibn-i Hüseyin, Ya'kub oğlu Süleyman, Ali ibn-i Veli, Muslu ibn-i Osman, Mehmed bin Bekir ve Osman ibn-i Veli, Ali ibn-i Mustafa Hüseyin ibn-i Mustafa, Mehmed ibn-i Muslı, Ahmed bin Ali ve Oruç bin Günyad isimli kişiler, dâvâcı tarafından anlatılanların doğru olduğuna şâhidlik ederler ve bu ihbârın şâhidler huzurunda kayıtlara geçirildiği görülmektedir. Bu ihbâr ile ilgili herhangi bir sonuca bu defterde ulaşılamadığı görülmektedir.[142]

26 Nisan 1702 tarihli bir başka belgede, Amasya'ya bağlı Ziğre köyü halkından olan, genç Musa bin Mehmed mahkemeye müracaat ederek, aynı köyden Halil bin Yusuf hakkında dâvâcı olduğu görülmektedir. İfâdesinde, kendi işime giderken yoluma çıkan Halil bin Yusuf, bana zor kullanarak livata yapmıştır diyerek, şer'i hükümlerce gereğinin yapılmasını talep ettiği görülmektedir. Halil bin Yusuf, mahkeme huzurunda hakkındaki suçlamaları kabul etmiş ve bu şekilde kayıt tutulduğu görülmektedir.[143] 26 Nisan 1702 tarihli diğer bir belgede, Amasya'nın Boğa köyü ahâlisinden Ayişe binti Mustafa Hâtun mahkemeye mürâcaat ederek, yine aynı köy halkından Resûl bin Ali hakkında dâvâcı olduğu görülmektedir. Ayişe binti Mustafa Hâtun ifâdesinde, mahkemenin yapıldığı tarihten üç gün önce köy dışında giderken Resûl bin Ali beni yakalayarak zorla zinâ sadedinde iken, başka köyden Monla Süleyman bin El-Hacc Bekir ve İbrahim bin Abdülbâki isimli kişiler, beni kurtardı şeklinde ifâde verdiği görülmektedir. Daha sonra Ayişe binti Mustafa Hâtun

[141] BOA, AŞS, Belge (8-51).
[142] BOA, AŞS, Belge (9-56).
[143] BOA, AŞS, Belge (11-62).

mahkemeden şer'i hükümlere göre, suçlunun cezâsının verilmesini talep ettiği görülmektedir. Ardından mahkemede olay tanığı olarak ifâde veren, Monla Süleyman bin El-Hacc Bekir ve İbrahim bin Abdülbâki isimli kişiler, olayın doğru olduğuna şâhidlik ettikleri görülmektedir. Şâhidliklerinin kadı tarafından kabul edilerek, bu ifâdeler minvalinde hüküm verilmesine karar verildiği görülmektedir.[144]

9 Ağustos 1702 tarihli kayıtta, Amasya'nın nâhiyelerinden Hakala nâhiyesi köylerinden Kolay köyü halkından olan, Hasan bin Ali, Es-Seyyid Hüseyin bin Mehmed, Mustafa ibn-i Ali, Süleyman bin Ali, Es-Seyyid Hüseyin bin Es-Seyyid Davud, Mehmed bin Ömer, Ahmed bin Mehmed ve diğerleri mahkemeye başvurarak, Amasya'nın Üçler Mahallesi sâkinlerinden olan Abdî bin Mehmed hakkında dâvâcı oldukları görülmektedir. Dâvâcılar ifâdelerinde, Abdî bin Mehmed bizim köyümüze gelerek husumet ve düşmanlık ile nifâklar oluşturmaktadır. Bu durumun fenâ bir şekilde sonuçlarının ortaya çıkmasından endişelendiklerini ve bir daha köylerine gelmemesi için gerekenin yapılmasını mahkemeden talep ettikleri görülmektedir. Abdî bin Mehmed kendisine yöneltilen suçlara karşı cevâbında, bir daha köylerine gelmeyeceğine ve eğer gelirsem tamamınıza altı guruş öderim diyerek, mahkeme huzurunda söz vererek kayıt altına alındığı görülmektedir.[145]

27 Ağustos 1702 tarihinde kayıt edilen belgede, Amasya'da Kamerüddin Mahallesi sâkinlerinden Hüseyin bin Veli mahkemeye müracaat ederek, Yavru köyü halkından olan, Mehmed bin Hüseyin'den dâvâcı olduğu görülmektedir. Hüseyin bin Veli ifâdesinde, bundan iki gün önce oturduğum evimden yüz on dört guruş ve bir sülüs akçemin çalınmasıyla suçlanan, Mehmed bin Hüseyin tutuklu bulunduğu hapisten benim iyi niyetim ile çıkarılmıştı. Mehmed bin Hüseyin benim evimden aldığı parayı mahkeme huzurunda îtiraf etmesine rağmen, bu meblağı bana ödememektedir. Şâhidler, Bayram bin Hasan ve İbrahim bin Hızır isimli kişiler mahkemede verdikleri ifâdelerinde, dâvâcı Hüseyin bin Veli'nin evinden yüz on dört guruş ve bir sülüs akçesini gizlice aldım ve kendi masraflarıma harcadım diyerek bizim huzurumuzda îtiraf etmiştir, diyerek şâhidliklerinin doğruluğunun kabul

[144] BOA, AŞS, Belge (11-63).
[145] BOA, AŞS, Belge (28-100).

edilmesiyle tutulan kayıt görülmektedir.[146] Konu ile ilgili olan diğer beş belgede, benzer dâvâ hükümleri bulunmaktadır.[147]

4.5. Vasî Tâyini

Vasî, bitişmek veya bitiştirmek anlamlarına gelen vasy kökünden türeyen bir sözcüktür. Bir kimsenin vefatı sonrasında, onun adına vekili olarak yapılmasını istediği şeylerin kendisinden talep edilmesidir.[148] Vasî seçimi mahkeme tarafından yapılmadan önce, vefat eden kişinin mal varlığına nakit türünden değer verilerek tutar hesaplanır, ardından borçları varsa belirlenen toplam tutardan çıkartılırdı. Eğer alacağı var ise tahsil edilerek toplam tutara ilave edilerek ölen kişinin mal varlığı tespit edilirdi. Vasî olarak kimin seçileceği ise, ilk önce yetimlerin akrabalarından olan anne, ağabey, babaanne, anneanne, teyze, dede, nine, hala, amca, üvey anne veya baba gibi kimselerden seçilirdi. Eğer yetim çocuğun akrabası yok ise, müezzin, azatlı köle, lala gibi aileyi tanıyan kişilerden ya da mahkemenin güvenilir olarak gördüğü, çevrenin bilinen kişilerinin vasî olarak tâyin edildiği görülmektedir.[149] Vasî tâyini ile ilgili çalışılan defterde, toplam on iki adet belge bulunmaktadır.

Konu ile ilgili tarihsiz ilk belgede, Firuz köyü sâkinlerinden olan Mehmed'in bundan önce vefat etmesi üzerine, büyük oğlu Hüseyin'e kendi akrabalarından Es-Seyyid Ahmed Çelebi ibn-i Mustafa'nın şer'an vasî tâyin edildiğine dâir kayıt, geçmektedir.[150]2 Mayıs 1702 tarihinde kayda geçen belgede, Amasya'nın Kamerüddin Mahallesi'nde ikâmet eden bundan önce vefat iden, Râbia binti Hasan bin Hâtun'un öz küçük kızı Fâtıma'ya annesi Râbia'dan kendi hissesine düşen malını korumak ve sahip çıkması amacıyla, babası Mehmed bin Nurullah'ın vasî tâyin edildiğine dâir tutulan kayıt geçmektedir.[151]1

7 haziran 1702 tarihli kayıtta ise, Amasya'nın nâhiyelerinden Akdağ nâhiyesi köylerinden Ziğre köyü halkından olan, vefat eden Halil ibn-i İbrahim bin

[146] BOA, AŞS, Belge (29-103).
[147] BOA, AŞS, Belge (13-68), (14-70), (27-99), (36-124), (45-151).
[148] Mustafa Öz, *"Vasi", DİA*, C.XXXXII, İstanbul 2012, s.546.
[149] Çiğdem Gürsoy, "Osmanlı Devleti'nde Yetim Mallarının Sürdürülebilirliği Hakkında Bir Araştırma", *Belgi Dergisi*, C:2/S:19, (2020), s.2084.
[150] BOA, AŞS, Belge (7-45).
[151] BOA, AŞS, Belge (13-67).

Mustafa'nın küçük oğlu İsmail'e, babası tarafından intikal eden mâlını reşid oluncaya kadar sahip çıkıp ve koruması için ehil olan, annesi Emine binti Hüseyin Hâtun'a her türlü yetki verilerek, şâhidler huzurunda vasî tâyin edildiği kayıtın tutulduğu görülmektedir.[152]19 Ağustos 1702 tarihli kayıtta ise, Amasya'nın Kala-i Bala Mahallesi'nde ikâmet eden El-Hacc Hüseyin Sevil? Bin Abdullâh'ın vefat etmesi üzerine, küçük oğlu Hasan'a babası tarafından intikal eden mallarına reşid oluncaya kadar sahip çıkıp ve koruması için, güvenilir ve emin kişilerden olan Mustafa Bey ibn-i Mustafa Çelebi'nin, şâhidler huzurunda vasî tâyin edildiğinin kayıt altına alındığı görülmektedir.[153]

28 Ağustos 1702 tarihli kayıtta, Amasya'nın Çırakçı Mahallesi'nde ikâmet eden Es-Seyyid Mustafa ibn-i Mehmed bin Ali'nin vefat etmesi üzerine küçük kızı Fâtıma'ya babası tarafından isabet eden mallarına reşid oluncaya kadar sahip çıkıp ve koruması için, güvenilir ve emin kişilerden olan emmisi Es-Seyyid Osman Çelebi'nin vasî olarak tâyin edildiğine dâir kayıtın tutulduğu görülmektedir.[154]

30 Haziran 1702 tarihli kayıtta ise, Amasya'nın Sofuzâde Mahallesi'nde ikâmet eden Marankur veled-i Ağup Ğirebend adlı zimmînin, vefat etmesi üzerine küçük oğulları Varters ve Ödike'ye babaları tarafından intikal eden mallarına reşid oluncaya kadar sahip çıkıp ve koruması için, anneleri Nar veled-i Asvadur zimmîye, her türlü yetki verilerek şâhidlerin huzurunda vasî olarak tâyin edildiğine dâir kayıt tutulduğu görülmektedir.[155] Bu belgede, Osmanlı Devleti'nde vasî tâyin edilerek, ölen kişiden vârislerine intikal eden mallardan oluşan miras haklarının vasîler tarafından korunması uygulamasından, zimmî taifeden olan varislerin de faydalanabildikleri görülmektedir.

28 Eylül 1702 tarihli kayıtta ise, Amasya'da Temennâ Mahallesi'nde ikâmet ederken, bundan önce kayıp olan ve yaşayıp, yaşamadığı belli olmayan Mehmed Bey'in mallarını ortaya çıkana kadar, sahip çıkıp ve koruması için daimî bir vasîye ihtiyaç duyulduğu anlatılmaktadır. Mehmed Bey'in büyük oğlu Hâfız Ahmed'in

[152] BOA, AŞS, Belge (19-81).
[153] BOA, AŞS, Belge (27-98).
[154] BOA, AŞS, Belge (29-104).
[155] BOA, AŞS, Belge (24-90).

reşid ve emin olduğunun haber alınması sonucunda, vasî-i kayyûm olarak tâyin edildiğine dâir kayıt geçmektedir.[156]

28 ekim 1702 tarihli diğer bir kayıtta, Amasya'nın Gazagancı Mahallesi'nde sâkin iken bundan önce vefat eden, Mehmed bin Hüseyin bin Mustafa'nın küçük oğulları Mehmed, Hüseyin, Hasan ve küçük kızı Şerife'nin vasîleri olan, emmileri Mustafa bin Hüseyin mahkemeye mürâcaat ederek, babaları Mehmed bin Hüseyin bin Mustafa'dan isabet ve intikal eden mallardan ihtiyaçlarını giderecek kadar paranın kendilerine verilmesini talep ettikleri görülmektedir. Ardından kadı efendinin, çocukların ihtiyaçlarının karşılanması için, her birine günlük iki buçuk para verilmesi hususunda vasîye izin verdiğine dâir kayıt geçmektedir.[157]

Vasî tâyini ile ilgili olan belgelerin geneline bakıldığında, vasî belirlenirken birinci derece akrabalar seçilirken, şartları taşıyacak akrabası yok ise, güvenilirliği bilinen kimselerden birinin tâyin edildiği görülmektedir. Vasîlik konusu ile ilgili benzer içeriğe sahip dört adet belge bulunmaktadır.[158]

4.6. Rü'yet-i Hilâl (Hilâl Görme)

Osmanlı Devleti, yönetimi altında yaşayan toplumun ihtiyaçlarını karşılama çabasında olmuşlardır. Bunun sonucunda ibadet hayatındaki ihtiyaçların düzenlenmesi için, birtakım çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Osmanlı Devleti idarecileri, ramazan, şevvâl ve zilhicce aylarının başlangıcının belirlenmesine ayrı bir önem vermişler, hilâl görme işinin hatasız bir şekilde gerçekleştirilmesi için İstanbul ve taşrada görevliler atamışlardır. Osmanlılarda, belirli günlerde hilâlin görülmesi sonucunda, ramazan şevvâl ve zilhicce aylarının gurrelerinin tespit edilmesi, oruç ibadetinin başlangıcı, bayram günlerinin ve hac zamanının belirlenmesi anlamlarına gelmektedir. Taşrada görev yapan kadılar, rü'yet-i hilâli tespit etmelerinin ardından,

[156] BOA, AŞS, Belge (33-117).
[157] BOA, AŞS, Belge (36-125).
[158] BOA, AŞS, Belge (31-111), (34-120), (36-126), (38-133).

mahkemede i'lâm düzenleyerek, hilâlin görüldüğü tarihin şâhidlerin huzurunda kayıt altına alındığı görülmektedir.[159]

Hilâl görme ile ilgili bu defterde bir adet kayıt bulunmaktadır. Bu belgede, zilhicce ayının başlangıcının tespit edildiği görülmektedir. Zilhicce, sözlükte hac zamanı anlamına gelmekte olup, hicri ayların sonuncusu ve dört haram aydan bir tanesidir.[160] Belgede, zilhicce ayının birinci günü, mâh-ı hilal cuma günü ikindiden sonra akşam vakti, Kethüdâyeri Derviş Ağa ibn-i Osman ve Halil Efendi ibn-i İsmail Efendi tarafından hilâlin görülmesi üzerine, zilhicce ayının birinci gününün, cumartesi günü belirlenerek kayıtlara geçirildiği görülmektedir. 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicili Defteri'nin üçüncü belgesi olması hasebiyle, defterin başlangıç tarihi H. 1 Zilhicce 1113 (M.29 Nisan 1702) olarak belirlenmiştir.[161]

4.7. Su Kullanımı ile İlgili Anlaşmazlıklar

Tarım arazilerinin veriminin artması için sulamaya ihtiyaç vardır. Dolayısıyla kırsalda üretim yapan köy ahalileri bir su kaynağına ihtiyaç duymuşlardır. Şer'iyye sicili defterlerinde geçen su anlaşmazlığı ile ilgili davalar köylerde ve şehirlerde meydana gelen su sorunları olmak üzere iki bölümde incelenebilir.[162] Çalışmaya konu olan defterde bulunan su anlaşmazlığı konusu ile ilgili belgelerde, su kullanım hakkı, bozulan su kanallarını onarımı ve bakımı ile ilgili hükümlerin birbirine komşu olan köy sakinleri arasında geçtiği görülmektedir.

Su anlaşmazlığı ile ilgili bu çalışmada, iki adet belge bulunmaktadır. 1703 yılı nisan ayı tarihli kayıtta, Amasya'nın Yüz Beği köyü halkından olan, Ali Ağa, Mustafa Kethüdâoğlu, Bakırcıoğulları, Ebubekir Ağa, Mustafa Çelebi adlı kişiler mahkemeye müracaat ederek, Kayacık köyünden, Mehmed Bey ibn-i Hacı, Ahmed bin Mustafa, Mahmûd bin Süleyman, Deveci köyünden, İbrahim Ağa ibn-i Satılmış Ağa, Uzunoğlu Süleyman, İlarslan köyünden, Hatîb Abdullâh Efendi ibn-i Ahmed

[159] Nesimi Yazıcı, " Osmanlı Dinî Hayatından Bir Kesit: Rü'yet-i Hilâl Meselesi", Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi, 7-9 Nisan 1999, Selçuk Üniversitesi, (2000), s.391-392.
[160] M.Kâmil Yaşaroğlu, *"Zilhicce ", DİA*, C.XXXXIV, İstanbul 2013, s.415.
[161] BOA, AŞS, Belge (3-3).
[162] Alpaslan Demir, "Şer'iyye Sicillerine Göre Şiran Kazası'nda Arazi Sulama Davaları", (Ed. Üçler Bulduk, Abdullah Üstün), *Türk Tarihçiliğine Katkılar <Mustafa Kafalı Armağanı>,* Türk kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013, s.172.

Efendi, Abdurrahmân El-Hacc Mehmed, Seyyid Mustafa ibn-i Süleyman ve Hacı Mehmed bin Ali ve diğer sakinlerin birbirleri üzerine dâvâcı oldukları görülmektedir. Ardından, ellerinde Bulanık su ve Pınarbaşı sularının tasarrufu ile ilgili hüccet ve ferman bulunan Mezifonabâd kazasına bağlı Tuşdigin ve Yalnız köy halkı, Bulanık su ve Pınarbaşı sularını kanallar vasıtasıyla köylerine getirdiklerini ve iki yüz seneden fazla bir süredir kullandıklarını, yukarıda yazılı diğer köy halklarının buna engel olmaları hususunda şikâyetçi oldukları anlatılmaktadır. Ardından, Kayacık ve İlarslan ve Deveci ve Yüz Beği köyleri halkı mahkemede verdikleri cevâblarında, ifâdelerin doğru olduğunu ancak bütün köylerin ortak bir çalışma ile suyu kullanmasının gerektiğini ifâde ederek, kayıt altına alındığı görülmektedir.[163] Diğer su anlaşmazlığı belgesinde ise, aynı bölge insanın, aynı akarsular için olan anlaşmazlıklarını içeren benzer bir belge olduğu görülmektedir.[164]

4.8. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde Geçen Müslim Erkek ve Kadın İsimleri

Çalışmaya konu olan şer'iyye sicili defterinde geçen isimlerin, lakapların veya ünvanların kaç defa geçtiğini belirleyerek, bölge halkının ne sıklıkla hangi ismi daha çok veya daha az kullandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Söz konusu isimlere ilişkin tespit yapılırken, bazı kısıtlılıklar ile karşılaşılmıştır. Bu kısıtlılıklardan birisi de defterdeki isimlerin kullanım sayılarını incelerken aynı kişiye ait olan isminin farklı belgelerde de olma ihtimâlînin bulunmasıdır. Örnek olarak, şuhûdü'l-hâl kısmındaki kişi veya kişilerin isimlerinin farklı belgelerde de bulunması ihimâlîdir. Bundan dolayı çalışmada yer alan isimler, lakaplar ve ünvanlar konusundaki istatistiksel bilgilere ihtiyatlı yaklaşılması gerektiği düşünülmektedir.

[163] BOA, AŞS, Belge (44-150).
[164] BOA, AŞS, Belge (45-152).

Tablo 8. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne Göre Müslim Erkek İsimleri

Sıra No	Adlar	İsimlerin Kaç Defa Geçtiği		Sıra No	Adlar	İsimlerin Kaç Defa Geçtiği	
		Sayı	Yüzde			Sayı	Yüzde
1	Mehmed	404	16,36	39	Hacı	5	0,20
2	Mustafa	274	11,09	40	Abdülbâki	4	0,16
3	Ali	259	10,49	41	Hâtib	4	0,16
4	Ahmed	165	6,68	42	Sefer	4	0,16
5	Hasan	155	6,28	43	Abdülvehhâb	4	0,16
6	Hüseyin	147	5,95	44	Satılmış	3	0,12
7	Ömer	111	4,49	45	Feyzi	3	0,12
8	İbrahim	102	4,13	46	Allahverdi	3	0,12
9	Osman	78	3,16	47	Maden	3	0,12
10	Şâban	70	2,83	48	İsa	3	0,12
11	Abdullâh	58	2,35	49	Oruç	3	0,12
12	Muslı	56	2,27	50	Bali	3	0,12
13	Bekir	51	2,06	51	Sevindik	2	0,08
14	Süleyman	50	2,02	52	İlyas	2	0,08
15	Veli	48	1,94	53	İslâm	2	0,08
16	Halil	47	1,90	54	Kâsım	2	0,08
17	Hâfız	35	1,42	55	Muhyiddin	1	0,04
18	İsmail	31	1,26	56	Fellâhi	1	0,04
19	Musa	26	1,05	57	Şahin	1	0,04
20	Mahmûd	26	1,05	58	Ramazan	1	0,04
21	Receb	25	1,01	59	Nuh	1	0,04
22	Abdî	18	0,73	60	Mansur	1	0,04
23	Himmet	16	0,65	61	Kötü Seydi?	1	0,04
24	Abdurrahmân	16	0,65	62	Aşur	1	0,04
25	Derviş	15	0,61	63	Mirza	1	0,04
26	Hızır	15	0,61	64	Abdülkerîm	1	0,04
27	Abdüllatîf	14	0,57	65	Sadi	1	0,04
28	Ya'kub	13	0,53	66	Mukayyid	1	0,04
29	Nasûh	10	0,40	67	Bâkî	1	0,04
30	Yusuf	10	0,40	68	Bekdaş	1	0,04
31	Yahyâ	8	0,32	69	Azîz	1	0,04
32	Muslu	7	0,28	70	Feyzullâh	1	0,04
33	Fazlı	7	0,28	71	Sekman	1	0,04
34	Murad	7	0,28	72	Hâmî	1	0,04
35	Nebî	6	0,24	73	Aşki	1	0,04
36	Abdülkadir	6	0,24	74	Günyad	1	0,04
37	Abbâs	6	0,24	75	Bünyâd	1	0,04
38	Sinan	6	0,24	76	Muharrem	1	0,04

Tablo 8' göre, *Mehmed* ismi en çok tercih edilen isim olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Rumeli ve Anadolu'da en çok kullanılan isim olması, 1572 yılına ait Tokat tahrir kayıtlarına göre %20[165]oranı ile en çok tercih edilen isim olduğu görülmektedir.[166] Yine aynı tablo incelendiğinde ilk on isim sırasıyla, *Mehmed, Mustafa, Ali, Ahmed, Hasan,*

[165] Yılmaz Kurt'un *Anadolu'da Kişi ve Yer Adları* adlı eserinde, kişi ve baba isimleri ayrı ayrı oranları verildiğinden, bu eserde bulunan iki verinin toplamı ile bu çalışmada yer alan verilerin karşılaştırması yapılacaktır.
[166] Yılmaz Kurt, *age.*, s.582.

Hüseyin, Ömer, İbrahim Osman, Şâban şeklinde sıralandığı görülmektedir. Tokat şehrinin 1572 tarihli tahrir kayıtlarına göre yapılan inceleme ile 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne göre yapılan çalışma, karşılaştırıldığında ilk on sırada bulunan yedi isimin her iki çalışmada da aynı isimlerden oluştuğu görülürken, sadece üç ismin farklı olduğu görülmektedir. Bu isimler, Osman, Şâban ve Ömer isimleri Tokat şehrinin tahrir kayıtlarına göre yapılan çalışmada, ilk onda yok iken, buna karşılık Mahmûd, Yusuf, Veli isimleri de 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne göre yapılan değerlendirmede ilk on ismin içerisinde yer almadığı görülmektedir.[167] *Tablo 8*'deki ilk on isim incelendiğinde, bu isimlerin Hz.Peygamberin isimleri, Ashâb-ı Kirâm'dan olan kişilerin isimleri, Hz.Hasan ile Hz.Hüseyin gibi ehl-i beyt isimleri ya da Kur'an-ı Kerim'de geçen peygamber isimlerinden olduğu görülmektedir.

Hacı ismi, tabloya göre beş defa geçmektedir. Hacca gitmek masraflı bir ibâdet olduğu için yalnız başına bu ismi kullanan kişi sayısı az olarak görülse de, ilerleyen sayfalarda ünvan ve lakaplar başlığı altında göreceğimiz El-Hacc lakabının daha çok kullanıldığı görülmektedir. Tablodaki diğer isimler incelediğinde, kullanım oranının giderek düştüğünü ve çalışılan defterde sadece bir defa rastlanan isimlerin yirmi iki adet farklı isimden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 9. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne Göre Müslim Kadın İsimleri

Sıra No	İsim	İsimlerin Kaç Defa Geçtiği		Sıra No	İsim	İsimlerin Kaç Defa Geçtiği	
		Sayı	Yüzde			Sayı	Yüzde
1	Fâtıma	46	33,82	10	Safiye	2	1,47
2	Aişe	41	30,15	11	Hadime	1	0,74
3	Emine	19	13,97	12	Mine	1	0,74
4	Hadîce	7	5,15	13	Cennet	1	0,74
5	Havva	4	2,94	14	Zâhide	1	0,74
6	Râziye	3	2,21	15	Abide	1	0,74
7	Bülbül	3	2,21	16	Ağar	1	0,74
8	Râbia	2	1,47	17	Devlet	1	0,74
9	Ahsen	2	1,47				

Defterde geçen müslim kadın isimlerine bakıldığında, ilk beş sırada *Fatma, Aişe (Ayşe), Emine, Hadîce, Havva* isimleri görülmektedir. 1742-1763 tarihleri arasını kapsayan Sivas ahkâm defterlerine göre yapılan çalışmada ise, en çok geçen Müslüman kadın isimleri sırasıyla, *Fatma, Ayşe, Emine, Hatice* ve *Zeynep* adlarının

[167] *Age.*, s.582-583.

geçtiği görülmektedir. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili ile Sivas ahkâm defterlerine göre yapılan çalışmalardaki kadın isimlerinin kullanım sayıları karşılaştırıldığında, her iki çalışmanın beşinci sıralarındaki *Zeynep ile Havva* isimleri dışında diğer ilk dört sırada bulunan isimlerin kullanım sayılarında benzerlik görülmektedir.[168] Bu isimler özellikle İslâmiyet ile birlikte kadın ismi olarak yaygın bir şekilde kullanılan isimler olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışmada, kadın isim sayısının genel anlamda az olması, şer'i mahkemelere başvuru sayısının özellikle eyâletler gibi büyük yerleşim yerlerine göre kıyaslandığında taşrada daha az başvuru yapıldığı ihtimâlî göz önüne alınmaktadır.

[168] Buket Çelik, "Osmanlı'da Kadın İsimleri: Sivas Eyaleti Örneği (1742-1763)", *History Studıes,* C.10/S:10,(2018), s.90-91.

4.9. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde Geçen Gayrimüslim İsimleri

Tablo 10. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne Göre Gayrimüslim İsimleri

Sıra No	Adlar	İsimlerin Kaç Defa Geçtiği		Sıra No	Adlar	İsimlerin Kaç Defa Geçtiği	
		Sayı	Yüzde			Sayı	Yüzde
1	Asvadur	15	14,42	32	Mirek	1	0,96
2	Serkis	5	4,81	33	Burgas	1	0,96
3	Garabet	5	4,81	34	Simadan	1	0,96
4	Varteris	5	4,81	35	Bali	1	0,96
5	Kirkor	4	3,85	36	Ohhan	1	0,96
6	Falkos	4	3,85	37	Arakil	1	0,96
7	Markos	4	3,85	38	Sinan	1	0,96
8	Gazâr	3	2,88	39	Ağres	1	0,96
9	Yosef	2	1,92	40	Manuk	1	0,96
10	Gazzaz	2	1,92	41	Bedoros	1	0,96
11	Agob	2	1,92	42	Bağdaser	1	0,96
12	Isdar	2	1,92	43	Hatar	1	0,96
13	Ohan	2	1,92	44	Aydın	1	0,96
14	Babuk	2	1,92	45	Murad Baş	1	0,96
15	İstefan	2	1,92	46	Bağçegili	1	0,96
16	Ağya	2	1,92	47	Bahadır	1	0,96
17	Bağcı	1	0,96	48	Şirdan	1	0,96
18	Margos	1	0,96	49	Anton	1	0,96
19	İsak	1	0,96	50	Boğdam	1	0,96
20	Vargos	1	0,96	51	Asador	1	0,96
21	Hamoros	1	0,96	52	Maryos	1	0,96
22	Bogos	1	0,96	53	Ağca	1	0,96
23	Avanis	1	0,96	54	Turunç	1	0,96
24	Sefer	1	0,96	55	Avabos	1	0,96
25	Maşak	1	0,96	56	Marankur	1	0,96
26	Kireki	1	0,96	57	Ağup	1	0,96
27	Arutin	1	0,96	58	Ödike	1	0,96
28	Ardutin	1	0,96	59	Varters	1	0,96
29	Arduhin	1	0,96	60	Ğirebend	1	0,96
30	Dubik	1	0,96	61	Durand	1	0,96
31	Haçadur	1	0,96	62	Apal	1	0,96

Tablo 10 incelendiğinde, ilk on isim sırasıyla, *Asvadur, Serkis, Garabet, Varteris, Kirkor, Falkos, Markos, Gazâr, Yosef, Gazzaz* isimlerinin defterde geçtiği, zimmî kişi sayısının az olmasına rağmen, bu isimlerin diğerlerine nazaran çok kullanılan isimler olduğu görülmektedir. *Sefer, Sinan* ve *Murad* gibi müslümanlar tarafından da kullanılan isimlerin, zimmîler tarafından kullanıldığı görülmektedir. Kâtipler bazı isimleri yazarken farklı harf kullanmak suretiyle zimmî olduklarını

belirtmişlerdir.[169] Bu çalışmada, böyle bir yazım şekline rastlanmadığını söylemek mümkündür. İsimler incelendiğinde, özellikle Rum, Ermeni ve Hıristiyan nüfusunun Yahudi dini mensuplarına göre daha çok olduğu görülmektedir.

Tablo 10'a bakıldığında, 17. ile 62. sıra arasında buluna 46 isimin bir defa geçmesi mahkemeye başvuran zimmî sayısının bu çalışmaya ait olan dönem içerisinde mahkemeye başvuran müslim sayısına göre oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada, geçen gayrimüslim kadın isimleri sırasıyla Meryem (4), Gevher (1), Robsima (1), Nar (1) isimlerinin geçtiği görülmektedir. Müslüman kadın ismi olarak kullanılan Gevher isminin, zimmî kadın ismi olarak da kullanıldığı, bu çalışmada görülmektedir.

4.10. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde Geçen Ünvan ve Lakaplar

Tablo 11. 24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'ne Göre Ünvan ve Lakaplar

Sıra	İsim	Ünvan ve Lakapların Kaç Defa Geçtiği		Sıra	İsim	Ünvan ve Lakapların Kaç Defa Geçtiği	
		Sayı	Yüzde			Sayı	Yüzde
1	Çelebi	258	20,91	22	Küçük	4	0,32
2	Efendi	206	16,69	23	Boyacı	3	0,24
3	El-Hacc	142	11,51	24	Dizdârlık	3	0,24
4	Seyyid	118	9,56	25	Yeniçeri Ağası	3	0,24
5	Ağa	101	8,18	26	Dellâlbaşı	3	0,24
6	Paşa	53	4,29	27	Timurcu	2	0,16
7	Hacı	46	3,73	28	Subaşı	2	0,16
8	Bey	42	3,40	29	Deli	2	0,16
9	Dellâl	40	3,24	30	Müezzinbaşı	2	0,16
10	İmâm	36	2,92	31	Çalık	1	0,08
11	Mevlânâ	35	2,84	32	Topal	1	0,08
12	Monla	23	1,86	33	Sofioğlu	1	0,08
13	Serdâr	22	1,78	34	Çöleme	1	0,08
14	Hâfız	18	1,46	35	Çanakçı	1	0,08
15	Muhzır	13	1,05	36	Köleci	1	0,08
16	Çavuş	12	0,97	37	Daltaban	1	0,08
17	Bazarbaşı	10	0,81	38	Kördeş	1	0,08
18	Müezzin	8	0,65	39	Köroğlu	1	0,08
19	Kethüdâ	6	0,49	40	Gökçe	1	0,08
20	Nakîb	5	0,41	41	Serdengeçti	1	0,08
21	Çukadâr	5	0,41				

[169] *Age.*, s.586.

Ünvan kelimesi sözlükte, kitap, yazı başlığı ve mektup anlamlarına gelirken, Türkçede bir kimsenin temsil ettiği makamı ve memuriyet rütbesini gösteren ad veya sıfatlarla belirten sözcüklerdir. Lakap ise, genelde Türkçede ünvan ile eş anlamlı olarak kullanılan, bir kimseye sonradan verilen ikinci ad veya şeref pâyesidir.[170]

Çalışılan defterde, en çok geçen ünvan ve lakaplarda ilk on sırada, *Çelebi, Efendi, El-Hacc, Seyyid, Ağa, Hacı, Dellâl, İmâm, Monla, Serdâr* ünvan ve lakapları bulunmaktadır. En fazla kullanılan lakap ise, %23,17 oranı ile *Çelebi* lakabı olduğu görülmektedir. *Çelebi*, sanat ve meslek erbâbı olan kişilere verilen bir isim olup, sözlükte okumuş, okuma bilen anlamlarına gelirken, daha sonra *Efendi* tâbiri de anlam olarak, *Çelebi* lakabına ilâve edilmiştir. *Çelebi* lakabını, Fatih Dönemi'ne kadar Osmanlı şehzâdelerinin ünvan olarak kullandıkları görülmektedir.[171]

İkinci sırada, %18,66 oranı ile *Efendi* tâbiri gelmektedir. *Efendi*, okuması ve yazması olanlar için kullanılan bir lakaptır. İlk olarak Selçuklular Dönemi'nde kullanılmaya başlanmış, Osmanlı Devleti'nde ise XV.yüzyıldan itibaren eğitimli kişiler için kullanıldığı, ardından *Çelebi* ünvanın yerine *Efendi* ünvanının kullanılmaya başlandığı görülmektedir.[172]

El-Hacc kelimesi, çoğunlukla yazılı belgelerde rastlanan bir tâbirdir. İslâm dinine ait olan hac vazîfesini yerine getiren kimseler için kullanılan *hacı* sözcüğü ile eş anlamlı olarak kullanılmaktadır. [173] Bu çalışmada geçen, *El-Hacc* tâbiri %11,51 oranı ile en çok kullanılan lakaplar arasında olduğu görülmektedir.

Sık kullanılan lakaplar arasında %9,56 oranı ile dördüncü sırada bulunan, *Seyyid* tâbirinin genel olarak çalışılan şer'iye sicili defterinde, *Es-Seyyid* şeklinde kullanıldığı görülmektedir. *Seyyid* kelimesi, Hz. Peygamber'in soyundan gelenler için kullanılan bir tâbirdir.[174] XVI.yüzyıldan itibaren Osmanlı ülkesinde bazı ayrıcalıklara sahip olan seyyidlerin sayısında ciddi artışlar olmasından dolayı, Osmanlı Devleti bu durumun önüne geçebilmek için seyyidlerin şecerelerinin tutulması için *nakibü'l eşrâflık* müessesini oluşturarak, bu kurumların başına *nakîb*

[170] Abdülkerim Özaydın, *"Unvan", DİA,* C.XXXXII, İstanbul 2012, s.163.
[171] Mehmet Zeki Pakalın, *age*, C.I, s.342.
[172] Mehmet Zeki Pakalın, *age*, C.I, s.505-506.
[173] Mehmet Zeki Pakalın, *age*, C.I, s.518.
[174] Mustafa Sabri Küçükaşcı, *"Seyyid", DİA,* C.XXXVII, İstanbul 2009, s.40.

adıyla görevliler atamak suretiyle gerçekte seyyid olanları kayıt altına aldığı görülmektedir. Bu çalışmada, *nakîb* ünvanının üç ayrı isme hitâben toplam beş defa geçtiği görülmektedir.

Ağa, daha önceden statü bakımından yüksek derecelerde bulunan kimseler için kullanılan lakap, zamanla okuma ve yazma bilmeyenler, aile büyüğü ve hâne büyükleri için verilen bir tâbir olmuştur.[175]*Ağa* tâbiri, %8,18 oranı ile bu çalışmada sık kullanılan lakaplar arasında olduğu görülmektedir. *Paşa*, Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerinde hânedân üyelerine ve ileri gelen devlet ricâline verilirken, bu usül değişime uğrayarak bir takım sivil ve askeri olan kimselere de verilmeye başlanan resmi bir ünvandır.[176] *Tablo 11*'e göre 1702-1703 yılları arasındaki mahkeme kayıtlarını barındıran 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicili'nde, *Paşa* ünvanı %4,29 oranı ile 53 defa geçmektedir. *Tablo 11*'de %3,40 oranı ile 42 defa yer alan *bey* ünvanı ise, eski Türklerden itibaren kullanıldığı görülmektedir. Osmanlılarda, *bey* ünvanı kabile reisleri, askeri ve idari teşkilâtta görev yapan yüksek rütbeli memurlar ile çocuklarına verilmiştir. Osmanlı Devleti'nin son döneminde *bey* ünvanı derecesi fark etmeksizin mevki sahibi olanlar için kullanılan bir tâbir haline gelmiştir.[177] *Dellâl,* alıcı ile satıcı arasındaki ticarete arabuluculuk yaparak alış ve satış işleminin hukuki kurallara göre geçekleşmesini sağlayan kimsedir. Bir meslek çeşidi olan dellâllık, bugünkü anlamda simsar veya komisyoncu ünvanlarının karşılığıdır. İslâmiyet ile birlikte kullanılmaya başlayan *dellâllık*, Osmanlılarda iç ve dış ticarette etkin bir şekilde kullanıldığı görülmektedir.[178]

Bu çalışmada, *dellâl* ünvanı %3,24 oranı ile 40 defa geçmesinin sebebi, şer'iyye sicili defterinde farklı mahallelere ait *dellâllık* temessüklerinin verilmiş olmasından dolayı, sayının fazla olduğu düşünülmektedir. Osmanlı Devleti'nin mahalledeki temsilcisi olan ve toplumun örgütlenmesinde özel bir konuma sahip olan *imâm* ünvanı, %2,92 oranı ile 36 defa bu çalışmada geçmektedir. *Mevlânâ* sözcüğü, efendimiz, sahibimiz anlamlarında kullanılan bir tâbir olup, Osmanlı Devleti'nde

[175] Mehmet Zeki Pakalın, *age.,* C.I, s.21.
[176] Mehmet Zeki Pakalın, *age.,* C.III, s.755.
[177] Mehmet Zeki Pakalın, *age.,* C.I, s.213.
[178] Yusuf Halaçoğlu, *"Dellâl", DİA,* C.IX, İstanbul 1994, s.145-146.

İlmiye sınıfı mensupları için de kullanılmıştır.[179] Şer'iyye sicili defterinde %2,84 oranı ile 35 defa kullanılan *mevlânâ* kelimesinin çalışılan defterde kadı ve nâibler için kullanıldığı görülmektedir.

Monla, Molla kelimeleri eş anlamlı olup, Osmanlıların ilk dönemlerinden itibaren, ilmi bir ünvan olarak kullanıldığı görülmektedir. Ardından değişime uğrayarak müderrislikten mevleviyet pâyesi alanlar ile Süleymaniye Medresesinden terfi ederek, 300 akçelik birinci sınıf kadılık görevine geçenler için kullanılmıştır. *Monla* ünvanı, %1,86 oranı ile 23 defa geçmektedir. *Hâfız*, Kur'an-ı Kerim'i ezberleyen kişilere verilen ünvan olup,%1,46 oranı ile 18 defa defterde geçtiği görülmektedir.

Bu çalışmada, *Serdâr, Muhzır, Çavuş, Bazarbaşı, Müezzin, Müezzinbaşı, Kethüdâ, Dizdâr, Yeniçeri Ağası, Dellâlbaşı, Sedengeçti, Subaşı* gibi devlet görevlisi ünvanlarının çok az geçtiği görülmektedir. Yine *küçük, deli, boyacı, timurcu, çalık, topal, çöleme, çanakçı, köleci, kördeş* gibi meslek bildiren, kişinin fiziki yapısı veya davranışlarından dolayı verilen lakapların daha az olduğu görülmektedir. Defterde, bir defa geçen *daltaban* lakabı dönemin sadrazamı olan Mustafa Paşa'ya ait olup, bu lakap ona tebdil-i kıyafetle gezmesi ve hızlı hareket etmesinden dolayı verilmiştir.[180]

[179] Mehmet Zeki Pakalın, *age.*., C.II, s.499. Yılmaz Kurt, *age.*, s.588.
[180] Abdülkadir Özcan, *"Daltaban Mustafa Paşa", DİA,* C.VIII, İstanbul 1993, s.434.

5. BÖLÜM

5. 24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NE GÖRE İKTİSÂDÎ HAYAT

İncelenen defterde geçen Amasya şehrindeki iktisâdî hayat içerisinde, satış işlemleri, borç ilişkileri, miras ve vergilerin toplanması ile ilgili olan belgeler ayrı alt başlıklar halinde verilecektir.

5.1. Alış ve Satış İşlemleri

Bu çalışmada, defterde geçen alış-satış işlemleriyle ilgili toplam on adet belge bulunmaktadır. Konu ile ilgili defterde geçen ilk belgede, Amasya'nın Yakutiye Mahallesi'nden, Ali ibn-i Süleyman'a ait olan evin konumu bir tarafı Hasan Beşe'nin, bir tarafı Ömer Bey'in evi, bir tarafı Sarhan ve bir tarafı yol olan mülkün, elli yedi guruşa Garabet veled-i Margos'a satıldığının şâhidler huzurunda kayıt altına alındığı görülmektedir.[181]Diğer bir belgede ise, Pervâne Bey Mahallesi'nde oturan yetim Hüseyin'in vasîsi olan, annesi Fâtıma Hâtun Pervâne Bey Mahallesi'nde bulunan nalbant dükkânını Ahmed'e ucuz satıldı, diyerek mahkemeye mürâcaat etmektedir. Ardından Pervâne Bey Mahallesi'nden Hüseyin'in vasîsi olan annesi Fâtıma Hâtun yetim olan Hüseyin'in akçesiyle Ahmed Çelebi'den nalbant dükkânını aldıktan sonra pahalı oldu diyerek, verdiği kırk guruşun kendisine iade edilmesi sonucunda, dükkânın mülkiyet hakkının Ahmed Çelebi'ye geri verildiğine dâir tutulan kayıt geçmektedir.[182]

1 Mayıs 1702 tarihli diğer bir kayıtta ise, Amasya'nın Dere Mahallesi halkından olan, daha önce vefat eden Mehmed bin Abdullâh bin Abdülmennân'ın Verseke köyünde, Saray Çorağı adıyla anılan bölgede bulunan, dört bölümden oluşan tarlaları büyük oğulları Halil, İbrahim, Ali ve İsmail'e miras yoluyla intikal edildiği geçmektedir. Ardından Halil, İbrahim, Ali ve İsmail mahkemeye müracaat ederek,

[181] BOA, AŞS, Belge (3-8).
[182] BOA, AŞS, Belge (10-57).

bu taşınmazdaki bütün haklarını elli esedi guruşa, Hüseyin bin Hüseyin'e devrettiklerini ve paranın tamamını aldıklarını, daha sonra aralarında bu parayı bölüştüklerine dâir verdikleri ifâdelerinin şâhidler huzurunda kayıt altına alındığı görülmektedir.[183] Alış ve satış işlemleriyle ilgili kalan yedi belgenin içeriğinde benzer konulu evraklar bulunmaktadır.[184]

5.2. Borç İlişkileri

Bu çalışmada, alacak verecek ilişkisi ile ilgili bir tanesi fetvâ olmak üzere toplam otuz dokuz belge bulunmaktadır. İlk belgede, Müezzinbaşı oğlu Abdî'nin daha önce El-Hacc Mustafa'nın kardeşi Muhyiddine borç olarak verdiği kırk guruşu, alacaklı Abdî'ye verdiğine dâir kayıt geçmektedir.[185] Diğer bir belgede ise, Türk Ali adlı kişi mahkemede, Hâfız Efendi'den on guruş beş kile buğdayı ve iki kile arpayı şâhidler huzurunda ortağına aldım dediği kayıt geçmektedir.[186] Diğer bir belgede, Sufiler Mahallesi'nde oturan Emine Hâtun'un Hadime Hâtun'da bulunan eşyasını aldığı ve hakkının kalmadığına dâir şâhidler huzurunda yazılan kayıt geçmektedir.[187]

1702 senesi eylül ayı tarihli belgede, Vezir-i âzam Daltaban Mustafa Paşa için tutulan bârgîrlere verilen ücretin az olduğunu, her biri için birer zolata daha ilave olarak ödendiğine dâir kayıt geçmektedir.[188] Bir sonraki belgede ise, bir önceki belgede bulunan şuhûdü'l-hâl kısmında bulunan Receb Ağa Dizdâr-ı Kal´a-yı Bâlâ, Ahmed ibn-i Hüseyin, İbrahim ibn-i Mehmed, Mehmed Abdülkerîm, İbrahim ibn-i Mehmed, Ali Ağa ibn-i Allah Verdi Kethüdâ-yı Kal´a-yı bâlâ, Derviş ibn-i Ömer adlı şâhidlerin huzurunda, Mütevellîzâde Mustafa Ağa tarafından, Daltaban Mustafa Paşa için tutulan bârgîrlere birer zolata verildiğine dâir tutulan kayıta, kefîl oldukları bildirilmektedir.[189]

22 Aralık 1702 tarihli diğer bir kayıtta ise, Hâtîboğlu Abdullâh Veli Mansur, Hacı Ahmed oğlu Kötü Seydi Gözi?, Musa oğlu Yahyâ Aşur ve diğer kişilere, kırk

[183] BOA, AŞS, Belge (12-66).
[184] BOA, AŞS, Belge (16-77), (19-82), (32-113), (33-16), (37-129), (38-130), (26-94).
[185] BOA, AŞS, Belge (3-7).
[186] BOA, AŞS, Belge (3-10).
[187] BOA, AŞS, Belge (3-11).
[188] BOA, AŞS, Belge (5-28).
[189] BOA, AŞS, Belge (5-29).

kile buğdayı on üç kilesi hemen teslim olmak üzere kırk üç guruşa, kendi istekleriyle iki yüz elli bir gün sonra ödemeleri hususunda, birbirlerine kefil olduklarının şâhidler huzurunda kayıt altına alındığı görülmektedir.[190]

1 Mayıs 1702 tarihli kayıtta ise, aslen Tokat'tan olan ve şu an misafir olarak Amasya'nın Taşhan'da ikâmet eden, İstefan veled-i Serkis adlı zimmî mahkemeye müracaat ederek, Amasya'nın Köprübaşı Mahallesi halkından olan, Robsima Hanım adlı zimmîye bundan altı ay önce sekiz batman[191] kahveyi emânet olarak verdiğini, emânetini istediğinde, inkâr edip vermediğini ifâde ederek şikâyette bulunmaktadır. Robsima'ya mahkemede yemin teklif olunur. Ardından Robsima Hanım, İstefan veled-i Serkis'e emânetini verdiğini İncil üzerine yemin ederek, suçsuz olduğunu ifâde etmektedir. İstefan veled-i Serkis'in, mahkeme huzurunda şâhidlerin şâhidlikleri sonucu haksız olduğuna karar verilerek, kayıtlara geçirildiği görülmektedir.[192]

8 Mayıs 1702 tarihli kayıtta, Amasya'nın Hâtuniye Mahallesi'nde ikâmet eden, Mustafa Ağa bin Abdullâh mahkemeye başvurarak ifâdesinde, Moramullıoğlu Mustafa'ya bundan iki sene önce Bağdât'a giderken, burada yaşayan ahâlide bulunan alacağımı yazdığım defteri vererek, bu alacakları tahsil eylemesi için vekil tâyin etmiştim. Şimdi bu defterdeki alacağımı tahsil etmesine rağmen, topladığı meblağı bana ödemekten kaçınmaktadır. Hakkının alınıp kendisine verilmesini talep ederek, dâvâcı olduğu görülmektedir. Moramullıoğlu Mustafa cevâbında, emânet olarak aldığı defterdeki alacakları topladığını, tahsil ettiği tutarın üç yüz doksan guruş olduğunu lâkin, yüz doksan bir guruş benim kendi masrafım oldu diyerek ifâde vermesi sonrasında, mahkemenin bu masrafı çok fazla bularak, yüz altmış guruşunun masraf olarak çıkarılmasına ve kalan iki yüz altmış guruşun Mustafa Ağa bin Abdullâh'a verilmesine karar verildiği görülmektedir.[193]

Diğer bir belgede, Kamerüddin Mahallesi'nden Mehmed mahkemeye verdiği ifâdesinde, borcum olan otuz dokuz guruşu on iki gün içerisinde vermezsem, kendi

[190] BOA, AŞS, Belge (4-23).
[191] Batman ölçü birimi Türklerin kullandığı en eski ölçü birimlerinden biri olup, diğer ölçü birimlerine göre karşılığı değişiklik göstermektedir. 1581 yılında Tokat'ta bir batmanın karşılığı 7,6 kilogramdır. Geniş bilgi için bkz. Cengiz Kallek, *"Batman", DİA*, C.V, İstanbul 1992, s.199-200.
[192] BOA, AŞS, Belge (13-69).
[193] BOA, AŞS, Belge (14-71).

evimi ve bağımı muhzırbaşını vekîli tâyin ederek satmasını, borcunu ödemesini istediğine dâir kayıt geçmektedir.[194] Bir diğer belgede, Sûfîler Mahallesi'nden Ali kardeşleri Hasan, Hüseyin ve Osman'dan babalarından miras olarak kalan dükkân ve eşya bedelleri için hisse talep etmesi üzerine, altı guruşa müftü efendi huzûrunda anlaştıklarını bildirdikleri kayıt görülmektedir.[195]

Borç ilişkisi ile ilgili diğer belgede, Eslem Mahallesi'nden Kedi Besleyemez oğlu Ahmed, Eslem Mahallesi vakfının nakit akçesinden on guruş borç almıştır. Ahmed'in iflâs etmesi üzerine, bu borç Uzun Mustafa Mahallesi'nden Mustafa ibn-i Hasan, Ali Hüseyin Beşe ve Apol adlı zimmîye havâle edildiği görülmektedir. Bu havâlenin şer'-i olmaması nedeniyle, Ahmed'in vârisleri Mustafa, Osman, Mehmed, Aişe ve Emine adlı kişiler borcu ödemeyi kabul ediyorlar ve bir merkep ve bir guruş karşılığında on guruş borcu ödedikleri ve Mahalle-i Eslem'de ikâmet eden Monla Bekir, İmâm Abdullâh Efendi, Hasan Efendi, Abdurrahmân ve Monla Himmet isimli kişiler vârislerde bir akçe dahi alacağımız kalmadı şeklinde ifâde ettikleri kayıt geçmektedir.[196]

3 Ağustos 1702 tarihli belgede, Amasya'da Köprübaşı Mahallesi'nde sâkin olan bundan önce vefat eden, Ömer Paşa'nın hayâtında hazînedârı olan Mehmed bin Abdullâh mahkemeye gelerek, Ömer Paşa'nın oğlu Osman Bey'den bir cihetden dört bin guruş ve başka bir cihetten bin yüz altmış guruş alacaklı olduğunu bildirmektedir. Tarafların mahkemede bulunan şâhidler huzurunda, iki yüz guruşa anlaştıkları ve borcun kapandığına dâir kayıt geçmektedir.[197]

29 Ağustos 1702 tarihli belgede, Süleyman Efendi ibn-i Ali Efendi Amasya'nın Akdağ nâhiyesi köylerinden Zire köyüne gönderilerek, köy halkından olan Mustafa bin Hızır bin Abdullâh'ın evinde akd-i mahkemeye müracaat ederek, eşi Fâtıma binti El-Hacc Mehmed mahzarında, Bazarbaşıbağı olarak anılan bağın bir tarafı El-Hacc Mehmed bağı, bir tarafı Süleyman bağı, bir tarafdan nehr-i kebîr ve bir tarafı [boşluk] bağı sınırında olan bağını, eşi Fâtıma'ya olan yetmiş iki guruş borcu karşılığında verdiğini bildirmektedir. Yine aynı tarihte, bir tarafı Aydın zimmî bağı,

[194] BOA, AŞS, Belge (6-35).
[195] BOA, AŞS, Belge (7-44).
[196] BOA, AŞS, Belge (8-4).
[197] BOA, AŞS, Belge (26-96).

bir tarafı eşi Fâtıma'nın bağı, bir tarafı ana yol ve bir tarafı [boşluk] bağı sınırında olan mülk bağını, eşi Fâtıma'ya vermekle yükümlü olduğu mihr-i müeccelden olan yüz elli guruş borcunun elli guruşu karşılığında verdiğini ifâde etmesiyle, eşi Fâtıma'nın da tasdik etmesi sonucunda, mahkeme görevlisi Ömer Çelebi ibn-i Mustafa mahkemeye gönderilerek taraflar arasındaki anlaşmanın kayda geçirildiği görülmektedir.[198]

3 Eylül 1702 tarihli belgede, Amasya'nın Akdağ nâhiyesi köylerinden Kızık Kışla halkından olan Ahmed bin Ebubekir mahkemeye müracaat ederek, emmisi oğlu Ali bin Yahyâ'dan dâvâcı olarak, Kızık Kışla köyünde bulunan on keyl tohum ekilecek büyüklükte olan tarlanın bir tarafı Hasan'ın bağı, bir tarafı Ebubekir'in tarlası ve iki tarafı da ana yol ile sınırlı tarlanın yedi hisseden iki hissesi babam Ebubekir'den bana intikal olunmuştu. Tarladan bana düşen hakkımı Ali bin Yahyâ'dan talep eylediğimde, bana vermemektedir. Ali ise cevâbında, tarlanın yedi hisseden iki hissesi babasından intikal etmesi doğrudur, lâkin Ahmed gurbete gidince uzun yıllar bu tarla boş kalıp kullanılmayınca, köy ağalarından olan Mehmed Ağa, İbrahim Ağa ve Hasan Ağa bu tarlayı bana tapusu ile vermeleri üzerine yirmi senedir tarla benim uhdemdedir deyince, sâhib-i arzların temessüklerini ibraz eylemeleri üzerine, dâvâcı Ahmed dahi Ali'nin ifâdesi sonucu ikna olmasıyla sonuçlanan kayıt geçmektedir.[199]

27 Ekim 1702 tarihli belgede, Amasya'nın Köyceğiz Mahallesi'nde ikâmet eden Şâban Efendi ibn-i El-Hacc Ali mahkemeye müracaat ederek, Ali bin Süleyman mahzarında dâvâcı olarak, Süleyman bundan beş sene önce benden doksan altı guruş borç almıştır, alacağımı istediğimde vermek istemez şeklinde ifâde ederek dâvâcı olduğu görülmektedir. Musa Hüseyin El-Hacc Osman ve Ahmed bin Abdullâh isimli kişilerin mahkemede, şâhidlikleri sonrası Şâban Efendi ibn-i El-Hacc Ali'nin haklılığı ispatlanarak, şâhidlerin huzurunda Ali bin Süleyman'ın borcunu ödemesi hususunda uyarıların ve tenbihlerin yapıldığı görülmektedir.[200]

[198] BOA, AŞS, Belge (30-106).
[199] BOA, AŞS, Belge (30-107).
[200] BOA, AŞS, Belge (37-128).

Tarihsiz diğer bir belgede, Amasya'nın Köyceğiz Mahallesi sâkinlerinden olan Mustafa ibn-i Veli mahkemede, yine aynı mahallede ikâmet eden kardeşi Ömer bin Veli mahzarında mahkemede dâvâcı olarak, babamız Veli vefat ettikten sonra, küçük olduğumuz için vasîye ihtiyaç hâsıl olmuş ve Fazlızâde Mustafa Çelebi vasî olarak tâyin edilip, kassâm defteriyle mirasımızı alıp koruduktan on sene sonra, bizler baliğ olunca aramızda hisselerimizi paylaşarak bizler râzı olduk. Ardından on beş sene geçtikten sonra, kardeşim Ömer bağımı ve malımı yedi diye şer'e hilâf ve itirazda bulunmaktadır. Ömer cevâbında, anlatılanların doğru olduğunu yalnız kardeşim Mustafa benim vasîm değildir ve malımı yediğine dâir şâhidim ve dâvâm yoktur şeklinde ifâde vermesi sonucunda, Ömer'in şer'e muhâlif kelâmını beyân etmesiyle, dâvâsının uygunsuz olduğunun kayıtlara geçirildiği görülmektedir.[201]

1703 senesi mart ayı tarihli belgede, Amasya'nın Cami-i Enderûn Mahallesi sâkinlerinden olan Ahmed bin Mehmed mahkemeye müracaat ederek, oğlu Seyyid Mustafa mahzarında dâvâcı olarak, orman bölgesinde bulunan bağımın hâsılâtını ben uzaklarda iken alıp tasarruf etmişdir. Hâlis olan Müslümanların şâhidlikleriyle hakkının verilmesini istediği görülmektedir. Oğlu Seyyid Mustafa cevâbında, bağı zabt eylediğim doğrudur, lâkin bağdan çok az hâsılât çıktığı için, ne kadar olduğunu bilmiyorum. şeklinde ifâde verdiği görülmektedir. Hâlis Müslümanlardan olan, Hasan bin Mustafa ve Mustafa bin Hüseyin'in şâhidliklerinde, oğlunun zabt eylediği bağın hâsılâtı otuz guruşdan ne fazla, ne de az oldu şeklinde ifâde vermeleri sonucunda, Seyyid Mustafa'nın otuz guruşu, babası Ahmed Çelebi'ye vermesine karar verilerek, kayıt altına alındığı görülmektedir.[202]

H.1114 yılı mart ayı tarihli kayıtta, Amasya kazasına bağlı Zire köyü sâkinlerinden olan, bundan önce vefat eden Hacı İbrahim Efendi'nin vârislerinden kızı Emine Hâtun'un vekîli, eşi Ali Efendi ve merhumun eşi Fâtıma Hâtun'un vekîli Hüseyin Efendi vekîlân mahkemede Kördeşoğlu Mustafa Çelebi mahzarında dâvâcı olarak, vekîlleri olduğumuz hâtunların mûrisleri daha önce vefat eden Hacı İbrahim Efendi hayatta iken, Mustafa Çelebi'nin kardeşi Mehmed Çelebi'ye bin guruş borç vermiş alacağı gün için acele etmemiş ve ardından vefat edince, yetimlerinin vasîsi

[201] BOA, AŞS, Belge (39-135).
[202] BOA, AŞS, Belge (40-138).

olan kardeşi Mustafa Çelebi'nin zimmetine geçen bin guruşu bu benim borcumdur diyerek, bir temessük dahi yazılmış iken talep eylediğimizde, borcunu ödemek istemez alınıp, tarafımıza verilmesi isteğimizdir şeklinde ifâdeleri geçmektedir. Mustafa Çelebi cevâbında, zikr olunan bin guruşu aldığını îtiraf ettiği görülmektedir. Daha sonra, Mustafa Çelebi'ye mahkeme tarafından borcunu ödemesi hususunda, tenbih ve uyarılar yapılarak, kayıt altına alındığı anlaşılmaktadır.[203]

Alacaklı borç ilişkisi ile ilgili bu çalışmada, Amasya Müftüsü'ne ait bir adet fetvâ bulunmaktadır. Bu belgede, borçlunun borcunu ödemediği durumda Hânefi Mezhebi'ne göre ne yapılmalıdır? şeklinde sorulan soruya müftünün cevâbı; Zeyd, borçlu olan Amr-ı bir müddet hâkime hapsettirdikten sonra, Amr borcunu ödemeye kudreti var iken, borcunun ödeme gününü uzatarak borcunu ödemeyip oyalarsa, hâkim Amr'a para edecek mallarını sat ve borcunu öde diye tenbih ve baskı yapmasına rağmen, Amr inadına satışı gerçekleştirmez ve borcunu ödemez ise, hâkimin Amr'ın para edecek mallarını satıp ve borcunu ödemesi uygun olur mu? Bu duruma müftünün olur şeklinde cevap verdiği görülmektedir.[204] Alacak, verecek ilişkisi ile ilgili kalan yirmi belgede, benzer bilgiler geçmektedir.[205]

5.3. Miras

Miras anlaşmazlığı konusu ile ilgili, bu çalışmada iki adet belge bulunmaktadır. 6 Haziran 1702 tarihli ilk kayıtta, Amasya'nın Şâmiler Mahallesi sâkinlerinden Es-Seyyid İsmail ibn-i Mustafa mahkemeye müracaat ederek, öz emmisinin kızları olan Fatma, Hadîce ve anneleri Emine binti Hasan Hatun'un vekîlleri olan, Mehmed ibn-i Musa'dan dâvâcı olduğu görülmektedir. Es-Seyyid İsmail ibn-i Mustafa mahkeme huzurunda ifâdesinde, daha önce vefat eden babam Mustafa ibn-i Mustafa ve kardeşi Mehmed bin Mustafa hayatta iken, Şâmiler Mahallesi'nde bulunan evi, iki ortak tamir ve onarım masraflarını eşit karşılamak suretiyle satın almışlardı. Babam Mustafa'nın mülki olup bir tarafı Timurcu İsmail'in evi, bir tarafı Veli Nasûh'un evi, bir tarafı vekilleri olduğum Fatma, Hadîce ve

[203] BOA, AŞS, Belge (42-144).
[204] BOA, AŞS, Belge (8-52).
[205] BOA, AŞS, Belge (6-39),(6-40), (8-47), (8-48), (12-64), (25-93), (33-15),(37-127), (39-134), (41-140), (41-141), (42-142), (43-146), (44-148), (44-149), (61-177), (61-178), (11-61), (17-78),(25-92).

Emine'nin hisseleri mertebesinde evleri ve bir tarafı ana yol ile sınır olan geniş bir oda, tahtadan yapılı bir oda ve bir havludan oluşan ev babamdan bana intikal etmiştir. Mehmed ibn-i Musa'nın vekili olduğu Fatma, Hadîce ve Emine mülke sahip çıkarak benim tasarrufuma mâni olurlar diyerek, dâvâcı olduğu görülmektedir. Ardından aynı mahalle sâkinlerinden olan, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa ve Nasûh Beşe ibn-i Ali adlı kişiler şâhidlik yaparak, Es-Seyyid İsmail ibn-i Mustafa'nın haklı olduğuna dâir şâhidlik yapmaları sonucunda, babasından kalan evin mülkiyetinin kendisine intikal edildiğine karar verilerek kayıt altına alındığı görülmektedir.[206]

6 Temmuz 1702 tarihli diğer bir kayıtta ise, Amasya'da Pervâne Bey Mahallesi halkından olan Fatma binti Osman Hâtun'un vekâleti, Es-Seyyid Ali Efendi ibn-i Abdî Efendi ve Abdurrahmân Efendi ibn-i Mehmed Efendi şâhidlikleriyle şer'ân sabit olan, El-Hacc Halil Çelebi'nin mahkemeye müracaat etmesi sonucunda, Amasya'nın Üçler Mahallesi'nde ikâmet eden El-Hacc Ali ibn-i Mehmed'in de hazır bulunduğu mahkemede, vekili olduğum Fâtıma Hâtun'un vefat eden eşi Hasan bin Hüseyin, bundan önce hayatta iken El-Hacc Ali Çelebi ile beraber olmak üzere her biri çeşitli ticaret için uzak diyarlarda veya Amasya'da birbirlerine i'timâd ve güven içerisinde ortaklık yapmışlardır. Ardından Hasan bin Hüseyin Anadolu'nun Trabzon şehrine ticaret için gitmiş ve orada vefat etmiştir. Bu şirketten vekili olduğum Fatma binti Osman Hâtun'a ve küçük oğlu Hüseyin'e düşen hisselerini tam olarak aldıklarını ifâde etmeleri üzerine ve El-Hacc Ali'nin tasdiki sonucunda hisselerinin verildiğine dâir tutulan kayıt geçmektedir.[207]

5.4. Vergilerin Toplanması

İncelenen defterde, vergilerin toplanması ile ilgili toplam on adet kayıt bulunmaktadır. İlk belgede, Amasya ahâlisinden, 8 Haziran 1702 senesi hâne-i avârız vergisinin kayıtlı olduğu sûret-i defter'e göre görevlendirilen Ali tarafından tam olarak toplandığına dâir kayıt geçmektedir.[208] Tokad Voyvodası El-Hacc Mirza tarafından gönderilen diğer bir belgede, Tokad Voyvodalığına bağlı olan Amasya'da bulunan beytü'l-mâlın toplanması için görevlendirilen kişi, Nasûh Ağa tarafından

[206] BOA, AŞS, Belge (15-74).
[207] BOA, AŞS, Belge (23-88).
[208] BOA, AŞS, Belge (4-22).

vekil tâyin edilmiş ve her sene toplanması gereken on sekiz akçeden fazla olan, beytü'l-mâlı teslim edip, Tokad Voyvodalığına bildirmeleri üzerine temessük verildiğine dâir ifâde geçmektedir.[209]

6 Nisan 1702 tarihli diğer kayıtta, Tokad mukataası perâkendeleri çiftçisinden, bin yüz on üç senesine mahsûb olan ve aynı yıl mukataa emîni olan Ahmed Ağa tarafından, Bayram bin Hasan'ın ödemesi gereken mâl-ı mirîlerin tahsili için görevlendirilen Es-Seyyid Mehmed mahkemede, Bayram bin Hasan adlı kişiden dâvâcı olduğu görülmektedir. Bayram bin Hasan'ın ödemesi gereken mâl-ı mirîleri ödemediği ve bu vergilerin kendisinden talep edildiği bildirilmektedir. Bayram bin Hasan cevâbında, mukataa reâyâsından olmadığını yirmi seneden beri Amasya'da Sâbıkuddin Mahallesi sâkinlerinden olduğunu, üzerine lâzım gelen hâne-i avârız veya tekâlîfi vergilerini, mahalle halkı ile birlikte ödediğini ifâde etmektedir. Mahalle sâkinlerinden İmâm Hasan Efendi ibn-i Ali, İmâm Yahyâ Efendi ibn-i Mehmed, Ali Çelebi ibn-i Bekir ve Hasan Çelebi ibn-i Hüseyin adlı kişilerin şâhidlikleri sonucu, Bayram bin Hasan'ın dediklerinin doğrulanmasıyla ve Es-Seyyid Mehmed Bey'in elinde bulunan imzalı ve mühürlü olan defter-i cedid-i hakanî'de, Bayram bin Hasan'ın isminin bulunmadığı görülerek, suçsuz olduğuna karar verildiği görülmektedir.[210]

Tarihsiz olan bir belgede, Pâdişâh II.Mustafa tarafından, Sivas, Amasya, Diyarbekir, Arabgir ve Malatya beylerbeyleri ve kadılarından imzalı ve mühürlü defterde bulunan, H.1112-1113-1114 senelerine ait olan kalemiyelerin, Vezir-i a'zam Mustafa Paşa ve Baş Defterdâr olan El-Hacc Mehmed'e teslim olunmadığı ve bu defterlerde kayıtlı olan, on bir bin dört yüz altı esedi guruş kalemiye akçesinin defterlere kayıt edilerek, tutarın tamamının gönderilmesi emredilmektedir. Bu fermana tam olarak uyulması gerektiği şeklinde uyarı ve tenbihlerin yapıldığı görülmektedir.[211]

Diğer bir belge H.1114 senesi cizye vergisi fermanıdır. Memâlik-i Mâhrûse'de bulunan, ehl-zimmetin rü'ûsu üzerlerine maktû' olub yani hâne başına

[209] BOA, AŞS, Belge (5-26).
[210] BOA, AŞS, Belge (12-65).
[211] BOA, AŞS, Belge (15-73).

değil de kişi başına fakîrinden on iki dirhem gümüş bedeli karşılığı bir dînâr, orta halli olanlardan yirmi dört dirhem gümüş bedeli karşılığı iki dînâr ve zengin görünenlerden kırk sekiz dirhem gümüş bedeli karşılığı dört dînâr alınmak üzere, H.1112 ve H.1113 senelerinde yüksek, orta ve düşük dereceli halktan vergiler tahsil olunduktan sonra, cizye vergisini ödemekle yükümlü olanların, cizyedâra karşı çıkmamaları hususunda uyarılar yapılmaktadır. Ser-hadd-ı İslâmiye Hazinesi'ne ait olan H.1114 senesine ait cizye vergilerinin ülkede yaşayan ehl-i zimmet ve Nasârâ, Yâhûd ve Ermeniye-i Acem taifesine verilecek olan her yüz kâğıdın onu yüksek derece, onu orta derece ve sekseni düşük derece olmak üzre yüksek derecesinden dört ve orta dereceden iki ve düşük derece bir eşref-i cedîdü'd-tevkî' alınmak üzre, Sivas, Amasya, Canik, Çorum, Bozok, Divriği, Arabgir ve Eğin sancaklarında bulunan kadılıkların, hazineye ait olan cizye vergisinin toplanmasına me'mûr [boşluk] adlı kişiye verilen bu berât-ı âlişân ile Sivas, Amasya, Canik, Çorum, Bozok , Divriği, Arabgir, Eğin sancaklarının beldesinden ve her bir köyünde oturan ehl-i zimmetin bir ferdi hâriç kalmamak kaydıyla cizyesi alınarak cizye vergisini ödediğine dâir, ödediği cizye vergisi derecesine göre ve o derecenin mührüyle mühürlenmiş ellerine kağıt verilmesi emredilmektedir. Kadıların bundan önce kendi ihtiyaçları için aldıkları harçları almamaları, toplanan cizyenin tamamının cizye muhasebesine gönderilmesi ve kadıların bu hususa dikkat etmeleri ve ahâliye zulüm etmemeleri tenbih edilmekte ve aksine hareket etmeleri halinde görevlerinden alınacakları konusunda çeşitli uyarılar yapıldığı görülmektedir. Cizye vergisinin toplanması işiyle görevli olan memurlar daha önce kendilerine belirlenen miktardan fazla ücret almamaları, topladıkları cizye vergilerinin tamamını hazineye göndermeleri hususunda tenbih ve uyarılar yapıldığı görülmektedir. [212]

27 Şubat 1703 tarihli belgede, Erzurum Vâlîsi Mehmed Paşa'nın Amasya'ya geldiğinde, şehrin ileri gelenlerinin de destekleri ile toplanması emredilen zahire değerinden olan salyane defteri ayrıntılı bir şekilde bildirilmektedir. Amasya mahalleri ile Akdağ nâhiyesi köylerinden alınacak vergi tutarlarının guruş cinsinden

[212] BOA, AŞS, Belge (55-166).

listesinin belirtildiği görülmektedir.[213] Bu çalışmada, vergi konusu ile ilgili benzer içerikli dört belge bulunmaktadır.[214]

[213] BOA, AŞS, Belge (59-173).
[214] BOA, AŞS, Belge (15-73), (56-167), (58-172), (61,179).

6. BÖLÜM

6. 24 NUMARALI AMASYA ŞER'İYYE SİCİLİ'NDE GEÇEN VAKIFLAR, SOSYAL VE DİNİ YAPILAR

Bu çalışmada geçen, vakıflar, zâviyeler, camiler, türbeler ve hamamlar gibi sosyal ve dini yapılarla ilgili on dokuz adet belge bulunmaktadır.

6.1. Vakıflar ve Zâviyeler

İlk belgede, Gökmedrese Mahallesi'nden El-Hacc Osman, Hüseyin ibn-i Mehmed, Monla Bekir ibn-i Ömer, Hüseyin ibn-i Mehmed, Ahmed bin Hüseyin, İbrahim Hüseyin, İbrahim ibn-i Hasan ve İbrahim ibn-i Süleyman vesâir kişiler mahkemeye müracaat ederek, Nebî Efendi mahzarında bildirerek bin yüz on dört senesinin şevvâl ayında Nebî Efendi'nin akçemize mütevellîsi olduğu hasebiyle, sâlyâne vesâir hesâbımızı görüb bir sonraki şevvâl ayına kadar bir akçe dahi hesabımız kalmadı ve yine Nebî Efendi'yi hepimizin isteğiyle vakf-ı nukuda mütevellî tâyin eyledik şeklinde ifâde ettikleri kayıt bulunmaktadır.[215]

12 Mart 1703 tarihinde yazılan kayıtta, Dere Mahallesi halkından mahkemeye gelen Es-Seyyid Osman Çelebi, İmâm Mustafa Efendi, Mustafa ibn-i Mehmed, Mustafa Mehmed, İsa bin Mehmed, Osman ibn-i Hızır, Ali ibn-i Mehmed, Hüseyin ibn-i Osman, Ömer ibn-i Hasan, İbrahim ibn-i muhbir Mehmed, Ma'den ibn-i Hüseyin, Şâban, Ahmed ibn-i Mustafa, Mehmed ibn-i Yusuf ve diğerleri mahkemeye müracaat ederek, olan biteni anlatırlar; mahallemizde bulunan Hoca Süleyman Zâviyesi, gelen ve giden yolcuların hizmetinde olup, alakası olmamasına rağmen Es-Seyyid Ahmed buraya medrese yapıp medrese öğrencisi yerleştirerek, bu öğrencilerin daima kötü işler ve çevredekilere rahatsızlık verdiklerinden dolayı, Hoca Süleyman Zâviyesinde eğitim gören medrese talebelerinin uyarılmasının kararlaştırıldığı görülmektedir.[216]

[215] BOA, AŞS, Belge (6-41).
[216] BOA, AŞS, Belge (7-43).

15 Haziran 1702 tarihli kayıtta ise, Amasya nâhiyelerinden Akdağ nâhiyesi köylerinden Hakala köyünde bulunan merhûm Es-Seyyid Yahyâ Evkafı Zâviyesi'nin, vâkıf mallarına bakma görevinin babadan oğula bırakılması hasebiyle, Es-Seyyid Mustafa ve Es-Seyyid Mehmed mütevelli şartlarına sahip olmaları nedeniyle, her ikisinin de birkaç defa mütevelli hizmetini yerine getirmesine rağmen, aralarında bu görev için tevcih sorunları hâsıl olmuştur. Mahkemede, aralarındaki sorunun ortadan kalkması için, kendi aralarında sözleşme yapmalarından dolayı her ikisinin de müşterek berât almaya kesin karar verdiklerini bildirmektedirler. Mahkemede hazır bulunan şâhidlerin huzurunda tasdik edilen kayıt geçmektedir.[217]

12 Haziran 1702 tarihli kayıtta, ferman gereğince mahallinde görülen dâvâya Nâib Ali Efendi ibn-i Abdurrahmân'ın gönderildiği görülmektedir. Amasya'nın Akdağ nâhiyesine bağlı köylerinden Güney Alanı köyü ve Soku köyü halkının eskiden beri meraları olan, Lâdik sınırları içerisinde bulunan Yedi Oluk adıyla anılan meralarına varılarak dâvâcı, dâvâlı ve şâhidler huzurunda kurulan akd-i mahkemede, Güney Alanı köyü ve Soku köyü halkından olan El-Hacc Ahmed bin Süleyman, Ömer ibn-i El-Hacc, Ebubekir ibn-i Receb, Osman ibn-i Mahmûd, Ömer bin İsmail, Mustafa ibn-i Mehmed, Hasan ibn-i Ömer, Mehmed bin Halil, Mehmed Beşe ibn-i Mehmed, Mehmed Efendi ibn-i Mehmed Beşe ve diğerleri toplanarak, merayı mülkümdür diyerek satan Lâdik sâkinlerinden Mustafa Bey ibn-i Derviş Bey'in mahzarında üzerine dâvâcı oldukları görülmektedir. İfâdelerinde, bir tarafdan Kurugöl, Odun Yakacak, bir tarafı Çit Kapu ve Karatuzla, bir tarafı Dere nâm Gazgana kayıtlı, bir tarafı Yakacak ve Siyecek sınırlarıyla sınırlı Yedi Oluk ismiyle anılan meşhur mera için, her sene yüz akçe resm-i dîvânîsini Bülbül Hâtun Evkafına yüz akçe resm-i mâlikanesini Es-Seyyid Ahmed Kebîr Zâviyesine ödediklerini anlatmaktadırlar. Bunun dışında Yedi Oluk adıyla anılan meranın, eskiden beri meraları olduğuna dâir ellerinde sûret-i defter-i hakanî olduğunu bildirmektedirler. Buranın satılmasının hakîkate uygun olmadığı, icrâ-yı hak olunmasını talep ettikleri görülmektedir. Mustafa Bey cevâbında, merayı Amasya halkından olan İbrahim Efendi'ye sattığını îtiraf ederek, lâkîn meranın eskiden beri iki köy halkının olduğunu inkâr edince, mahkeme huzurunda hazır bulunan şâhidler, Baş Alanı köyü

[217] BOA, AŞS, Belge (18-79).

halkından, İmâm Mehmed Efendi ibn-i Mahmûd ve hâtibleri Murad Efendi ibn-i Ahmed, Veli bin Hasan ve Seyfe köyü halkından Şâban bin Ömer, Sâkîoğlu Veli, Şâban Mehmed dâvâcı olan tarafın söylediklerinin doğru olduğunu onaylamaları sonucunda, Güney Alanı köyü ve Soku köyü halkının haklı bulunmasıyla, mahkeme görevlisi Mehmed Çelebi ibn-i Hasan Efendi'nin mahkemeye gelerek verilen ifâdeleri aktarmasıyla, kayıt tutulduğu görülmektedir.[218]

14 Eylül 1702 tarihli kayıtta, Amasya'da bulunan Yörgüç Paşa Evkafında uzun zamandır mütevellî olan, Mehmed Ağa ibn-i Hasan mahkemeye müracaat ederek, Gökmedrese Mahallesi'nde bulunan Çardaklı adındaki hamamın tamir ve onarımına ihtiyaç duyulduğunu, keşif suretiyle tahmini bir masraf belirlenerek, izin verilmesini talep ettiği görülmektedir. Ardından mahkeme tarafından görevlendirilen, Ali Efendi ibn-i Abdurrahmân gönderilerek, Mimarbaşı El-Hacc Mustafa ve kalfası hamamcı Ağya? veled-i Melgun? ile binalar ve çatılar hakkında bilgili olan bilirkişilerle birlikte, hamama varılıp inceleme yapılınca, mütevellî olan Mehmed Ağa ibn-i Hasan'ın dediği gibi hamamın onarım ve tamirine ihtiyaç duyulduğunu incelmeye gelenlerin de kabul ettikleri görülmektedir. Ardından, hamamın tamir masrafı tahmini yüz guruş olarak belirlenmesi üzerine, Mimarbaşı El-Hacc Mustafa ve kalfası hamamcı Ağya? veled-i Melgun? bu paranın masraf için çok az olur şeklinde ifâdeleri üzerine, ehl-i hibre olan kişiler tarafından alınan ortak karara göre, bu paranın hamamın tamir masrafları için yeteceği kanâatini savunmaları üzerine, mahkeme bilirkişileri olan Mehmed bin Ahmed ve Ömer bin Mustafa ve ehl-i vukuf ile mahkemeye gelerek, keşif sonucu verilen kararların kayıt altına alındığı görülmektedir.[219]

11 Ağustos 1702 tarihli diğer bir kayıtta, Amasya'nın Bâyezid Paşa Mahallesi halkından El-Hacc Mustafa bin Mehmed mahkemeye mürâcaat ederek ifâdesinde, Bâyezid Paşa Mahallesi'nde bulunan Bâyezid Paşa Evkafının mütevellî vekîli olan, Ahmed Efendi ibn-i Mehmed'in evkafa ait olan Sinanoğlu adındaki hamamın suyunun fazlasının israf olduğunu, yine hamamın ihtiyacı olan su miktarına zarar vermemek şartıyla, her sene vakfa on akçe kira bedeli ile bir masura suyu menziline

[218] BOA, AŞS, Belge (18-80).
[219] BOA, AŞS, Belge (32-112).

bağlamak için izin ve icâzet ile elime mühürlü, yazılı bir temessük kaydı verilmesi talebimdir dedikten sonra, Ahmed Efendi ibn-i Mehmed'in eline bütün açıklamaların detaylı bir şekilde yazılarak, mühürlü temessük verildiğine dâir kayıt geçmektedir.[220]

1702 yılı eylül ayı tarihli kayıtta, Amasya'da Cami-i Enderûn Mahallesi'nde sâkin Abdî Efendi tarafından vekîli olan İbrahim Çelebi ibn-i Abdülvehhâb mahkemeye müracaat ederek, Hakala köyünde bulunan merhûm Es-Seyyid Yahyâ Efendi'nin Hakala köyünde zâviyesi evkafının mütevellî vekîli olan Yunus Çelebi ibn-i Hüseyin evkafın olan ve Hakala köyünde mâlikanesi ve dîvânîsi öşrü evkafa ait beş kıt'a tarlanın her sene hâliyle boş kalmasından dolayı, faydası olması gerekirken, olmaması sonucunda isteyenler arasında kesinleşen değeri, senede beş yüz akçeden fazla olmayıp, Abdî Efendi üzerinde hakk-ı karar ile karar alınarak mühürlü, imzalı temessük ile îcara verildiğine dâir kayıt geçmektedir.[221]

1703 yılı şubat ayı tarihli kayıtta, Amasya'da bulunan merhûm Yörgüç Paşa ve Havza'da bulunan oğlu Mustafa Bey Evkaflarına uzun zamandır babadan oğula geçmek suretiyle beraber olarak evlâd-ı vâkıfdan olan Mehmed Bey bin Hasan ve Osman Bey ibn-i Mustafa adlı kişiler mahkemede, ceddimiz merhûm Yörgüç Paşa ve Mustafa Bey Vâkıflarında on beş seneden fazla olmak üzere müşterek mütevellîleri olup, tasarrufumuzda iken aramızda anlaşmazlık çıkıp taraf-ı saltanat-ı aliyyeden her birimize berât-ı şerîf verilmesi ile aramızda sözleşme yaparak herhangi bir anlaşmazlık kalmadı dediklerinde, mahkeme tarafından birbirlerinin hakkına riâyet etmek şartıyla alınan kararın kayıt altına alındığı görülmektedir.[222]

1703 yılı mart ayı tarihli kayıtta, Amasya kazasına bağlı Zire köyünde bulunan İndede Çeşmesi'nin mütevellîsi olan İbrahim elindeki haklarından vazgeçerek, köy halkı tarafından Mustafa bin Mehmed adlı kişinin İndede Çeşmesi'nin tevliyetine görevlendirilmesine lâyık olduğunu haber etmeleriyle, bu görev için tâyin edildiğine dâir kayıt geçmektedir.[223]

1702 yılı eylül ayı tarihli fermanda, Amasya'nın Hakala nâhiyesine bağlı Gani köyünde bulunan, Ağar Hâtun'un binâ eylediği câmi'-i şerîf evkafı ve

[220] BOA, AŞS, Belge (32-114).
[221] BOA, AŞS, Belge (35-122).
[222] BOA, AŞS, Belge (40-136).
[223] BOA, AŞS, Belge (43-147).

mezraalarının mütevellîsi olmadığı, bu vâkıf mallarıyla ilgilenilmesi için Amasya Nâibi Mehmed'in kendisine berât verilmesi için arzda bulunduğu, vâkıf ruhunu yaşatması için uyarı ve tenbihler yapıldıktan sonra, bu göreve lâyık olduğu düşünülen Nâib Mehmed'e berât verildiğine dâir kayıt geçmektedir.[224] Bu konu ile ilgili kalan dokuz belgede benzer içerikte bilgiler bulunmaktadır.[225]

[224] BOA, AŞS, Belge (52-162).
[225] BOA, AŞS, Belge (38-132), (43-145), (54-164), (54-165), (58-170), (58-171), (60-176), (62-180), (62-181).

7. BÖLÜM

7. 24 NUMARALI AMASYA ŞER' İYYE SİCİLİ'NİN TRANSKRİPSİYONU (H. 1113-1115 /M. 1702-1703)

Sayfa (1)

Boş

Sayfa (2)

Boş

Belge (3-1)

Saray Mahallesi'nde sâkin Mehmed ibn-i Ali […][226] dimeğin içün […][227] […][228] […][229] ahâli-i mahalleden Ser Es-Seyyid İsmail ve Es-Seyyid Hasan ve Mehmed sipâhî huzûrunda meclis-i şer'-ide kemâl olunan […][230] teslim iddiği kayd şüd.

Belge (3-2)

Hızır Paşa Mahallesi'nde Hasan zevcesi Emine'ye mihr nafakası üzerine hal' olduklarına kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Derviş Ağa ibn-i Osman Ağa, Müezzin Han Hüseyin, Satılmış Bin Mehmed, Hasan Bin Ömer, Receb Ahmed Bin Mehmed.

Belge (3-3)

Mâh-ı Zilhiccenin gurresi mâh-ı hilal cuma günü ikindiden sonra vakti gurubda hala kethüdâyeri Derviş Ağa ibn-i Osman ve Halil Efendi ibn-i İsmail Efendi şehâdetleriyle mâh-ı mezbûrun gurresi yevm-i sebt günü olmak üzere kayd şüd.

[226] Kelime okunamadı.
[227] Kelime okunamadı.
[228] Kelime okunamadı.
[229] Kelime okunamadı.
[230] Kelime okunamadı.

Şuhûdü'l-hâl:

Fahrü'l-müderrisin İbrahim Efendi, Es-Seyyid Ahmed Ağa, Hâfız Efendi ibn-i Ya'kub, Bekir Ali Ağa.

Belge (3-4)

Gümüşlüoğlu Mahallesi'nden Yosef veled-i Bağcı nâm nasrânî iken şeref-i İslâm ile müşerref olup ismi Mehmed deyû tesmiye olunduğu bu mahâle kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Es-Seyyid Ahmed Bin Ahmed, Muhzır Muslu, Muhzır Ömer, Muhzır Bekir, Fazlızâde Mehmet Çelebi ve gayrühüm.

Görülmüşdür.

Belge (3-5)

Köprüde Değirmen Mahallesi'nde sâkin Receb ibn-i Sevindik nâm kimesneye ayniye arızâ oldu deyû Amasya'da vâki Bâyezid tımârhâne konulub maraz-ı sevdası hâlas olub ıtlâk olmadığı kayd şüd fi gurre-i Muharrem Sene 1114.

Belge (3-6)

Mütevellî Mustafa Ağa zâde Ali Ağadan alacağım yokdur dediği kayd şüd.

Belge (3-7)

Müezzinbaşı oğlu Abdî'nin bundan akdem El-Hacc Mustafa'nın karındaşı Muhyiddine emâneten vaz' eddiği kırk guruşu mezbûr Abdî'nin ahz u kabz iddiği kayd şüd.

Belge (3-8)

Yakutiye Mahallesi'nden Ali ibn-i Süleyman'ın menzili bir tarafdan Hasan Beşe ve bir tarafdan Ömer Bey'in ve bir tarafdan Sarhan ve bir tarafdan tarîk elli yedi guruşa Garabet veled-i Margos'a bey'.

[…][231] […][232] Fi 9 Receb

Şuhûdü'l-hâl:

[231] Kelime okunamadı.
[232] Kelime okunamadı.

[…][233] bin Fellâhi ibn-i Satılmış Musa, Hüseyin ibn-i Ali, Hasan ibn-i Ömer, Doğla Ali Bin Mehmed Hâtib, Sırçalı Murad Bin Bekir, Üç köylü Hüseyin ibn-i Ya'kub, Saraydan Bekir El-Hacc Şahin Abdülbâkî ibn-i Hızır, Çoban Dîvânlı Osman ibn-i Hacı Feyzi.

Belge (3-9)

Zikr olunan kimesnelere mütevellî zâde Mustafa Ağanın Çemişgezeke revâne olmasına mütekeffildirler.

Belge (3-10)

[…][234] Türk Ali meclis-i şer'de ikrâr eylediği fazîletli Hâfız Efendi'den on guruş beş kile buğday ve iki kile arpa olmak üzere ortağına aldım dedik de kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Çoban Ahmed Çelebi, Hüseyin Beşe, Hüseyin Kethüdâ.

Belge (3-11)

Sufiler Mahallesi'nde sâkine Emine Hâtun […][235]Hadime Hâtundan bir mikdâr eşya da'vâ […][236] vesâir her ne ise bi't-temâm yedinden alub zimmetini ibrâ-i küllî ile şehâdetleri kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Muhzır Ömer, Muhzır Ahmed, Muhzır Ramazan, Abdullâh ibn-i Veli, kayd şüd.

Belge (4-12)

Dellâlbaşı

Ali ibn-i Fazlı mahâlde ahâlî-i vilâyet dellâlbaşılığa kabûl sâir dellâller bu kimesne mârifetleri ve kefilleri ile dellâl olmalarına kıbel-i şer' den dahi izin olduğu bu mahâle kayd olundu sene fi 4 Muharrem 1114.

[233] Kelime okunamadı.
[234] Kelime okunamadı.
[235] Silik olduğu için okunamadı.
[236] Silik olduğu için okunamadı.

Belge (4-13)

Zile'de […][237]Fâtıma'yı[…][238]iki […][239]mezbûrun Fâtıma Hasan Bin Mehmed şahâdetlerin kayd şüd. Evâsıt […][240]

Belge (4-14)

Dellâl Ahmed an-Mahalle-i Sâbıkuddinden Saraç Ali ibn-i Mehmed mahalle-i mezbûre mezbûr dellâlın kefîlidir bâ-mârifetiyle dellâlbaşı el-mezkûr kayd şüd.

Belge (4-15)

Dellâl Mehmed an-Mahalle-i Gümüşlüoğlu Ahmed Çelebi Kâtiboğlu kefâletiyle ve mezbûr dellâlbaşı mârifetiyle kayd şüd.

Belge (4-16)

Dellâl Es-Seyyid İlyas an-Mahalle-i Çeribaşı Es-Seyyid El-Hacc Halil kefâletiyle dellâlbaşı mârifetiyle kayd şüd.

Belge (4-17)

Dellâl Mehmed ibn-i Hasan an-Mahalle-i Kurşunlu kefîl Seyyid Nuh oğlu Ahmed Çelebi bâ-mârifeti dellâlbaşı.

Belge (4-18)

Dellâl Mehmed an-Mahalle-i Çeribaşı bâ-kefâle Osman ibn-i Mehmed ve Ali ibn-i Hüseyin ve Hasan ibn-i Mehmed.

Belge (4-19)

Dellâl El-Hacc Halil an-Mahalle-i Hoca Süleyman bâ-kefâle Es-Seyyid Hasan Çelebi ve Halil Beşe.

Belge (4-20)

Yahudi köle Yosef dellâl bâ-kefâle İsak Yahudi.

[237] Silik olduğu için okunamadı.
[238] Silik olduğu için okunamadı.
[239] Silik olduğu için okunamadı.
[240] Silik olduğu için okunamadı.

Belge (4-21)

Cümle ahâli vilâyet mârifetiyle yazda ve kışda dükkânını kapamayub ale't-tevâlî et bulunması Cigerciler kâtibine mahsûb bî-izn kasablardan gayrı kimesne davar boğazlamamak tenbîh olduğu bu mahâle kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Dükkân Osman Ağa Mustafa Efendi kefîl, Vargos zimmî dükkânı, Uzunoğlu dükkânı Mehmed Bey kefîldir, Kal'alı Ahmed dükkânı Hasan Çelebi kefîldir, Gazzaz zimmî dükkânı, Mumcuoğlu dükkânı, Babuk oğlu dükkânı, Hasan Ağa dükkânı, Hâfız Halil dükkânı, Osman Ağa Serdengeçti kefîl, Hamoros dükkânı, Ömer Çelebi kefîl, El-Hacc Hâtiboğlu, Sefer dükkânı, Sâhib-i dükkân Ömer Ağa kefîl olduğu kayd şüd, Es-Seyyid Mehmed Çelebi Mumcu oğlu kefîldir, Bazarbaşı Hüseyin Ali mesfûrenin bütün senede kasablığa kefîl olduğu kayd şüd.

Belge (4-22)

Kad vakaa'l-hasâd fi sene yevmi's–sânî aşer min Muharremü'l harâm li-sânî aşere mie ve elf iş bu bin yüz on dört senesinin cem'ine me'mûr olan Ali Ağa tarafından sebeb-i tahrîr ve sûret mûcebince Amasya kazasın ahâlîsinden hâne-i avârız sûret-i defter mûcebince bi't-temâm ahz u kabz eyledim didikde bu mahâle kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

El-Hacc Hüseyin ibn-i, Abdülbâkî Efendi, Osman Dede, Şehir Kethüdâsı İbrahim Çelebi, Hüseyin Çelebi Bazarbaşı.

Belge (4-23)

[…][241] Hâtîboğlu Abdullâh Veli Mansur Hacı Ahmed oğlu Kötü Seydi Gözi? Musa oğlu Yahyâ ve Aşur diğer mezbûrlara kırk kile hınta on üçü te'mîn olmak üzere kırk üç guruş bir nesne mezbûrlara virilmişdir birbirlerine kefîl iki yüz elli bir gün dâiyesiyle tahrîren fi'l-yevm-i sânî min Şa'bân li-sene 1114.

[241] Kelime okunamadı.

Belge (4-24)

Ahi Saadeddin Mahallesi sâkinlerinden Es-Seyyid Ahmed Çelebi ibn-i [boşluk] nâm kimesne meclis-i şer'de takrîr-i da'vâ idüb kâmilen hakkım olan Bekir'in ibn-i [….][242]Bin İbrahim Beşeye fürûht [...][243]da'vâ [...][244]

Belge (5-25)

Muhzırbaşılık temessüküdür

Vech-i tahrîr-i hurûf oldur ki

Berât-ı pâdişâhî ile mutasarrıf olduğumuz Amasya kazasının muhzırbaşılığı iş bu sene erbaa aşere ve mie ve elf senesine mutasarrıf olmak üzere tarafınıza Muslu Ağa nâm kimesneyi vekîl nasb-u tâyin eylemişimdir âherden kimesne müdâhale eylememek üzere yedine iş bu temessük virilmişdir hurrire fi't-târihi'l-mezbûr.

El-Fakîr Muhzırân Receb Ağa Ser Anadolu

Belge (5-26)

Bâis-i tahrîr-i hurûf budur ki

Tokad voyvodalığı aklâmından olub Amasya'da vâki' olan beytü'l-mâlın cem'ü tahsili ve ahz u kabz içün iş bu hâfızü't-temessük […][245]Nasûh Ağa pederimiz tarafından vekîl-î nasb-u tâ'yîn itmişüz ki beher sene beytü'l-mâlcilerin zabt eylediği vech üzere zabt idüp on sekiz akçeden izdiyâd vâki' olan beytü'l-mâlı tarafımıza i'lâm idüb emrimiz üzere gönderdiğimiz adamımıza ahz u kabz itdirilmek üzerine yedine iş bu vekâlet temessükü virilmişdir tahrîren.

El-Hacc Mirza Voyvoda-i Tokad

Belge (5-27)

İş bu bâis-i temessük oldur ki

Bin yüz on dört senesi Rebîü'l-âhir'i gurresinden mutasarrıf olduğumuz berât-ı pâdişâhî ile Amasya kazasının muhzırbaşılığı tarafımızdan İbrahim Çelebi

[242] Silik olduğu için okunamadı.
[243] Kelime okunamadı.
[244] Kelime okunamadı.
[245] Silik olduğu için okunamadı.

vekîl nasb-u tâ'yîn eylemişdir vusûlüne âherden kimesne müdâhale etmeye fi gurre-i Rebîü'l-âhir.

El-Muhlis Receb Ağa Muhzırbaşı Kazasker-i Anadolu.

Belge (5-28)

Sâhib-i devlet Daltaban Mustafa Paşa hazretleri içün tutulan bârgîrlere verdiği yüz otuz guruş kifâyet itmediğinden nâşî her bârgîre meclis-i şer'de birer zolata virülüb erbâb-ı hukuk cümlesi ibrâ olunduğu kayd şüd Fi gurre-i Cemâziyel-ulâ sene 1114.

Şuhûdü'l-hâl:

Receb Ağa Dizdâr-ı Kal´a-yı Bâlâ, Ahmed ibn-i Hüseyin, İbrahim ibn-i Mehmed, Mehmed Abdülkerîm, İbrahim ibn-i Mehmed, Ali Ağa ibn-i Allah Verdi Kethüdâ-yı Kal´a-yı Bâlâ, Derviş ibn-i Ömer.

Belge (5-29)

Mütevellîzâde Mustafa Ağa'nın kuyûdun hakkında bâlâda zikr olunanların kefîl oldukları kayd şüd.

Belge (5-30)

Bundan akdem mütesellim olan El-Hacc Ali Ağa'nın Hâtibzâde El-Hacc Halil Ağa'ya bi-tarîki'l-emânet vaz' iddiği iki yüz on guruşu mütesellim-i mezbûrun muhâsebesine gelen Mahmûd Ağa'ya vir deyûb mütesellim mezbûrun emri ile Mahmûd Ağa'ya virdüğü kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi bin Mustafa Efendi, Muslu Çelebi ibn-i Şâban, Fahrü'l-akrân Mehmed Ağa ibn-i Küçük Ali Ağa, Bekir Ali Ağa ibn-i Allah Verdi.

Belge (5-31)

Amasya'da vâki' zimmîyûn tâifesinden Agob Serkis Isdar veled-i Garabet Bogos veled-i Ohan Avanis veled-i Sefer Simadan veled-i Maşak Isdar veled-i Varteris nâm zimmîler vesâirleri meclis-i şer'de tâkrir-i kelâm idüb iş bu mütesellim Mehmed Ağa'nın bizlerden hamr bâcını talebi vesâir sinîn mâziyede alınan vâkitlerin

ondan sonra almağa mübâşeret eyledi dedikleri kayd şüd fi'l-yevmi-sâbi' aşer min Cümâde'l-âhir li-sene erbaa aşere mie ve elf.

Belge (6-32)

Mahalle-i Saray'dan Aişe binti Mehmed nâm Hâtun meclis-i şer'de takrîr eylediği zevcim mezbûr on beş senedir diyâr-ı âhara gidüb hayâtı ve memâtı nâ ma'lûm olmağla udûlden bir kimesne bana mevt-i haberini getürüb bana ilm-i lâhık olmağla ben âhara varırım dimekle cevâz dahi olmağla meclis-i şer'de [boşluk] nâm kimesneye akd-i nikâh olunmuşdur.

Belge (6-33)

Mâlî enderûndan Fâtıma binti Mehmed nâm bâkire meclis-i şer'de Kocacık Mahallesi'nden Mehmed ibn-i Şâban mahzarında takrîr-i da'vâ idüb vâlidem ben sagîre iken vâlidem beni küfüvüm olmayan Mehmed nâm kimesneye akd eylemiş bugün bâliğa oldum nikâhımı nakz eyledim ve nısf-ı mihrimi dahi hibe eyledim dediği kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Serdâr Ağa, Mehmed ibn-i Bursalı, Çalık Yeniçeri.

Belge (6-34)

Şâmice Mahallesi sâkinelerinden Mine binti Ali nâm Hâtun meclis-i şer'de takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr Mehmed âhar-ı diyâra gidüb iki âdem gelüb bana mevt-i haberin iki âdemi haber ihbâr idüb bana ilm-i lâhık olmağla zevci âhara varırım dedikde kendüye mevt-i haberi içün ilm-i lâhık olduğuna yemîn bana half olundukda billâhi'l aliyyü'l-a'lâ eyledüğü olduğu kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Nebî Efendi ibn-i Ya'kub, Abdullâh Bin Veli, Hüseyin Beşe ibn-i Mehmed, Ali ibn-i Hasan, Muhzırbaşı Muslu Bey.

Belge (6-35)

Kamerüddin Mahallesi'nden Mehmed nâm kimesne takrîr eyledi ki mahalle-i mezbûrdan olan deynim ki otuz dokuz guruş mukabelesinde kendi evimi ve bağımı

on iki güne dek virmezsem muhzırbaşı vekîlim olub ol dahi satub deynimi vire kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Belge (6-36)

Receb Mahallesi'nden etmekci Ömer nâm kimesne imâret değirmeninde Acem Ali Mahallesi'nden İslâm Beşe kolundan bıçak ile vurub cerh eylemeğin cerhi […][246] […][247] mâh-ı Şa'bân'ın yirmi ikinci gününden beher yevm beş baş adam dörder buçuk nafaka karz ve takdîr […][248].

Şuhûdü'l-hâl:

Abdülbâkî Efendi, Çavuş Yahyâ ibn-i Mehmed, Mustafa Beşe, Bâkî Çelebi ibn-i Abdullâh.

Belge (6-37)

Zire nâm karye sâkinlerinden zimmî iken ismi Kireki olub şeref-i İslâm ile müşerref ismi Ali tesmiye olunduğu kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Serdâr İbrahim Ağa, Çukadâr Ömer Beşe, Muhzırbaşı.

Belge (6-38)

Acem Ali'den Hüseyin Beşe gazâya azîmet itmekle ….][249]olan bağın hâsılından deyni edâ ve zevcesini nafaka etmek kat'ı Abdullâh Çelebi vekîl-i nasb eylediği kayd şüd.

Belge (6-39)

Turhal'dan Hacı İbrahim Hasan zimmetinde olan eşyası virildiği on iki deri ve üç sahtiyân bir tağarcık mâzî yedinden ahz itdim dediği kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

[246] Kelime okunamadı.
[247] Kelime okunamadı.
[248] Kelime okunamadı.
[249] Kelime okunamadı.

Belge (6-40)

Tokadlı Sa'di'nin vekîli Hüseyin Beşe meclis-i şer'de takrîr-i kelâm fazîletlü Amasya kadısı Hasan Efendi'ye beş yüz yirmi guruş müvekkilim virmiş idi vekâletim hasebiyle meblağ-ı mezbûra bi't-temâm ahz u kabz eyledim bir akçe ve bir habbe alacağım kalmadı deyû bi't-tav'u's-sâf ikrâr ve i'tirâf ve bize virdiği temessük şak olunmuşdur.

Şuhûdü'l-hâl:

Fazîletlü Hâfız Efendi, Molla Mehmed Mukayyid, İbrahim Ağa Kethüdâ, Hacı Osman, Ali ibn-i Hasan, Abdullâh ibn-i Veli, Kethüdâ Mehmed Ağa.

Belge (6-41)

Gökmedrese'den El-Hacc Osman ve Hüseyin ibn-i Mehmed ve Monla Bekir ibn-i Ömer Hüseyin ibn-i Mehmed ve Ahmed bin Hüseyin İbrahim Hüseyin İbrahim ibn-i Hasan İbrahim ibn-i Süleyman vesâirleri meclis-i şer'de Nebî Efendi mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr Nebî Efendi iş bu bin yüz on dört senesinin mâh-ı Şevvâl'ine gelince mezbûr Nebî Efendi akçenize mütevellîsi olduğu hasebiyle sâlyâne vesâir hesâbımızı görüb târih-i mezbûre gelinceye değin bir akçemiz ve bir habbemiz kalmadı ve yine merkum Nebî Efendi cümlemiz ma'rifetiyle vakf-ı nukuda mütevellî nasb-u ta'yîn eyledik didikleri bu mahâle kayd şüd.

Nukud akçe guruş yalnız iki yüzdür.

Sahh 200

Şuhûdü'l-hâl:

Hüseyin Beşe, Abdullâh İbn-i Veli, Es-Seyyid Ahmed Çelebi Mütevellî, Ali ibn-i Hasan, Kırka Ömer ibn-i Mehmed, Fazlızâde.

Belge (7-42)

Fi şehr-i Zilk'adeti'ş-şerîfe li-sene isnâ aşeretü ve mie ve elf.

Amasya kadısı Mesnevi Hânzâde Es-Seyyid Abdülkadir sene-i mezbûre Ramazânü'l-mibârek gurresinden on dört ay müddet-i muâyenesi tasarrufundan sonra ref' ve yeri ma'rifeti olduğu rûznâmçemizde mastûr olan Hasan dâilerine ibkâ olunub

bâdî hulûl-i vakt müddet-i örfîyesi gayetine değin mutasarrıf olmak ricâsına ba'de'l-arz sadaka buyruldu.

Belge (7-43)

Tahrîren fi'l yevm'i-s sâlis ve'l-ışrîn min şehr-i Şevvâli'l-mükerrem

Kad vaka' fi-ibtidâ-î mart li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Dere Mahallesi ahâlîsi meclis-i şer'e gelüb Es-Seyyid Osman Çelebi ve İmâm Mustafa Efendi ve Mustafa ibn-i Mehmed Mustafa Mehmed İsa bin Mehmed ve Osman ibn-i Hızır Ali ibn-i Mehmed vesâireleri ve Hüseyin ibn-i Osman Ömer ibn-i Hasan İbrahim ibn-i muhbir Mehmed vesâireleri ve Ma'den ibn-i Hüseyin ve Şâban ve Ahmed ibn-i Mustafa ve Mehmed ibn-i Yusuf vesâireleri meclis-i şer'-i şerîfde takrîr-i kelâm mahallemizde vâki' Hoca Süleyman Zâviyesi âyende ve revendeye meşrûta olub âherin alâkası yoğ iken Es-Seyyid Ahmed nâm kimesne medrese yapub sûhte komağla ehl ü ıyâlimiz mahallede durmadan kaldı mezbûrlardan hoşnûd ve râzi değiliz dâimâ fi'l-i şeni' işler ve âdet-i müstemireleridir men' olunmak matlûbumuzdur didikde taraf-ı şer'de mezbûr sûhteleri zâviye-i mezbûre olmak üzere tenbîh olunmuşdur kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Müderris Ali Efendi, Es-Seyyid Osman Çelebi, Abbâs Ağa, Es-Seyyid Abdüllatîf Çelebi, Hacı Hüseyin, Hacı Ya'kub, Nasûh Ağa.

Belge (7-44)

Sûfîler Mahallesi'nden Ali nâm kimesne karındaşları Hasan ve Hüseyin ve Osman nâm kimesnelerden dükkân vesâir babalarından intikâl iden eşya içün bir mikdâr hisse taleb eylediklerinde altı guruş üzerine Müftü Efendi huzûrunda birbirlerinin zimmetini ibrâ-i küllî eyledikleri kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Nakîb Efendi Es-Seyyid Abdüllatîf, Monla Îsâ, Hasan Efendi, Ya'kub Dede, Monla Azîz ve gayrihim.

Belge (7-45)

Firuz nâm karye sâkinlerinden bundan akdem fevt olan Mehmed nâm müteveffânın sulbî kebîr oğlu Hüseyin'e akrabâsından Es-Seyyid Ahmed Çelebi ibn-i Mustafa taraf-ı şer'den vâsi' nasb olduğu kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed bin Mehmed, Ali Bey ibn-i Veli, Veli Bey ibn-i Abdülvehhâb, Bekdaş ibn-i Receb, Mustafa ibn-i Hasan, Mehmed bin Veli ve gayrihim.

Belge (7-46)

Muhzırbaşı yediyle Derviş Ağa'ya teslim olunan mütesellim-i sâbık Mehmed Ağa'nın eşyası ki kurada, bir sim kılıç, iki raht […][250] bir alub kabz itdüm Derviş Ağa zimmetinde bir akçelik alacağım kalmadı deyû bi't-tav'u's-sâf ikrâr ve i'tirâf eylediği kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Belge (8-47)

Çeribaşı Mahallesi'nde bundan akdem mürd olan Arakil nâm zimmînin zât-ı kebîr oğlu Murad meclis-i şer'de Hasan Efendi mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb mahaalle-i mezbûrede bir haddi Çilingir Bali oğlu Ohhan ve bir haddi tarîk-i âmm bir haddi Babukoğlu zimmî iş bu hudûd ile mahdûd menzili babam mürd-i mesfûrun Hasan Efendi'ye vâkıf akçeden olan deynini mukâbelesinde Hasan Efendi'ye semen-i ma'lûme bey'i kat'î ile bey' eylediği kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Hüseyin Beşe, Abdullâh ibn-i Veli, Ali ibn-i Hasan, Muhzırbaşı, Fazlızâde.

Belge (8-48)

Uzun Mustafa Mahallesi'nde sâkin Apal oğlu zimmî Eslem Mahallesinin nukud akçesinden on guruş alub bâkîden zimmetini ibrâ-i âmm ile vakf-ı bey'u şirâ eylediklerinde bu mahâle kayd şüd.

[250] Kelime okunamadı.

Belge (8-49)

Eslem Mahallesi'nden Kedi Besleyemezoğlu Ahmed mahalle-i mezbûrenin vakf-ı nukud akçesinden on guruş karz alub Uzun Mustafa Mahallesinden Mustafa ibn-i Hasan ve Ali Hüseyin Beşe Apol zimmîye havâle mezbûr âdeminin iflâsı zâhir olub havâlesi şer'-i olmamağla müteveffânın Ahmed'in vârisleri Mustafa ve Osman ve Mehmed ve Aişe ve Emine vesâir vârislerine meblağ-ı mezbûru biz edâ ederüz deyû bir merkeb ve bir guruş on guruş mukâbelesinde Mahalle-i Eslem'de sâkin Monla Bekir ve İmâm Abdullâh Efendi ve Hasan Efendi vesâirlerini Abdurrahmân ve Monla Himmet vesâirlerini edâ idüb mezbûrlar dahi vereselerde bir akçe alacağımız kalmadı didiği kayd şüd. Şâhidleri diliyle mastûr olmağla.

Şuhûdü'l-hâl:

Es-Seyyid Ahmed Çelebi Subaşı, Es-Seyyid Hasan Çelebi, Abdullâh ibn-i Veli, Hüseyin Beşe.

Belge (8-50)

Dere Mahalle'den Emine binti [boşluk] nâm Hâtun zevc-i mutallakı Hasan ibn-i İbrahim nâm mahzarında takrîr-i kelâm idüb iş bu mukaddemâ zevcim olan Hasan nâm kimesneden mihr nafaka-i iddetim içün üç buçuk guruş alub zimmetini ibrâ-i küllî ibrâ eyledim dediği bu mahâle kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Hasan Efendi ibn-i Mehmed, Hüseyin Çelebi ibn-i Hasan Efendi, El-Hacc Ebubekir, El-Hacc Osman, Muhzırbaşı ve gayrihim. Zilhicce fi 25.

Belge (8-51)

Mecrûh-ı mezbûr Es-Seyyid Hüseyin Çelebiye taraf-ı şer'den târih-i kitâbdan be-her yevm bir rub' olmak üzre nafaka karz takdîr olunub bu mahâle kayd şüd.

Belge (8-52)

Allâhümme yâ veliyye'l ismeti ve't-tevfik nes'elüke'l-hidâye ilâ sevâi't-tarîk bu mes'ele beyânında eimme-i hânefiyeden cevâb ne vechledir ki

Zeyd medyûnü Amr-ı bir müddet hâkime habs itdürüb edâ-yı deyne kudreti var iken mümâtala itmeğle hâkim uruz-u akârını bey' ve edâ-yı deyn eyle deyû

tenbîh ve tazyik idüb Amr inaden bey' eylemese hâkim Amr'ın uruz-u akârını semen-i misilleriyle bey' idüb edâ-yı deyni kadir olur mu?

El-cevâb

Allâhü a'lem.

Olur

Ketebehû El-Fakîr Mustafa el-Müftî-i-Amasya ufiye anh.

Belge (8-53)

Kethüdâyeri Derviş Ağa mütesellim-i sâbık olan Mehmed Ağa'yı habs itmeden kendimi izhâr-ı acz eyledim deyû izhâr-ı acz kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

İmâm Hüseyin Efendi an-karye-i Ziğre, Rize İmâmı Aşkioğlu, Saray Ağası Es-Seyyid Ağa, Bazarbaşı Hüseyin Çelebi.

Belge (9-54)

Medine-i Amasya'da vâki' mesâlihi-i fukarâ ve zu'afa nasb-u tâyin olunan ayân-ı beyân kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

El-Hacc Abdülbâkî Efendi ibn-i Ahmed, El-Hacc Hüseyin ibn-i El-Hacc Kâsım, El-Hacc Süleyman ibn-i El-Hacc Kâsım, Feyzullâh Çelebi, Seyyid Hasan Çelebi, Helvacızâde El-Hacc Mehmed, Çorakçızâde El-Hacc Halil, El-Hacc Mehmed, El-Hacc İsmâil.

Belge (9-55)

Karye-i Ezine Bazarı'nda Hacıoğlu kızı Eşe Emine nâm bâkireyi sabâveti halinde Efte nâm karyeden Ali oğlu nâm kimesne oğlu Bekir'e nikâh itmeğle Bekir-i mezbûr ben bugün bülûğa yetişdim nikâhımı fesh eyledim deyû meclis-i şer'de ikrâr nikâhın nakzına hüküm birle kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Hüseyin Beşe, Abdullâh ibn-i Veli, Ali ibn-i Hasan ve gayrihim, Hasan Çelebi, Hacı torunu Ali.

Belge (9-56)

Karye-i Arucak sâkinlerinden Bali bin Veli ve Mehmed bin Hüseyin ve Süleyman bin ve Deli Mehmed bin Himmet ve Soma nâm karyeden Deli Halil bin Mehmed nâmûn kimesneler meclis-i şer'de yine karye-i Arucak'dan Receb bin İbrahim nâm kimesne mahzarında üzerine takrîr-i da'vâ idüb mezbûr Receb gece ile hilâf-ı şer' evimize girer ve fi'l-i şeni' kasd ider ve gecede gündüzde uğriden olub kuttâ-i tarîkdir yol bekler dâimâ âdem soyar ve herkesin esvâb ve akçesin gasb ider ve karye-i Gani'den Bakırcı oğlunun Küçük Mustafa ile varub atını maan aldılar ve tosun ve sığır boğazlar her birimizin ehl ü ıyâli ve ümmeti Muhammed keyfiyeti hâlinden emin değildir sâ'î bi'l-fesâd ve müfsidün fi'l-arzdır muktezâ-yı şer' üzere icrâ-yı hak olunmak matlûbumuzdur didiklerinde gıbbe's-su'âl ve âkibü'l-inkâr müdde'iyûn-i mezbûrunun kavl-i meşrûhuna muvâfık beyyine yine taleb olundukda udûl-i ricâlinden Mehmed Ağa Küçük Ali zâde ve Subaşı Mehmed Ağa ibn-i Ya'kub ve Hüseyin Bey ibn-i Hüseyin ve Ya'kub oğlu Süleyman ve Ali ibn-i Veli ve Muslu ibn-i Osman ve Mehmed bin Bekir ve Osman ibn-i Veli ve Ali ibn-i Mustafa Hüseyin ibn-i Mustafa ve Mehmed ibn-i Muslı ve Ahmed bin Ali ve Oruç bin Günyad nâmûn kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i şer'de hâzırân olub istişhâd olundukda bu zikr olunan kaza-i Hakala mezbûr Receb cümlesini kemâl-i mütehâşîyân ile mutasıf ve menâhî ile müterekkibdir müdde'iyûn-i mezbûrların ehl ü ıyâline zühûl ve zinâ kasd eyler gece ile yol bekler ve Bakırcı oğlunun atını Küçük Mustafa maan vardılar aldılar tosun ve sığır boğarlar eyü âdem değildir deyû meclis-i şer'de alâ-vuku'ihi tarîki'l şahâde ihbâr eylemeleriyle bu mahâle kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Abbâs Ağa, Es-Seyyid Hasan Ağa ibn-i Hüseyin Bey, Es-Seyyid Ali ibn-i İlyas, Hüseyin Beşe ibn-i Mehmed, Mehmed ibn-i Ali ve Hacı oğlu ve Hacı Şâban Yusuf, Abbâs Ağa Kethüdâ, Derviş ibn-i Mustafa, Mehmed ibn-i Ali, Hüseyin Efendi [….][251], Aslan Bey.

[251] Kelime okunamadı.

Belge (10-57)

Dârü’s-selâm Mahaalle-i Pervâne Bey Mahallesi sükkânından yetim Hüseyin’in vâsisi vâlide Fâtıma nâm Hâtun bundan akdem Pervâne Bey Mahallesinde bir kıt’a na’lband dükkânını Ahmed nâm kimesneye bey’ itmeğle ucuz satıldı deyû

Pervâne Bey Mahallesi sükkânından Hüseyin ibn-i [boşluk] nâm yetimin vâlidesi vâsisi Fâtıma nâm Hâtun bundan akdem yetimin akçesiyle Ahmed Çelebi’den bir kıt’a na’lband dükkânı alub pahalı oldu deyû ikâle itmekle yine meblağ-i mezbûr kırk guruş vâsiye-i merkuma teslim olunub yine dükkân mezbûr Ahmed Çelebi’ye teslim olundu kayd şüd.

Şuhûdü’l-hâl:

Hacı Mehmed ibn-i Ali Efendi, Es-Seyyid Mehmed Çelebi ibn-i Şâban, Es-Seyyid Mehmed Çelebi ibn-i Şâban, Es-Seyyid Osman Çelebi İlyas, Köleoğlu Mehmed, Müezzin Ömer, İbrahim Çelebi ibn-i Yahyâ, Şeyh Ali Efendi, Abdurrahmân Efendi Odabaşı.

Belge (10-58)

Kuvay nâm karyeden Hasan zevcesi Ayşe nâm bâkire-i tatlîka karındaşı kimesneyi vekîle kayd şüd.

Mezbûr Halil vekâleti hasebiyle mezbûreye zevcesine duhûl etmeyüb halvet-i sahîha bulunmayub nısf-ı mihrini âd idüb mezbûr dahi hal’ eyler.

Şuhûdü’l-hâl:

Ya’kub bin Himmet, Ali ibn-i Veli, Mehmed Ağa, İbrahim Bey, Ali Bey, Ömer Bey, Mahmûd Sekman Hâmî ibn-i Ömer, İbrahim Çelebi ibn-i Mustafa.

Belge (10-59)

Kuvay’dan Hasan nâm kimesne zevcesi Ayşe nâm bâkire-i hal’a karındaşı Halil nâm kimesneyi vekîl eylediğine Ya’kub bin Himmet ve Ali bin Veli şehâdetleriyle kayd şüd. Mezbûreye zevcesi duhûl etmeyüb ve halvet-i sahîha bulunmayub nısf-ı mihr lâzım gelmekle nısf-ı mihrinden fâriğa olub mezbûr Halil vekâleti hasebiyle mezbûre Ayşe’yi hal eylediği kayd şüd.

Belge (10-60)

Mezbûre Ayşe yine karye-i Kuvay'dan Mehmed bin Murad nâm kimesneye dört bin akçe mihr-i müeccel ile akd-i nikâh eylediği bu mahâle kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

El-Hacc Ahmed Kazganizâde, Ömer Bey, Mahmûd ibn-i Seyyid Süleyman, İbrahim Çelebi ibn-i Mustafa ve gayrihim.

Belge (11-61)

Yâ Fettâh Yâ Lâtif Yâ Kâfi Yâ Şâfi

Sebeb-i tahrîr kitâb naklî ve mûcib-i tastîr hitâb hükmi oldur ki Medine-i Amasya mahallâtından Gümüşlüoğlu Mahallesi sâkinlerinden Ali bin Hüseyin bin Ömer davâ-yı sahîha-yı şer'îyye ile mesbûk istişhâd-ı şer'î sudûrundan sonra udûl-ı müslimînden ahâlî-i mahalle-i mezkûre Ömer bin Mehmed bin Mahmûd ve Pîr Mehmed bin Mehmed bin Ahmed nâm kimesneler nakl-i tahvîl içün mahâll-i harc ta'dîle hâzırân olub şöyle edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediler ki fi'l-asıl medine-i mezbûrede mahalle-yi mezkûre sâkinlerinden olub hâlâ Vilâyet-i Rum ilinde kasaba-yı İsmâil'de mütevattın iken vefat idüb muhallefatı kasaba-yı mezkûrede emîn-i beytü'l-mâl yedinde mazbuta olan Ömer bin Osman bin Köleci Ömer nâm müteveffâ müsteşhid-i mezbûr Ali ile li-ümm karındaşlar olub anaları adı Safiye ve meskat-ı re'sleri medine-i mezkûrede mahalle-i mezbûrededir farazâ ve redden vârisidir terekesi bi-cümletihâ müsteşhid-i mezbûr Ali'ye âiddir mezbûrdan gayrı vâris ve terekesine müstehak âher ma'lûmumuz değildir müsteşhid-i mezbûr Ali içün muhallefatı mezbûre-yi emîn-i mezbûrdan vesâir dahi vâzi'ü'l-yed olanlardan hakk-ı taleb ve ahz vardır bizler bu husûsâ bu minvâl üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her birleri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinde ba'de't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri hayyiz-i kabûlde vâkı' olduktan sonra hakîkatü'l-hâl ve musaddıkkatü'l-makâl gıbbe't-taleb ve's-su'âl kıdvetü'l-kuzât ve umdetü'l-vülât kasaba-yı mezkûrede seccâde-i nişîn şerîat-i garrâ olan efendi hazretlerinin meclis-i şerîflerine vesâir usûl-i nüvvâbdan bu kitâb-ı müstetâb vâsıl olan efendiler hazarâtının mecâlis-i şerîflerine ve refi'alarına inhâ olundu ledâ şerefi'l-vusûl ma'mûldür ki telakkî bi'l kabûl ve amel-ün bi'l-medlûl ile nâ'il-i ecr-i cezîl ve sevâb-ı cemîl olalar cer'â zâlike

ve hürrire fi'l-yevm-i's-sâbi'-i ve'l-ışrîn min şehr-i Zilk'adeti'ş- şerîfe li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mustafa bin El-Hacc Mehmed bin, İsmail Beşe bin Ali Beşe İslâm Beşe, Es-Seyyid Ahmed bin Mustafa ibn-i Mehmed, Ömer Beşe bin Yusuf bin Mustafa ve gayrihim.

Belge (11-62)

Medine-i Amasya muzâfâtından Ziğre nâm karye sâkinlerinden iş bu bâ'isü'l-kitâb Musa bin Mehmed nâm şâbb-ı emred meclis-i şer'-i hâtîr-i lâzımu't-tevkîrde yine karye-yi mezkûre sâkinlerinden Halil bin Yusuf nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb iş bu Halil bin Yusuf karye-i mezkûre haricinde kendi işime giderken yoluma inüb beni cebren ve ikrâhen tutub livata idüb [….][252] âzim ve gadr-ı küllî eylemişdir su'âl mûceb-i şer'îsi icrâ olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl cevâbında mezbûr Halil müdde'i-i mezbûr Musa'ya fi'l-i şenî tâlibân ikrâr ve i'tirâf itmeğin mûcebiyle ba'de'l-hüküm mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâmin ve'l-ışrîn min şehr-i Zilk'adeti'ş-şerîfe li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Ahmed bin İbrahim, Mustafa bin Mehmed, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa ve gayrihim.

Belge (11-63)

Medine-i Amasya kurâlarından Boğa nâm karye sâkinelerinden iş bu bâ'isetü'l-kitâb Ayişe binti Mustafa nâm Hâtun meclis-i şer'-i şerîfde yine karye-i mezkûre sâkinlerinden Resûl bin Ali muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb iş bu Resûl bin Ali karye-i mezkûre haricinde yoluma giderken târih-i kitâbdan üç gün mukaddem beni tasarruf fi'l-i şeni' kasd ile boğazıma yapışub ve iç donumu pâreleyüb cebren ve ikrâhen zinâ sadedinde iken ahâlî-i karyeden Monla Süleyman bin El-Hacc Bekir ve İbrahim bin Abdülbâki nâm kimesneler üzerimize gelüb beni

[252] Kelime okunamadı.

halâs itdiler su’âl olunub mûceb-i şer’îsi icrâ olunmak matlûbumdur didikde gıbbe’s-su’âl ve âkibü’l-inkâr müdde’iyye-i mezbûreden sıdk-ı makaline beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâlden zikirleri mürûr iden Monla Süleyman bin El- Hacc Bekir ve İbrahim bin Abdülbâkî nâm kimesneler li-ecli’ş-şehâde meclis-i şer’e hâzırân olub istişhâd olundukda fi’l-vâki‘ mezbûr Resûl bin Ali iş bu müdde’iyye-i mezkûre Ayişe’yi karye-i mezkûre haricinde târih-i kitâbdan üç gün mukaddem tasarruf fi’l-i şeni’ kasdıyla boğazına yapışub iç donunu pâreleyüb cebren ve ikrâhen zinâ sadedinde iken üzerine varılub muâyenet gördük biz bu husûsda bu vech üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her birileri edâ-yı şehâdet-i şer’îyye eylediklerinden sonra gıbbe’t-tadil ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle hüküm birle mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu hürrire fi’l-yevm-i’s-sâmin ve’l-ışrîn min şehr-i Zilk'adeti'ş- şerîfe li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Mehmed Efendi ibn-i Mustafa Efendi, Mustafa Hüseyin, Ömer Çelebi, Ahmed Çelebi Mehmed ve gayrihim.

Belge (12-64)

Medine-i Amasya mahallâtından Gümüşlüoğlu Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem hâlik olan Falkos veled-i Asvadur veled-i Ohan nâm zimmînin verâseti li-ebevyn er karındaşı Abraham ve li-ebb ve ümm kız karındaşları Sultan [boşluk] münhasıra olduktan sonra şer’an zâhir ve mütehakkık olduktan sonra mezbûr Sultan’ın vekîl-i müsecceli oğlu Agop veled-i Sekerya meclis-i şer’-i şerîfde tereke-i hâlik-i merkume vazı’ul-yed olan iş bu bâ’isü’l-sefer Abraham bi’l-vekâle üzerine da’vâ ve takrîr-i kelâm idüb hâlik-i mezbûr Falkos veled-i Asvadur veled-i Ohan’ın terekesinden müvekkilesi olduğum merkume Sultan’ın isabet ve intikal idüb rub’ hisse-i şer’-iyyesini mesfûr Abraham’dan taleb da’vâ eylediğimde edâdan imtinâ’ider su’âl olunub müvekkile-i merkume rub’ hisse-i şer’-iyyesi alıvirilmek matlûbumdur didikde gıbbe’s-su’âl mesfûr Abraham cevâbında tereke-i hâlik-i merkume vaz’ı yedini ikrâr ve lâkin târih-i kitâbdan iki ay mukaddem müvekkile-i merkume Sultan hâlik-i mesfûrdan irs-i şer’ile isabet iden rub’ hisse-i şer’-iyyesi olmak üzre huzûr-u müslimînden yirmi guruş nakd on beş aded tob kırmızı çadır ve bir tencere ve üç sahan bir mücelled kitâb-ı nasâri virdiğimden sonra eşya-yı

ma’lûme ve mechûlemize müteallikâ-i âmme-i dâviyeden zimmetimi ibrâ-i âmm kat-î ün’izâh ile ibrâ ve ıskat eylemiş idi deyû def’le mukabele idicek gıbbe’l-istintâk ve âkibü’l-inkâr mesfûr Abraham’dan def’i mezkûruna beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı müslimînden medine-i mezkûre mahallâtından Üçler Mahallesi sâkinlerinden Mustafa Efendi ibn-i Yahyâ Helkis Mahallesi’nden Mehmed Çelebi ibn-i Ahmed nâm kimesneler li-ecli’ş-şehâde meclis-i şer’a hâzırân olub istişhâd olundukda târih-i kitâbdan iki ay mukaddem müvekkile-i merkume Sultan veled-i Asvadur veled-i Ohan’a hâlik-i mesfûr Falkos veled-i Asvadur veled-i Ohan’a terekesinden irs-i şer’le isabet iden rub’ hisse-i şer’-iyyesi olmak üzre bizim huzûrumuzda yirmi guruş nakd on beş aded tob kırmızı çadır ve bir tencere ve üç sahan ve bir mücelled kitâb-ı nasâri virdikten dahi eşyâ-yı ma’lûme ve mechûlelerine müstakîle âmme-i dâviyeden iş bu merkum Abraham’ın zimmetini ibrâ-i âmm kat-î ün’izâhla ibrâ ve ıskat eylemişdir biz bu husûsda bu vech üzere şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her birileri edâ-yı şehâdet-i şer’îyye eylediklerinde ba’de’t-tadil ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle ba’de’l-hüküm bi-muârazadan men’ birle mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu hürrire fi’l-yevm-i’s-sâmin ve’l-ışrîn min şehr-i Zilk'adeti'ş- şerîfe li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Feyzullâh Çelebi Ömer Efendi, Menzilci İbrahim Çelebi, Ömer Çelebi Ahmed, Muslu Çelebi Şâban, Mehmed Çelebi Mustafa, Ahmed Çelebi Mahmûd ve gayrihim.

Belge (12-65)

Tokad mukataası perâkendeleri reâyâlarından iş bu bin yüz on üç senesine mahsûb olmak üzere sene-i mezkûrede mukataa-i mezkûre emîni olan Ahmed Ağa tarafından reâyâ-ı mezkûrede edâsı lâzım gelen mâl-ı mirîleri cem’-i tahsîline me’mûr ta’yîn olunan Es-Seyyid Mehmed meclis-i şer’-i şerîfde iş bu bâ’isü’l-kitâb Bayram bin Hasan nâm kimesne mahzarında üzerine da’vâ ve takrîr-i kelâm idüb iş bu sene-i mezkûrede voyvoda-i merkume tarafından cem’ ve tahsîline me’mûr olduğum mukataa-i mezkûre perâkende reâyâsından olub üzerine edâsı lâzım gelen mâl-ı mirîsini taleb eylediğimde edâdan imtinâ’ ider su’âl olunub alıvirmesi matlûbumdur didikde gıbbe’s-su’âl mezbûr Bayram cevâbında mukataa-i mezkûre

reâyâsından olmayub yirmi seneden mütecâviz Amasya medinesi mahallâtından Sâbıkuddin Mahallesi sâkinlerinden olub mahalle-i mezkûre üzerine lâzım gelen hâne-i avârız vesâir tekâlîfi dahi maan ahâlî-i mahalle ile edâ eylerim deyû def'le mukabele idicek mezbûr Bayram'dan def'-i mezkûruna beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâlde-i müslimînden mahalle-i mezkûre sâkinlerinden İmâm Hasan Efendi ibn-i Ali ve İmâm Yahyâ Efendi ibn-i Mehmed ve Ali Çelebi ibn-i Bekir ve Hasan Çelebi ibn-i Hüseyin nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i şer'a hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' iş bu Bayram yirmi seneden mütecâviz mahalle-i mezkûre sâkinlerinden olub ahâli-i mahalle üzerlerine lâzım gelen hâne-i avârız vesâir tekâlifi ahâli-i mahalle ile maan edâ eylegelmişdir bizler bu husûsâ bu vech üzre şâhidlerüz şehâdet dahi eylerüz deyû her birileri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye itdiklerinde ba'de't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olduktan sonra müdde'i-i mezbûr Es-Seyyid Mehmed Bey yedinde dahi mümzâ ve mahtûm defter-i cedid-i hakanî dahi olunmağın bi-vech-i müdâhale ve muârazadan men' birle mâ-hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's sâmin Zilhicce li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mahmûd Çelebi Mustafa, Muslu Çelebi Şâban, Ömer Çelebi Hasan ve gayrihim.

Belge (12-66)

Medine-i Amasya mahallâtından Dere Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefat iden Mehmed bin Abdullâh bin Abdülmennân'ın Verseke nâm karyede Saray Çorağı nâm toprakda vâki' lede'l-ahâli ve'l-cîrân ma'lûm'ul-hudûd dört kıt'a tarlayı müteveffâ-i mezbûrun kebîr oğulları Halil ve İbrahim ve Ali ve İsmail intikal-ı âdî ile intikal eylediği zâhir ve mütehakkık olduktan sonra mezbûrûn Halil ve İbrahim ve Ali ve İsmail meclis-i şer'-i şerîfde iş bu hâfızü'l-kitâb Hüseyin bin Hüseyin muvâcehesinde her birileri ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb tefvîz-i âti sudûruna değin tasarruf kararı hasbe'l-intikal yedimizde olan iş bu medine-i mezbûre kurâlarından Verseke nâm karyede saray toprağında vâki' lede'l-ahâli ve'l-cîrân ma'lûm'ul-hudûd dört kıt'a tarlamızın hakk-ı tasarruf ve kararını izn sâhib-i arz ile merkum Hüseyin'e elli kıt'a esedî guruş mukabelesinde tefvîz ve ferâğ ol dahi

tefevvüz ve kabz teslim itdikden sonra bedel-i ferâğ olan meblağ-ı mezkûr elli guruşu mezbûr Hüseyin yedinden bi't-temâm ve'l- mükemmel her birimiz ahz u kabz idüb bu husûs mâ beyyimizde iktisâm eyledik min-ba'd zikrolunan dört kıt'a tarlanın hakk-ı tasarruf ve kararı mezbûr mütefevviz Hüseyin'indir bu vechile bizim alakamız ve medhalimiz yokdur didiklerinde gıbbe't-tasdîk-i şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâlis min Zilhicceti'ş-şerîfe li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi ibn-i El-Hacc Ali, Ömer Beşe ibn-i Bâyezid, Mustafa Ağa ibn-i Süleyman, Ali ibn-i Muslı, Yusuf Beşe ibn-i Ömer Dede, Ali Çelebi ibn-i Ahmed.

Belge (13-67)

Medine-i Amasya mahallâtından Kamerüddin Mahallesi'nde sâkine iken bundan akdem vefat iden Râbia binti Hasan bin nâm Hâtunun sadriye-i sagîre kızı Fâtıma vâlidesi mezbûre Râbia'dan kendiye bi'l-irs-i şer'-i isabet ve intikal iden mâlını hıfz ve hıraset zabtı içün bir vâsiden lâbüdd ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb hazretleri dahi iş bu hâfız-ı hâze'l-kitâb babası Mehmed bin Nûrüllah'ı vâsi nasb-u ta'yîn idüb ol dahi vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve hidmet-i lâzımesi edâya taahhüd ve iltizâm itmeğin mâ-hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' min şehr-i Zilhicceti'ş-şerîfe li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ömer Çelebi Ahmed ve gayrihim.

Belge (13-68)

Medine-i Amasya kurâlarından Baraklı nâm karye sâkinlerinden İsa bin Ali nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîfde karye-i mezbûre sâkinlerinden Himmet bin İsa muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr Himmet târih-i kitâbdan üç ay mukaddem cevfü'l-leyl bir tarîk ile kapumı açub hufyeten menzilime girüb yolumda ihtifâ üzere iken kendüyi görüb bu mahallede benim menzilimde işin nedir

deyû niza’ ve arbede eylediğimde nutk itmeyüb menzilimden sür’atle çukub firar eylediği niza’ ve arbedemi civârımızda olanlar işüdüb hazır olub mezbûrun menzilinden sür’atle çukub firar itdiğini muâyeneten görmüşlerdir mezbûra su’âl olunub cezâ-i şer’-isi tertib olunmak matlûbumdur didikde gıbbe’s-su’âl ve âkibü’l-inkâr müdde’i-i mezbûrdan beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden karye-i mezkûre sâkinlerinden Mustafa ibn-i Bekir ve Himmet bin Ali nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i şer’de hâzırân olub istişhâd olundukda fi’l-vâki‘ târih-i kitâbdan üç ay mukaddem cevfü'l-leyle iş bu müdde’i-i mezbûrun niza’ ve arbede işüdüb hazır olduğumda mezbûr Himmet müdde’i-i mezbûrun menzilden sür’atle çukub firar eylediğini muâyeneten gördük bizler bu husûsâ bu minvâl üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her birleri edâ-yı şehâdet-i şer’îyye eylediklerinde ba’de’t-tadil ve’t-tezkiye şehâdetleri kabûl olmağın mûcebiyle ba’de’l-hüküm mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu fi’l-yevm-i’t-tâsi’ min Zilhicceti’ş-şerîfe li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Mehmed Efendi ibn-i Mustafa, Ahmed Çelebi ibn-i Mahmûd, Ebubekir Çelebi ve gayrihim.

Belge (13-69)

Fi’l-asl vilâyet-i Anadolu’da medine-i Tokad’dan olub hâlâ misâfirenmedine-i Amasya’da Taşhan’ında sâkin İstefan veled-i Serkis nâm zimmî meclis-i şer’-i şerîfde Amasya mahallesi mahallâtından Köprübaşı Mahallesi sâkinelerinden Robsima veled-i [boşluk] nâm zimmîye mahzarında üzerine da’vâ ve takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan altı ay mukaddem mezbûre Robsima’ya sekiz batman kahve emânet vaz’ itmişidim hâlâ taleb eylediğimde redd ü def’ü teslimden imtinâ’ ider su’âl olunub alıverilmesi matlûbumdur didikde gıbbe’s-su’âl ve âkibü’l-inkâr müdde’i-i mesfûrdan müddeâsına beyyine taleb olundukda ikâmet-i beyyineden izhâr-ı acz itmeğin istihlâf olundukda mezbûre Robsima yemin teklif olundu ol dahi alâ-vefki’l mes’ûl Robsima yemîn Billâh aldı enzele’l-İncil alâ İsa aleyhi's-selâm itmeğin mesfûr İstefan bi-vech-i murâzaadan men’ birle mâ-hüve’l-vâki’ bi’t-taleb ketb olundu hürrire fi’l-yevm-i’s-sâlis aşere Zilhicceti’ş-şerîfe li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Mehmed Çelebi bin Mustafa, Hüseyin Çelebi ibn-i Mustafa, Muslı Çelebi Hasan Şâban, Ahmed Çelebi bin Hüseyin ve gayrihim.

Belge (14-70)

Medine-i Amasya mahallâtından Bâyezid Paşa Mahallesi sâkinlerinden meclis-i şer’-i şerîfde mahalle-i mezbûre sâkinlerinden iş bu bâ’isü’l-kitâb Halil bin Hüseyin mahzarında üzerine da’vâ ve takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan iki gün mukaddem gece içinde sâkin olduğum menzilimde elli altı guruşum serika olundu mazınnem iş bu mezbûr Halil’dir su’âl olunub tefahhus olunmak matlûbumdur didikde gıbbe’s-su’âl ve âkibü’l-inkâr teftiş ve tefahhus ve tecessüs olunub kad’a taht-ı mezbûreden bir eser-i ayân ve beyân olacak müdde’i-i mezbûrun isbat beyyineden aczi dahi zâhir olmağın istihlâf eyledikde mezbûre Halil’e yemîn teklif olundukda alâ-vefki’l mes’ûl yemîn billahi’l-aliyyü’l-a’lâ itmeğin mezbûr Halil’in sebil-i tahliye olunub bi-vech-i muârazadan men’ birle mâ-hüve’l-vâki’ bit-taleb ketb olundu fi’l-yevm-i’s-sâbi aşere min şehr-i Zilhicce li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Mustafa Çelebi ibn-i Mehmed, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi, Bekir Çelebi ve gayrihim.

Belge (14-71)

Medine-i Amasya mahallâtından Hâtuniye Mahallesi sâkinlerinden iş bu bâ’isü’l-kitâb mefâhirü’l-emâsil ve’l akrân Mustafa Ağa bin Abdullâh meclis-i şer’-i şerîfde Moramullı oğlu diğer Mustafa mahzarında üzerine da’vâ ve takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan iki sene mukaddem Bağdâd’a gider olduğumda iş bu Moramullı oğlu Mustafa’nın yedine firâdâ defteri virüb nâsda olan hukukumu cem’ ve tahsil ve kabza vekîl itmişidim hâlâ tahsili ve kabza taleb eylediğimde edâdan imtinâ’ ve taallül ider su’âl olunub tahsili olan meblağı bana edâya tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gıbbe’s-su’âl cevâbında mezbûr Moramullı oğlu diğer Mustafa müdde’i-i mezbûr Mustafa Ağa ’nın yedime virdiği firâdâ defteri mûcebince zimem-i nâsda olan hukukumu cem’ ve tahsil ve kabzı vekâletim hasebiyle zimemde olan hukukdan üç yüz doksan bir guruş cem’ ve tahsil ve kabz eyledim lâkîn

yedimde olan masârifim dahi görülsün didikde gıbbe'l-istintâk ber-mûceb-i defter hod fuzûlen masraf itdiği masârif-i mecmûayı min haysi'l-i mecmû yüz altmış guruşa bâlî olub meblağ-ı mezbûrdan ziyâde masraf-ı âhar beyânından aczi lede'l- şer'-i şerîfde zâhir ve mütebeyyin olub müdde'i-i mezbûr Mustafa Ağa dahi mezbûr diğer Mustafa'nın fuzûlen sarf itdiği meblağ-ı mezbûr yüz elli guruşuna cevâz ve rızâ göstermeyin mezbûr diğer Mustafa'nın cem' ve tahsili ve kabzına mukırr ve mu'terif olduğu meblağ-ı mezbûr üç yüz doksan bir guruşdan beyânı üzerine masârif-i meblağ olan yüz altmış guruş ihrâc olunduktan sonra makbûzdan yedinde iki mülkü iki yüz otuz guruşa müdde'i-i mezbûr Mustafa Ağa'ya edâ içün mezbûr Moramullı oğlu diğer Mustafa'ya tenbîh birle gıbbe't-tasdîk ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i'l-aşere min Zilhicce li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

İsmail Ağa ibn-i Mehmed, Derviş Ağa ibn-i Osman Ağa, Kuşçuzâde Mehmed Çelebi, Muslı bin Şâban, Ömer bin, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa Efendi ve gayrihim.

Belge (14-72)

Husûs-ı âti'l-zikrin mahâllinde keşf ve tahrîri içün savb-ı şer'-i şerîf-i enverden me'zûnen Süleyman Efendi ibn-i Ali irsâl olunub ol dahi medine-i Amasya nevâhîsinden Ezinepazarı nâhiyesi kurâlarından İlyas nâm karyeye varub zeyl-i vesîkada muharrerü'I-esâmî-i müslimîn haklarında akd-ı meclis-i şer'-i şerîf itdikde karye-i mezbûre sâkinelerinden Ayşe binti İbrahim nâm Hâtun meclis-i ma'kud-u mezbûrda takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan bir gün mukaddem vefat idüb takrîben üç yaşında olan sadri sagîr oğlum Şâban bin Hüseyin çiçek didikleri maraz ile marîz olub hasta iken tâûn dahi çıkarub vefat itmiş iken karye imâm vesâir ahâlîyi sagîr mezbûrun merdivenden düşüb vefatı istimâ idüb hâkim örflerin örfen muvâcehelerinden haşiyet ve ihtizâzlarına binâen kable'l-keşif gusül ve definden imtinâ' iderler keşf ve tahrîr olunub gusül ve defin olması matlûbumdur didikde fi'l-vâki' huzûr-ı müslimînden cenâze-i mezbûrenin esvâbı nez' olunub nazar olundukda kat'â eser-i keser ve cerâhetden bir şey olmayub çiçek didikleri maraz ve sol koltuğunda tâûnu ve sadrında çiçek iddikleri siyah noktaları ayânen müşâhede olundukda gusül ve defninde ba'de't-tenbîh mevlânâ-i mezbûr keşf ve tahrîr ba'dehû

huddâm mahkemede maan savb olan Ömer Çelebi ibn-i Muslı ve mütesellim-i âmisi [boşluk] ile meclis-i şer'e gelüb her biri alâ-vuku'ihi inhâ ve takrîr itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-ışrîn min Zilhicceti'ş-şerîfe li-sene selâse ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Deyr-i Kebirden Himmet Efendi ibn-i Hüseyin el-İmâm, karye-i mezbûreden Mehmed bin İbrahim, karye-i mezbûreden Mahmûd bin Ali ve gayrihim.

Belge (15-73)

Medine-i Amasya muzâfâtından Bağlıca nâm karye Ağası olan Osman Ağa ibn-i [boşluk] nâm kimesne medine-i mezbûre mahallâtından Fethiye Mahallesi sâkinlerinden iş bu bâ'is-i sadr-ı kitâb Oruç bin Mehmed ve Kılıççı Mahallesi sâkinlerinden Receb bin Mehmed nâm kimesneler mahzarlarında üzerlerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûrlar reâyâ ve raiyyetim oğullarından olub resm-i raiyyet taleb-i da'vâ eylediğimde edâdan imtinâ' ider su'âl olunub takrîr-i tahrîr ve alıverilmesi matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezbûrlar cevâblarında bizler eben an-ceddim medine-i mezbûrede sâkiniz ve hâne-i avârız ve tekâlîf-i örfiyemizi edâ üzreyiz bizim raiyyetle alâkamız yokdur deyû def'le mukabele idicek müdde'i-i mezbûr dahi otuz kırk seneden mütecâviz mezbûrlar medine-i mezbûrede sâkin oldukların mukırr ve mu'terif olub didiklerinde sûret-i defter-i cedid-i hakanî dahi olmamağla müdde'i-i mezbûr Osman Ağa bi-vech-i muâraza ve müdâhaleden men' birle mâ-hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâlis aşere min Zilhicce li-sene râbi' ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Halil Efendi ibn-i İsmail Efendi, Oruç bin Murad, Mustafa bin Şâban, Seyyid İbrahim bin Abdülvehhâb, Seyyid Mehmed bin Mehmed ve gayrihim.

Belge (15-74)

Medine-i Amasya mahallâtından Şâmiler Mahallesi sâkinlerinden Es-Seyyid İsmail ibn-i Mustafa meclis-i şer'-i şerîfde mezbûrun li-ebeveyn ammisi kızları Fatma ve Hadîce ve vâlideleri Emine binti Hasan taraflarından husûs-ı âti'l-beyânla husûmet ve redd-i cevâba vekîlleri olub vekâleti bi-mâ-hüve nehcü's-sübût sâbite

olan Mehmed ibn-i Musa mahzarında üzerine da’vâ ve takrîr-i kelâm idüb bundan akdem vefat iden babam Mustafa ibn-i Mustafa ve li-ebeveyn karındaşı Mehmed bin Mustafa hayâtlarında mahalle-i mezbûrede vâki’ beyne’l-ahâlî ve’l-cîrân ma'lûme'l-hudûd harâbe müşrif mülk menzili müsâvât-ı semen ile alâ-tarîki’l-münâsafe iştirâ ve minvâl-i meşrûh üzre ba’de’t-tamîr ve’t-termîm talebleriyle kıbel-i şer’-i şerîfden üzerine varılub semen-i mebî’le ve ta’mîrde müsâvât semene her ikisinin ikrâr ve tasdîklerine binâ’en izn-i şer’le menzil-i mezbûru beynlerinde alâ-tarîki’l-münâsafe hisseleri bade’l-ifrâz ve nasbü’l-alâmet’ül-fâsıla her ikisinin hisseleri mutmain ve mütebeyyin olmağın bade’l-vefatihâ babam müteveffâ mezbûr Mustafa’nın bu tarîk ile mülki olub bir tarafdan Timurcu İsmail mülki ve bir tarafdan Veli Nasûh mülki ve bir tarafdan müvâkelet-i mezbûre Fatma ve Hadîce ve Emine’nin sihâmları mertebesinde mülkleri ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd fevkanî bir bâb odayı tahtânî bir bâb oda ve bir mikdâr havlu müştemil menzil-i irsen bana intikal itmiş iken vekîl-i mezbûrun müvekkileleri mezbûrât Fatma ve Hadîce ve Emine menzil-i mezbûre tasarrufu vaz’ı yed idüb tasarrufuma mâni’a olurlar su’âl olunub icrâ-yı hak olunmak matlûbumdur didikde gıbbe’s-su’âl vekîl-i mezbûr cevâbında müvekkileleri mezbûrât-ı menzil-i mahdûda vaz’ı yedlerini ikrâr lâkîn menzil-i mezbûrun vech-i muharrer üzre babası mülki olub irsen kendiye intikalini bi’l-vekâle inkâr idicek müdde’i-i mezbûrdan müddeâsına mübeyyin beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden mahalle-i mezkûre sâkinlerinden Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa ve Nasûh Beşe ibn-i Ali kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i şer’e hâzırân olub istişhâd olunduklarından fi’l-vâki‘ iş bu müdde’i-i mezbûrun müteveffâ babası Mustafa ibn-i Abdullâh ve li-ebeveyn karındaşı Mehmed ibn-i Mustafa ibn-i Abdullâh hayâtlarında mahalle-i mezbûrede vâki‘ beyne’l-ahâlî ve’l-cîrân ma'lûme'l-hudûd harâbe müşrif mülk-i menzili müsâvât-ı semen ile tarîki’l-münâsafe iştirâ ve minvâl-i meşrûh üzre ba’de’t-tamîr talebleriyle kıbel-i şer’-i enverden üzerine varılub semen-i mebî’de ve ta’mîrde müsâvât-ı semen dahi her ikisinin ikrâr ve tasâduklarına binâ’en izn-i şer’le menzil-i mezbûrun beyyinlerinde alâ-tarîki’l-münâsafe hisseleri bade’l-ifrâz ve nasbü’l-alâmet’ül-âsile her ikisinin hisseleri müteayyin olmağın bade’l-vefatihâ babası müteveffâ-i mezbûr Mustafa’nın bu tarîk ile mülki olub bir tarafdan Timurcu İsmail mülki ve bir tarafdan Veli Nasûh mülki ve bir tarafdan müvekkilât-ı mezbûre Fatma ve Hadîce Emine’nin sihâmları mertebelerinde

mülkleri ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd fevkanî bir bâb odayı tahtânî bir bâb oda ve bir mikdâr havlu müştemil menzili iş bu müdde'i-i mezbûr İsmail'e intikal itmişdir bu husûsâ bu vech üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her biri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye ba'de't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle bade'l-hükm mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i'l-aşer min Muharremi'l-harâm li-sene erbaa ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Belge (16-75)

Medine-i Amasya'da Hızır Paşa Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefat iden Mustafa ibn-i Abdullâh bin Abdülmennân'ın verâseti zevc-i menkûhası Fatma binti Ferrac ve sulbî sagîr oğlu Ali ve sülbiyye sagîr oğlu kızları Emine ve Rukiye'ye münhasıra olduğum şer'an zâhir ve mütehakkık olduktan sonra müteveffâ-i mezbûrun evlâd-ı mezkûrelerine kıbel-i şer'-i enverden mansûbe-i vâsiyye vâlideleri mezbûre Fatma meclis-i şer'-i şerîfde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i merâm idüb hâlâ vâsiyyeleri olduğum sigâr-ı mezbûrenin babaları müteveffâ-i mezbûrdan müntakil mahalle-i mezbûrede vâki' bir tarafı Hasan Bey mülki ve etrâf-ı selâsesi tarîk-i âmm ile mahdûd tahtânî iki bâb oda ve bir mikdâr havlu ve müştemil mülk menzili sigâr-ı mezbûrenin nafaka ve kisve bahâlarına eşedd-i ihtiyaçları olub zarûret-i nafakaları içün ba'de'l-müzâyede bey' ve semen-i mislini istirbâh murâd iderim didikde ahâlî-i mahalleden hakîkat-i hâl su'âl olundukda zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî olan müslimîn kasabanın minvâl-i meşrûh üzre olduğunu haber virmeleriyle vâsiyye-i mezbûre vâlidelerine menzil-i mezbûru ba'de'l-müzâyede ve'in kıtâ'u'r-ragabât semen-i misliyle âhara bey'e vâsiyye-i mezbûreye izn birle mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâdis aşer min Muharremi'l- harâm li-sene erbaa ve aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

İbrahim Efendi ibn-i Hüseyin el-İmâm, Hüseyin Çelebi ibn-i Hasan, Şâban Bey ibn-i Tahsin, Hasan Çelebi ibn-i Hüseyin, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Mustafa Çelebi ibn-i Mehmed, Yahyâ Çelebi ibn-i Abbâs ve gayrihim.

Belge (16-76)

Medine-i Amasya'da bilfiil mütesellim olan El-Hacc Ali Ağa'nın vekîli fahrü'l-eşbâh Es-Seyyid Mustafa Ağa meclis-i şer'-i şerîfde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüb medine-i mezbûre Aşağı Kal'a'sının mahallâtından Ahi Saadeddin Mahallesi beraberinde kal'a-yı mezbûre dibinde cereyân iden nehrin kenarında garîk bir kimesne bulunmağın üzerine varılub keşf ve tahrîr ve hakîkat-ı hâl su'âl olunması matlûbumdur didikde taraf-ı şer'den me'zûnen nâibimiz Mevlânâ Ali Efendi'ye irsâl olunub ol dahi zeyl-i şukkada muharrerü'I-esâmî-i müslimîn mahalle-i mezbûre varılub nazar olundukda vücûdunla kat'â eser-i cerâhat bulunmağın mahalle-i mezbûre tarafından olan Cami-i Enderûn ve Kurşunlu Mahalleleri ahâlîsinde hakîkatü'l-hâl su'âl olundukda mahalleteyn-i mezbûreteyn ahâlisi cevâbında garîk-i mezbûr Mustafa ibn-i [boşluk] yirmi seneden mütecâviz sar'a zahmetine mübtelâ bundan akdem hâlet-i sar'ında birkaç defa suya düşüb başında âdem olunmağla tahlîs olunmuş idi hâlâ hâlet-i sar'ında nehir-i mezbûreye düşüb gark olmuşdur deyû haber virdiklerinde zâhir-i hâl dahi kullarını musaddak olmağın mezbûrun dikkatine ba'de't-tenbîh vâki' hâlî mevlânâ-ı mezbûr mahâllinde keşf ve tahrîr ba'dehû maan ba's olunan Muhzır Muslı bin Şâban mütesellim-i âdemisi Es-Seyyid Ahmed bin Mehmed ile meclis-i şer'e gelüb her biri alâ-vuku'ihi inhâ ve takrîr itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâdis aşer min Muharremi'l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Fahrü'l-akrân Es-Seyyid Abdüllatîf Çelebi El-Nakîb, Fahrü'l-emâsil Hacı Hasan bin El-Hacc Hüseyin, Hasan Çelebi ibn-i Mehmed, Es-Seyyid Şâban Çelebi Mehmed, Es-Seyyid Ahmed Çelebi Ahmed, Ehlullâh Çelebi Çelebi Fethullâh ve gayrihim.

Belge (16-77)

Medine-i Amasya'da Saray Mahallesi sâkinlerinden bundan akdem vefat iden Mehmed bin Abdullâh'ın verâseti zevceteyn-i menkûhateyn-i metrûketeyn Ayşe binti Abdullâh [boşluk] vâlidesi Hafsa binti Pir Ali münhasıra ve tahsis-i meseleleri bi-hükmi'l-münâsahati'ş-şer'-iyye on altı sihâmdan olub sihâm-ı mezbûrenin bir sihâmı zevce-i metrûke Ayşe'ye âhar-i mezbûre [boşluk] ve on dört müteveffâ-ı

Sâniye mezbûre Hafsa'nın li-ebeveyn karındaşı oğlu Mustafa'ya münhasıra olduğu şer'an zâhir oldukdan sonra mezbûr Mustafa meclis-i şer'-i şerîfde müteveffâ-yı evvel mûmâ ileyh Maden bin Mustafa'nın zevce-i metrûkesi olub muhallefatından vaz'ı âtî'l-yed olan mezbûre Ayşe tarafından husûs-ı âtî'l-beyân vekîl-i müsellimi Mustafa'nın Bünyâd mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mütevveffâ-ı evvel Maden bin Mustafa bin Abdullâh'ın terekesinden ve redden vâlidesi mezbûre Hafsa'ya siyânet ve intikal iden sihâm-ı mezbûr on altı sihâmın on dört sihâmı mezbûre Hafsa'nın min cihet'ül-asebet'ün-nisbiyye hasîlen ve irsî olduğum cihetden bi't-temâm bana isabet ve intikal itmiş iken müvekkile-i mezbûre tereke-i müteveffâ-i Sâniye'den sihâm-ı mezbûrumu bana edâ ve teslimden imtinâ' ider su'âl olunub alıverilmesi matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl vekîl-i mezbûr cevâbında müvekkilesi mezbûre Ayşe'nin muhallefat-ı mezbûreye vaz'ı yedinin bi'l-vekâle ikrâr lâkîn bundan akdem müvekkilem mezbûre iş bu müdde'i-i mezbûr Mustafa'ya hisse-i irsîyyesi olan on dört sihâmı huzûr-ı müslimîn bi't-temâm edâ ve teslimden sonra hukuk-ı ma'lûme ve meçhûleye müteallikâ-i âmm da'vâdan müvekkilem mezbûre Ayşe'nin zimmetini ibrâ-i âmm kât'ü'n-nizâ' ile ibrâ ve iskat dahi itmiş idi deyû def'le mukabele idicek gıbbe'l-istintâk ve âkibü'l-inkâr vekîl-i mezbûrdan bi'l-vekâle ref'i mezbûruna beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden Şâmice Mahallesi'nden Hasan Efendi ibn-i Mustafa ve Yakut Paşa'dan Muharrem bin Bünyâd nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i şer'de hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka iş bu vekîl-i mezbûrun müvekkilesi Ayşe Hâtun binti Abdullâh müdde'i-i mezbûr Mustafa'ya bundan akdem hisse-i irsîyyesi on dört sihâmı bizim huzûrumuzda bi't-temâm edâ ve teslim itdikden sonra hukuk-ı ma'lûme ve meçhûleye müteallikâ-i âmm da'vâdan müvekkilem mezbûre Ayşe'nin zimmetini ibrâ-i âmm kât'ü'n-nizâ' ile ibrâ ve iskat dahi itmiş idi mezbûr Mustafa bu vech üzerine şâhidlerüz men' birle mâ-hüve'l-vâki' bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmü'l-hâmis aşere min Muharremi'l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf .

Şuhûdü'l-hâl:

İbrahim Çelebi ibn-i Hüseyin, Ömer Beşe ibn-i Muhammed, Mehmed Çelebi Abdullâh, Muslı Çelebi Şâban ve gayrihim.

Belge (17-78)

Medine-i Amasya'da Şâmice Mahallesi sâkinelerinden Fatma binti Mehmed nâm Hâtun meclis-i şer'de zevc-i muhallî iş bu bâ'isü'l-kitâb Mennan bin Hasan mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb benim kendi mülkim olub birâderi müsta'mel kaftanımı ve bir sim gerdân bukağımı ve bir bakır kuşağımı ve bir buçuk guruş kıymetli küpe ve bir sim çifte bileziğimi mezbûr bi-gayr-ı hakkın alub zimmetinde mütekarrir ve ma'kudun aleyh olan on dört bin akçe mihrimi dahi bana ref' ve teslimden imtinâ' ider su'âl eşya-ı muharreremi ve mihrimi bana def' ve teslimden alıvirilmek matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezkûr Şâban cevâbında müdde'iyye-i mezbûre ile bundan akdem mârrü'z-zikr eşya ile mütekarrir ma'kudun aleyh olan on dört bin akçe mihirden ve nafaka-i müddet-i muâyenesinden fâriğa olub müennes süknâsı dahi kendi üzerine olmak üzre huzûr-ı müslimînden benimle muhâlaa-ı sahîha-i şer'-iyye muhâlaa olub hâl-ı mezbûru ba'de't-kabûl hukuk-u zevceteyn-i müteallika âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i âmm kât'ü'n-nizâ' ile ibrâ ve iskat itmişidik deyû def'le mukabele idicek gıbbe's-su'âl ve âkibü'l-inkâr mezbûr Şâban'dan def'i mezkûruna beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden mahalle-i mezbûre sâkinlerinden Süleyman Efendi ibn-i Ali ve Mehmed Çelebi ibn-i Ahmed nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i şer'a hâzırân olub istişhâd olundukda fi'l-vâki' mezbûr Şâban iş bu müdde'iyye-i mezbûre Fatma ile bundan akdem mârrü'z-zikr eşya ile zimmetinde mütekarrir ve ma'kudun aleyh olan on dört bin akçe mihirden ve nafaka-i müddet-i muâyenesinden fâriğa olub ve müennes süknâsı dahi kendi üzerine olmak üzre bizim huzûrumuzda muhâlaa-ı sahîha-i şer'-iyye ile muhâlaa olub hâl-ı mezbûru ba'de't-kabûl hukuk-u zevceteyn-i müteallika âmme-i da'vâdan her biri âharın zimmetini ibrâ-i âmm kât'ü'n-nizâ' ile ibrâ itmişidileriz bu husûsâ bu vech üzre şâhidlerüz şehâdet dahi eylerüz deyû her biri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinde ba'de't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri hîn-i kabûlünde vâkıa olmağın mûcebiyle ba'de'l-hüküm mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fi'l-yevmi't-tâsi' aşer min Muharremi'l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf .

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi Mustafa, Muslı Çelebi Şâban, Ahmed Çelebi Hasan, Ebubekir bin Abdullâh ve gayrihim.

Belge (18-79)

Amasya nevâhisinden Akdağ nâhiyesi kurâlarından Hakala nâm karyede vâki' müteveffâ merhûm Es-Seyyid Yahyâ Evkafı Zâviyesinin vazîfe-i muayyene ile tevliyet-i evlâdiyet ve meşrûtiyet üzre zabt oluna geldiği hasebiyle tevliyet-i mezbûre li-mahzı's-sebeb'n-niza beynehümâda taaddüd tevcih ile birkaç def'a biri mütevellî ve birkaç def'a uhrâ-yı mütevellî olan evlâddan Es-Seyyid Mustafa ve Es-Seyyid Mehmed meclis-i şer'-i şerîfde her biri takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüb bizim birbirimizlede tevliyet-i mezbûre husûsunda münâzaât-ı kesîre ve muhâsamât-ı şedîdemiz olup bundan akdem nizâ' ve husûmetimiz sebebiyle birbirimize müzâyaka virdiğimizden her birimize nedâmet-i küllîye gelmeğin musâlaha ihtiyâr idüb tevliyet-i mezbûre hidmet-i lâzımesinde vazîfesinden iştirâk-ı seviyy üzre müşterekler olub tevliyet-i mezbûrede maiyet üzre ikimiz dahi mutasarrıf olmak üzre bade'l-musâlaha beynimizde ahd-ü mîsâk olmuşdur ki min-ba'd beynimizden münâzaa ve muhâsamayı bi'l- küllîyye ref' idüb takrîr-i meşrûhumuz üzre tevliyet-i mezbûreden müşterekleri olub kendi rızâmızla tevliyet-i mezbûreyi iştirak-ı seviyy her ikimizin üzerine berât itdirmeğe âzim ve câzim olmuşdur didiklerinde ahadü-hümâ âharın kelâmını bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-müşâfehe tahkîk eğlemeğin takrîrleri hıfzan li'l-makal bi't-taleb ketb ve tahrîr olundu hürrire fi'l-yevmi't-tâsi' aşer min Muharremi'l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf .

Şuhûdü'l-hâl:

Fahrü'l-a'yân Mehmed Ağa ibn-i Ali Ağa, Fahrü'l-a'yân Es-Seyyid Abdüllatîf ibn-i Abdüllatîf El-Nakîb, Es-Seyyid Ali Çelebi ibn-i Ali, Abdurrahmân Efendi ibn-i Mehmed Efendi, Mustafa Efendi ibn-i Mehmed, Muslı bin Şâban ve gayrihim.

Belge (18-80)

Husûs-i âtî'l-beyânın mahâlinde istimâ' ve ketb ve tâhrîrî içün bu fakîre hitâben bâ-ferman-ı âlî vârid olmağın ber-mûceb-i ferman-ı âlî kıbel-i şer'i enverden me'zûnen nâibmiz Ali Efendi ibn-i Abdurrahmân irsâl olunub ol dahi medine-i Amasya nevâhisinden Akdağ nâhiyesi kurâlarından Güney Alanı karyesi ve Soku karyesi ahâlîsinin mer'â-yı kadîmeleri olub medine-i Lâdik sınırı dahilinde vâki' Yedi Oluk dimekle ma'rûf şehr-i mer'âlarına varub zeyl-i kitâbda muharrerü'I-

esâmî-i müslimîn huzûrunda akd-i meclis-i şer'-i şerîf olundukda karyeteyn-i mezkûreteyn Güney Alanı karyesi ve Soku karyesi ahâlîlerinden El-Hacc Ahmed bin Süleyman ve Ömer ibn-i El-Hacc ve Ebubekir ibn-i Receb ve Osman ibn-i Mahmûd ve Ömer bin İsmail ve Mustafa ibn-i Mehmed ve Hasan ibn-i Ömer ve Mehmed bin Halil ve Mehmed Beşe ibn-i Mehmed ve Mehmed Efendi ibn-i Mehmed Beşe vesâir ma'lûmü'l-esâmî kimesneler bâ-cem'ihim meclis-i ma'kud-u mezbûreyi bilâ yed mülkümdür deyû bey' iden Lâdik sâkinlerinden Mustafa Bey ibn-i Derviş Bey mahzarında her birileri üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mer'â-yı kadîmemiz olub bir tarafdan Kurugöl ve Odun Yakacak ve bir tarafdan Çit Kapu ve Karatuzla ve bir tarafdan Dere nâm Gazgana kayd bir tarafdan bir tarafdan Yakacak ve Siyecek hudûdlarıyla mahdûd Yedi Oluk dimekle meşhûre ve müteârefe merâmızın beher sene mâ tekaddümden yüz akçe resm-i dîvânîsin Bülbül Hâtun Evkafı'na yüz akçe resm-i mâlikanesin Es-Seyyid Ahmed Kebîr sâhibü'l-hâl zâviyesinde edâ ve teslim ile gelüb minvâl-i meşrûh üzre mer'â-yı kadîmemiz olduğuna yedimizde sûret-i defter-i hakanî dahi olub mer'â-yı mezbûrede bey' ve şirâ cârî değilken mezbûr Mustafa Bey mer'â-yı mezbûreyi Amasya sâkinlerinden İbrahim Efendi nâm kimesneye bey' itmişdir su'âl olunub icrâ-yı hak olunmak matlûbumdur didiklerinde gıbbe's-su'âl mezbûr Mustafa Bey cevâbında mer'â-yı mezbûreyi mûmâ ileyh İbrahim Efendi'ye bey' itdiği ikrâr lâkîn mer'â-yı mezbûrun karyeteyn-i mezkûreteyn ahâlîlerinin mer'â-yı kadîmeleri olduğu inkâr idicek müdde'iyûn-i mezbûrunun sıdk-ı makallerine beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden Baş Alanı karyesi ahâlîsinden İmâm Mehmed Efendi ibn-i Mahmûd ve hâtibleri Murad Efendi ibn-i Ahmed ve Veli bin Hasan ve Seyfe karyesi ahâlîsinden Şâban bin Ömer ve Sâkî oğlu Veli ve diğer Şâban Mehmed nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i ma'kud-u mezbûra hâzırûn olub istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' hudûd-u mezkûre ile mahdûd Yedi Oluk dimekle meşhûre olan mer'â iş bu müdde'iyûn-i mezbûrun Güney Alanı ve Soku karye ahâlîsinin mer'â-yı kadîmeleridir ve yedlerinde olan sûret-i defter-i hakanî mûcebince mâ-tekaddümden beher sene yüz akçe resm-i dîvânîsin Bülbül Hâtun Evkafı'na ve yüz akçe resm-i mâlikanesin Es-Seyyid Ahmed Kebîr sâhibü'l-hâl zâviyesine edâ ve teslim idübhakk-ı tasarruf ile mutasarrıflardır biz bu husûsa bu vech üzre şâhidlerüz şehâdetdahi iderüz deyû her birileri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinde ba'de't-tadil

ve't-tezkiye şehâdetleri hayyiz-i kabûlü vâkıa olmağın mûcebiyle ba'de'l-hüküm vâki'i-hâli mevlânâ-yı mezbûr mâhalinde tahrîr ve ba'dehû maan irsâl olunan Mehmed Çelebi ibn-i Hasan Efendi eylegele meclis-i şer'de her birleri alâ-vuku'ihi inhâ ve takrîr itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâdis aşer min Muharremi'l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Fahrü'l-emâsil Es-Seyyid Ahmed Çelebi ibn-i Mehmed, Fahrü'l-emâsil Mehmed Ağa ibn-i Ahmed, Müezzinbaşı ibn-i İbrahim, Fahrü'l-emâsil Hüseyin bin Çeribaşı, Mustafa Çelebi ibn-i El-Hacc Veli.

Belge (19-81)

Medine-i Amasya nüvâhiyesinden Akdağ nâhiyesi kurâlarından Ziğre nâm karyede sâkin iken bundan akdem vefat iden Halil ibn-i İbrahim bin Mustafa'nın sulbî sagîr oğlu İsmail'e babası müteveffâ-yı mezbûrdan bi'l-irs-i şer'-i isabet ve intikal iden mâlını sagîr-i mezbûrun rüşd ve sedâdına değin hıfzını bir vâsiden lâbüdd ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi hazretleri dahi sagîr-i mezbûrun vâlidesi Emine binti Hüseyin'in her vechile vesâyete ehil olduğunu zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî-i müslimîn ihbâr virmeğin sagîre-i mezbûre vâsiye nasb-u ta'yîn idüb ol dahi vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve hidmet-i lâzımesini kemâ-yenbagî edâya taahhüd ve iltizâm itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min Muharremi'l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Ahmed Çelebi ibn-i Mustafa, Ömer bin Ali, Hamza Bey ibn-i Mehmed, El-Hacc İbrahim ibn-i Ömer, Hâtiboğlu El-Hacc Mustafa, Es-Seyyid İsmail Mehmed ve gayrihim.

Belge (19-82)

Medine-i Amasya'da Gökmedrese Mahallesi sâkinlerinden iş bu bâ' isü'l-kitâb Hasan Beşe ibn-i Hasan meclis-i şer'-i enverde Hüseyin bin Piri nâm mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr Hüseyin'e târih-i kitâbdan yirmi sene mukaddem Kalacık nâm karye vâki' yirmi keyl hakkımı istîâb ider

arazimi her senede üçer keyl hıntaya altı sene tamamına dek îcâr itmişidim hâlâ minvâl-i meşrûh üzre elli senede müştemil olan üçer on sekiz keyl hıntamı taleb eylediğimde bana edâdan imtinâ' ider su'âl olunub hakkım alıvirmek matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl ve âkibü'l-inkâr müdde'i-i mezbûrun müddeâsına beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden Bozahâne Mahallesi sâkinlerinden İbrahim ibn-i Abdî ve Kocacık Mahallesi sâkinlerinden Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i şer'de hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' iş bu müdde'i-i mezbûr Hasan Beşe ibn-i Hasan bundan akdem kadı âhar meclisinde husûs-u mezbûru iş bu müdde'i-i mezbûr Hüseyin bin Piri muvâcehesinde bizim huzûrumuzda şâhidîn-i adilîn ile isbat mûcebiyle bade'l-hükm müdde'i-i aleyh mezbûr üçer müsemmâ mezbûr on sekiz keyl hıntanın edâsına tenbîh dahi itmiş idi bizler bu husûsa bu vech üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her birileri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinden bade't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle bade't-hüküm mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâdis ve'l-ışrîn min Muharremi'l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Hasan Beşe, Ömer Çelebi ibn-i Mahmûd, Ebubekir Çelebi Abdullâh ve gayrihim.

Belge (19-83)

Medine-i Amasya'da Cami-i Enderûn Mahallesi'nde sâkin olub medine-i mezkûre etrafında Ok Meydanı didikleri mevzi'in kurbunda İyi Gök oğlu bağı dimekle meşhur nehr-i cârî kenarında vâki' bağın mutasarrıf ve mâliki Mustafa Ağa ibn-i Mehmed meclis-i şer'-i şerîfde mezbûrun bağı civârında olan bağın sâhib ve mâlikleri El-Hacc Osman ve El-Hacc Ömer ibn-i Sinan muvâcehelerinde ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb mülküm olan bağ-ı mezkûrun kenarında vâki' nehr-i cârî üzerinde mevzû' olub mezbûrân El-Hacc Osman ve El-Hacc Ömer ile müşterek olduğumuz dolab ile mîzâba munsab olan suyun mezbûrların bağına sel ve cerâyanı içün a'mide üzerine mevzû' ve memdûd yedi aded mîzâb mahsûb ve hudûdlarının memerr-i müddeîsi mutasarrıf olduğum bağın kenarı nehr-i cârîden beyyimizde mâlûm'ül-mikdâr birkaç zirâ' mübeyyin iken hâlâ zikr olunan a'mide üzre mevzû' yedi aded

mîzâb-ı memdûdun hâl ve mâlda ta’mîr ve termîmi iktizâ itdikde kendi âlemden ta’mîr ve termîm ve harc u sarf benim üzerime olmak üzre zikr olunan mîzâbları memerr-i kadim mezkûrundan ref’ ve kenarı nehr-i mezbûrda sedd olunan bağımın kenarında vâki’ sengin üzerinden mezbûrların bağına değin müd idüb ve dolab-ı mezkûr ile mîzâb-ı mezkûr ile mansıb kuşûrları olan suyu ke’l-evvel bilâ kedd ü taab mezbûrların bağlarına icrâ ve tesbîli üzerine terâzî ve musâlaha zeyl-i kitâbda muharrerü’I-esâmî-i müslimîn huzûrlarında âdem-i rücû’a mâ-beyyimizde muâhede iyledik didiğinde her biri âharın kelâmını bi’l-muvâcehe tasdik ve bi’l-müşâhede tahkîk itmeğin mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu hürrire fi’l-yevm-i’s-sâdis ve’l-ışrîn min Muharremi’l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Fahrü’l-a’yân Nasûh Ağa ibn-i Süleyman, Fahrü’l-emâsil Çavuş Es-Seyyid Mustafa Ağa ibn-i Ahmed, Fahrü’l-a’yân İbrahim Ağa Serdâr, Fahrü’l-a’yân Çavuş El-Hacc Mehmed Ağa, Fahrü’l-sâdât Es-Seyyid Abdüllatîf ibn-i Abdüllatîf, El-Hacc Hasan ibn-i El-Hacc Hasan ve gayrihim.

Belge (20-84)

Medine-i Amasya’da Receb Mahallesi’nde sâkinlerinden bundan akdem vefat iden İsmihan binti Ahmed bin Ali’nin zi-rahmî olmak muhtemînden hasren ve irsî vâhid muhallefat-ı mezbûreye vâzi’ü’l-yed olan Abdurrahmân Çelebi ibn-i Mustafa nâm kimesne ve müteveffâ-i mezbûrenin vâsi’-i müsbitesi üzre sülüs mâlı mûsi’ leh âharı beyninde münâzaa iktisâma hükm-ü şer’-i lâhîz olmağın vech-i muharrer üzre beynehümâda münâzaat-ı iktisâm ile müteveffâ-yı mezbûrun terekesinden altı sihâmdan bir sihâm hisseye vazı’ul-yed olan Monla Ömer bin Ali meclis-i şer’-i şerîfde iş bu hâfızü’l-kitâb mahalle-i mezbûre İmâmı Osman Efendi ibn-i Mustafa mahzarında her biri ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb müteveffâ-yı mezbûrede müntakil olub mahalle-i mezbûrede kıt’a? bir tarafdan makberelik ve bir tarafdan tarîk ba’zen Ömer Kethüdâ mülki ve ba’zen Mehmed Bey mülki ve bir tarafdan tarîk-i has ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd mülk-i menzilde olan hisse-i şâyi’âmız bi-cümlete’n-tevâbi’ ve’l-levâhık ve kâfet’ül-menâfi ve’l murâfık her birimiz mûmâ ileyh Osman Efendiye tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî şurût-ı müfsideden ârî seksen üç guruş bey’ ibât-ı sahîh-i şer’-i ile bey’ temlîk ol dahi iştirâ ve temellük ve teslim

ve kabz idüb semeni olan meblağ-ı mezbûr seksen üç guruşa mûmâ ileyh Osman Efendi yedinden bi't-temâm ve'l-kemâl ahz u kabz idüb bi-kadri'l-tahsis mâ beyyinimizde iktisâm eyledik min-ba'd menzil-i mahdûd-u mezkûrda vechen min'el vücûh sebeben min'el esbâb bizim alaka ve medhalimiz yokdur kendinin mülk-i müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ ve yehtâr mutasarrıf oldun didikde gıbbe't-tasdîk-i şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâmin ve'l-ışrîn min Muharremi'l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Hamza Çelebi ibn-i Celal, İbrahim Çelebi ibn-i Maksud, Mehmed Çelebi ibn-i Mehmed, Muslı Çelebi ibn-i Şâban ve gayrihim.

Belge (20-85)

Medine-i Amasya'da Koca[253]Mahallesi'nde sâkin Mehmed bin Mustafa zevce-i mutallakası Cennet bin Osman nâm Hâtun meclis-i şer'-i şerîfde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüb zevce-i mutallakam mezbûr Mehmed'in sulbî sagîr oğlu hâlâ hûcr-i terbiyemde olan sagîr Mustafa'ya babası mezbûr Mehmed üzerine kadr-ı ma'rûf-i nafaka ve kisve-i bahâ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur didikde hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi hazretleri dahi sagîre-i mezbûrun ma'kud-u kisve-i inhâsı içün babası Mehmed'in üzerinde târih-i kitâbdan el-yevm ikişer pâre farz ve takdîr idüb meblağ-i ma'rûz mezbûre-i sagîr-i mezbûrun nafaka ve kisve vesâir havâic-i lâzımesine harc-ı masârife inde'l-zârûre istidâneye veled-i etfâl babası mezbûr Mehmed'de rücû'a vâlidesi mezbûrdan izn birle şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min Zilhicceti'ş-şerîfe li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Hasan Beşe, Ali Çelebi Mustafa, Ebubekir Çelebi ve gayrihim.

[253] Bu mahallenin gerçek ismi defterde muhtelif yerlerde Kocacık olarak geçmektedir.

Belge (20-86)

Medine-i Amasya mahallâtından [boşluk] Fatma binti Hüseyin nâm Hâtun meclis-i şer'-i hâtîr-i lâzımu't-tevkîrde iş bu bâ'isü'l-kitâb evahi-i muhalaası Osman ibn-i Musa mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb iş bu mülküm olan bir beyaz câr ve bir zubûn ve bir uçkur ve bir çenber mezbûr Osman Beşe zimmetinde mütekarrir ma'kudun aleyh olan mihr-i muaccelem ve nafaka-i müddet-i muâyene matlûbumdur fâriğa olub ve müennes süknâsı dahi kendi üzerine olmak üzre zevc-i mezbûr Osman ile muhâlaan sahîha-ı şer'-iyye ile hâl idüb ol dahi hâl-i mezbûreyi kabûl eyledikden sonra hukuk-u zevceteyn-i müteallika olan âmme-i deâvî ve mutâbelât ve iâne ve muhâsamâtdan her biri âharın zimmetini ibrâ-i âmm kât'ü'n-nizâ' ile ibrâ ve iskat eyledük didiklerinde gıbbe't-tasdik-i şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb tâhrîr olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâdis ve'l-ışrîn min Saferü'l-hayr li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi Mustafa, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Hüseyin, Ebubekir Çelebi ibn-i Abdullâh ve gayrihim.

Sayfa (21)[254]
Sayfa (22)[255]
Belge (23-87)

Amasya nevâhisinden Hakala nâm nâhiye kurâlarından Eymir nâm karyesi ahâlîsinden Hasan Ağa ibn-i Osman Ağa ve Mehmed bin Mustafa ve Mahmûd bin Ahmed nâm kimesneler meclis-i şer'-i şerîfe gelüb takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüb karyemizin cânib-i şimâlînde vâki' Karagölbaşı dimekle ma'rûf mevzi'de söğüt ağacı dibinde karye-i mezkûre sâkinlerinden Mustafa bin Abdullâh nâm kimesneye bi-emrillâhi te'âlâ târih-i kitâbdan bir gün mukaddem vakti asırda mezbûra sâika isabet idüb ol vechile vefat itmişdir savb-ı şer'-i şerîfden üzerine varılub keşf ve tahrîr olunması matlûbumuzdur didiklerinde cânib-i şer'-i şerîfden Nâibimiz Mevlâna Ali Efendi ibn-i Abdurrahmân irsâl olunub ol dahi karye-i mezbûrenin zikr olunan Gölbaşı'na varub zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî-i

[254] Belgeler mükerrer olduğundan çevirmekten vazgeçilmiştir.
[255] Belgeler mükerrer olduğundan çevirmekten vazgeçilmiştir.

müslimîn ve maan meb'ûs olan Ömer Çelebi ibn-i Mustafa ve mütesellimi âdemisi Ali Çelebi ibn-i Ahmed ile üzerine varulub keşf ve muâyene olundukda mütevveffâ-yı mezbûrun bedeninde kat'â eser-i cerâhat ve hank olmayub yıldırım isabeti eserinden yüzünde ve göğsünde siyah yerleri zâhir ve bir âherin fiiliyle olmayub mutlaka yıldırım isabetinden fevt olduğu müteayyin olduğunu mevlânâ-yı mezbûr mahâlinde keşf ve tahrîr ve ba'dehû ba's olunan Çukadâr Ömer bin Mustafa ve mütesellimi âdemisi Ali Çelebi ibn-i Ahmed ile meclis-i şer'e gelüb alâ-vuku'ihi her biri inhâ ve takrîr itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min Muharremi'l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Karye-i Feyze'den Mehmed Efendi ibn-i Muslı Hâtib, Resûl Beşe ibn-i Yusuf, Kuşçu karyesinden Osman Çelebi ibn-i Ahmed, Karye-i Ulvi'den Halil Beşe ibn-i Himmet, Mehmed bin Ahmed, Bekir Çelebi ibn-i Ahmed, Mehmed bin Maden ve gayrihim.

Belge (23-88)

Medine-i Amasya'da Pervâne Bey Mahallesi'nde sâkine Fatma binti Osman nâm Hâtun tarafından ikrâr-ı âti'l-beyâna vekîli olub vekâleti zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'le ârifân olan Es-Seyyid Ali Efendi ibn-i Abdî Efendi ve Abdurrahmân Efendi ibn-i Mehmed Efendi şehâdetleriyle şer'ân sâbite olan El-Hacc Halil Çelebi ibn-i [boşluk] meclis-i şer'-i şerîfde medine-i mezkûre mahallâtından Üçler Mahallesi'nde sâkin El-Hacc Ali ibn-i Mehmed mahzarında bi'l-vekâle ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb müvekkilesi olduğum mezbûre Fâtıma nâm Hâtunun zevce-i müteveffâsı Hasan bin Hüseyin bundan akdem hayâtında mezbûr El-Hacc Ali Çelebi ile amel vaz'iyye dâ'imen mâ-beynlerinde beraber olmak üzre her biri envâ'-ı ticâret ile âharda ve seferde ve hazarda bi-şart'il-emâne ve'l-istikâmeti şirket-i inân tasarrufa izn virüb şerikler iken müvekkile-i mezbûrenin zevci mezbûr Hasan bi-emrillâhi te'âlâ Vilâyet-i Anadolu'da medine-i Trabzon'da vefat idüb mezbûr El-Hacc Ali ile mâ-beynlerinde olan şirkete bâtıla ve muhallefatı hasren vârisesi müvekkile-yi mezbûreye ve müteveffâ-yı mezbûrun sulbî sagîr oğlu Hüseyin'e irsle isabet ve intikal itmeğin müvekkilem mezbûre Fatma Hâtun bil-âsele sagîre-i mezbûrun vâsiyyesi olmağın bil-vesâya mâl-ı şirket mezbûrede mezbûr Hacı Ali

yedinde olan mâlın huzûr-u müslimînden bi't-temâm ve'l-kemâl muhâsebesin görüb mezbûrun zimmetine bir akçe ve bir habbe kalmadı didiğinde mezbûr Hacı Ali dahi vekîl-i mezbûre bil-vekâle ikrâh-ı meşrutayı tasdikinden sonra didiklerinde gıbbe't-tasdik-i şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i'l-âşir min Saferü'l-hayr li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

El-Hacc Hüseyin ibn-i El-Hacc Hasan, El-Hacc Mehmed bin El-Hacc Mustafa, Nasûh Efendi ibn-i Hızır Efendi, Hacı Mehmed ibn-i Hacı İbrahim, Hasan Çelebi ibn-i Hüseyin, Ahmed Çelebi ibn-i Ali Bey, El-Hacc Mustafa ibn-i İbrahim, Ebubekir Efendi ibn-i Ömer, Es-Seyyid El-Hacc Mustafa ibn-i Alaâddîn, Beram Ali oğlu İbrahim, Es-Seyyid Abdülvehhâb Çelebi ibn-i Nakîb, Hasan Çelebi ibn-i Hüseyin, Muvakkioğlu Mehmed, Mehmed Çelebi ibn-i Hüseyin.

Belge (24-89)

Medine-i Amasya'da Cami-i Enderûn Mahallesi'nde sâkine Meryem veled-i Sinan nâm zimmî meclis-i şer'-i şerîfde tâkrir-i kelâm idüb medine-i mezbûre kurbunda Ferhadiçi dimekle ma'rûf nâm nehri-i kebîr kenarında vâki' Ağres nâm zimmî bağında oğlum Manuk târih-i kitâbdan üç gün mukaddem mâ beyne'l-salâteynde tebrie içün nısf soyunub nehr-i kebîre girdikde bi-kazâi lillâhi teâlâ gark olub Kara Kadıoğlu Halil Efendi bağı önünde zuhûr itmişdir hâlâ savb-ı şer'-iden üzerine varılub keşf ve târhîr olunması matlûbumdur didikde cânib-i şer'-i kavimden nâibimiz Mevlânâ Ali Efendi ibn-i Abdurrahmân irsâl olunub ol dahi zikr olunan bağa varıb zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî olan müslimîn ile üzerine varulub keşf ve muâyene müşâhede eylediklerinde fi'l-vâki' garîk-i mesfûrun vücudunda kat'â eser-i cerâhat ve hank şecer ve hacer darbından hâsıl beresi dahi olmayub vech-i meşrûh üzre bir âherin fiiliyle olmayub bağteten suya girmesiyle garîken fevt olduğunu mütebeyyin ve müteayyin olduğunu mevlânâ-yı mezbûre mahallinde keşf ve târhîr ve ba'dehû maan mürsel olan mütesellim-i âdemisi Halil bin Hüseyin ve huddâm-ı mahkemeden Ömer Çelebi ibn-i Mustafa ile meclis-i şer'e gelüb alâ-vuku'ihi her biri inhâ ve takrîr itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'l-hâdî aşer min Saferü'l-hayr li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Hüseyin Çelebi ibn-i Mehmed, Mehmed Çelebi ibn-i Ahmed, Hüseyin Çelebi ibn-i İbrahim, Mehmed Çelebi ibn-i Hasan, Hâfız Mehmed Çelebi ibn-i İbrahim, Hüseyin Çelebi ibn-i İbrahim ve gayrihim.

Belge (24-90)

Medine-i Amasya’da Sofuzâde Mahallesi’nde sâkin iken bundan akdem vefat iden Marankur veled-i Ağup Ğirebend nâm zimmînin sulbî sagîr oğulları Varteris ve Ödike babaları müteveffâ-yı mezbûrdan bi’l-irs-i şer’-i isabet ve intikal iden mâllarını evân-ı rüşd ve sedâdına değin zabt ve hıfza ve tesviye-i umûrlarına bir vâsiden lâbüdd ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi hazretleri dahi sagîrân-ı mezbûrân vâlideleri Nar veled-i Asvadur nâm zimmîyeyi vech-i meşrûh üzre vâsiye nasb ve ta’yîn buyurduklarında ol dahi vesâye-i mezbûreyi kabûl ve merâsim ve hidmet-i lâzımesini edâya taahhüd ve iltizâm itmeğin mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' min Saferü’l-hayr li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Mehmed Çelebi İbn-i Mustafa, Muslı Çelebi İbn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Hasan Beşe, Ebubekir bin Abdullâh ve gayrihim.

Belge (24-91)

Amasya nevâhisinden Geldigelen nâhiyesi kurâlarından Bulduklu nâm karye ahâlîsinden Ahmed bin Ali meclis-i şer’-i de tâkrir-i kelâm idüb üç yaşı sülbi sagîr oğlum Ömer mat’ûnen hasta iken dışarı çıkmak murâd eylediğinde dört ayak merdibandan düşüb iki gün sonra vefat itmişdir hâlâ savb-ı şer’-iden üzerine varılub keşf ve tâhrîr olunması matlûbumdur didikde cânib-i şer’-i kavimden nâibimiz Mevlânâ Ali Efendiye irsâl olunub ol dahi karye-i mezbûreye varub zeyl-i kitâbda muharrerü’I-esâmî-i müslimîn ile üzerine varılub keşf ve muâyene müşâhede eylediklerinde fi’l-vâki’ sagîre-i mezbûrun sol koltuğu altında tâûn sadrında hasbesi dahi nümâyân olub sagîre-i mezbûrun vücudunda kat’â eser-i cerâhat ve hank ve bir darb olmayub mat’ûnen vefat olduğu mütebeyyin ve müteayyin olduğu mevlânâ-yı mezbûr mahâlinde keşf ve tahrîr ba’dehû huddâm mahkemede maan mürsel olan Mehmed bin Ali ve mütesellim-i âdemileri Es-Seyyid Halil bin Veli ve Hüseyin

Çelebi ibn-i Mahmûd ile gelüb alâ-vuku'ihi her biri inhâ ve takrîr itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min Saferü'l-hayr li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi ibn-i Ali, Ömer Çelebi ibn-i Ali, Bali Çelebi ibn-i Mustafa, Hüseyin Beşe ibn-i Mustafa, Ahmed Çelebi ibn-i Muslı, Veli Çelebi ibn-i Süleyman ve gayrihim.

Belge (25-92)

Medine-i Amasya'da Ahi Sadeddin Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefat iden sefer Abdullâh'ın verâseti zevc-i menkûhası Ayşe binti Mehmed ile sulbîye kebîre kızı Fatma sulbî sagîr Ahmed ve sulbî kebîr oğlu Mehmed'e münhasıra olduğu şer'an zâhir ve mütehakkık olduktan sonra müteveffâ-yı mezbûrun kebîr oğlu mezbûr Mehmed kendi tarafından asâleten zevce-i mezbûre Ayşe ve kebîre kızı Fatma tarafından vekâleti meclis-i şer'-i şerîfde müteveffâ-yı mezkûr ile li-ebevyn karındaşlar olub cevâbında Magfür Paşa tevliyetden berât-ı pâdişâhî ile maiyet üzre mütevellîler olmağın tevliyet-i mezbûrede müştereği diğer Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb babam müteveffâ-yı mezbûr Sefer bin Abdullâh tevliyet-i mezbûrenin senesinden sekiz ay murûrundan sonra vefat itmeğin tevliyet-i mezbûre mahsûlu senevî hidmet-i lâzımesin dahi edâ itmiş bulunmağla sihâmın taksîm olunub sekiz ayda hissesine isabet eyleyen meblağı şeriği mezbûr Mehmed Çelebi'den bundan akdem kadı âhar mecâlisinde mezbûr Mehmed mahzarında bi'l-âsele ve bi'l-vekâle da'vâ idüb muhâsebesini gördüğümde ba'de küllî'l-hisâb babam müteveffâ-yı mezbûra tevliyet-i mezkûr sekiz aylığından hissesine isabet eyleyen eşya-ı meblağdan mezbûr diğer Mehmed Çelebi üzerine yüz altmış guruş hüküm olunub irsi-i şer'le bana ve müvekkilelerime intikal itmeğin yüz guruşunu mezbûr Mehmed Çelebi yedinden bi'l-âsele ve bi'l-vekâle ahz u kabz idüb meblağ-ı mezbûrdan zimmetinde bâkî kalan altmış guruş isabet ve vekâletim hasebiyle hâlâ taleb eylediğimde edâdan imtinâ' ider su'âl olunub mezbûrdan hakkımı alıvirmek matlûbumuzdur didiğinde gıbbe's- su'âl mûmâ ileyh mezbûr Mehmed cevâbında kadı minvâl-i meşrûh üzre olub iken müdde'i-i mezbûr Mehmed bundan akdem kendi tarafından asâlet ve müteveffâ-yı

mezbûrun zevcesi mezbûre Ayşe'ye ve kebîre kızı Fatma tarafından vekâlet-i meblağ mesbût-ı mezbûr yüz altmış guruşdan yüz guruşunu yedinden ahz u kabz idüb zimmetimde bâkî kalan altmış guruşdan hisselerini bundan akdem huzûr-ı müslimînden bi'l-âsele ve bi'l-vekâle zimmetimi ibrâ-yı âmm kat-î ün'izâhla ibrâ ve ıskat eylemiş idi deyû def'le mukabele idicek gıbbe'l-istintâk ve âkibü'l-inkâr mezbûr Mehmed Çelebi'den ref'i mezkûruna beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı müslimînden medine-i mezbûr mahallâtından Kurşunlu Mahallesi sâkinlerinden Es-Seyyid Abdüllatîf ve Abdüllatîf ve İsmail Çelebi ibn-i Mehmed Ağa nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'e hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka iş bu müdde'i-i mezbûr Mehmed bundan akdem kendi tarafından asîl ve müteveffâ-yı mezbûr Sefer bin Abdullâh Bey zevcesi mezbûre Ayşe ve kebîre kızı Fatma tarafından vekîl olub meblağ mesbût-ı mezbûr yüz altmış guruşdan yüz guruşunu iş bu diğer Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa yedinden ahz u kabz idüb zimmetinde bâkî kalan altmış guruşdan hisselerini bi'l-âsele bi'l-vekâle mezbûr diğer Mehmed Çelebi 'nin zimmetini ibrâ-i âmm kat-î ün'izâhla ibrâ ve ıskat itmiş idi biz bu husûsa bu vech üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her biri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinde ba'de't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri hayyiz-i kabûlün makbûle olmağın mûcebiyle bi-vech-i muârazadan men' birle mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmü'l-hâmis min Saferü'l-hayr li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Es-Seyyid Ahmed Efendi ibn-i Abdurrahmân, Derviş Ağa ibn-i Osman Ağa, Osman Ağa ibn-i Piri Ağa, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa ve gayrihim.

Belge (25-93)

Medine-i Amasya'da Sufiler Mahallesi'nde sâkine iken bundan akdem vefat iden Râziye binti Osman ibn-i Abdullâh 'ın verâseti zevc-i metrûku Es-Seyyid Mustafa ibn-i Mahmûd ile sadriye kızı Emine'ye münhasıra olub kable'l-kısmet mezbûre Emine dahi fevt olub verâseti zevc-i metrûku Mustafa ibn-i Mehmed ile babası Es-Seyyid Mustafa sadriye evlâd-ı sagîresi Mehmed ve İsmail ve Zeyneb'e münhasıra ve tashîh meseleleri bi-hükmi'l-münâsahati'ş-şer'-iyye seksen sehîmden olub sihâm-ı mezbûrenin otuz sehîmi iki mertebede mezbûr Es-Seyyid Mustafa bin Mahmûd'a ve on beş sehîmi mezbûr diğer Mustafa bin Mehmed'e ve on dört sehîmi

sagîr-i mezbûr Mehmed'e ve on dört sehîmi dahi sagîr-i mezbûr İsmail'e yedi sihâmı sagîre-i mezbûre Zeyneb'e isabet eylediği şer'an zâhir ve mütehakkık olduktan sonra müteveffât olan zevc-i müteveffât-ı Sâniye'nin babası Es-Seyyid Mustafa bin Mahmûd meclis-i şer'-i şerîfde müteveffât-ı Sâniye'nin zevc-i metrûku olub muhallefatına vâzi'ü'l-yed olan mezbûr diğer Mustafa ibn-i Mahmûd mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb kızım müteveffât-ı mezbûre Emine'nin muhallefatından bana bi'l-irs-i şer'ile intikal iden hisse-i şer'-iyyemi mezbûr diğer Mustafa bin Mehmed yedinden bi't-temâm ahz u kabz idüb esâs-ı beyt ve menzil-i evânî-i nühâs vesâir hukuk-u ma'lûme ve mechûlemize müteallikâ-i âmme-i dâviyeden ve mutâlebat ve muhâsamâtdan mezbûr diğer Mustafa bin Mehmed'in zimmetini ibrâ-i âmm kat-î ün'izâhla ibrâ ve ıskat eyledim didikden sonra makarr-ı lehül mezbûr diğer Mustafa ibn-i Mehmed dahi meclis-i mezbûrda mezbûr Es-Seyyid Mustafa bin Mehmed'in zimmetini cem'i deâvî ve mutâlebat ve eymân ve muhâsamâtdan ibrâ ve ıskat eyledim didiğinde ehadü hümâ âharın kelâmını bi'l-muvâcehe tasdik ve bi'l-müşâhede tahkîk idicek gıbbe't-tasdîk-i şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min Saferü'l-hayr li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Ebubekir Çelebi ibn-i Abdülkadir, Ömer Çelebi ibn-i Mahmûd, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Hasan Beşe, Mehmed Çelebi bin Mustafa ve gayrihim.

Belge (26-94)

Medine-i Amasya'da Köyceğiz Mahallesi'nde sâkin Durand veled-i Bedoros nâm zimmî meclis-i şer'de zevce-i menkûhası Meryem veled-i nâm zimmîye tarafından ikrâr-ı âti'l-beyâna tasdiğe vekîl olub ve vekâleti bi mâ-hüve nehcü's-sübût sâbite olan Şâban Efendi ibn-i El-Hacc Ali mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezkûrede vâki' olub hibe-yi âtiyenin sudûruna değin silk-i mülkümle münselik ve münharit olub fevkanî bir bâb oda ve tahtânî bir kiler ve bir mikdâr havlu müştemil ve hâvî bir tarafdan Müderris Mahmûd Efendi mülki ve bir tarafdan Bağdaser zimmî mülki ve iki tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd mülk-i menzilimi bi-cümleti't-tevâbi'i ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfık menkûha-yı mezkûrem mesfûr Meryem'e bade't-tahliye-i şer'-iyye ve't-takabuzı'l-

mer’i hibe-yi sahîha-ı şer’-iyye ile hibe ve temlîk ve teslim ol dahi meclis-i hibede ittihâb ve temlik ve kabz ve kabûl eyledi min-ba’d menzil-i mahdûd-i mezkûr zevce-i mesfûrum Meryem’in mülk mevhûbidir keyfe mâ yeşâ ve yehtâr mutasarrıfa olsun didikde vekîl-i mezbûr mukırr-ı mesfûrun ikrâr-ı meşrûhunu bi’l-muvâcehe tasdik ve bi’l-müşâhede tahkîk idicek mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu hürrire fi’l-yevm-i’s-sâmin min ve’l-ışrîn min Saferü’l-hayr li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Osman Efendi ibn-i Mehmed Efendi el-İmâm, Topal Mehmed bin Murad, Sofioğlu El-Hacc Mustafa, Avabos veled-i Gazzaz, Gazzaz veled-i Anton, Boyacı Boğdam Asador Efendi, Maryos veled-i Ağca veled-i Turunç.

Belge (26-95)

Medine-i Amasya’da Fethiye Mahallesi ahâlîsinden fahrü’l-müderrisin Hasan Efendi ibn-i Eş-Şeyh Yusuf ve diğer Hasan Efendi ibn-i Himmet ve Veli Çelebi ibn-i Ömer ve Monla Mehmed ibn-i Yusuf ve Mahmûd Çelebi ibn-i Mehmed vesâir-i ma’lûmü’l-esâmî kimesneler meclis-i şer’-i kavimde her biri takrîr-i kelâm ve ta’bîr-i ani’l-merâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki’ tarîk-i hasdâ Hatar nâm zimmî menzilinde hayâtında îcâre ile sâkin Mehmed bin Mustafa ibn-i Abdullâh nâm pir ve müsinn târih-i kitâbdan mukaddem geçen gecenin cevfinde sâkin olduğu menzilin toprağla musattah ve müstevî olan damı üzerinde yaturken teşarşür kasdıyla damın kenarına geldikde bi-kazâi lillâhi teâlâ mezbûr Mehmed damın sağ tarafından nevri üzerine düşüb fevt olmuşdur hâlâ taraf-ı şer’-iden üzerine varılub keşf ve tahrîr olunmak matlûbumdur didiklerinde cânib-i şer’-i kavimden nâibimiz Ali Efendi ibn-i Abdurrahmân irsâl olunub ol dahi zikr olunan mahallede tarîk-i hasdâ vâki’ mesfûr Hatır zimmî menziline varıb zeyl-i kitâbda muharrerü’l-esâmî-müslimîn ile üzerine varılub keşf ve müşâhede ve muâyene olundukda fi’l-vâki‘ müteveffâ-yı mezkûre sağ yanı üzerine düşmekle yüzünün sağından tarafı taşa dokundukda azm berelenüb ve ezilüb ağzından ve yüzünden dahi kan gelmekle fevt olduğu nümâyân olub üzn ve aynından hârica dem ve darb ve tağrîk ve hankından katiliyetine istidlâl olunur eser bulunmayub mezbûrun mücerred damdan düşmeğle fevt olduğu mütebeyyin ve müteayyin olduğunu mevlânâ-yı mezbûre mahallinde keşf ve tâhrîr ve ba’dehû maan mürsel olan huddâm-ı mahkemeden Ömer Çelebi ibn-i Mustafa ve Muslı Çelebi ibn-i

Şâban ve mütesellim-i âdemleri El-Hacc Yûnus ibn-i El-Hacc Süleyman ve Osman İbn-i Süleyman ile meclis-i şer'e gelüb alâ-vuku'ihi her biri ve takrîr itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fi'l yevm'i-s sâlis min Rebîü'l-ûlâ li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Abdullâh Çelebi ibn-i Mehmed, İsmail Çelebi Ömer, İbrahim Çelebi ibn-i Mustafa, Hâfız Mustafa ibn-i Hüseyin Efendi, Hüseyin Çelebi ibn-i Mustafa ve gayrihim.

Belge (26-96)

Medine-i Amasya'da Köprübaşı Mahallesi'nde sâkin olub bundan akdem merhum müteveffâ Ömer Paşa'nın hayâtında hazînedârî olan Mehmed bin Abdullâh meclis-i şer'-i lâzımu't-tevkîrde müteveffâ-yı mûmâ ileyhin sulbî oğlu Osman Bey muvâcehesinde ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb bundan akdem mûmâ ileyh Osman Bey'den bir cihetden dört bin guruş ve cihet-i âhardan bin yüz altmış guruş da'vâ ve taleb ahz sadedinde olub beynimizde münâzaât-ı kesîre ve muhâsamât-ı şedîde vâkıa olmuş idi el-hâletü hâzihî beynimizde muslihûn tavassut idüb beni zikr olunan meblağlar da'vâsından iki yüz guruş üzerine inşâ ve akd-i sulh eylediklerinde ben dahi sulh-i mezbûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblağ-ı mezkûru iki yüz guruşa mûmâ ileyh Osman Bey yedinden bi't-temâm ahz u kabz idüb mûmâ ileyhe Osman Bey'in zimmetini âmme-i dâvi ve mutâlebat ve eymân ve muhâsamâtdan ibrâ-i âmm kat-î ün'izâh ile ibrâ ve ıskat eyledim fî-mâba'd husûs-ı mezbûre müteallikâ benden bi'l-âsele vekîlimden ve bi'l-vekâle da'vâ ve nizâ' sudûr ider ise lede'l-hükkâm'il-kirâm mesmûa ve makbûle olsun didikden sonra mûmâ ileyh Osman Bey'in dahi meclis-i mezbûrda kendi tarafından asâle ve hemşîresi zübdetü'l-muhadderât Fâtıma hanım tarafından vekâle makarr mezbûr Mehmed'in zimmetini âmme-i dâvi ve mutâlebat ve eymân ve muhâsamâtdan ibrâ-i âmm kat-î ün'izâhla ibrâ ve ıskat eyle didiğinde gıbbe't-tasadduk-u şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fi'l-yevm-i't-tâsi' min Rebî'ü'l-evvel li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Fahrü'l-a'yân Abbâs Ağa ibn-i Mehmed, Fahrü'l-emâsil Ali Ağa ibn-i Allah Verdi, Fahrü'l-müderrisin Hasan Efendi İbrahim Yusuf, Mustafa Efendi ibn-i

Mehmed, Hasan Efendi ibn-i Himmet, Mehmed Ağa ibn-i Hasan, İbrahim Çelebi ibn-i Mehmed, Es-Seyyid Mustafa ibn-i Sinan, Mehmed Beşe ibn-i Ahmed ve gayrihim.

Belge (27-97)

Amasya'da vâki' beytü'l-mâl-ı âmme ve hâssa emâneti Tokad Voyvodalığı aklâmından olmağın târih-i kitâbda Tokad Voyvodası olmağla Amasya beytü'l-mâl-ı âmme ve hâssası olan El-Hacc Münir Ağa tarafından emânet-i mezbûreye vekîl ve medine-i Amasya mahallâtından Hâtuniye Mahallesi'nde sâkin fahrü'l-emâsil Nasûh Ağa ibn-i Süleyman Ağa meclis-i şer'-i kavimde bâ'isü'l-kitâb Mehmed bin Mustafa mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb medine-i mezbûr kurbunda Heyelanbaşı dimekle ma'rûf bağlarda vâki' bir tarafdan Çöleme Hasan bağı ve bir tarafdan ba'zen Aslan Han bağı ve ba'zen Kaz Ahmed bağı ve bir tarafdan İmâm Mustafa Efendi bağı ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd bağı bundan akdem Çanakçı [boşluk] nâm kimesnenin mülki olub ba'de-vefâtihi zevcesi Fâtıma ile sulbîye kızı Emine'ye intikal idüb kable'l-kısmet Emine dahi fevt olub bağı mahdûd-ı mezkûr mezbûre Fâtıma münhasıra olmuş iken mezbûre Fâtıma'ya dahi bilâ-vâris fevt olmağın ol tarîkle bağ mahdûd-ı mezkûr beytü'l-mâla âid olmuş iken mezbûr Mehmed mezbûr bağa bi-gayr-i hakk vaz'ı yed ile mutasarrıfdır hâlâ emin-i mezbûre vekâlet-i muhkiyem hasebiyle mezbûr Mehmed'den beytü'l-mâl içün taleb eylediğimde bana redd teslimden imtinâ ider su'âl olunsun didiğinde gıbbe's-su'âl mezbûr Mehmed cevâbında zikr olunan bağın etrafından muhit ve hâvî ve bir tarafdan nehr-i kebîr ve tarafdan tarîk-i âmm ve bir tarafdan Kaz Ahmed bağı ve bir tarafdan El-Hacc Abdülkerim bağı ve hudûd ile mahdûd kırk ırgatlık mikdârı bağı bundan akdem cümle Şeyh ibn-i Himmet bin Himmet Ahmed nâm müteveffânın mülki olub ba'de-vefatihi zevcesi Fâtıma ile câriyeden mütevellîde sagîr oğlu Hasan ve kebîre kızları Fâtıma ve Ayşe'ye intikal olub kable'l-kısmet sagîr-i mezbûr Hasan dahi fevt olub bağ-ı mezkûrdan hisse-i şaiyası hemşîreleri Fâtıma ve Ayşe'ye intikal itdikde zevcesi mezbûre Fâtıma Hâtun ve câriyeden mütevellîde sulbîye kızları mezbûretân Fâtıma ve Ayşe bi-kadri'l-tahsis mâ beynlerinde iktisâm-ı şer'-i taleb etmeleriyle taraf-ı şer'den üzerine varılub kısmet-i adile ile iktisâm olundukda bi-hükmi'l-münâsahati'ş- şer'-iyye.

Belge (27-98)

Medine-i Amasya'da Kala-i Bala'da sâkin iken bundan akdem vefat iden El-Hacc Hüseyin Sevil? Bin Abdullâh'ın sulbî sagîr oğlu Hasan'ın tesviye-i umûruna ve babası müteveffâ-yı mezbûrdan bi'l-irs-i şer'-i kendiye isabet ve intikal iden mâlını vakt-i rüşd ve sedâdına değin zabt ve hıfz kıbel-i şer'den bir vâsi nasbı lâzım ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi hazretleri dahi her vechile vesâyete ehil olub sadâkat ma'rûf ve istikâmet ile mevsûf olduğu zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî-i müslimîn ihbârıyla lede'l-şer'-i şerîf vesâyete ehliyet zâhir olan iş bu hâfızü'l-vesîkada Mustafa Bey ibn-i Mustafa Çelebi'yi vâsi nasb ve ta'yîn buyurduklarında ol dahi vech-i meşrûh üzre vesâyeti kabûl ve hidmet-i lâzimesin kemâ-yenbagî edâya taahhüd ve iltizâm itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmü'l-hâmis ve'l-ışrîn min şehr-i Rebî'ü'l-evvel li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mustafa Çelebi ibn-i Şâban, Es-Seyyid Mustafa Çelebi ibn-i Mestân, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa Efendi, İbrahim Çelebi ibn-i Hasan, Hasan Beşe.

Belge (27-99)

Medine-i Amasya'da Bâyezid Paşa Mahallesi sâkinlerinden Ahmed bin Ali meclis-i şer'-i şerîfden iş bu hâfızü'l-vesîkada İsmail ibn-i El-Hacc İbrahim mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr İsmail târih-i kitâbdan on beş gün mukaddem ben kendi bağımda odamda yaturken cevf-ül leylde beni kılıcıyla vurub mecrûh eyledi deyû da'vâ ve taleb-i erş cinâyet sadedinde olub da'vâ ve da'vâ-yı mezkûrem üzerine ityân-ı beyyineden aczim ile istihlâf eylediğimde beyyimizde muslihûn tavassut idüb fedâen-li'l-yemîn beni istihlâf-ı mezkûrumdan üç guruş üzerine inşâ-ı akd-i sulh eylediklerinde ben dahi sulh-i mezbûri kabûl ve bedel-i sulhi fedâ-ı yemîn olan meblağ-ı mezbûr üç guruşu mezbûr İsmail yedinden bi't-temâm ahz u kabz idüb min-ba'd mezbûr İsmail zimmetini âmme-i dâvi ve mutâlebat ve eymân ve muhâsamâtdan ibrâ-i âmm kat-î ün'izâhla ibrâ ve ıskat eyledim eyledim fî-mâba'd husûs-ı mezbûre müteallikâ benden da'vâ sudûr ider ise lede'l-hükkâm'il-kirâm mesmûa olsun didikde gıbbe't-tasdik-i şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevm-i's-sâmin ve'l-ışrîn min Rebî'ü'l-evvel li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa Efendi, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Es-Seyyid Mehmed ibn-i El-Hacc Ahmed, Es-Seyyid Hasan Çelebi ibn-i Es-Seyyid Mustafa ve gayrihim.

Belge (28-100)

Medine-i Amasya nevâhisinden Hakala nâhiyesi kurâlarından Kolay nâm karye ahâlîsinden Hasan bin Ali ve Es-Seyyid Hüseyin bin Mehmed ve Mustafa ibn-i Ali ve Süleyman bin Ali ve Es-Seyyid Hüseyin bin Es-Seyyid Davud ve Mehmed bin Ömer ve Ahmed bin Mehmed vesâirleri bi-ecma'ihim meclis-i şer'-i şerîfde medine-i mezkûre mahallâtından Üçler Mahallesi sâkinlerinden Abdî bin Mehmed mahzarında her biri takrîr-i kelâm idüb iş bu Abdî sâkin olduğumuz karye-i mezbûremize gelüb birbirimiz ile âdavet ve bagzâya sebeb ve bâis olur nifâklar idüb beni kasâvet ve zararları mütezammın işlerde bulunmadan hâlî olmamağın bir daha karyemize gelmeyüb üzerimizden zarar ve fesâdı men'u def'ine tenbîh olunmak matlûbumuzdur didiklerinde gıbbe't-tenbîhi'l-akid mezbûr Abdî cevâblarında Ekrem dahi karye-i mezkûrelerine varırsam ahâlî-i mevcûdesine altı guruş nezrim olsun deyü ahd ü akid ve mîsâk-ı şedîd itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmü'l-hâmis aşer min şehr-i Rebî'ü'l-evvel li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Hüseyin Ağa ibn-i Mehmed, Es-Seyyid Mehmed ibn-i Ahmed, Ahmed Çelebi ibn-i Bâki, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa ve gayrihim.

Belge (28-101)

Medine-i Amasya'da Temennâ Mahallesi sâkinlerinden Hızır bin İbrahim nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîfde iş bu bâ'isü'l-kitâb Debbâğ Mustafa ibn-El-Hacc Veli mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan iki mukaddem benim mahalle-i mezkûrede vâki' menzilimin duvarı şakk olunub ve bir batman ipek ve bir gömlek ve bir zubûn ve bir cedid yorgan vesâir eşyâ-yı ma'lûme serika olunmuşdur mazınnem iş bu mezbûr Mustafa'dır su'âl olunsun didiklerinde gıbbe's-su'âl ve âkibü'l-inkâr li-ecli't-töhmet ba'de'l-habs ve'l-izcâ müttehem-i mezbûrdan ikrâr sâdır olmayub ve müdde'i-i mezbûr Hızır dahi ikâmet-i beyyineden izhâr-ı acz idüb istihlâf itmeğin mezbûr Mustafa'ya yemin teklif olundukda ol dahi alâ-vefki'l

mes’ûl yemîn billahi’l-aliyyü’l-a’lâ eylediğinde mezbûr Mustafa’nın sebil-i tahliye müdde’i-i mezbûr Hızır Bey bi-vech-i muârazadan men’ birle mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu hürrire fî gurre-i Rebî’ü’l-evvel li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa Efendi, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Hasan Beşe ve gayrihim.

Belge (28-102)

Bi’l-fi’il Sivas Beylerbeyi olan emirü’l-ümerâi’l-kirâm sa’âdetlü ve inâyetli melâzü’l-gurebâ melce’-i fukarâ Süleyman Paşa yeser Allâhü Te’âlâ mâ yeşâ hazretleri nefs-i Amasya’ya nüzül ve teşrif ve divân-ı adâlet şiârlarında akd-i meclis-i şer’-i şerîf olundukda medine-i mezkûrede me’zûnen bi’l-iftâ olan a’lemü’l-ulemâ-yı mütebahhirîn hallâl-ı müşkilâtı’l-enâm fazîletli Mustafa Efendi hazretleri meclis-i ma’kud-u mezbûrda takrîr-i kelâm ve ta’bîr-i merâm idüb medine-i mezbûr Aşağı Kal’asından cânib-i garbîsinde vâki’ meydan kapusunun nehir tarafından olan duvar-ı kadîm bundan akdem harâb ve mâil turâb olmağın önüne müceddeden duvar-ı hasîn olmuş idi hâlâ ol duvar-ı kadîmin birkaç yerinden taşlar kobub ve yel virub inhirâfı karîben inhidamı dahi mütebeyyin ve zâhir ve müteheddim oldukda mücedded binâ olunan kal’a duvarının inhidamı dahi mukarrer olmağın üzerine varılub keşf ve tâhrîr ve kable’l-vüku’ ol duvar-ı kadîmi harâbın hedmi ile zararın def’ eylemek lâzım ve ehemm olduğunu inhâ ve i’lâm itdiklerinde fi’l-vâki’ Paşa-yı müşârun ileyh Süleyman Paşa hazretleri ile üzerine varılub muâyene ve müşâhede olundukda ahvâl mûmâ ileyh fazîletli efendi hazretlerimiz takrîr-i müşerrahları üzre olub zikr olunan duvar-ı kadîmin hedmi lâzım ve ehemm olub hedm olunmadığı takdîrce müceddede binâ olunan duvara zarar-ı küllî olduğu muhakkak ve mukarrer olmağın Paşa-yı muşârun ileyh inâyetli Süleyman Paşa hazretleri tarafından ve taraf-ı şer’-i şerîfden duvar-ı kadîm-i mezkûrun hedmine tenbîh ve ferman birle mâ-vak’a bi’t-taleb ketb ve tâhrîr olundu hürrire fî gurre-i Rebî’ü’l-evvel li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Kıdvetü’l-mevâli’l-izâm Abdî Efendi, Umdetü’s sâdâti’l-kirâm Es-Seyyid Abdüllatîf Çelebi, Fahrü’l-a’yân Yeğen Ali Ağa, Es-Seyyid Mustafa Ağa ibn-i Abdullâh Ağa, Fahrü’l-a’yân El-Hacc Halil Ağa ibn-i Hâtib, Fahrü’l-a’yân Osman

bin Ömer Beşe zâde, Fahrü'l-a'yân İbrahim Efendi, Fahrü'l-müsâl Mîrlivâ İbrahim Ağa, El-Hacc İsmail bin Mehmed, El-Hacc Hasan ibn-i El-Hacc Abdî ve gayrihim.

Belge (29-103)

Medine-i Amasya'da Kamerüddin Mahallesi sâkinlerinden Hüseyin bin Veli nâm kimesne meclis-i şer'-i kavimde Yavru nâm karye sâkinlerinden Mehmed bin Hüseyin mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan iki mukaddem mezbûr Mehmed benim sâkin olduğum mahalle-i mezbûrede vâki' menzilimden yüz on dört guruş ve bir sülüs akçem serikası töhmetiyle müttehim olmağın habs olunub ikâmet-i beyyineden aczim ile ıtlâk olunmuş idi el-hâletü hâzihî hâlâ mezbûr Mehmed benim menzilimden ol kadar akçemi aldığını huzûr-ı müslimînde ikrâr ile redd-i lâzım gelmeğin meblağ-ı mezbûru merkum Mehmed'den taleb eylediğimde redd ve teslimden imtinâ' ider su'âl olunsun didikde gıbbe's-su'âl ve âkibü'l-inkâr müdde'i-i mezbûrdan müddeâsına beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden karye-i mezkûre sâkinlerinden Bayram bin Hasan ve İbrahim bin Hızır nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'e hâzırân olub istişhâd olundukda fi'l-vâki' iş bu müdde'i-i mezbûrun menzilimden yüz on dört guruş ve bir sülüs akçesin hufyeten aldım kendi masârifime sarfla istihlâk eyledim deyû bizim huzûrumuzda bi't-tav'ihi ikrâr ve i'tirâf eyledi bizler bu husûsda bu vech üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her biri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinde gıbbe't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle ba'de'l-hükm mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevm'i-s sâlis min Rebiü'l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Fazlızâde Monla Mehmed, Muslı bin Şâban, İbrahim Beşe ibn-i Hasan, Ebubekir Efendi ibn-i Ali, Bünyâd bin Nebî, Ahmed bin Mehmed, Mahmûd bin Mehmed ve gayrihim.

Belge (29-104)

Medine-i Amasya mahallâtından Çırakçı Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefat iden Es-Seyyid Mustafa ibn-i Mehmed bin Ali'nin sulbîye-i sagîre kızı Fâtıma'nın tesviye-i umûruna ve babaları müteveffâ-yı mezbûrdan bi'l irs-i şer'-i kendine isabet ve intikal iden mâlını vakt-i rüşd ve sedâdına değin zabt-u

hıfza kıbel-i şer’-i kavimden bir vâsi nasbı lâzım ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi hazretleri dahi sagîre-i mezbûrun ammisi iş bu hâfızü’l-vesîkada Es-Seyyid Osman Çelebi’yi sagîre-i mezbûreye minvâl-i meşrûh üzre vâsi nasb ve ta’yîn buyurduklarında ol dahi vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesin kemâ-yenbagî edâya taahhüd ve iltizâm itmeğin mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' min şehr-i Rebîü’l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Ömer Çelebi ibn-i El-Hacc Veli, Es-Seyyid Mehmed bin El-Hacc Mehmed, Pir Mehmed Çelebi bin Mehmed, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa, Muslı Çelebi Şâban, Hasan Çelebi ibn-i Mahmûd, Ahmed Çelebi ibn-i Hasan Beşe ve gayrihim.

Belge (29-105)

Husûs-i âtî’l-beyânın mahâlinde istimâ’ ve tâhrîrî taleb olunmağın savb-ı şer’-i şerîfden me’zûnen Süleyman Efendi ibn-i Ali irsâl olunub ol dahi medine-i Amasya nevâhisinden Akdağ nâhiyesi kurâlarından Zire nâm karyesi sâkinlerinden Mustafa ibn-i Hızır bin Abdullâh kimesnenin menziline varub akd-i meclis-i şer’ itdikde mezbûr Mustafa meclis-i ma’kud-u mezbûrdan Hâtib İbrahim Efendi ibn-i Halil mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb silk-i mülkümde münselik olan emlâkımdan olub karye-i mezbûre vâki’ bir tarafdan Hüseyin nâm kimesne mülk menzili ve bir tarafdan Hâfız Mehmed mülk menzili ve bir tarafdan benim kendi mülk menzilim ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd ve mümtâz ve müsakkaf ve musattah menzilimi bi-cümleti’t-tevâbi’i ve’l-levâhık ve kâffeti’l-menâfi’ ve’l-merâfık târih-i kitâbdan bir sene mukaddem mezbûr Hâtib İbrahim Efendi’ye hibe-yi sahîha-ı şer’-iyye ile hibe ve temlîk ve teslim ittiğimde ol dahi ittihâb ve kabûl itmiş idi ol vechile târih-i mezbûrdan beri menzil-i mezkûr mülk-i mevhûbi ve mutasarrıfıdır ve hâlâ târih-i kitâb günü mezbûr Hâtib İbrahim Efendi bir seneden beri hâtm-i şerîf tilâvet idüb bi-emrillâhi te’âlâ fevtimden sonra bir vechile ihdâ etmek şartıyla atyeb-i mâlımdan iş bu siyah katırımı kendiye şart-ı mezbûr ile hibe ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahi şart-ı mezbûr ile ittihâb ve kabz ve kabûl eyledi min-ba’d menzil-i mevsûf mezkûr siyah katır merkum İbrahim Efendi’nin mülk-i mevhûbidir keyfe mâ yeşâ ve yehtâr mutasarrıf olsun didikde takrirle mezbûr

İbrahim mezbûr Mustafa'yı ikrâr-ı meşrûhunda vicâhen tasdik ve şifâhen tahkîk itdikden sonra vâki' hâli mevlânâ-yı mezbûr mâhalinde tahrîr ve ba'dehû maan irsâl olan Ömer Çelebi ibn-i Mustafa ile meclis-i şer'e gelüb her biri alâ-vuku'ihi inhâ ve takrîr itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmü'l-hâmis min şehr-i Rebiü'l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Ebubekir Efendi ibn-i Mehmed, Ali Çelebi ibn-i Ömer, Hasan Çelebi ibn-i Mehmed, Hüseyin bin Hasan, Hasan Efendi ibn-i Halil Efendi, Musa ibn-i Yusuf, Ali Çelebi ibn-i Ahmed, Ömer Efendi ibn-i Mehmed, El-Hacc Mehmed bin Mustafa ve gayrihim.

Belge (30-106)

Tahkîk-i özri şer'-i ile husûs-i câi'z-zikrin mahâlinde istimâ' ve tâhrîrî içün savb-ı şer'den me'zûnen Mevlânâ-yı Süleyman Efendi ibn-i Ali Efendi irsâl olunub ol dahi medine-i Amasya nevâhisinden Akdağ nâhiyesi kurâlarından Zire nâm karyede sâkin Mustafa bin Hızır bin Abdullâh nâm kimesnenin menziline varub akd-i meclis-i şer'-i şerîf itdikde mezbûr Mustafa meclis-i ma'kud-ı mezbûrda ve zât-ı ta'rîf-i şer'-i ile ma'rife olan zevce-i medhûlün bihâsı Fâtıma binti El-Hacc Mehmed mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan bir sene mukaddem silk-i mülkümde münselik ve muntazam olub karye-i mezbûrede vâki' Bazarbaşı bağı dimekle ma'rûf bağın bir tarafdan El-Hacc Mehmed bağı ve bir tarafdan Süleyman bağı ve bir tarafdan nehr-i kebîr ve bir tarafdan [boşluk] bağı ile mahdûd ve mümtâz mülk-i bağı iş bu zevcem mezbûre Fâtıma'nın cihet-i karz-ı şer'-iyyeden zimmetimde olan yetmiş iki guruş mukabelesinde takas ol dahi mukassa ve kabûl idüb ol vechile mülk-i müşterâsı oldukdan sonra yine târih-i mezbûrda ikrâr ile mezkûrda vâki' silk-i mülkümde münselik olub bir tarafdan Aydın zimmî bağı ve bir tarafdan mezbûre Fâtıma'nın bağı ve bir tarafdan tarîk-i âmm ve bir tarafdan [boşluk] bağı ile mahdûd ve mümtâz mülk bağımı iş bu zevcem mezbûre Fâtıma'nın mihr-i müeccelinden zimmetinde mütekarrir ve ma'kudun aleyh olan yüz elli guruşdan elli guruş mukabelesinde takas ol dahi mukassa ve kabûl ol vechile mülk-i müşterâsı olub zikr olunan bağın mahdûdeyn-i mezkûreynde vechen mine'l-vücûh benim alaka ve medhalim kalmayub zikr olunan târihden beri kendinin mülk-i

mutasarrıflarıdır didikde mukırr lehâ mezbûre zevcesi Fâtıma dahi mukırr mezbûrun ikrâr-ı mezbûrunu tasdik itdikden sonra vâki' hâli mevlânâ-yı mezbûr mahâlinde tahrîr ve ba'dehû maan ba's ve mürsel olan Ömer Çelebi ibn-i Mustafa ile meclis-i şer'e gelüb her biri alâ-vuku'ihi inhâ ve takrîr itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmü'l-hâmis min şehr-i Rebîü'l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Ebubekir Efendi ibn-i Mehmed Efendi, Ali ibn-i Ahmed, Hasan Çelebi ibn-i Mehmed, Hüseyin bin Hasan, Hasan Çelebi ibn-i Halil Efendi, Musa bin Yusuf, Muslı Çelebi Şâban, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa Efendi, El-Hacc Mehmed bin Mustafa ve gayrihim.

Belge (30-107)

Medine-i Amasya nevâhisinden Akdağ nâhiyesi kurâlarından Kızık Kışla nâm karyesi sâkinlerinden Ahmed bin Ebubekir meclis-i şer'-i şerîfde ammisi oğlu iş bu bâ'isü'l-kitâb Ali bin Yahyâ mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb iş bu karye-i mezbûrede vâki' on keyl mikdâr-ı tohum istîâb ider bir tarafdan Hasan nâm kimesne bağı ve bir tarafdan Ebubekir tarlası ve iki tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd tarlanın yedi hisseden iki hissesi babam mezbûr Ebubekir'den bana intikal-ı âdî ile müntakil hakk-ı tasarrufum olmağın taleb eylediğimde taallül ider su'âl olunsun didikde gıbbe's-su'âl mezbûr Ali cevâbında fi'l-vâki' mârrü'z-zikr mahdûd tarlanın yedi hisseden iki hissesi babasından intikal-ı âdî ile müntakildir lâkin iş bu Ahmed celâ-yı vatan idüb nice yıllar boz ve hâlî kaldıkda karye-i mezbûr ağaları ve sâhib-i arzları Mehmed Ağa ve İbrahim Ağa ve Hasan Ağa bana tapusu ile virmeleriyle yirmi sene mikdârı ol vechile mutasarrıfım deyû mezkûrdan sâhib-i arzların temessüklerini ibraz eyledikde müdde'i-i mezbûr Ahmed dahi mezbûr Ali'nin takrîr-i meşrûhuna mukırr ve mu'terif dahi olmağın müdde'i-i mezbûr Ahmed bi-vech-i muârazadan men' birle mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fi'l-yevm-i'l-âşir min Rebiü'l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa, Muslı bin Şâban, Ahmed bin Hasan, Ömer bin [boşluk] ve gayrihim.

Belge (30-108)

Medine-i Amasya'da Mehmed Paşa Mahallesi sâkinlerinden Es-Seyyid Mustafa ibn-i Mahmûd meclis-i şer'-i şerîfde iş bu bâ'isü'l-kitâb Fahrü'l-emâsil Ali Ağa mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb Amasya sancağında vâki' Geldigelen nâhiyesinden Veray kazasında Şeyhlü nâm karye ve gayrıdan iki bin dokuz yüz doksan dokuz akçe gedik tımâr ile bundan akdem medine-i mezbûre kal'a kethüdâlığı Fahrü'l-emâsil Ali Ağa sâdık-ı fevtinden mahlûl berât-ı pâdişâhî ile mutasarrıf iken Lütfi bin Semt hilâf-ı sülük ile hilâf-ı inhâ ferâgatından deyû üzerime berât itdürüb bi'd-defa'ât biri birimiz üzerlerinden alub beynimizde münâzaât-ı kesîre ve muhâsamât-ı şedîde vâkıa olmuş idi el-hâletü hâzihî ben hatâ ve özrime mukırr tımâr-ı mezbûre ile zikr olunan kal'a kethüdâlığı mûmâ ileyh Ali Ağa'nın hakk-ı sarîhi iddiğine mu'terif olub yedim yedi âdî olmağın kasr-ı yed eylediğimde li-ecl-i te'kîd beynimize muslihûn dahi tavassut idüb min-ba'd husûs-ı mezbûrda benden eğer savâb ve ger hatâ bir dahi nizâ' ve muhâsama sâdır olmamak üzre beni yüz guruş ve bir müdd hınta üzerine inşâ-i akd-i sulh itdiklerinde ben dahi sulh-i mezbûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblağ-ı merkum yüz guruş ve bir müdd hıntayı mûmâ ileyh Ali Ağa yedinden bi't-temâm ahz u kabz idüb min-ba'd eğer benden dahi nizâ' sâdır olursa bu husûsda hatâm ve özrime zeyl-i kitâbda muharrerü'l-esâmî-i müslimîn huzûrunda mukırr ve mu'terif olduğuma binâen lede'l-hükkâm'il-kirâm mesmûa ve makbûle olsun didiğinde gıbbe't-tasdik-i şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fi'l-yevmi'r-râbi' aşer min şehr-i Rebiü'l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Fahrü'l-akrân Osman Bey ibn-i Ömer Paşa el-merhûm, Fahrü'l-a'yân Osman Ağa bin Sırrı, Fahrü'l-akrân Derviş Ağa, Fahrü'l-emâsil Es-Seyyid Hasan Ağa ibn-i Hüseyin Bey, Mustafa Çelebi Şâban, Mustafa Efendi Mehmed Ağa, Mehmed Ağa ibn-i Ahmed Ağa, El-Hacc Mehmed ibn-i Mustafa Çelebi, İsmail Ağa ibn-i Mahmûd.

Belge (31-109)

Bi'l-fi'il Sivas Beylerbeyisi olan emirü'l-ümerâi'l-kirâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm semâhatli ve inâyetli Süleyman Paşa yeser Allâhü Te'âlâ mâ yeşâ hazretleri

nefs-i Amasya'ya nüzül ve teşrif buyurduklarında medine-i mezbûrede divân idüb akd-i meclis-i şer'-i şerîf dahi olundukda medine-i mezbûr mahallâtından Eski Kethüdâ Mahallesi sâkinlerinden iş bu bâ'isü'l-kitâb Ali nâm kimesne divân-ı mezbûrda meclis-i ma'kud-u mezkûrda takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüb Amasya sancağında vâki' Geldigelen nâhiyesinde Veray kazasında Şeyhlü nâm karye ve gayrından iki bin dokuz yüz doksan dokuz akçe gedik tımâr ile bundan akdem medine-i mezbûre Kal'a-i Bala kethüdâlığı hizmetine mutasarrıf olan Sadık fevtinden taraf-ı saltanatda mahlûlen bana tevcih ve inâyet olunub hizmetinde mukîm ve müstakîm olub bir vechle azlim îcâb ider ve hâlim yoğ iken medine-i mezbûre sâkinlerinden Es-Seyyid Mustafa nâm kimesne hilâf inhâ ve i'lâm ferağından deyû üzerimden ref' itdürüb bana gadr-ı küllî itmeğin hâlâ kendiyi ve ahâli kal'a'yı ihzâr idüb ahvâlımız su'âl olunsun iş bu divânda meclis-i şer' de murâfık-ı şer' olmak matlûbumdur didikde müşârun ileyh Paşa hazretleri tarafından kıbel-i şer'den ihzârı içün âdemler irsâl olunub taleb olundukda mezbûrdan ibâ ve tahâşşî idüb firâr eyledikde kal'a-yı mezbûre dizdârı vesâir ahâlisi ve a'yân-ı vilâyetden ba'zı zevi'l-ebsâr divân-ı mezbûrda ma'kud-ı meclis-i şer'e ihzâr olunub ahvâlleri istihbâr ve istihlâm olundukda fi'l-hakîka tımâr-ı mezbûr ile kal'a-yı merkume kethüdâlığı Sadık fevtinden iş bu Ali'ye tevcih ve berât dahi ihsân olunmağın hizmet-i lâzımesinde mücidd u mukîm ve müstakîm olub bir vecihle azl îcâb ider hâli yoğ iken mezbûr Es-Seyyid Mustafa şirrete sâlik olub Ali ferağından deyû üzerimden ref' itdürüb kendiye berât itdirmekle mezbûr Ali'ye gadr-ı küllî ve hayf olmuşdur deyû alâ-tarîki'ş-şehâde haber virmeleriyle Paşa-yı müşârun ileyh Süleyman Paşa hazretleri dahi zikr olunan tımâr ile kal'a-yı merkume kethüdâlığı zabtı içün mağdur-ı mezbûr Ali'nin yedine tahvîl buyruldu-yı şerîf ve berât-ı taraf-ı şer'den dahi der-i devlete ahvâlini vuku' üzre i'lâmı içün yedine arz virilmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i'l-âşir min Rebiü'l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Fahrü'l-akrân Abdüllatîf Çelebi, Fahrü'l-müderrisin Mahmûd Efendi, Kâtib Mustafa Efendi, Abbâs Ağa, Osman Bey ibn-i [boşluk], Mehmed Bey ibn-i [boşluk] ve gayrihim.

Belge (31-110)

Medine-i Amasya nevâhisinden Geldigelen nâhiyesi kurâlarından Moramul nâm karye sâkinlerinden Ömer bin Mahmûd nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîfde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüb târih-i kitâbdan bir gün mukaddem sulbîye kızım Ayşe karyemiz câmi'-i şerîfi kapusu etrafında pârinçeye (?) meşgul olub mezbûr kuyunun içine bakmak sadedinde iken bi-kazâi lillâhi teâlâ kuyunun içine düşüb garîkan fevt olmuşdur hâlâ taraf-ı şer'-i şerîfden üzerine varılub keşf ve tahrîr olunması matlûbumdur didikde zeyl-i kitâbda muharrerü'l-esâmî-müslimîn kıbel-i şer'-i enverden Mevlânâ Mehmed Esad ibn-i Mustafa Efendi irsâl olunub ol dahi karye-i mezbûreye varub zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî-i müslimîn ile üzerine varub sagîre-i mütevvefi kuyudan ihrâc olunub muâyene müşâhede eylediklerinde fi'l-hakîka kaziyyenin minvâl-i meşrûh üzre kendi zâi'yle düşüb bir müesser-i eser ile olmadığına lede'l-şer'-i şerîfde mütebeyyin ve mütehakkık olduğu mevlânâ-yı mezbûr mâhalinde tahrîr ve ba'dehû maan mürsel olan mütesellim tarafından Ahmed bin Mahmûd ve Muhzır Ömer bin Ali ve Mehmed bin Ali ile gelüb meclis-i şer'e alâ-vuku'ihi her biri inhâ ve takrîr itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâlis aşere min Rebiü'l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

El-Hacc Hasan bin Abdî, El-Hacc Osman bin Mustafa, Mehmed bin Hüseyin, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa, Halil Efendi ibn-i Hüseyin, Bayram bin Hüseyin, Mustafa Ömer, Ahmed bin Hüseyin, Ali Efendi Mehmed ve gayrihim.

Belge (31-111)

Medine-i Amasya'da El-Hacc İlyas Mahallesi sâkinlerinden iken ticâret tarîki ile Ayıntab'a vardıkda bundan akdem medine-i mezkûre Ayıntab'da vefat iden El-Hacc Ömer bin Mehmed bin Mustafa'nın sulbî sagîr oğulları Ömer ve Hasan nâm sagîrlerin mâlların zabt ve hıfza ve tesviye-i umûrlarına zimem-i nasda olan haklarını istihsâla bir vâsi nasb ve ta'yîn lâbüdd ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi hazretleri dahi sagîrân-ı mezbûrân li-ebeveyn oğulları olub vesâyeti uhdesinden gelmeğe salâh ve istikâmet ile ma'rûf olduğu zeyl-i kitâbda muharrerü'l-esâmî müslimîn ihbârıyla şer'an tahkîk olan hâfız-ı hâze'l-kitâb El-Hacc Mehmed bin Mustafa bi-vech-i meşrûh üzre sagîrân-ı mezbûrân Ömer

ve Hasan vâsi nasb ve ta'yîn eylediklerinde ol dahi vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesin kemâ-yenbagî edâya taahhüd ve iltizâm itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min şehr-i Rebiü'l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa Efendi, Ahmed Çelebi ibn-i Musa, Ebubekir bin Hasan ve gayrihim.

Belge (32-112)

Medine-i Amasya'da vâki' Yörgüç Paşa Evkafın bi'l-fi'il mütevellî olan Mehmed Ağa ibn-i Hasan meclis-i şer'-i şerîfde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüb evkaf-ı mezbûrede olub medine-i mezbûrede Gökmedrese Mahallesi'nde vâki' Çardaklı nâm hamamın ta'mîr ve termîme eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç olmuşdur savb-ı şer'-iden üzerine varılub keşf ve mertebe tahmîli tahmîn-i sahîha ile tahmîn idüb ta'mîr ve termîmin savb-ı şer'-i şerîfden izn virilmek matlûbumdur didikde kıbel-i şer'-i kavimden Mevlânâ Ali Efendi ibn-i Abdurrahmân irsâl olunub ol dahi medine-i mezbûrede mi'mâr başı olan El-Hacc Mustafa ve kalfası hamamcı Ağya? veled-i Melgun? ebniye ve sukufa vukuf-ı tâmmesi olub zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî olan müslimîn ile hamam-ı mezbûra varub nazar eylediklerinde fi'l-vâki' mütevellî-i mûmâ ileyhimânın takrîr-i meşrûhu üzre hamam-ı mezbûrun meremmet ve imârete eşedd-i ihtiyaç ile muhtaç olub ta'mîr ve termîm olunduğu takdîrce muattıl ve hâli kalması mütebeyyin ve zâhir oldukdan sonra mi'mâr-ı mezbûre ve kalfası mesfûr Ağya? ba'de't-teemmül ve't-tefekkür tahmîn-i sahîha eylemeğin idüb hamam-ı mezbûrun ta'mîr ve termîmi ancak yüz guruş ile olur meblağ-ı mezbûre akall ile ta'mîr olmak mümkin değildir ancak bu mikdâr guruş ile ta'mîr olunur deyû mi'mâr-ı mezbûr vesâir hâzırân olan ehl-i vukuf icmâ' ve ittifâk itdiklerini mevlânâ-yı mezbûr mahâlinde tahrîr idüb ba'dehû maan irsâl olan Mehmed bin Ahmed ve Ömer bin Mustafa vesâir ehl-i vukuf ile meclis-i şer'e gelüb her biri alâ-vuku'ihi inhâ ve takrîr itdiklerinde hamam-ı mezbûrun ta'mîr ve termîmi içün mütevellî-i mezbûra izn ve tenbîh birle mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min şehr-i Rebiü'l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Kıdvetü'l-emâsil Mehmed Efendi ibn-i Ya'kub, Abdî Halil Efendi ibn-i Ali Efendi, Abdülbâkî Efendi ibn-i Ya'kub, Şâban Efendi ibn-i Ali Ağa, Süleyman Efendi ibn-i Ali, Ali Efendi ibn-i Bayram, Ahmed Ağa ibn-i Pîrî Efendi, Mehmed Ağa ibn-i Pîrî Efendi, Hasan Çelebi ibn-i Musa, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa ve gayrihim.

Belge (32-113)

Medine-i Amasya'da Çeribaşı Mahallesi sâkinlerinden Ahsen binti İbrahim nâm Hâtun tarafından vekîl-i müsecceli zevc-i Mustafa ibn-i Mehmed meclis-i şer'-i şerîfde Süleyman ibn-i [boşluk] mahzarında takrîr-i kelâm idüb medine-i mezbûr kurâlarından Zire nâm karye kurbunda vâki' müvekkilem mezbûrenin mülki olub bir tarafdan El-Hacc Ömer bağı ve bir tarafdan kızı Ayşe oğlu bağı ve bir tarafdan çay ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd ve mümtâz mülk bağını mezbûr Süleyman gasb idüb fuzûlen icrâ-yı bey' itmeğin müvekkilem mezbûre içün alıverilmesi bi'l-vekâle taleb iderim didikde gıbbe's-su'âl mezbûr Süleyman cevâbında fi'l-vâki' bağ mahdûd mezkûr mezbûre-i Ahsen Hâtunun mülkü iken hâl-i kemâl-ı âkıl ve sıhhatinde bundan akdem kendi rızâsı ile bana hisse-i sahîha-ı şer'-iyye ile hisse ve teslimi idüb ben dahi huzûr-ı müslimînde kabûl ve kabz meclis-i mezbûrede tefvîz-i izâfî dahi eyleyüb ol tarîkle mülk-i mevhûbum olmağın âhere bey' ile mülkümden dahi ihrâc eylemişimdir deyû def'le mukabele idicek gıbbe'l-istintâk vekîl-i mezbûr cevâbında müvekkilem mezbûre fi'l-hakîka bağ mahdûd-ı mezkûre-i mezbûr Süleyman'a vekâletimi mukırra ve mu'terifedir lâkin hibesinden rücû' idüb redd olunmasını taleb ider didikde müvekkile-i mezbûre hibesine mu'terife oldukdan sonra tefvîz mâni'-i rücû' olur bundan mâ'adâ hurûcu'l-mevhûb an mülkü'l-mevhûb lehû ile dahi rücû' sâkıt olduğuna binâen bi-vech-i muârazadan men' birle mâ-hüve'l-vâki' bit-taleb ketb olundu fi'l-yevm-i sânî aşere min şehr-i Cemâziyel-evveli li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mustafa Çelebi Şâban, Ahmed Çelebi İbn-i Musa, Monla Mehmed İbn-i Mustafa Efendi.

Belge (32-114)

Medine-i Amasya'da Bâyezid Paşa Mahallesi sâkinlerinden iş bu bâ'isü'l-kitâb El-Hacc Mustafa bin Mehmed meclis-i şer'de takrîr-i kelâm idüb medine-i mezbûrda vâki' Bâyezid Paşa Evkafı'nın mütevellî vekîli olan Ahmed Efendi ibn-i Mehmed evkaf-ı mezbûrda olub Sinanoğlu dimekle ma'rûf hamam-ı cârî olan vakf-ı mezbûr suyunun zevâid ve isrâfâtından olub ve hîn-i zarûret ve müzâyakada yine asl-ı hamam suyunu ilhâk ve icrâ itmek şartıyla her sene vakf-ı mezbûra on akçe îcâre ile bir masura suyumu menzilime icrâ itmek izn ve icâzet ve yedimle hatt ve hâtemîni hâvî ve müsehhil temessük âdet-i şer'-iden arz-ı hüccet muharrer olmağı matlûbumdur deyû küllî meşruhâsını mutâbık vekîl-i mezbûrun hatt ve hâtemî müsehhil ve bin yüz on dört senesi Rebî'ü'l ûlâ on yedinci günü târihle ma'rûf temessükü ibrâz idilmek mûcebi iş bu vesîka ketb olundu fi târihi'l-mezbûr.

Şuhûdü'l-hâl:

Muslı Ali ibn-i Şâban, Mehmed Ali ibn-i Mustafa, Ahmed Ali ibn-i Mustafa.

Belge (33-115)

Medine-i Amasya'da Gümüşlüoğlu Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem vefat olan El-Hacc Ahmed bin Abdullâh bin Osman'ın verâseti kebîr sulbî oğulları Mehmed Mustafa ile sulbîye kebîre kızları Ayşe ve Hadîce ve Zâhide'ye münhasıra olduğu şer'an zâhir ve mütehakkık olduktan sonra zikr olunan Ayşe ve Hadîce ve Zâhide her birileri taraflarından ibrâ-yı âti'l-beyânla vekîlleri olub vekâleti zâtını ma'rifet-i şer'-iyye ile ârifân mahalle-i mezbûre sâkinlerinden Receb ibn-i Yûnus ve Ömer bin Mehmed şehâdetleri sâbite olan Abdülkadir bin Mehmed meclis-i şer'-i şerîfde müteveffâ-yı mezbûrun kebîr oğulları mezkûrân Mehmed Mustafa mahzarlarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb vekîlleri olduğum müvekkilât-ı mezbûrâtın her biri babaları müteveffâ-yı mezbûrdan bi'l-irs-i şer'-i kendilerine isabet ve intikal iden hisselerini bi't-temâm ahz u kabz idüb bi-kadri'l-tahsis mâ beyyinlerinde iktisâm idüb her biri âharın zimmetini ba'de'l-ibrâ li-ebeveyn karındaşları mezbûrân Mehmed Mustafa'nın hukuk-ı ma'lûme ve meçhûleye müteallikâ-i âmme-i deâvi ve mutâlebat ve eymân ve muhâsamâtdan zimmetlerini ibrâ-i âmm-ı kati'ü'n-nizâ ile ibrâ ve ıskat idüb ba'de't-tereke-i müteveffâ-yı mezbûr müteallikâ li-ebeveyn karındaşları Mehmed Mustafa ile nizâ' ve da'vâları olmayub

ibrâ-yı âmm ile ibrâ eylemişlerdir didiğinde vekîl-i mezbûrun müvekkilât-ı mezbûreleri her birine izâfeten takrîr-i meşrûhuna mezbûrân Mehmed Mustafa'dan her biri ba'de't-tasdik ve'l-tahkîk eyler dahi hemşîreleri mezbûrât Ayşe ve Hadîce ve Zâhide'den her birilerinin zimmetlerini âmme-i deâviden ibrâ-i âmm-ı kati'ü'n-nizâ ile ibrâ eylediklerini vekîl-i mezbûr dahi bi'l-vekâle tasdik ve tahkîk itmeğin mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'r-râbi' aşer min şehr-i Cemâziyel-evveli li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Ahmed Çelebi ibn-i İbrahim, Ahmed Çelebi ibn-i Mehmed, Ali Çelebi Hüseyin, Halil bin Mehmed, Receb bin Mehmed, Mehmed bin Receb, Mehmed bin Bekdaş, Seyyid Halil ve gayrihim.

Belge (33-116)

Medine-i Amasya'da Sofuzâde Mahallesi'nden Meryem binti veled-i [boşluk] nâm zimmî meclis-i şer'de iş bu bâisü's-sakar Gazâr veled-i Murad Baş nâm zimmî mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrda mezbûrdan tatafeyni bir tarafdan El-Hacc Mustafa ve bir tarafdan Açıkbaş oğlu menziline ve bir tarafdan kendi menzilime ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd mülk-ı mahzım olan arsa-ı hâliyemi mezbûr Gazâr gasb idüb taleb eylediğimde taallül ider su'âl kasr-ı yedine tenbîh olunub alıvirilmek matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mesfûr Gazâr cevâbında arsa mahdûdda-ı mezkûre târih-i kitâbdan bir sene mukaddem iş bu mesfûr zimmînin mütekarrir olan kırk guruşum mukabelesinde huzûr-ı müslimînde bana takas idüb ben dahi mukassa kabûl itmiş idim ol vechile arsa-ı hâliye mahdûdda-ı mezkûr mülküdür deyû def'le mukabele idicek gıbbe'l-istintâk ve âkibü'l-inkâr mesfûr Gazar'dan def'i meşrûhuna muvâfık beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden Ali bin Veli ve Hüseyin bin Hüseyin nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i şer'de hâzırân olub istişhâd olundukda istişhâd olundukda fi'l-vâki' iş bu müdde'i-i mezbûrun mülkü olub meclis-i mezkûrda vâki' bir tarafdan El-Hacc Mustafa menzili ve bir tarafdan Açıkbaş oğlu menzili ve bir tarafdan müdde-i mesfûre menzili ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd arsa-ı hâliyesi târih-i kitâbdan bir sene mukaddem iş bu mesfûr Gazar'ın kendi zimmetinde mütekarrir olan kırk guruş mukabelesinde mesfûr Gazar'a takas ol dahi beraber

huzûrumuzda mukassa kabûl itmiş idi arsa-ı hâliye-i mezkûre ol vechile iş bu mesfûr Gazar'ın mülküdür bizler bu husûsda bu minvâl üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her biri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinde ba'de't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri kabûl olmağın mûcebiyle bi-vech-i muârazadan men' birle mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'r-râbi' aşer min Cemâziyel-evveli li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Musa, Ömer bin Ahmed ve gayrihim.

Belge (33-117)

Medine-i Amasya'da Temennâ Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem gaybet-i münkatı'a ile gaybet iden Mehmed Bey'in mâlını hîn-i zuhûruna değin zabt ve hıfza tesviye-i umûruna bir vâsi-i kayyûm nasbından lâzım ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi hazretleri dahi müteveffâ-yı mezbûrun sulbî kebîr oğlu iş bu Hâfız Ahmed'i zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî-i müslimîn mezbûr Ahmed'in kayyumluğu ehil olub reşîd ve emin olduğu haber virmeleriyle vâsi-i kayyûm nasb ve ta'yîn buyurduklarında ol dahi vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve merâsimi kemâ-yenbagî edâya taahhüd olmağın mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevm-i sâdis-aşer min Cemâziyel-evveli li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mustafa Efendi ibn-i Mehmed, Mehmed el-İmâm, Hüseyin bin Hüseyin, Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa, Ahmed Çelebi ibn-i Musa, Musa Çelebi ibn-i Şâban.

Belge (34-118)

Medine-i Amasya'da Devehâne Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem helâk olan Serkis veled-i Avanos'un sulbî sagîr oğlu Avanos sülbîyye-i sagîre kızı Ahsen'in tesviye-i umûrlarına ve babaları hâlık-ı mezbûrdan müntakil olan mâllarını avân-ı rüşd ve sedâdlarına değin hıfz ve zabta bir vâsiden lâbüdd ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb hazretleri dahi iş bu hâfızü'l-kitâb müteveffâ-yı mezbûrun karındaşı Varteris vesâyet-i mezbûreye her

vecihle ehil olduğunu zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî-i müslimîn huzûrlarında mütehakkık olmağın mezbûr Varteris'i sagîrân-ı mezbûrân vaz' nasb ve ta'yîn buyurdukda ol dahi vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve hidmet-i lâzımesi kemâ-yenbagî edâya taahhüd olmağın mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi gurre-i Cemâziyel-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Efendi ibn-i Mustafa Efendi, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed bin Hasan ve gayrihim.

Belge (34-119)

Kaza-i Zile sâkinlerinden iş bu hâfızü'l-vesîkada Es-Seyyid Mehmed bin Osman meclis-i şer'-i şerîfde Medine-i Amasya mahallâtından [boşluk] nâm mahallesi sâkinlerinden Es-Seyyid Mustafa bin [boşluk] mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb benim zevcem-i menkûham Fâtıma binti Şeref nâm Hâtunu bundan akdem iş bu Es-Seyyid Mustafa Veray kazası kurâlarından Şeyhlü nâm karyeden ikrâhen kaldurub iş bu medine-i Amasya'ya götürmüşdür su'âl olunsun didikde gıbbe's-su'âl mezbûr Es-Seyyid Mustafa cevâbında mezbûreyi karye-i mezbûrede iş bu sâkin olduğum Amasya'ya götürdiğimi lâkin mezbûre Fâtıma iş bu müdde'i-i mezbûr Es-Seyyid Mehmed'in zevce-i menkûhası olduğu ma'lûmum değildir didikde müdde'i-i mezkûrdan müddeâsına beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden Ahmed Çelebi ibn-i Ali ve Ebubekir ibn-i El-Hacc Ali nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'e hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi'l-hakîka iş bu müdde'i-i mezbûr Es-Seyyid târih-i kitâbdan sekiz ay mukaddem mezbûre-i Fâtıma'ya huzûrumuzda on iki bin akçe mihr-i muaccel ile tezvîc ol dahi nefs-i tezvîc idüb ol vechile mezbûre Fâtıma müdde'i-i mezbûrun zevce-i menkûhasıdır ve beyyinlerinde akd-i nikâh kaimdir biz bu husûsa bu minvâl üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her biri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinde ba'de't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle ba'de'l-hükm mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi gurre min Cemâziyel-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa Efendi, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Musa, Ebubekir bin Ahmed ve gayrihim [….][256].

Belge (34-120)

Medine-i Amasya'da Devehâne Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefat iden Bayram ibn-i Muslı bin Osman'ın sulbî oğulları Ömer ve Abdüllatîf nâm sagîrlerin tesviye-i umûrlarına kıbel-i şer'-i kavimden bir vâsi nasbı lâzım ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi hazretleri dahi her vechile vesâyet-i uhdesinden gelmeğe kâdire hâfız-ı hâze'l-kitâb hemşîreleri Fâtıma'yı vâsi nasb ve ta'yîn buyurduklarında ol dahi vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve hizmet-i lâzimesi edâya taahhüd ve iltizâm itdikden sonra vesâyet-i merkume iâde-yi kelâm idüb sagîrân-ı mezbûrân babaları müteveffâ-yı mezbûrun müntakil mâllarından nafaka ve kisveye muhtâç olmalarıyla nafaka ve kisve-bahâ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur didikde hâkim-i muvakki' mûmâ ileyh hazretleri sagîrân-ı mezbûrân iki sene târih-i kitâbdan üç mahsûs para farz ve takdîr idüb meblağ-ı mefrûz mezbûreyi sagîrân-ı mezbûrân havâyic-i zarûrîyesinde harç ve sarf ve lede'l-iktizâ istidâneye ve inde'z-zafer rücü'a vâsiye-i merkûmeye izn ve tenbîh mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi gurre min Cemâziyel-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Monla Mehmed bin Mustafa Efendi, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Musa, Ebubekir Çelebi ibn-i Ahmed ve gayrihim.

Belge (35-121)

Bağdâd'a nefer içün kabûl tahrîr iden Ağa'nın harçlık hücceti sûretidir

Medine-i Amasya'da şehr-i mezbûre hizmet-i lâzımesine mansûb ve hizmet-i lâzımesini edâya iltizâm ve müteahhid şehir kethüdâsı olan İbrahim Çelebi ibn-i Abdî meclis-i şer'-i şerîfde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i ani'l-merâm idüb Bağdâd Kal'a'sı muhâfazası içün gönüllüyân-ı yesâr ocağında der-devletden dergâh-ı muallâ

[256] Silik olduğu için okunamadı.

Kapucubaşılığı pâyesiyle Ağa nasb ve ta'yîn buyurulan iftihârü'l-emâcid Fethullâh Ağa Amasya'ya nüzül eyledikde neferât-ı mevcûdesine ve Ağa'yı mûmâ ileyhe ve baş muhâsebe kaleminden ta'yîn buyurulan beher yevm nân ve lâhm ve şâirler nüzül eyledikleri menâzilde tedârik hâzır ve âmâde olması içün iş bu fasl sûret-i ferman-ı âlişânda mastûr ve musarrrah olduğu minvâl üzre tuğra-yı pâdişâhî ile muanven ferman-ı âlî sâdır olmağın Ağa-yı müşârun ileyhe yüz seksen neferât mevcûdesi ile iş bu bin yüz on dört Cümâde'l-ûlâsı on ikinci günü medine-i Amasya'ya nüzül ve iki gün meks ve mâh-ı mezbûr on dördüncü günü kaza-ı mezbûrdan karye-i Kızılca-i Kebîr karye-i Musa nâm karyelere nüzül itdikde bu zikr olunan nân ve lâhm ve şâiri üç günlüğü ferman-ı âlişânda ta'yîn ve tasrih olunduğu üzre beş yüz altmış beş çift nân ve yüz kırk üç vukıyye lâhm ve ganem ve beş yüz doksan iki yem kâtib-i mûmâ ileyh ma'rifetiyle Ağa-yı müşârun ileyh bi't-temâm edâ ve teslim idüb kâtib-i mezbûr hattı ile Ağa-yı müşârun ileyh hatmini hâvî tesellümümü müş'ir yedinden temessük dahi almışdır cânib-i kavimden dahi iş bu sûret-i ferman-ı âlişân zahrına hüccet tahrîr olunmak matlûbumdur deyû kelimât-ı meşrûhâsına mutâbık kâtib-i mezbûr hattıyla Ağa-yı müşârun ileyh hatmi hâvî ve bin yüz on dört Cümâde'l-ûlâ on ikinci ve on üçüncü ve on dördüncü târihiyle müverrah teslimi müş'ir temessük idicek mûcebince iş bu vesîka zahrına olundu hürrire min târihi.

Belge (35-122)

Medine-i Amasya'da Cami-i Enderûn Mahallesi'nde sâkin iş bu bâ'isü'l-kitâb Medine-i Münevvere müftüsü fazîletli ve mekremetli Abdî Efendi hazretleri tarafından vekîl-i sabitü'l-vekâlesi İbrahim Çelebi ibn-i Abdülvehhâb meclis-i şer'-i şerîfde tâkrir-i kelâm idüb mezkûre nevâhisinden nefs-i Hakala'da vâki' merhûm ve mağfürun leh Es-Seyyid Yahyâ hazretlerinin karye-i mezbûrede vâkıa zâviyesi evkafının mütevellî-i asîli vekîli Yûnus Çelebi ibn-i Hüseyin evkaf-ı mezbûrdan olub karye-i mezkûrda vâkıa mâlikanesi ve dîvânîsi öşrü evkaf-ı mezbûreye âid ve râci' ve lede'l-ahâli ve'l-cîrân ma'lûm'ul-hudûd beş kıt'a tarlasının ekser senede hâliyle muattala kalmağla îcârı min küllî'l-vücûh vâkıa enfa' olmağın beyne't-tâlibin ve'r-râgıbın nice eyyâm müzâyede olunub ragâbat-ı nâs münkatı'a oldukdan sonra senede ücreti beş yüz akçede müvekkilim müşârun ileyh fazîletli Abdî Efendi üzerinde hakk-ı karar ile karar ve ziyâde râgıb-ı diğer zuhûr itmeyüb meblağ-ı merkûm mârrü'z-zikr beş kıt'a tarlanın ecr-i mislinden ezyed olduğu müslimîn ihbârıyla zâhir

ve mütebeyyin oldukda vekîl-i mezbûr Yûnus Çelebi dahi zikr olunan beş kıt'a tarlayı ücret-i merkûme ile vekîli olduğum müşârun ileyh Abdî Efendi hazretlerine îcâr ve teslim ol dahi istîcâr kabûlünden sonra müvekkilem mûmâ ileyh yedine hatt ve hatmini hâvî temessük dahi virmeğin cânib-i şer'-i kavimden hüccet dahi tahrîr olunmasın taleb ider deyû kelimât-ı meşrûhâsına mutâbık vekîl-i mezbûr Yûnus'un hatt ve hatmini hâvî ve câmi' ve bin yüz on dört Cümâde'l-ûlâ gurresi târihiyle müverrah temessük ibrâz idicek mûcebince iş bu vesîka bi't-taleb ketb olundu fi't-târihi'l-mezbûr li-sene el-mezbûre.

Şuhûdü'l-hâl:

Monla Mehmed bin Mustafa Efendi, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Mustafa Efendi ibn-i Ali Çelebi, Hâfız Mehmed Çelebi ibn-i Ali Çelebi, Fahrü'l-müderrisin Ahmed Efendi ibn-i Mustafa Efendi, Ahmed Çelebi ibn-i Muslı ve gayrihim.

Belge (35-123)

Medine-i Amasya'da Çökçe Mahallesi sâkinlerinden Asvadur veled-i Kirkor nâm zimmî meclis-i şer'-i şerîfde kasab tâifesinden Varteris veled-i Garabet mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan iki sene mukaddem iş bu Varteris sulbîye-i kebîre Gevher nâm kızının rızâsıyla ile tarafından tezvîce vekîli olub ve benim tarafımdan dahi babam mesfûr Kirkor'u tezevvüce vekîl olub alâ-re'si'l-işhâd tezvîce ve tezevvüc îcâb kabûl ile akd-i nikâhım bulunmağın mezbûr Gevher menkûham olmuş iken hâlâ teslimi taleb eylediğimde ibâ ve imtinâ ' ve taallül ider su'âl olunub icrâ-yı hak olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mesfûr Varteris cevâbında esenleri? üzre nâmzed itdiğini ikrâr lâkin beynehümâda nikâhın in'ikadını inkâr idicek müdde'i-i mesfûrdan müddeâsına mübeyyin beyyine taleb olundukda gürûh-ı Ermeniyân Dardar keşîşlerinden Falkos Keşiş ve Burgas Keşiş li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'e hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' merkum Varteris târih-i kitâbdan iki sene mukaddem sulbîye-i kebîre kızı Gevher nâm kızının tarafından tezvîce vekâlete ve iş bu müdde'i-i mezbûr Asvadur'un tarafından babası mesfûr Kirkor tezevvüce vekâlete bizim huzûrumuzda tarafeynden tezvîc ve tezevvüc ve îcâb ve kabûl ile akd-i nikâh olunmuşdur hâlâ mezbûre Gevher müdde'i-i mesfûr Asvadur'un menkûhasıdır biz bu husûsa bu minvâl üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her biri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinde bade't-tadil

ve’t-tezkiye şehâdetleri hayyiz-i kabûlde vâkıa olmağın mûcebiyle ba’de’l-hüküm mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'r-râbi' aşer min Cümâde’l-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Kirkor veled-i Garabet, Mirek veled-i Garabet, Haçadur veled-i Avanis, Dubik veled-i Serkis, Arduhin veled-i Ardutin, Agob veled-i Arutin ve gayrihim.

Belge (36-124)

Medine-i Amasya nevâhisinden Geldigelen nâhiyesi kurâlarından Yağmur karyesi sâkinlerinden Mehmed bin Abdullâh nâm kimesne Çorum kazası kurâlarından Anbarcı karyesi nâm karye sâkinlerinden El-Hacc Mehmed bin Ahmed ve Hasan bin Mehmed nâm kimesneler meclis-i şer’e ihzâr ve muvâcehelerinde üzerlerine da’vâ ve takrîr-i kelâm idüb iş bu mezbûrların hâlâ yedlerinde bulduğum himâr ve üzerinde tahmîl itdikleri eşyâ ki bir göbekli kalaylı tas ve on iki zirâ’ haleb bir beyaz bez ve on dört zirâ’ haleb bir beyaz bez dahi ve bir köhne kilim ve bir köhne sahan ve bir çuval ve iki heybe târih-i kitâbdan bir gün mukaddem mülkümden serika olunmuş idi su’âl olunub alıverilmesi matlûbumdur didikde gıbbe’s-su’âl mezbûrlar cevâbında iş bu himâr zikr olunan yükü ile bugünkü gün vakt-i subhda bizimle refîk olmuş seyyâhândan bir derviş sîmâ [….][257]deyû mâzî-i kelâm ve cevâb-ı dürûg-âmîze mutasaddî olduklarında zikr olunan himâr ve eşyâ mezkûre-i müdde’i-i mezbûr Mehmed’in yedine şuhûd-ı udûl ile ba’de’l-isbât mûcebince gıbbe’l-hükm mezbûrân El-Hacc Mehmed ibn-i Ahmed ve Hasan bin Mehmed mütehâmîn bi’l-serika olmalarıyla medine-i mezbûre mütesellimi iş bu hâfızü’l-vesîkada Mehmed Ağa’ya dahi takrîre tenbîh birle teslim olunub mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu fi’l-yevmi’l-hâdî ve’l-ışrîn min Cümâde’l-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Muslı, Monla Mehmed ibn-i Mustafa, Es-Seyyid Ahmed bin Ahmed, Ebubekir Çelebi Ömer ve gayrihim.

[257] Kelime okunamadı.

Belge (36-125)

Medine-i Amasya'da vâki' Gazagancı Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefat iden Mehmed bin Hüseyin bin Mustafa'nın sulbî sagîr oğulları Mehmed ve Hüseyin ve Hasan sulbîye-i sagîre kızı Şerife'nin kıbel-i şer'-i enverden mansûb-ı vâsileri ammileri Mustafa bin Hüseyin meclis-i şer'-i şerîfde takrîr-i kelâm idüb zikr olunan sagîrlere babaları mütevveffâ-yı mezbûrdan bi'l-irs-i şer'-i isabet ve intikal iden mâllarından alâ-kadri'l-kifâye nafaka ve kisve-i bahâ farz ve takdîr olunmak matlûbumdur didikde hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi hazretleri dahi zikr olunan sagîrlerin nafaka ve kisve-i bahâları içün târih-i kitâbdan beher yevm her birine iki buçuk para farz ve takdîr idüb meblağ-ı mefrûz-ı mezbûru zikr olunan sagîrlerin nafaka ve kisve vesâir havâic-i lâzımesine harc ve sarfa inde'l-zârûret-i istidâneye ve lede'l-zafer rücû'a vâsi mezbûra izn birle mâ-vak'a bi't-taleb ketb ve tahrîr olundu fi'l-yevm-i's-sâdis aşer min şehr-i Cümâde'l-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Monla Mehmed ibn-i Mustafa Efendi, Muslı Çelebi Şâban, Ahmed Çelebi Hasan, Hüseyin Çelebi Mustafa, İsmail bin El-Hacc Mehmed ve gayrihim.

Belge (36-126)

Medine-i Amasya'da Şâmice Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefat Mustafa Çelebi ibn-i Mahmûd'un sulbî sagîr oğulları Abdülkadir Mahmûd'un sulbîye-i sagîre kızı Ayşe'nin tesviye-i umûrlarına ve babaları mütevveffâ-yı mezkûrdan kendiye bi'l-irs-i şer'-i kendilerine isabet ve intikal iden mâllarını zabt ve hıfza bir vâsiden lâbüdd ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb hazretleri dahi her vechile vesâyet-i ehil olub sadâkat ma'rûf ve istikâmet ile mevsûf olduğu zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî-i müslimîn ihbârıyla mütebeyyin ve mütehakkık iş bu sâhibü'l-kitâb Süleyman Efendi Ali'yi vâsi nasb ve nasb ve ta'yîn eyledikde ol dahi vesâyet-i mezbûreyi kabûl ve hidmet-i lâzimesin kemâ-yenbagî edâya taahhüd ve iltizâm olmağın mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l- yevmi'l-hâdî aşere min Cümâde'l-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Monla Mehmed bin Mustafa, Muslı ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Muslı.

Belge (37-127)

Medine-i Amasya’da Eski Kethüdâ Mahallesi’nde sâkin Markos veled-i Bahadır nâm zimmî meclis-i şer’-i şerîfde iş bu bâ’isü’l-kitâb Asvadur veled-i Bağçegili nâm zimmî üzerine ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr Asvadur bundan akdem hâlike olan sulbîye-i kebîre kızım Meryem’in zevc-i metrûku olduğu hasebiyle terekesinden vâzi’ü’l-yed olmağın mâ-beynimizde muhallefat-ı mesfûreyi kısmet eylediğimizde bir tas ve bir leğen ve bir sarı avvâc? ketm ve ihtifâ itmiş idi hâlâ anları dahi iktisâm taleb eylediğimde taallül ve imtinâ’ ider su’âl olunub ihkak-ı hak olunmak matlûbumdur didikde gıbbe’s-su’âl mezbûr Asvadur cevâbında bundan akdem hâlike-i mezbûre zevc-i müteveffâtım Meryem’in muhallefat ve metrûkesini alâ-ruûsi’l-eşhâd ve iktisâm eylediğimizde zikr olunan bir tas ve bir leğen ve bir sarı avvâc? mâ-beynimizde iktisâm eylediğimizde muhefâtından dâhil oldugından mâ’adâ mesfûr Markos benim zimmetimi hukuk-ı ma’lûme ve meçhûleden ibrâ-i âmm kât’ü’n-nizâ’ ile alâ-ruûsi’l-eşhâd ibrâ ve ıskat dahi itmiş idi deyû def’le mukabele idicek gıbbe’l-istintâk ve âkibü’l-inkâr mezbûr Asvadur’dan def’ mezbûruna beyyine taleb olundukda udûldan Şâban bin Maksud ve Derviş Lâle nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i şer’de hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi’l-hakîka müdde’i-i mesfûr Markos veled-i Bahadır’ın kızı hâlike merkume Meryem’in muhallefatını iş bu zevc-i Asvadur ile iktisâm eylediklerinde zikr olunan tas ve leğen ve sarı avvâc? muhallefata mesfûrede dâhil olundukdan mâ’adâ müdde’i-i merkum Markos iş bu mezbûr Asvadur’un zimmetini bizim huzûrumuzda hukuk-ı ma’lûme ve meçhûleden ibrâ-i âmm kât’ü’n-nizâ’ ile ibrâ ve ıskat dahi itmiş idi biz bu husûsa bu minvâl üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her biri edâ-yı şehâdet-i şer’îyye eylediklerinde ba’de’t-tadil ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mesfûr Markos’u bi-vech-i muârazadan men’ birle mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu fi’l-yevmi’l-isneyn ve’l-ışrîn min şehr-i Cümâde’l-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa Efendi, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Muslı.

Belge (37-128)

Medine-i Amasya'da Köyceğiz Mahallesi'nde sâkinlerinden Şâban Efendi ibn-i El-Hacc Ali meclis-i şer'-i şerîfde Ali bin Süleyman mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr Süleyman târih-i kitâbdan beş sene mukaddem yedinden karz doksan altı guruş istikrâz idüb taleb eylediğimde edâdan imtinâ' ve taallül ider su'âl olunub hakkım alıvirilmesi matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl ve âkibü'l-inkâr müdde'i-i mezbûr Şâban Efendi'den müddeâsına mübeyyin beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden Musa Hüseyin El-Hacc Osman ve Ahmed bin Abdullâh nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'e hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' mezbûr Ali müdde'i-i mezbûru Şâban Efendi'ye cihet-i karz-ı şer'-iyyeden doksan altı guruş vâcibü'l-edâ zimmetine deyni olduğu bizim huzûrumuzda ikrâr ve bizi işhâd eyledi biz bu husûsa bu vech üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her birileri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinden sonra gıbbe't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcebiyle ba'de'l-hüküm ve edâya ve'l-tenbîh mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmü'l-hâmis ve'l-ışrîn min şehr-i Cümâde'l-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Ebubekir Efendi ibn-i Ömer, Mustafa ibn-i Memî el-İmâm, Hüseyin Çelebi ibn-i Mehmed, Hüseyin bin Mehmed […][258], Mustafa Beşe ve gayrihim.

Belge (37-129)

Medine-i Amasya'da Çeribaşı Mahallesi'nde sâkin Bazarbaşı Hüseyin Çelebi ibn-i Mustafa meclis-i şer'-i şerîfde iş bu hâfız-ı hâze'l-kitâb El-Hacc Osman ibn-i Hüseyin muvâcehesinde ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb akd-i âti sudûruna değin silk-i milkimde münselik ve muntazım olub medine-i mezkûre kurbunda Okmeydanı dimekle ma'rûf meydan kurbunda Memi Dede Türbesi mücâviresinde vâki' bir tarafdan Keşiş zimmî bağı bir tarafdan ve bir tarafdan Es-Seyyid Çelebi vakfı bağı ve

[258] Kelime okunamadı.

bir tarafdan nehr-i kebîr ve bir tarafdan tarîk-i âmm ile mahdûd iki taht bağını bi-cümleti't-tevâbi'i ve kâffeti'l-müştemilât ve'l-menâfi' mezbûr El-Hacc Osman tarafından îcâb ve kabûlü hâvî şurût-ı müfsideden ârî beş yüz seksen guruş bey' ibât-ı sahîh-hatmî ile ve bey' ve temlîk ve teslim ol dahi iştirâ ve temellük ve teslim ve kabz idüb semeni olan meblağ-ı mezbûr beş yüz seksen guruşu müşterâ-ı mezbûr El-Hacc Osman yedinden bi't-temâm ve'l-kemâl ahz u kabz eyledim min-ba'd bağ mahdûd merkumede vechen mine'l-vücûh ve esbâb mine'l-sebeb alaka ve medhalim kalmayub mezbûr El-Hacc Osman'ın mülk-i müşterâsıdır keyfe mâ yeşâ ve yehtâr mutasarrıf oldun didikde mukırr mezbûrun Hüseyin Çelebi'nin ikrâr ve takdîr-i meşrûhunu mukırr leh mezbûr El-Hacc Osman bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-müşâfehe tahkîk idicek gıbbe't-tasdik-i şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min şehr-i Cümâde'l-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Fahrü'l-emsâl Es-Seyyid Abdülhak ibn-i Abdüllatîf, Fahrü'l-emsâl El-Hacc Hüseyin bin El-Hacc Hasan, Feyzi Çelebi ibn-i Ömer Efendi, Es-Seyyid El-Hacc İbrahim ibn-i Hüseyin, El-Hacc İsmail bin Mehmed, El-Hacc Hasan ibn-i El-Hacc Abdî, El-Hacc Halil ibn-i Mehmed, El-Hacc Hasan ibn-i Ahmed, El-Hacc Mehmed Çavuşzâde ve gayrihim.

Belge (38-130)

Medine-i Amasya'da Çeribaşı Mahallesi sâkinlerinden Mustafa Çelebi ibn-i Hüseyin meclis-i şer'-i şerîfde babası Hüseyin Çelebi ibn-i Mustafa mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb medine-i mezkûre kasabasında Okmeydanı dimekle ma'rûf Memi Dede Tekkesi mücâviresinde vâki' bir tarafından Keşiş zimmî bağı ve bir tarafından Es-Seyyid Ali Çelebi Vakfı bağı ve bir tarafından nehr-i kebîr ve bir tarafından tarîk-i âmm ile mahdûd iki taht-ı mülk bağının taraf-ı şarkîsinden üç ırgatlık yerini ifrâz ve târih-i kitâbdan beş sene mukaddem müfreze bana hibe-yi sahîha-ı şer'-iyye ile hibe ve temlîk ve teslim idüb ve ben dahi ba'de'l-ittihâb ve'l-kabz ve'l-kabûl mülk-i mevhûbum olmak üzre beş seneden beri mutasarrıf olmuş idim hâlâ hudûdu zikr olunan bağdan mukırr olub mülk-i mevhûbum olan üç ırgatlık bağımı yine vâhib-i mezkûre-i mezbûr Hüseyin Çelebi'ye hibe-yi sahîha-ı şer'-iyye

ile hibe ve temlîk ve teslim idüb ol dahi ittihâb ve temlîk ve teslim ve kabz itmişdir min-ba'd bağ mezkûrda vechen mine'l-vücûh ve esbâb mine'l-sebeb benim alaka ve medhalim kalmamışdır babam Hüseyin Çelebi'nin mülk-i mevhûbudur keyfe mâ yeşâ ve yehtâr mutasarrıf oldun didikde vâhib-i mezkûr muhâsamât-ı meşrûhu ve ikrâr-ı mezkûrunda mevhûb leh merkum Hüseyin Çelebi bi'l-muvâcehe tasdîk ve bi'l-müşâfehe tahkîk idicek gıbbe't-tasdik-i şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-ışrîn min Cümâde'l-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Es-Seyyid Abdüllatîf ibn-i Abdülhak, El-Hacc Hüseyin bin El-Hacc Hasan, Feyzi Çelebi ibn-i Ömer Efendi, El-Hacc İbrahim bin Hüseyin, El-Hacc İsmail ibn-i Mehmed, El-Hacc Halil ibn-i Mehmed, El-Hacc Hasan ibn-i El-Hacc Abdî, El-Hacc Hasan bin Mehmed, El-Hacc Hasan Ahmed ve gayrihim.

Belge (38-131)

Medine-i Amasya'da El-Hacc İlyas Mahallesi'nde sâkin iken bundan akdem vefat iden El-Hacc Ömer bin Mehmed'in sulbî sagîr oğulları Ömer ve Hasan sulbîye-i sagîre kızı Fâtıma'nın tesviye-i umûrlarına ve babaları mütevveffâ-yı mezbûrdan bi'l-irs-i şer'-i isabet ve intikal iden mâllarını zabt ve hıfza sarf-ı şer'-iden mansûb bir vâsiden lâbüdd ve mühim olmağın hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi dahi zikr olunan sagîrlerin vâlideleri hâfız-ı hâze'l-kitâb Fâtıma binti Veli'yi reşid ve mütedeyyine olduğunu zeyl-i kitâbda muharrerü'I-esâmî-i müslimîn ihbârıyla mutmain olmağın mezbûreyi-i sigâr-ı mezbûranın tesviye-i umûruna vâsiye nasb ve ta'yîn itdikde ol dahi vesâye-i mezbûreyi kabûl ve hidmet-i lâzımesi kemâ-yenbagî edâya müteahhide ve iltizâm olmağın mâ-vak'a bi't-taleb ketb ve imlâ olundu hürrire fi gurre-i Receb'il-müreccb li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Abdülkadir Efendi ibn-i Mehmed, Mehmed Çelebi ibn-i Hasan, Muslı Çelebi ibn-i Şâban, Ahmed Çelebi ibn-i Muslı, Monla Mehmed bin Mustafa, Ebubekir Çelebi ibn-i Ömer ve gayrihim.

Belge (38-132)

Medine-i Amasya'da Gümüşlüoğlu Mahallesi sâkinlerinden iş bu hâfız-ı hâze'l-kitâb El-Hacc İsmail bin Mehmed ve Boyacı Şirdanoğlu Asvadur zimmî meclis-i şer'-i lâzımu't- tevkîrde beher biri takrîr-i kelâm idüb medine-i mezbûrda vâki ma'kud-u leh Bâyezid Paşa Evkafı'nın mütevellîsi vekîli Ahmed Efendi bin Mehmed evkaf-ı mezbûrede olub medine-i mezkûrede vâki' Sinanzâde Hamamı dimekle ma'rûf hamam-ı cârî olan sudan ve vakf-ı mezbûre beher sene on bir akçe îcâre-i mûcebiyle şartıyla vakf-ı mezbûr içün îcâre-i muaccelesini yedlerimizden bi't-temâm ahz u kabz idüb sâkin olduğumuz menzillerimize birer masura su icrâ itmek izn ve icâzet ve yedlerimize hatt ve hâtemîni hâvî ve müsehhil temessük dahi virmeğin cânib-i şer'-i kavimden hüccet dahi tahrîr olunmak matlûbumuzdur deyû kelimât-ı meşrûhâsına mutâbık vekîl-i mezbûrân hatt ve hatmini hâvî ve bin yüz on dört Rebi'ül-ulâ on dördüncü günü târihiyle müverrah temessük ibrâz itdiklerinde mûcebince iş bu vesîka-i enika bi't-taleb ketb olundu fi't-târihi'l-mezbûr li-sene el-mezbûre.

Şuhûdü'l-hâl:

El-Hâfız Mehmed Çelebi ibn-i Mustafa Efendi, Muslı Çelebi Şâban, El-Hacc Hüseyin bin Şâban El-Hacc Hasan, Feyzi Çelebi Ömer Efendi, Çavuşzâde El-Hacc Mehmed, El-Hacc Hasan bin Mehmed, El-Hacc Halil bin Mehmed ve gayrihim.

Belge (38-133)

Medine-i Amasya'da Üçler Mahallesi mahallesinde sâkin Hasan bin Baki nâm şâbb-ı emred-i bâliğ meclis-i şer'-i şerîfde müteveffâ-yı âti'l-ismin evlâd-ı sigâr-ı vâsisi Havva binti Hasan Bey nâm Hâtun ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb bundan akdem hâl-i sığarımda babam mezkûr Baki bin Ahmed vefat itdikde babamdan irs-i şer'-iyye ile bana isabet ve intikal iden mâlı zabt ve hıfza ve tesviye-i umûruna kıbel-i şer' i enverden mansûb-ı vâsim olan ammim İbrahim ibn-i Ahmed kable'l-bulûğ ve't-teslim-i vefat itmeğin hâlâ ben bâliğ ve reşid olduğum hasebiyle vâsim olan müteveffâ-yı İmâm mezkûr El-Hacc İbrahim'in veresesinden su'âl ve taleb eylediğimde vâsi-i mütevveffâ'nın zevce-i metrûkesi olub evlâd-ı sigâr-ı vâsisi hâfızü'l-vesîka Havva binti Hasan Bey bana mâl-ı müntakilimi def' ve teslim idüb ben dahi mezbûre Havva yedinden ber-mûceb-i defter-i kassâm bi't-temâm ve'l-

kemâl ahz u kabz eyledim min-ba'd vâsi-i mezkûr müteveffâ ammim El-Hacc İbrahim'in veresesi yedlerinde mâl-ı müntakilimden bir akçe ve bir habbe bâkî kalmayub husûs-ı mezbûre müteallik vâsi müteveffâ-yı mezkûr El-Hacc İbrahim'in veresesi zimmetlerini âmme-i deâviden ibrâ-i âmm kati'ü'n-nizâ ile ibrâ ve iskat eyledim didikde gıbbe't-tasadduk-u şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevmi'l-hâdî aşer min Recebi'l-ferd li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Monla Mehmed Efendi ibn-i Mustafa Efendi, Mustafa Efendi ibn-i Yahyâ el-İmâm, İsmail ibn-i Mustafa, Muslı Çelebi Şâban, Feyzullâh Çelebi ibn-i Ömer Efendi ve gayrihim.

Belge (39-134)

Medine-i Amasya'da Sarâchâne Mahallesinde sâkin iş bu bâ'isü'l-kitâb El-Hacc Mehmed bin Mehmed meclis-i şer'-i şerîfde mütevveffâ-yı âti'l-ismin zevce-i menkûha-i metrûkesi evlâd-ı sigâr-ı vâsiyyesi olan Fâtıma binti Veli tarafından vekîl olub vekâleti zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'-iyye ile ârifân Abdülazîz Efendi ibn-i Himmet ve Mehmed Çelebi ibn-i Hasan şehâdetleriyle sâbite olan Hüseyin Çelebi ibn-i Mustafa mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb fi'l-asıl medine-i mezbûrda sâkin iken bi-tarîki'l-ticâre medine-i Ayıntab'a gidüb anda müsâfiren sâkin bundan akdem vefat iden li-ebeveyn karındaşım El-Hacc Ömer ibn-i Mehmed ile ben târih-i kitâbdan on beş sene mukaddem her birimiz ikişer yüz guruş çıkarub ve biri birine halt idüb amel ve ribh ve vaz'a beynimizde beraber olmak üzre ancak vekâlet-i mutazammın olan şirket-i inân ile akd-i şirket idüb ve her birlerimiz envâ'-ı ticâret ile âharın seferde ve ger hazarda bi-şart'il-emâne ve'l-istikâme tasarrufuna izn virdiğimizden sonra her mürûr iden senelerden beyyimizde hesâb görüb murâbahadan asl-ı mâla yüz akçe her senede zam ve ilhâk ile mâl-ı şirket-i mezbûremizi her birimiz üçer yüz elli üç guruşa yetişdirmiş iken târih-i kitâbdan bir sene mukaddem meblağayn-i mezbûreyn mecmû'unı ki yedi yüz elli guruşdur mezbûr El-Hacc Ömer kabz idüb medine-i mezbûre Ayıntab'a ticâret içün gitmiş idi hakk-ı mütevveffâ-yı mezbûr hâl-i hayâtında ve kemâl-ı âkıl ve sıhhatinde ol esnâda kaziyyenin minvâl-i meşrûh üzre olduğunu huzûr-ı müslimînde ikrâr ve işhâd dahi hâlâ re's-i mâl-ı şirketim olan meblağ-ı mezbûr üç yüz elli üç guruşumu iş bu vekîl-i

mezbûrun müvekkilesi mezbûre Fâtıma'dan taleb eylediğimde bana redd ve teslimden ibâ ve imtinâ' ider su'âl olunub icrâ-yı hak olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl ve âkibü'l-inkâr müdde'i-i mezbûr El-Hacc Mehmed'den müddeâsına mübeyyine beyyine taleb olundukda udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden El-Hâfız Ali Çelebi ibn-i Osman ve Mustafa Çelebi ibn-i Mehmed nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde meclis-i şer'e hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi'l-vâki' iş bu müdde'i-i mezbûrun li-ebeveyn karındaşı müteveffâ-yı mezbûr El-Hacc Ömer ibn-i Mehmed ibn-i Mehmed hâl-i hayâtında târih-i kitâbdan on beş sene mukaddem iş bu müdde'i-i mezbûr ile her birileri ikişer yüz guruş çıkarub ve biri birine halt idüb amel ve ribh ve vesîka-ı beyyinlerinde beraber olmak üzre ancak vekâlet-i mutazammın olan şirket-i inân ile akd-i şirket idüb her birleri envâ'-ı ticâret ile âharın eğer seferde ve ger hazarda bi-şart'il-emâne ve'l-istikâme tasarrufuna izinleri dahi oldukdan sonra her mürûr iden senelerde beyyinlerinde hesâb görüb murâbahadan asl-ı mâla her bir senede birer akçe zam ve ilhâk ile her biri re's-i mâl-ı şirketlerin üçer yüz elli üçer guruşa yetişdürüb târih-i kitâbdan bir sene mukaddem meblağayn-i mezbûreyn mecmû'u olan yedi yüz altı guruşu müteveffâ-yı El-Hacc Ömer kabz idüb medine-i Ayıntab'a ticâret ve amel içün kethüdâsı yanında dahi husûs-ı mezbûru bizim huzûrumuzda minvâl-i meşrûh üzre olduğunu ikrâr ve biz dahi işhâd itmiş idi biz bu husûsa bu minvâl üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her birleri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye eylediklerinde gıbbe't-tadil ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olub gıbbe't-tahlifi'l-i şer'-i mûcebiyle hüküm olunub mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fi'l-yevm-i's-sâdis aşer min Recebi'l-ferd li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Fahrü'l-müderrisin Ahmed Efendi ibn-i Mustafa Efendi, Monla Mehmed ibn-i Mustafa Efendi, Muslı Çelebi ibn-i Şâban.

Belge (39-135)

Medine-i Amasya mahallâtından Köyceğiz Mahallesi sâkinlerinden Mustafa ibn-i Veli nâm kimesne meclis-i şer'de yine mahalle-i mezbûrede Ömer bin Veli nâm karındaşı mahzarında takrîr-i da'vâ idüb babamız Veli nâm kimesne fevt oldukda bizler vesâyete ehil ve müstehak olmağla hâkimü'l-vakt olan Efendi Fazlızâde Mustafa Çelebi vâsi nasb idüb kassâm defteriyle metrûkâtımızı zabt eyledikde sonra

on seneden mütecâviz tasarrufundan sonra bizler bâliğler olub herkes mâllarımızı tevzî' ve taksim idüb hisselerimize râzı ve kanâat idüb on beş sene mürûrundan sonra karındaşım mezbûr Ömer bağımı ve mâlımı ekl itdiği deyû hilâf-ı şer'-i taaddî tecâvüzlük ider su'âl olunub alıvirilmesi matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezbûr Ömer cevâbında kaziyye minvâl-ı muharrer üzre olub karındaşım merkum Mustafa vâsim değildir ve metrûkâtım ekl ü bel' eyledüğüne da'vâm ve şâhidim yokdur ve lâkin bağımızı tevzî' etmezden mukaddem bağımız ile ekl eyledi deyû şer'e muhâlif kelâmı beyân idüb da'vâsı bi-vech olmağla ve ityân-ı beyyineden dahi ihzâr-ı acz dimekle merkum Ömer'i bi-vech-i muârazadan men' birle kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

İnce Kara Mehmed Beşe, Abdullâh bin Veli, Ebubekir.

Belge (40-136)

Medine-i Amasya'da vâki' merhûm Yörgüç Paşa ve Havza'da vâki' oğlu Mustafa Bey Evkaflarına evlâdiyet ve meşrûtiyet üzre batn-ı evvelde müsâvi ve beraber olub evlâd-ı vâkıfdan Mehmed Bey bin Hasan ve Osman Bey ibn-i Mustafa nâm kimesneler meclis-i şer'de her biri âharın muvâcehesinde ikrâr ve i'tirâf idüb ceddimiz merhûm Yörgüç Paşa ve Mustafa Bey vâkıflarında ber-vech-i meşrûtiyet bizler vâkıfın batn-ı evvelde olan evlâdından olub batında beraber ve müsâvi olmak ile on beş seneden mütecâviz nısfiyet üzre ale'l-iştirâk mütevellîleri olub tasarrufumuzda iken mâ-beyyimizde nizâ' vâki' olub taraf-ı saltanat-ı aliyyeden her birimize tevcîh yedlerimize berât-ı şerîf virilmeğin beynimizde münâzaât-ı kesîre ve muhâsamât-ı şedîde vâkıa olmağın es-sulh seyyidü'l-ahkâm fehvâsı üzre müslimûn tavassutuyla vâkıfan-ı merkumânın tevliyetinde ale'l-iştirâk nısfiyet üzre mütevellîler olub ahd-i mîsâk eyledik ba'de'l-yevm her birimiz âharın tasarrufuna mâni' ve nizâ iderse lede'l-hükkâm ma'kud-u leh ve mesmûa olsun didiklerinde gıbbe't-tasdik mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fî evâhir-i min Ramazân li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Halil Ağa ibn-i, Abbâs Ağa, Feyzullâh Çelebi, El-Hacc Hüseyin, Fahrü'n-nüvvâb Hâfız Efendi, El-Hacc Mehmed.

Belge (40-137)

Zire nâm karye sâkinlerinden İsmail ibn-i Mehmed nâm kimesne mahfil-i şer'de takrîr-i kelâm idüb seksen mütecâviz ihtiyâr ve müsinne vâlidem Râziye nâm Hâtun hasta ve döşek mücâviri hâlet-i nez'de iken yorganına ateş isabet idüb sağ ayağında bir mikdâr özri olub ve lâkin sebeb-i mevti olmayub bi-emrillâh ecel-i tab'ı ile ecel irişüb fevt olmuşdur taraf-ı şer'den üzerine varılub keşf ve tahrîr ve vuku' üzre yazılub hüccet virilmesi taleb iderim didikde kıbel-i şer'den Mevlânâ Hüseyin Efendi irsâl olunub ol dahi zeyl-i vesîkada muharrerü'I-esâmî-i müslimîn ile üzerine varıb keşf ve müşâhede eylediklerinde kaziyye minvâl-ı muharrer üzre olub merhume Râziye Hâtun zaman-ı kesire hasta ve müsinne ve hâlet-i nez' iken yorganına bir mikdâr ateş isabet idüb ve lâkin sebeb-i mevti olmayub ecel-i tab'ı ile ecel irişüb fevt olduğunu mevlânâ-yı mezbûr mahallinde tahrîr ve maan ba's olunan Çukadâr Ahmed ile gelüb meclis-i şer'e ihbâr ve i'lâm kayd şüd.

Şuhûdü'l-hâl:

Hasan Efendi el-İmâm, Hâfız Ömer […][259], Es-Seyyid Mustafa […][260], Halil ibn-i Hacı Ömer, Hacı Hasan ve gayrihim.

Belge (40-138)

Medine-i Amasya mahallâtından Cami-i Enderûn Mahallesi sâkinlerinden Ahmed bin Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'de iş bu bâ'isü'l-kitâb oğlu Seyyid Mustafa mahzarında takrîr-i da'vâ idüb Orman mevzide vâki' lede'l-ahâli ma'lûm'ul-hudûd mülk-i bağımın hâsılın ben ceste iken ekl ü bel' ve istihlâk itmişdir su'âl olunub bi-garaz müslimîn haberleriyle alıvirilmesi matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezbûr Seyyid Mustafa cevâbında bağ zabt eylediğin mukırr ancak şey'i kalil oldukda bağ-ı mezbûrdan ne mikdâr şeyi hâsıl olduğun bi-garaz müslimînden Hasan bin Mustafa ve Mustafa bin Hüseyin li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olub istişhâd olundukda cevâblarında bağ-ı mezbûrenin oğlu zabt ve hâsılın istihlâk eylediği otuz guruşa oldu dahi ziyâde oldu noksan yokdur deyû alâ-tarîki'ş-şehâde haber virmeleriyle istihlâk eylediği otuz guruşu babası Ahmed

[259] Kelime okunamadı
[260] Kelime okunamadı

Çelebi'ye alıvirilmesi babında kıbel-i şer'den izn birle mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fî evâsıt-ı min Şevvâl sene 1114.

Şuhûdü'l-hâl:

El-Hacc Halil Ağa, Seyyid Hüseyin Çelebi, Mehmed Çelebi ibn-i Yusuf, Ali ibn-i Mustafa ve gayrihim.

Belge (41-139)

Umdetü's-sâdâti'l-kirâm Seyyid Abdüllatîf Çelebi kâm-yâb tahiyyât-ı sâfiye ithâfıyla inhâ olunur ki Amasya kazasında sâdâti'l-kirâm üzerlerine tarafımızdan sizi kaymakam nasb ve ta'yîn itmişizdir ki sahihü'n-neseb olanlara ikrâm ve teseyyüdü zâhir kadı hücceti ve kaymakam temessükü ile vaz'ı olub alâmet isti'mâl idenlerin müteahhide in'âm idüb şer'an üzerlerine îcâb iden hükkâmdan sâir hükkâma müdâhale itdirmeyüb siyânet-i arza siyâdete tekayyüd-ü tam ve kendim alâmet-i vaz'ına bir ferde izn virmeyüb iddiâ-ı sıhhat-i neseb idenleri huzûrumuza isbata hâvale idesin hülâsa-i kelâm bu emânet-i kübrâ ve vâsiyet-i uzmâdır kemâl-i mertebe iffet ve istikâmet etmekle dünyâda makbûl hâcet-i âmm ve rûz-ı cezâda mazhar-ı şefâat hayru'l-enâm olasın vesselâm hürrire fî gurre-i Şevvâli'l-mükerrem li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Mine'l-mütevekkil ani'l-ilâh Es-Seyyid Fethullâh el-hasbî el-nakîb ani'l-eşrâf el-Memâlik-i Osmaniye.

Tübbika aslıhû'l-mümzâ el-mahtûm nemekabu'l-fakîr Feyzullâh el-me'mûr bi-istimâi'l-umûri'l-şer'-iyye el-askeriye gafere leh.

Kad vasale ileynâ fi'l-yevmi't-tâsi' min şehr-i Şevvâl li-sene 1114.

Belge (41-140)

Medine-i Amasya mahallâtından Hacı İlyas Mahallesi sâkinlerinden iken bundan akdem fevt olan Arpacı Musa nâm müteveffânın zevcesi Emine ve sulbîye kızları Fâtıma ve Zâhide ve Ayşe nâm Hâtunlar taraflarından Hâfız Ali ibn-i Osman ve Halil bin Hüseyin nâm kimesneler şehâdetleriyle vekîl olub vekâletine hükm-i şer'-i lâhık olan İbrahim Kethüdâ ibn-i Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb iş bu müvekkilelerimin mezbûrât Hâtunların mûrisleri müteveffâ Arpacı Musa hâl-i hayâtı İstanbul'da Mahalle-i Hacı İlyas'da vâki' lede'l-ahâli

ma’lûm’ul-hudûd ve menzilini ashâb-ı hukuka deyni edâ içün virüb mülk-i müşterâsı olmağla fevt olub metrûkât müvekkilelerime intikal itmeğin menzil-i mezbûr merkum Osman Ağa’nın mülk-i müşterâsı olub müvekkilelerimin alaka ve medhalimiz olmadığına binâ’en alakamız yokdur varub huzûr-ı şer’de hüccet-i şer’-iyye vir deyû merkum vekîl mezbûr İbrahim Kethüdâ’nın akrânı el-mukırr leh el-mezbûr Osman Ağa bi’l-muvâcehe tahkîk ve bi’l-müşâhede tasdîk idicek gıbbe’t-taleb ketb olundu tahrîren fî evâsıt-ı min Şevvâl sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Mehmed bin Ömer, Ali Efendi el-İmâm, Seyyid Ahmed Çelebi ibn-i Abdurrahmân, Gökçe Köroğlu, Hâfız Abdullâh, Hüseyin ibn-i Mehmed.

Belge (41-141)

Medine-i Amasya kazasına tâbi’ Bulduklu nâm karye sâkinlerinden Seyyid İbrahim ve Hatır nâm kimesneler mahfil-i şer’de iş bu sâhibü’l-kitâb Boyacı Ağya nâm zimmî muvâcehesinde ikrâr idüb Bulduklu toprağında vâki’ Tasyakası? dimekle ma’rûf inde’l-ahâli ve’l-cîrân yedinde olan temessüki mûcebince bağı Aybad oğlu seksen altı guruşa iştirâ idüb mülk-i müşterâsı olmağın bir zimmî-i merkum Aybad oğlu İbrahim ile birkaç akçe hesabımız olmağla bağ-ı mezbûru rehîn deyû da’vâ ve niza’ itdiğimde akçemizi idüb bağ-ı mezkûrda kat’â alakam ve medhalim olmayub mesfûr Ağya zimmînin mülk-i müşterâsıdır varub tasarruf eylesün deyû mezbûrân Seyyid İbrahim ve Hatır Bey bi't-tav'i's-sâf ikrârların ve i’tirâfların olmağın gıbbe’t-taleb ketb olundu tahrîren fî evâsıt-ı min Şevvâli’l-mükerrem.

Şuhûdü’l-hâl:

Hacı Mehmed bin Hasan, Hacı Hüseyin bin Mehmed, Monla Aziz Himmet, Monla Ali ibn-i Muslı, Monla Ahmed ibn-i Mustafa, Abdullâh ibn-i Veli ve gayrihim.

Belge (42-142)

Medine-i Amasya muzâfâtından İlyas nâm karye sâkinlerinden Ali ibn-i Mehmed nâm kimesne mahfil-i şer’de iş bu sâhibü’l-kitâb kebîr karındaşı Hasan nâm kimesne mahzarında ikrâr ve takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan mukaddem babamız Mehmed ve anamız Kezban fevt olduklarında metrûkâtları kebîr karındaşım merkum

Hasan zimmetine kalub da'vâ ve taleb eylediğimde beynimizde müslimûn tavassut idüb beş esedî guruşu üzerine inşâ akd-i sulh eylediklerinde bedel-i sulh olan beş esedî guruşa ahz u kabz idüb zimmetini cemî' deâviden ibrâ ve ibrâ-yı âmm-ı kati'ü'n-nizâ itdim ba'de'l-yevm da'vâ ve nizâ' ider ise lede'l-hükkâm'il-kirâm makbûle olmağın didikde gıbbe't-tasdik-i şer'-i mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu hürrire fî Şevvâl li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Es-Seyyid Ali ibn-i Mustafa, Köse Osman ibn-i Şâban, İbrahim ibn-i Ali, Abdullâh ibn-i Veli, Müfîd Mehmed.

Belge (42-143)

Kıdvetü'l-ümerâi'ı-kirâm umdetü'l-küberâi'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm el-muhtassu bi-mezîd inâyeti'l-Meliki'l-allâm Amasya Sancağı Beyi Ahmed dâme izzuhû ve kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazl ve'l-kelâm mevlânâ Amasya kadısı zîde fazluhû-tevkî-i refi-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki Amasya'daki Kal'a-yı Süflâ dizdârı Mehmed Hamza tarafından arz virüb mühürleri mutabık ve iki kıt'ası dahi deyû dîvân-ı hümâyûnuma hıfz olunmağla dizdâr-ı mezbûru varan çavuşa koşub kayd-ı bend ile dîvân-ı hümâyûnuma ihzâr olunmak ferman-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki dergâh-ı muallâm çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mehmed Çavuş zîde kadruhû vusûl oldukda bu bâbda sâdır olan ferman-ı celîlü'l-kadrim mûcebince ferman-ı şerîfimin mazmûnu münîfi ile âmil olasın şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız tahrîren fî evâil-i şehr-i Ramazân li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Kad vasale'l-binâ fî evâil-i Zilka'de fî sene 1114.

Belge (42-144)

Medine-i Amasya kazasına tâbi' Zire nâm karye sâkinlerinden bundan akdem fevt olan Hacı İbrahim Efendi'nin vereselerinden kızı Emine Hâtunun vekîl-i şer'-isi zevci Ali Efendi ve müteveffânın zevcesi Fâtıma Hâtunun vekîl-i şer'-isi Hüseyin Efendi nâm vekîlân mahfil-i şer'de iş bu bâ'isü'l-kitâb Kördeşoğlu Mustafa Çelebi mahzarında bi'l-vekâle takrîr-i da'vâ idüb târih-i kitâbdan mukaddem vekîlleri olduğunuz Hâtunların mûrisleri müteveffâ Hacı İbrahim Efendi hâl-i hayâtında mezbûr Mustafa Çelebi'nin karındaşı Mehmed Çelebi'yi alâ- tarîki'l-müdâbere bin

guruş virüb bir eyyâm-ı imhâl eyledikden sonra fevt oldukda yetimlerinin vâsisi olan karındaşı merkum Mustafa Çelebi'ye zikr olunan bin guruş geçüb der-zimmet idüb vâcibü'l-edâ deynimdir deyû huzûr-ı müslimînde ikrâr ve i'tirâf idüb ve bir kâğıt dahi temessük olmak üzre tahrîr olunmuş iken hâliyâ taleb eylediğimizde edâda taallül ider su'âl olunub alıvirilmesi matlûbumuzdur didiklerinde gıbbe's-su'âl mezbûr Mustafa Çelebi cevâbında kaziyye minvâl-i meşrûh üzre zikr olunan bin guruş alâ-tarîki'l-müdâbere ahz itdüm deyû bi't-tav'i's-sâf ikrâr ve i'tirâf itmeğin kıbel-i şer'den edâsına tenbîh birle mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fî Zilka'deti'ş-şerîfe li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Muslı zâde, Beldas Demurcı, Çavuş Ağa, Abdullâh ibn-i Veli, Ali İbn-i Hasan ve gayrihim.

Belge (43-145)

Hamd-i mevfûr şükr-i nâ-mahsûr ol vâkıf-ı umûr ve kâşif-i âsyâb-ı cumhur ilâ-âhirihî ve ba'de bâis-i tahrîr-i vesîka budur ki medine-i Amasya mahallâtından Cami-i Enderûn Mahallesi sâkinlerinden El-Hacc Ebubekir bin Abdurrahmân nâm kimesne vaktaki bu dâr-ı dünyâ medâr-ı fenâ ve makarr-ı fenâ olub ni'am-ı zıll-ı zâ'il mukim-i za'îf râhil-i vücûduna adem lâzım ve sıhhatine sakam ve mülâzım idüğüne yakınen âlim ve câzim olmağla inşâ-i hayrâta âzim olub niyet-i hâlise ile hasbeten lillâh te'âlâ ve taleben li-merzâtihi silk-i mülkümde münselik ve zabt-ı tasarrufunda muntazam ve munzabıt mahalle-i mezbûrede vâki' bir haddi Dilaver ve bir haddi Osman Çelebi ve bir haddi Hacı Sinan ve taraf-ı erbaası tarîk-i âmm bu hudûd ile fevkanî iki oda ve yazlık ve kiler ve kemer ocak ve bir mikdâr havluyı müştemil menzilini mülkünden ihrâc idüb vakf-ı sahîh-i müebbed ve haps-ı sarih-i muhalled ile vakf idüb şöyle şart eyledi ki vakf-ı mesfûr hayâtda oldukça kendi mütevellî olub menzil-i mezbûrda sâkin ve mutasarrıf ola bi-emrillâhi te'âlâ bu dâr-ı dünyâdan dâr-ı bekayâ intikal ve irtihâl eyledikden sonra zevcesi Fâtıma Hâtun mütevellî olub sâkine ola ve ba'de vefatihâ medine-i mezbûrede Hâtuniye Mahallesi'nde vâki' Bülbül Hâtun binâ eylediği câmi'-i şerîfde beher cuma Kur'ân-ı azîmü'ş-şân ve devr-i tilâvet idüb sevâbını vâkıfın rühûna ihdâ etmek üzre huffâzından Hâfız Abdullâh ibn-i Hamza nâm kimesne mütevellî olub ve menzil-i mezbûru tasarruf eyleye iyâzen

billahi min kahri'l-feyyâz merkum Abdullâh fevt oldukda huffâzından evlâdına ba'de vefatihi hâfız ve sâlih ve ehl-i tecvîd kimesne yine câmi-i mezbûrda devr-i şerîf kırâat itmek üzre mütevellî tasarruf iyliye deyû li-ecli't-tescîl mütevellî nasb ve ta'yîn eylediği Hacı Mehmed bin Hüseyin Ağa nâm kimesneye teslim eyleyüb ol dahi vakfiyet üzre kabz idüb mütevellîlerin sâir evkafda tasarruf eyledikleri gibi tasarruf eyledi deyû meclis-i şer'de bi't-tav'i's-sâf ikrâr ve i'tirâf eyledikde mütevellî-i mezbûr dahi vâkıf-ı merkumu kelimât-ı meşrûhâsına bi'l-muvâcehe tasdik ve bi'l-müşâhede tahkîk idicek vâkıf-ı mezkûr mütevellî-i mezkûr mahzarında da'vâ ve takrîr-i kelâm vakf-ı akar İmâm-ı muhtâr Ebû Hanîfe el-Kûfî cevzî bi'l-hayr ve Kûfî hazretlerinin mezheb-i hatırlarından gayrı lâzım olub vakf-ı mezbûrdan rücû'u-meşrû' olmağla zikr olunan vâkıfdan rücû' eyledim mütevellî-i mezbûr vakf-ı merkumdan kasr-ı yed idüb sana teslim etmek taleb iderim didikde mütevellî-i merkum dahi cevâba şurû' idüb İmâmeyn-i hümâmeyn İmâm-ı Ebu Yusuf sânî ve İmâm-ı Muhammed bin Hasan Şeybâni hazretlerinin mezheb-i şerîflerinde sıhhat-ı vakf ile lüzûm-ı mütelâzımane olmağın rey-i emin üzre vakf-ı mezbûrdan rücû' gayr-i meşrû'dur deyû redden imtinâ' idüb hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb hazretlerine müterâfi'ân ve fasl ve hükm-i tâlibân olduklarında hâkim-i müşârun ileyh dahi mihr-i kavâ'id-i hayrı evlâ görüb âlimen bi'l-hilâf rey-i imâmeyn üzre lüzûm-u vakf-ı mezkûra hükm-i sahîh-i şer'-i itmeğin min-ba'd vakf-ı mezbûr vakf-ı sahîhi lâzım olub nakz ve nakzına mecâl mahal ve tebdil tağyirine imkân adîmü'l-ihtimâl oldu femen bedelühû mâ semi'ahû fe-innemâ ismuhû ale'llezine yübeddilüne innallâhe semi'un alîm ve ecrü'l-vâkıf a'lel-hayyü'l-kayyûm cerâ zâlike tahrîren fi'l-yevmi'l-ışrîn min Şevvâli'l-mükerrem li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Hâfız Abdurrahmân Efendi, Ahmed Çelebi ibn-i Mehmed, Ömer bin Mustafa, Hacı Hasan bin Mehmed, Hâfız Mehmed bin İbrahim, Mehmed Çelebi ibn-i Habîb Ağa, Müezzin Ahmed Çelebi, Monla Mehmed bin Mustafa, Abdullâh bin Veli, Ali bin Hasan, Hüseyin Beşe, Muslı bin Şâban, Hızır Ahmed.

Belge (43-146)

Medine-i Amasya

Medine-i Üsküdâr sâkinlerinden Kulu Mustafa Çavuş tarafından husûs-ı âti'd-da'vânın istimâ'ına Abdurrahmân Bey ibn-i Süleyman ve Mehmed Bey ibn-i Ahmed şehâdetleriyle vekîl olan Mahmûd Ağa ibn-i Ali nâm kimesne mahfil-i şer'de iş bu sâhibü'l-kitâb Paşazâde Ebubekir Bey ibn-i Ali nâm kimesne mahzarında Mübâşir İbrahim ve ferman-ı âlî takrîr-i da'vâ idüb iş bu vekîli olduğum Çavuş'un merkum Ebubekir Ağa zimmetinde karz-ı şer'-iden iki yüz guruş alacağı olub taleb iderim su'âl olunub alıvirilmesi matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl ve âkibü'l-inkâr müdde'i-i mezbûrdan kavl-i meşrûhuna muvâfık beyyine taleb olundukda defaâtiyle emhâl-ı şer'-i olunub ityân-ı beyyineden ihzâr-ı acz itmeğin merkum Kulu Çavuş'un da'vâsı tezvir ve telbis olduğu bi'l-muâyene müşâhede olmağın bi-vech-i murâzaasından men' birle gıbbe't-taleb ketb olundu hürrire fi gurre-i Zilka'deti'ş-şerîfe li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Fahrü'l-eşbâh El-Hacc Ağa, Fahrü'l-akrân Abbâs Ağa, Sofi Es-Seyyid Ahmed Çelebi, Hacı Ahmed bin Hüseyin, Hüseyin Beşe Mehmed, Muhzır Bekir, Muhzır Ömer, Muhzır Ahmed, Muhzır Beşe ve gayrihim.

Belge (43-147)

Medine-i Amasya kazasına tâbi' Zire nâm karyede İndede Çeşmesi'nin mütevellîsi olan İbrahim mahfi-i şer'de tevliyetden kasr-ı yed idüb ferağından iş bu sâhibü'l-kitâb Mustafa bin Mehmed nâm kimesne çeşme-i mezbûrenin tevliyetine vazîfe-i muâyene ile mahal-i müstehak olduğu ahâlî-i karye ve gayrihi ihbâr etmeleriyle hâkim-i muvakki'-i sadr-ı kitâb tûbâ lehû ve hüsn-i meâb efendi hazretleri mezbûr Mustafa'yı çeşme-i mezkûreye vazîfe-i muâyene ile mütevellî nasb idüb ol dahi tevliyet-i mezbûrunu kabûl ve hidmet-i lâzımesin edâya taahhüd ve iltizâm mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fi gurre-i min Zilka'deti'ş-şerîfe sene 1114.

Şuhûdü'l-hâl:

İmâm Hüseyin Efendi, Mihrali? Ahmed, El-Hacc Osman, El-Hacc İbrahim, El-Hacc Ömer ve gayrihim.

Belge (44-148)

Medine-i Amasya mahallâtından Üçler Mahallesi sâkinlerinden Abide binti Mehmed nâm Hâtun tarafından husûs-ı âti'd-da'vâya vekîl olub vekâletine hükm-i şer'-i olan Serdâr İbrahim nâm kimesne mahfil-i şer'de iş bu sâhibü'l-kitâb Ahmed Çelebi nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ idüb iş bu müvekkilem merkume Abide'nin anası mezbûre Hadîce Hâtun gelin idüb nikâh itdirdikde bir mikdâr încû cihâz koyub virüb bu kadar zaman tasarruf zabtımda iken anası Hadîce Hâtun fevt oldukda metrûketeyn taksîm murâd eylediklerinde vereselerinden karındaşı mezbûr Ahmed ol încû kız karındaşımıza âiddir kısmete idhâl iderüz deyû müdâhale iderler su'âl olunub yedimizde olan fetvâ-yı şerîf mûcebince men' olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezbûr Ahmed cevâbında încûyi anamız âriyet virüb hibe eylemedi kısmet iderüz diyicek âriyet olduğun isbât lâzım olmağın isbâtdan âciz olmağın vekîl-i mezbûr Serdâr İbrahim Ağa bir kıt'a fetvâ-yı şerîf ibrâz idüb mazmûnunda Hind kemâl-ı sıhhatinde kebîre kızı Zeyneb'i Zeyd'e nikâh idüb virdikde Zeyneb şu kadar încûsini cihâz virüb teslim eylese ba'dehû Hind fevt oldukda sâir verese Zeyneb'den ol încûyi da'vâ ve ahz idüb beyinlerinde iktisâma kadîr olur mu cevâb mâ cevâbına olmaz deyû buyrulmağın ber-mûceb-i fetvâ-yı şerîf bi-vech-i muârazadan men' birle mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu tahrîren fi evâsıt-ı Zilka'deti'ş-şerîfe sene 1114.

Şuhûdü'l-hâl:

Derviş Efendi, Çavuş Ağa, Erfeh? İbrahim, El-Hacc Musa, Abdullâh ibn-i Veli ve gayrihim.

Belge (44-149)

Medine-i Amasya mahallâtından Gümüşlüoğlu Mahallesi sâkinlerinden Mehmed Çelebi ibn-i El-Hacc Ahmed nâm kimesne meclis-i şer'de karındaşı Mustafa Çelebi mahzarında üzerine takrîr-i da'vâ idüb kendi hâlis mâlımdan yüz davar koyun keçi babam müteveffâ Hacı Ahmed'in davarını hıfz idüb ra'y olunurken bir def'a babam hayâtında erüb başka ra'y iderdim babam ricâsıyla babam davarını karışdurub ra'y olunurken babam fevt oldukda karındaşlarım iktisâm murâd iderler su'âl olunub müdâhaleleri men' olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl ve âkibü'l-inkâr müdde'i-i mezbûr Mehmed Çelebi'nin kavl-i meşrûhuna mübeyyin

beyyine taleb olundukda udûl-ı ricâlden ve sikat-ı müslimînden Mehmed Çelebi ibn-i Fazlı Mustafa Efendi ve İmâm Hızır Efendi nâm kimesneler li-ecli'ş-şahâde makam-ı kaziyye hâzırân istişhâd olundukda cevâblarında mezbûr Mehmed Çelebi'nin yüz davar ve koyun ve keçi babası müteveffâ Hacı Ahmed'in davarı içine vardır bir def'a erüb başka ra'y itdirdi yine babası ricâsıyla babası davarını hıfz idüb ra'y itdirdiler ve babası müteveffâ fevtinden evvelce oğlum Mehmed Bey yüz davar ve koyun ve keçi muhtelit benim davarım içindedir fevt olursam şehâdet idersem deyû bizlere ikrâr ve istişhâd eyledi bizler bu husûsa şâhidlerüz deyû her biri edâ-yı şehâdet-i şer'îyye idüb hayyiz-i kabûlü vakaa olmağın gıbbe't-taleb ketb olundu tahrîren fî Zilka'de li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü'l-hâl:

Zire İmâmı Hüseyin Efendi, Hacı Ali ibn-i Ahmed, Hüseyin Beşe ibn-i Ali, Ali ibn-i Muhzır, Hüseyin ibn-i Süleyman.

Belge (44-150)

Medine-i Amasya kazasına tâbi' Yüz Beği nâm karyeden Ali Ağa ve Mustafa Kethüdâ oğlu nâm karyeden Bakırcı oğulları ve Ebubekir Ağa ve Mustafa Çelebi nâm kimesneler meclis-i şer'-ide iş bu bâ'isü'l-kitâb Kayacık nâm karyeden Mehmed Bey ibn-i Hacı ve Ahmed bin Mustafa ve Mahmûd bin Süleyman ve Deveci nâm karyeden İbrahim Ağa ibn-i Satılmış Ağa Uzunoğlu Süleyman ve İlarslan nâm karye Hatîb Abdullâh Efendi ibn-i Ahmed Efendi ve Abdurrahmân El-Hacc Mehmed ve Seyyid Mustafa ibn-i Süleyman ve nökeriden Hacı Mehmed bin Ali vesâirleri mahzarında her birleri üzerine takrîr-i da'vâ idüb iş bu yedimizde olan sene erbaa ve hamsîn ve elf târihiyle müverrah hüccetleri ve ferman-ı âlî mûcebince Mezifonabâd kazasında Tuşdigin ve Yalnız nâm karyeler karyede cem' olub Bulanık su ve Pınarbaşı sularından harka cereyân idüb gelüb karyelerimize ekinlerimizi ve davarlarımızı sa'k idüb intifâ' eylediğimiz suda bizlerin dahi mezbûrlar ile iki yüz seneden mütecâviz maan hakk-ı şer'-imiz olub tasarrufumuzda iken bâlâda zikr olunan karye ahâlileri nevbet idüb bizleri ihrâc idüb suyun her cerâyanına mâni' oldular su'âl olunsun cevâbları tahrîr ve mûcebi hüccet-i şer'-iyye olunması matlûbumuzdur didiklerinde gıbbe's-su'âl bâlâda zikr olunan Kayacık ve İlarslan ve Deveci ve Yüz Beği âti ahâlileri meclis-i şer'de cevâblarında kaziyye minvâl-i

meşrûh üzredir bizlerden zikr olunan sularda hakk-ı şer’-iyyeniz inkârımız bu kadar iken bâlâsında olan karye ahâlileri suyun cerâyanına mâni’ oldular sizler ve bizler ittifâk ve ittihâd idüb sularımızı cereyân itdirelim mâni’ye def eyleyüb deyû bi't-tav'i's-sâf ikrâr ve i’tirâf etmeleriyle gıbbe’t-taleb ketb olundu tahrîren fi evâsıt-ı min Zilka’de li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Es-Seyyid Abdülhayy Çelebi, Derviş Ağa, Muslı zâde, Abdullâh ibn-i […][261], Ali ibn-i Hasan, Hüseyin Beşe ve gayrihim.

Belge (45-151)

Medine-i Amasya muzâfâtından Zire nâm karye sâkinelerinden Havva binti Ali ve Hadîce binti İbrahim nâm Hâtun Hüseyin Beşe ibn-i Ahmed ve Mehmed bin Hasan nâm murâd meclis-i şer’-i şerîfde yine karye-i mezbûra sükkânından iş bu bâ’isü’l-kitâb Seyyid Veli ve karındaşı Seyyid Mustafa ve Dağlı oğlu Es-Seyyid [boşluk] nâm kimesneler mahzarlarında üzerlerine da’vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûrlar gece evimize girüb bizlere fi’l-i şeni’ kasd idüb ve evimizi tasarruf idüb talâk-ı selâse ile kimesneye dimen deyû şart itdürüb evimiz kapusuna dayayub bizlere dürlü dürlü eziyet idüb rahat değil emr-i mezbûrların keyfiyet-i ahvâli ahâli-i karyede su’âl olunub yedimize hüccet-i şer’-iyye virilmesi matlûbumuzdur didiklerinde gıbbe’s-su’âl ve âkibü’l-inkâr mezbûrların keyfiyet-i ahvâli ahâli-i karyede İmâm Hüseyin Efendi ve İmâm Ömer Efendi ve Hüseyin Bey ve Hacı Ömer ve Hızır ve Hacı İbrahim ve Hasan Çelebi ve Zâimoğlu Mustafa vesâirleri meclis-i şer’a hâzırân olub istişhâd olunduklarında cevâblarında müddea-i aleyh olan mezbûrlardan emin ve rahat ve iyü âdem değillerdir bu fazâhat bunlardan sâdırdır deyû her birleri meclis-i şer’a ihbâr eylemeleriyle mâ-vak’a bi’t-taleb ketb olundu tahrîren fi evâsıt-ı min Zilka’deti’ş-şerîfe li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Şuhûdü’l-hâl:

Nasûh Ağa, Ali Ağa, Şehir Kethüdâsı İbrahim Çelebi, Bazarbaşı Hüseyin Çelebi, Abdullâh ibn-i Veli, Ali ibn-i Hasan, Muslı ibn-i Şâban.

[261] Silik olduğu için okunamadı.

Belge (45-152)

Husûs-ı âti'd-da'vânın istimâ'ı içün taraf-ı şer'den nâib iltimâs olunmağın savb-ı şer'den Mevlânâ Mehmed Efendi irsâl olunub ol dahi zeyl-i vesîkada muharrerü'I-esâmî-i müslimîn ile medine-i Amasya kazasına tâbi' Yüz Beği nâm karye ahâlîsinden iken Ali Ağa ve Osman Ağa Kethüdâbaşı Mustafa Ağa ve Gani nâm karye ahâlîsinden Çavuş Seyyid Mustafa ve Bakırcıoğulları Ebubekir Ağa ve Mustafa Çelebi nâm kimesneler zeyl-i vesîkada muharrerü'I-esâmî-i müslimîn ile İlarslan nâm karyeden Hatîb Abdullâh Efendi ve Hacı İbrahim Müezzin Abdullâh ve Salih Beşe ve karındaşı Abdurrahmân ve Kayacık nâm karyeden Seyyid Abdüsselâm ve Hasan bin Hüseyin ve Abdullâh ve Mahmûd Bey ve Deveci nâm karyeden Mahmûd Ağa ibn-i Abdullâh Mehmed Bey ibn-i Ahmed ve Süleyman bin Mehmed Kelikras kazasından Nigrât-ı Süflâ nâm karyeden Hacı Mehmed vesâirleriyle münâzaun fîh olan Sultan harkı dimekle ma'rûf harkanın üzerine varılub akd-i meclis-i şerîf eylediklerinde meclis-i ma'kud-ı mezkûrede iş bu sâhibü'l-kitâb bâlâda zikr olunan Yüz Beği ve Gani ahâlileri iş bu bâ'isü'l-kitâb İlarslan ve Kayacık ve Deveci ve Nigrât-ı Süflâ ahâlileri mazharlarında takrîr-i da'vâ idüb Pınarbaşı ve Bulanık su dimekle ma'rûf sular Tuşdigin önünde ve Dikili köy kurbunda cem' Yalnız karyemize gelüb ince harkdan ve Sultan harkından gelüb cereyân idüb iki yüz seneden mütecâviz ekinlerimizi ve hayvanlarımızı saky ile gelüb kadimü'l-eyyâmdan bu âne gelince hakk-ı şürbümüz olub kimesne mâni' değil iken mezbûrdan karye ahâlileri hilâf-ı şer'e iş bu müşâhede olunan Sultan harkından hakk-ı şer'-imizi virmeyüb mâni' olurlar su'âl olunub cevâbları tahrîr-i mûcebi icrâ ve hilâf-ı şer'e müdâhaleleri men' olunmak matlûbumuzdur didiklerinde gıbbe's-suâl mezbûrdan İlarslan ve Kayacık ve Deveci ve Nigrât-ı Süflâ ahâlileri cevâblarında kaziyye minvâl-ı muharrer üzre olub Pınarbaşı ve Bulanık suları Tuşdigin ve Kelikra karyelerinde cem' olub gelen sulardan bunların hakk-ı şürbleri vardır karyelerine gidüb tarlaların ve hayvanlarını saky eylemenizlerdir ve lâkin ince harkdan gelür Sultan harkdan gelüb karyelerine cereyân idüb hakk-ı şürbleri olduğu ma'lûmumuz değildir deyû def'le cevâb virmeleriyle def'-i mezkûreyi mütebeyyin beyyine taleb olundukda udûl-ı ricâlden an asıl Kayacık'dan olub hâliyen Bâyezid Paşa Mahallesi sâkinlerinden Mehmed bin Hacı Bey ve Şâmiler Mahallesi'nden Muslı ibn-i Mustafa nâm kimesne meclis-i ma'kudda hâzırân olub istişhâd olunduklarında kaziyye

minvâl-ı muharrer üzre olub Pınarbaşı ve Bulanık su Tuşdigin önünde ve Kelikra kurbunda cem’ olub ince harkdan cereyân idüb ve Sultan harkdan cereyân idüb zikr olunan sulardan ince harkdan ve Sultan harkından ikisinden de cereyân gelen sulardan Yüz Beği ve Gani nâm karyelerin tarlaları ve ekinleri cevâbları saky altmış seneden berü aka gelüb hakk-ı şürbleri vardır aka gelmişdir bizler bu husûsa bu vech üzre şâhidlerüz şehâdet dahi iderüz deyû her birileri edâ-yı şehâdet-i şer’îyye eylediklerinden sonra bade’t-tadil ve’t-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mezbûr Sultan harkından dahi suların cereyân idüb karye-i Yüz Beği ve Gani nâm karyelerin hakk-ı şürbleri olub cereyânına hüküm ve müdâhale olunmamasın.

Sayfa (46)

Boş.

Belge (47-153)

Sûret-i defter-i […][262] hakanîdir hâlâ isti'mâl olunan.

Mahalle-i Pirinçci mâ-ı Bazar-ı Süflâ	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Kocacık	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Sufiler	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Hâtuniye	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Uzun Mustafa	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Sarâchâne	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Çeribaşı	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Sofuzâde	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Helkis	Hâne	1
Mahalle-i Kamerüddin	Hâne	Rub'3
Mahalle-i Acem Ali	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Dere	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Köprübaşı	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Mehmed Paşa	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Üçler	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Eski Kethüdâ	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Pervâne Bey	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Hoca Süleyman	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Çırakçı	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Köyceğiz	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Darü's-selâm	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Kurşunlu	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Bozahâne	Hâne	1
Mahalle-i Temennâ	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Savadiye	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Cami-i Enderûn	Hâne	Rub'3
Mahalle-i Şâmice	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Gümüşlü zade	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Saray	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Hacı Hamza	Hâne	1
Mahalle-i Eslem	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Kılıççı	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Karatay	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Kazgancı	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Hızır Paşa	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Hacı İlyas	Hâne	Rub'1
Mahalle-i Fethiye mâ-ı Yehûdiyân	Hâne	1
Mahalle-i Gökmedrese	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Yakutiye	Hâne	Nısf 0,5

[262] Kelime okunamadı.

Mahalle-i Ahi Saadeddin	Hâne	Rub’1
Mahalle-i Şâmiler	Hâne	Rub’2
Mahalle-i Sâbıkuddin	Hâne	Rub’1
Mahalle-i Şeyh Garik	Hâne	Rub’1
Mahalle-i Asl-ı Savadiye	Hâne	Rub’3
Mahalle-i Bâyezid Paşa	Hâne	1
Mahalle-i Receb	Hâne	Rub’1
Mahalle-i Şeyh Cû’i	Hâne	Rub’1
Mahalle-i Devehâne	Hâne	Nısf 0,5
Mahalle-i Bağ-ı Helkis	Hâne	Rub’1
Mevkuf	Hâne	1,5

Cem’an yekûn hâne 23 rub’1 yalnız yirmi üç hâne bir rub’dur.

Nâhiye-i Ezinepazarı

Karye-i Kara Ali	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Girab	Hâne	3,5
Karye-i Halîfeli	Hâne	1
Karye-i Gököyük Abdalı	Hâne	2
Karye-i Zığala	Hâne	2
Karye-i Ağılcık	Hâne	1
Karye-i Sevincir	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Dadi	Hâne	Rub’3
Karye-i Kalın Pınar	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Kal’a	Hâne	3,5
Karye-i İlyas	Hâne	1
Karye-i Keşlik	Hâne	1
Karye-i Uygur	Hâne	1
Karye-i Mihmâdlar	Hâne 1	Rub’3
Karye-i Yağcı Abdâlı	Hâne 2	Rub’2
Karye-i Şeyh Sa’di	Hâne 1	Rub’1
Karye-i Moramu	Hâne	Rub’3
Karye-i Verseke	Hâne 1	Rub’1
Karye-i Sarı Alan	Hâne	1
Karye-i Tatar	Hâne	2
Karye-i Virmiş	Hâne	2
Karye-i Efte	Hâne	3
Karye-i Saraycık	Hâne	Sümün 1
Karye-i Pehlivan	Hâne	Sülüs 2
Karye-i Kızılca-i Kebîr	Hâne	1 Rub’1
Karye-i Saray	Hâne	Nısf 2
Karye-i İmi	Hâne	3
Karye-i Böke	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Bayat	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Kara İbrahim	Hâne	Nısf 0,5

Belge (48-154)

Karye-i Sarı Tosun	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Kara Keçili	Hâne	1,5
Karye-i Afşar	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Derbendci Kapısı	Hâne	Rub'1
Karye-i Sarayözi	Hâne	2
Karye-i Karsan	Hâne 1	Rub'1
Karye-i Ezinepazarı	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Evrenkuş	Hâne	1
Karye-i İmük	Hâne 1	Rub'1
Karye-i Kızılca-i Sagîr	Hâne	Rub'3
Karye-i Gürtat	Hâne	1
Karye-i Karataş	Hâne	1,5
Karye-i Saz	Hâne	Rub'3
Karye-i Heneske	Hâne	3
Karye-i Balalan	Hâne	Rub'1
Mevkuf	Hâne	2

Yekûn hâne 59 rub'1 sülüs 2 sümün 1 yalnız elli dokuz hâne ve bir rub' ve iki sülüs ve bir sümündür.

Nâhiye-i Geldigelen

Karye-i Zara	Hâne	3
Karye-i İlgazi	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Ali Gazi	Hâne	Rub'3
Karye-i Ulus	Hâne	1
Karye-i Kotu	Hâne	Rub'1
Karye-i Ilıca mâ delili	Hâne	Rub'2
Karye-i Gököyük	Hâne	1,5
Karye-i Gerne	Hâne	2
Karye-i Bulduklu	Hâne	4
Karye-i Bednos	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Geldigelen	Hâne	Rub'3
Karye-i Karaseki	Hâne	Rub'1
Karye-i Moramul	Hâne	3
Karye-i Güney	Hâne	2,5
Karye-i Bağlıca	Hâne	2,5
Karye-i Orta	Hâne 1,5	Rub'1
Karye-i Kürtler	Hâne	Rub'3
Karye-i Yavru	Hâne	2,5
Karye-i Boğa	Hâne	4

Karye-i Yordenik	Hâne	2,5
Karye-i Beyler	Hâne	1
Karye-i Soma	Hâne	1
Karye-i Köyceğiz	Hâne	Rub’1
Karye-i Serkis	Hâne 1,5	Rub’1
Karye-i Kovay	Hâne	Rub’1
Karye-i Atabey	Hâne	Rub’1
Karye-i Ahurcık	Hâne	Rub’3
Karye-i İltekin	Hâne	2
Karye-i İmrü	Hâne	Rub’1
Mevkuf	Hâne	1

Yekûn hâne 48 rub’1 yalnız kırk sekiz bir rub’ hânedir.

Nâhiye-i Akdağ

Karye-i Seyfe	Hâne	Rub’3
Karye-i Çukur Viran	Hâne	Rub’1
Karye-i Akviran	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Güney Alanı	Hâne	Rub’3
Karye-i Memlük	Hâne	Rub’3
Karye-i Yıkılkan	Hâne	1
Karye-i Derebaş Alanı	Hâne	1
Karye-i Kızık Kışla	Hâne	2
Karye-i Adadepe	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Bağdin	Hâne	Sümün 1
Karye-i Dîvânlı	Hâne	1
Karye-i Kavak Alanı	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Kız Seki	Hâne	1
Karye-i Ovacık	Hâne	1
Karye-i Kara Kise	Hâne	Rub’3
Karye-i Kışlacık	Hâne 1,5	Rub’1
Karye-i Tavre	Hâne 1	Rub’1
Karye-i Sofiler	Hâne 1,5	Rub’1
Karye-i Soku	Hâne 1	Rub’1
Karye-i Mürg	Hâne 1,5	Rub’1
Karye-i Zana	Hâne	4,5
Karye-i Boyalıca	Hâne	Rub’3
Karye-i Kürtler	Hâne	1
Karye-i Çapan	Hâne	Rub’1
Karye-i Gündüsler	Hâne	1
Karye-i Yenice	Hâne	1
Karye-i Baraklı	Hâne 1	Rub’1
Karye-i Mevkuf	Hâne	1

Yekûn hâne otuz rub'1 sümün 1 yalnız otuz hâne bir rub' ve bir sümündür.

Nâhiye-i Hakala

Karye-i Kazganlı	Hâne	Rub'3
Karye-i Kuşçu	Hâne	Rub'1
Karye-i Kolay	Hâne 1	Rub'1
Karye-i Öyük	Hâne	Rub'1
Karye-i Deveci	Hâne	1
Karye-i Kayacık	Hâne	1
Karye-i Firuz	Hâne	1
Karye-i Dere	Hâne	Rub'2
Karye-i İlarslan	Hâne	Rub'1
Karye-i Kulu	Hâne 1	Rub'1
Karye-i Bayırlı	Hâne	Rub'1
Karye-i Hacı Bayram	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Eymir	Hâne 2	Rub'1
Karye-i Salurca	Hâne 1	Rub'1
Karye-i Alevi	Hâne	3
Karye-i Yüz Beği	Hâne	Rub'1
Karye-i Mirdehor	Hâne	Rub'1
Karye-i Çorlu	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Küdelez	Hâne 1	Nısf 0,5
Karye-i Sinezi	Hâne	Rub'1
Karye-i Feyze	Hâne	1
Karye-i Gani	Hâne	1
Karye-i Harmanoğlu	Hâne	Rub'1
Karye-i Hakala	Hâne	2
Karye-i Uzun Oba	Hâne	Rub'1
Karye-i Arucak	Hâne	1,5
Karye-i Değirmen Deresi	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Kurnaz	Hâne 1	Rub'1
Karye-i Laçin	Hâne	Rub'1
Karye-i Mevkuf	Hâne 2	Rub'1

Yekûn hâne yirmi altı buçuk hâne ve 1 rub' dur […][263]

[263] Kelime okunamadı.

Nâhiye-i Veray

Karye-i Veray	Hâne	1,5
Karye-i Kozluca	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Efkeri	Hâne	Rub’3
Karye-i Karakaya	Hâne	1
Karye-i Şerefdar	Hâne	2,5
Karye-i Şeyhler	Hâne	2
Karye-i Candar	Hâne	1,5
Karye-i Kızoğlu	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Ekincik	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Gafarlı	Hâne	1
Karye-i Yeni	Hâne	1
Karye-i Kenger?	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Karacaşar	Hâne 1	Rub’1
Karye-i Kışla	Hâne 1	Rub’1
Karye-i Mengel	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Penbeli	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Baş Ermeni	Hâne	1
Karye-i Kavaklı	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i İnce Su		Rub’3
Karye-i Karbansaray-ı Kebîr	Hâne	1,5
Karye-i Orta	Hâne 1	Rub’1
Karye-i Kalacık		Nısf 0,5
Karye-i Aştağul	Hâne	1
Karye-i Zogallık	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Bağcı	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Deli Hasan	Hâne	Rub’1
Karye-i Çay	Hâne	1
Karye-i Gilyan?	Hâne	Nısf
Karye-i Derzi?	Hâne	Rub’1
Karye-i Karbansaray-ı Sagîr	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Ağalı Tekkiyesi	Hâne	1,5
Karye-i Ulupınar Divânı	Hâne	Nısf 0,5
Karye-i Hasanlı	Hâne	Rub’1
Karye-i Kalecik	Hâne	Nısf 0,5
Mevkufe	Hâne	2

Yekûn hâne otuz üç yalnız otuz üç hânedir.

Belge (49-155)

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazl ve'l-kelâm Üsküdâr'dan Acem hudûduna varınca yol üzerinde vâki' olan kadılar zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil-i ve'l-akrân mütesellimler ve voyvodalar ve miri mukattaât emînleri vesâir a'yân-ı vilâyetin iş erleri zîde kadruhûm tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki Âli-hazret-i sâmî-rütbet ma'âli menkıbet ferman memâlik-i İran Şah-ı cemcâh meddâllâhu zılâlehu iclâlhu'nun i'timâdü'd-devlesi tarafından mektûb ile gelen kıdvetü'l-erbâb-il-firâse üsvet-i ashâb-il-kiâse El-Hacc Mehmed Selim zîde mecdühûnun insırâfına taraf-ı hümâyûndan izn ve ruhsât virilmeğin Üsküdar'dan hudûduna varınca eşyâsı tâhmîli içün her bir re'sine kırkar sağ akçe ücretleri bin yüz on beş senesi tekâlîflerine takas olunmak üzre nüzûl eylediği menâzil kazalarından otuz beş re's bârgîr tedârik ve ihrâc ve beher menzilde hâzır ve âmâde ve üzerine ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle teslim itdirülüb ve beher menzilde ol mikdâr bârgîr teslim olduğuna lâzım gelen ücretleri tekâlîflerinden takas olunmak içün iş bu emr-i âlişânım sûretine hüccet-i şer'-iyye itdirülüb ve mübâşir yedinden temessük alub hıfz eyleymeniz bâbında ferman-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle [boşluk] vardıkda bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüb dahi siz ki kadılar ve mütesellimlersiz voyvodalar vesâir a'yân-ı vilâyetin iş erleri menzilci-i mûma ileyh Üsküdar'dan hudûduna varınca eşyâsı tâhmîli içün her bir re'sine kırkar sağ akçe ücretleri bin yüz on beş senesi tekâliflerine takas olunmak üzre nüzûl eylediği menâzil kazalarından otuz beş bârgîr tedârik ve ihrâc ve beher menzilde hâzır ve âmâde ve üzerine ta'yîn olunan mübâşir ma'rifetiyle teslim itdirülüb ve beher menzilde ol mikdâr bârgîr teslim olunduğunda lâzım gelen ücretleri tekâlîflerine takas olunmak içün iş bu emr-i âlişânım sûretine hüccet-i şer'-iyye itdirülüb ve mübâşir yedinden temessük alub hıfz eylesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız tahrîren fi'l-yevmü'l-hâmis ve'l-ışrîn fi Rebiü'l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Tubbika aslîhü'l-âlî nemmekahu'l-fakîr ileyh-i Teâlâ İbrahim El-müvellâ hilâfe bi-medine-ti Üsküdar el-mahrûse gufira-leh.

Belge (50-156)

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazl ve'l-kelâm Üsküdâr'dan Acem sınuruna varınca yol üzerinde vâki' olan kadılar zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil-i ve'l-akrân mütesellimleri ve miri mukattaât voyvodaları ve a'yân-ı vilâyetin iş erleri zîde kadruhûm tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki Âli-hazret-i sâmî-rütbet ma'âli menkıbet ferman-ı fermâ-yı memleket-i İran Şah-ı Acem meddâllâhu celâlehu i'timâdü'd-devlesi tarafından mektûb ile gelen kıdvetü'l-erbâb-il-firâse üsvet-i ashâb-il-kiâse Hacı Mehmed Selim zîde mecdühû insırâfına taraf-ı hümâyûndan izn ve ruhsât virilmekle Dersaâdetimden hudûduna varınca yevmiye iktizâ idin mu'inet ve levâzımı görülmek muktezâ olmağın imdi siz ki kadılar ve mütesellimler ve voyvodalar ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerisiz sefîr-i mezbûrun Üsküdar'dan kalkub her kangınızın taht-ı hükümetine dâhil olursa nüzûl eylediği menâzilde ta'yîn olunan mübâşirin yedine virilen mühürlü ve nişânlı defterde tâ'yîn ve tasrîh olunan ta'yînâtın altı bin dokuz yüz otuz sağ akçe bahâsı her kazanın bin yüz on beş senesi avârız ve nüzûl tekâlîflerine takas olunmak üzre beher menzilde ol mikdâr zahîreyi tedârik mevcûd itdirdüb taraflarından kabzına me'mûr olan tamâmı teslim itdüresiz ve beher menzilde virilen zahîrenin bahâsı avârız ve nüzûl tekâlîflerine ve avârız ve nüzûl tekâlifleri olmayan kazalarda miri mukattaât voyvodalarının emînlerine mahsûb olmak üzre iş bu emr-i âlişânım sûret-i zahrına hüccet-i şer'-iyye itdirülüb ve mübâşirinden müfredâtıyla alınan memhûr temessük ile maan hıfz itdirüb zarûret ve müzâyaka çekdirmekde ihtirâz eylemeniz bâbında ferman-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle [boşluk] vardıkda bu bâbda sâdır olan emr-i celîli'l-kadrım üzre amel idüb dahi siz ki kadılar ve mütesellimler ve miri mukattaât voyvodalar ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerisiz sefîr-i mezbûr her kankınızın taht-ı kazasına dâhil olursa nüzûl eylediği menâzilde ta'yîn olunan mübâşirin yedine virilen mühürlü ve nişânlı defterde tâ'yîn ve tasrîh olunan ta'yînâtın altı bin dokuz yüz otuz akçe bahâsı her kazanın bin yüz on beş senesi avârız ve nüzûl tekâlîflerine takas olunmak üzre beher menzilde ol mikdâr zahîreyi tedârik ve mevcûd idüb ve taraflarından kabzına me'mûr olan tamâmı teslim itdirdesiz ve beher menzilde virilen ve zahîrenin bahâsı avârız ve nüzûl tekâlîflerini ve avârız ve nüzûl tekâlifleri olmayan kazalarda miri mukattaât voyvodalarının deynlerine mahsûb olmak üzre iş bu emr-i şerîf-i âlişânım sûret-i zahrına hüccet-i

şer’-iyye itdirülüb ve mübâşirinden müfredâtıyla alınan memhûr temessük ile maan hıfz itdirüb zarûret ve müzâyaka çekdir ihtirâz eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i’timâd kılasız tahrîren fi’l-yevmü’l-hâmis aşere min şehr-i Rebiü’l-ahir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Be-makâm-ı Edirne

Belge (50-157)

Sûret-i defter-i zehâyir berâ-yı ta’yînât yevmiye El-Hacc Mehmed Selim Ağa ki an cânib-i i’timâdü’d-devle Şah Acem be hazret-i sadr-ı âli bâ-mektûb imdi hâlâ buud ve insırafeş me’zûn ve mahsûs şer’e an menzil Üsküdar tâ be hudûd-u vilâyet-i Şah-ı Acem beher menzil bi-ma’rifet-i mübaşirân cânib-i ahâli kazâha vâcib sene 1115 takas ve mahsûb şude ber-mûceb-i defter-i müfredât ve telhîs ve ferman-ı âli fi 20 Ra sene 1115 ferman-ı şerîf sûreteş dâde.

Fi beher yevm

Nân Çift Fî 4 50	Erz Kîle Fî 60 6	Revgan-ı sâde Fî 30 24	Ağnâm Re’s Fî 240 bedel-i kuzu 4+1=5	Revgan-ı şem’ Fî 24 Kıyye 6	Şem’el Kıyye 1
200	360	720	1200	144	90
Şeker-i beyaz Fî 90 Kıyye 3	Şeker-i nebat Kıyye 0,5	Tavuk Fî 15 Aded 14	Dakik Fî 6 Kıyye 36	Soğan Fî 3 Kıyye 5	Yoğurt Fî 7 Kıyye 18
270	75	210	216	15	126
Peynir Fî 12 Kıyye 14	Asel Fî 12 Kıyye 6	Süd Fî 6 Kıyye 12	Yumurta Tane 100	Kişniş Fî 20 Kıyye 1,5	Badem Fî 40 Kıyye 1,5
168	72	72	50	30	60
Hatab Fî 80 Araba 2,5	Tuz Fî 2 Kıyye 12	Kahve Fî 150 3	Kakule Fî 3 Dirhem 30	Karanfil Fî 2,5 Dirhem 30	Darçın Dirhem 50
200	24	450	90	72	75

Zağferan Fî 6 Dirhem 15	Sülfül Dirhem 200	Âb-ı limon Fî 12 Kıyye 2	Sirke Kıyye 3	Üzüm Fî 3 Kıyye 20	Karpuz Fî 3 Aded 20
90	84	24	9	60	60
Kavun Fî 3 Aded 20	Kimyon Dirhem 200	Şaîr Fî 25 Keyl 40	Saman Fî 20 Kantar 18	Kerefs Fî 3 Kıyye 3	Revgan-ı bezir Fî 24 Kıyye 1
60	21	1000	360	9	20
Revgan-ı don yağı berâ-yı şu'le Fî 24 Kıyye 2	Nişasta Fî 12 Kıyye 3	Nohud Fî 6	Badıncan 50	Kabak 5	Kömür Kıyye 10
48	36	18	10	10	10

Cem'an yekûn 6930 sağ akçedir.

Tubbika aslîhü'l-mu'avvel aleyh nemmekahu'l-fakîr ileyh-i Teâlâ İbrahim El-müvellâ hilâfe bi-medine-ti Üsküdar ufiye anhû.

Bâ-mühür

Belge (51-158)

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazâil ve'l-kelâm Edirne'den hudûd-u İran'a varınca yol üzerinde vâki' olan kadılar zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil-i ve'l-akrân zikr olunan kazalarda vâki' mütesellimler ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve havvâs ve evkaf zabıtları vesâir a'yân-ı vilâyetin iş erleri zîde kadruhûm tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki İran tarafından münbais olan ifhârü'l-emâcid ve'l-ekârim Mehmed Selim dâme mecdühû edâ-ı hizmet idüb avd ve insırâfına me'zûn ve mahsûs olmağla emek-dârlardan maan ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Ahmed zîde mecdühû ile savb-ı maksuda mütevâcih olmağın siz ki kadılar ve mütesellimler ve kethüdâyerleri ve yeniçeri serdârları ve havvâs ve evkaf zabıtları vesâir a'yân-ı vilâyetin iş erlerisiz mûmâ ileyh her kangınızın taht-ı hükümetine varub dâhil olursa kendüsini ve âdemlerin mahfûz mahâllere kondurub ve menâzil ve merâhilde ve esnâ-ı râhda zarar ve gezend

iriştirilmemek üzre yanına kifâyet mikdârı âdemler koşub hıfz-u hırâset ve levâzım mühimmâtları mürâât kemâl-i emn ü selâmet ve mezîd-i itmi'nân ve refâhiye ile birbirinize irsâl ve isâle kemâ-yenbagî tekayyüd ve ihtimâm eylemeniz bâbında ferman-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki [boşluk] vusûl bulduk da bu bâbda sâdır olan ferman-ı celîlü'l-kadrim mûcebince amel idüb dahi siz ki mûmâ ileyhimsiz her kangının taht-ı kazasına varub dâhil olursa kendüsini ve âdemlerini mahfûz ve mahâllere kondurub ve menâzil ve merâhilde ve esnâ-ı râhda zarar ve gezend iriştirilmemek üzre yanına kifâyet mikdârı âdemler koşub hıfz-u hırâset ve levâzım mühimmâtları mürâât kemâl-i emre selâmet ve mezîd-i itmi'nân ve refâhiye ile birbirinize irsâl ve isâl kemâ-yenbagî tekayyüd ve ihtimâm eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâhir-i şehr-i Rebiü'l-ahire li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne hürrire fi gurre-i min Cümâde'l-âhire li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Mutâbık-ı aslîhü'l-âlî nemmekahu'l-fakîr ileyh-i Teâlâ Mustafa El-müvellâ hilâfe bi-medine-ti Bolu gufira-leh.

Belge (51-159)

Kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazl ve'l-kelâm mevlânâ Amasya kadısı zîde fazluhum tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki kıdvetü'l-ulemâi'l-mütehakkıkın müderris Ali zîde ilmuhû divân-ı hümâyûnuma arzuhâl idüb Amasya'da vâki' müteveffâ Ayas Ağa evkafın vazîfe-i muâyyene ile müderris olan Ömer nâm kimesne bundan akdem küreğe ferman olunub medrese-i mezbûrun müderrisliği merkum Ömer refi'nden bu kadar ve yedime berât-ı âlişân virülüb gelen kürekde ıtlâk olub tekraren medrese-i mezbûra iştirâken zabt eylemek üzere iken bu kadar efendi deyû tasarrufun mâni' olduğun bildürüb yedinde olan cedîd-i berât-ı âlişân mûcebince zabt-u merkum Ömer'i ve icrâ min-ba'd dâhil ve taarruz itdürülmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledüğü ecîlden hazîne-i âmiremde mahfûz olan Anadolu muhâsebesine nazar olundukda Amasya'da vâki' Ayas Ağa evkafı medresesinin müderrisliği bin yüz on üç Muharrem'ül-hârâm'ın yirmi sekizinci gününden a'lemü'l-ulemâ-il mütebahhirîn efdalü'l-fudalâi'l-müteverri'în bilfiil Şeyhü'l-İslâm olan Es-Seyyid Feyzullâh edâmallâhu teâlâ fezâ'ilihû işâreti ve

rüûs-ı hümâyûnu ile Mevlânâ-yı Ömer refi'nden merkum Ali'ye tevcîh olunduğu mastûr ve mukayyed bulunmağın imdi derkenârı mûcebince amel olucak bâbında ferman-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkda bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüb dahi hazîne-i âmirem defterlerinde zikr olunan medresenin müderrisliği merkum Ali zîde ilmuhûnun üzerinde olmağla yedinde olan cedîd-i berât-ı âlişânım mûcebince zabt itdirdüb ref' olunan merkum Ömer'i icrâ dâhil ve taarruz itdirilmeyüb men' ve ref' eyleyesin husûs-ı mezbûr içün şikâyet olunmağla emr-i icrâ irsâline muhtaç ve tekmîline şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi'l-yevm-i's-sâlis Cümâde'l-âhire li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Be-makâm-ı Edirne

Belge (52-160)

Cedîd-i menzil ferman sûretidir

Emirü'l-ümerâ'i'l-kirâm kebîrü'l-kübrâ'i'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm sâhibü'l-izz ve'l-ihtişâm el-muhtassun bî-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-a'lâ [boşluk] beylerbeyisi [boşluk] ikbâlehu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazl ve'l-kelâm vilâyet-i Anadolu'nun orta kolu cânibinde vâki' olan kadılar zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yân-ı vilâyetin iş erleri zîde kadruhûm tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki vilâyet-i Anadolu'nun orta kolu cânibinde vâki' taraf-ı miriden ta'yîn olunan menâzillerin menzilcilerinden ba'zı kimesneler atîk ferman ile mir-i mîrân ve mîrlivâ buyruldusu ile menzil bârgîri alub cânib-i miriye küllîyen gadr olduğu i'lâm olunmağla imdi siz ki kadılar ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerisiz gerek ücreti ile gerek ücreti in'âm yedinde cedid-i tuğralu ferman-ı âlişân olmadıkça târih-i atîk ferman-ı mir-i mîrân ve mîrlivâ buyruldusu ile min-ba'd menzil bârgîri virilmek bâbında ferman-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki [boşluk] vardıkda bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüb dahi siz ki kadılar ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerisiz gerek ücreti ile gerek ücret in'âm yedinde cedid-i tuğralu ferman-ı âlişânım olmadıkça târih-i atîk-i ferman mir-i mîrân ve mîrlivâ buyruldusu ile min-ba'd menzil bârgîri virmeyüb sâdır olan emr-i âlişânımın mazmun-ı münîfi ile amil olasız şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız tahrîren fi'l-yevmü'l-hâmis ışrîn min Cümâde'l-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Kad verade ileynâ fi'l-yevmü'l-hâmis ve'l-ışrîn min Cümâde'l-âhir.

Belge (52-161)

Düstûr-ı mükerrem-i müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem müddebirü'l-umûru'l-cumhûr bilfiil-i sâkıb mütemmim mehâmmi'l-enâm-ı cumhûr-ı bünyânü'd-devle ve'l-ikbâl müşeyyidü'l-erkân ve'l-iclâl el-mahfûf bi-sunûf-i avâtıfi'l-meliki'l-a'lâ Diyarbekir eyâletine mutasarrıf olan vezirim [boşluk] Paşa edâmallâhu teâlâ iclâlehu ve mefâhirü'l-ümerâi'l-kirâm merâci' küberâi'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm sâhibü'l-izz ve'l-ihtişâm el-muhtassun bî-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-a'lâ Sivas ve Amasya ve Diyarbekir ve Arabgir ve Malatya beylerbeyleri dâme ikbâlehûm ve akzâ'l-kuzâtü'l-müslimîn me'âdinü'l-fazl ve'l-yakın râfi'ü i'lâmi'ş-şeri'ati ve'd-dîn vârisü ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselin el-muhtassu bî-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-muîn Mevlânâ Emir kadısı zîde fezâ'ilihû ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazl ve'l-hükkâm zikr olunan sancaklarda vâki' olan kadılar zîde fazluhum tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki zikr olunan Sivas ve Amasya ve Diyarbekir ve Arabgir ve Malatya ve Diyarbekir câniblerinden ber-vech-i mâlikane maktûat ve deruhde iden ba'zı kimesneler uhdelerinde olan mukattaatın yüz on iki ve yüz on üç ve yüz on dört senelerinde düstûr-ı ekrem-i müşîr-i mufahham nizâmü'l-âlem Vezir-i a'zamı Mustafa Paşa edâmallâhu teâlâ iclâlehu tarafına Baş Defterdârım olan iftihârü'l-ümerâ-i kebîr El-Hacc Mehmed dâme ikbâlehu tarafına âid kalemiyeleri henüz irsâl ve teslim olunmayub defterleri ol dahi kalemiye defterlerinden ihrâc ve ol cânibde olanların zimmetlerinden on bir bin dört yüz altı esedi guruş kalemiye akçesi müctemi' olduğu aklâmdan aynı ile şöhretiyle defter olunub irsâl olunmağın imdi irsâl olunan mühürlü ve imzâlu defterde tasrîh olduğu üzre mukattaât-ı mezbûreyi deruhde idenleri buldurub zimmetlerinde olub henüz edâ eylemedikleri senelerin kalemiyeleri kendülerden taleb ve mübâşir ta'yîn olunan zîde kadruhû ma'rifetiyle bi-eyyi hâl tahsil ve mübâşir-i mezbûr ve mu'temedün aleyh kendü âdemleriyle bir gün ve bir saat ol bu tarafa irsâl ve mahâllerine teslim itdirmekde ziyâde dikkat ve ihtimâm kalemiye defterlerine kayd ve yedlerine temessük olub lâzım gelen mâl kalemiyelerin edâsında bir ferde bir dürlü illet ve bahâne ve avk ve te'hîr ve ihmâl ve müsâhele olunmakdan ihtirâz eyleyesiz deyû

fermanım olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ali zîde kadruhû vardıkda bu bâbda sâdır olan emrim üzre.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (52-162)

Amasya muzâfâtından Hakala nâhiyesine tâbi' Gani nâm karyede vâki' Ağar Hâtun binâ eylediği câmi'-i şerîf evkafı ve mezraalarının mütevellîsi olmayub ve lâzım ve mühim olmağın iş bu dârende-i ferman-ı hümâyûn Mehmed her vechile lâyık mahâl-i müstehak olmağın tevcîh olunub berât-ı şerîf-i âlişânım virilmek ricâsına Amasya'da nâibü'ş-şer'-i şerîf olan Mehmed arz itmeğin sadaka idüb bu berât-ı hümâyûn virdim ve buyurdum ki ba'de'l-yevm varub zikr olunan evkaf ve mezraaların mütevellîsi olub hizmet-i lâzımesin mer'i ve müeddâ kıldıkdan sonra ta'yîn olunan hums-i mahsûl ile mutasarrıf olub vâkıfın rûhu ve devam-ı ömr ve devletim içün duâya müdâvemet göstere ol bâbda taraf-ı âhardan bir ferd mâni' ve dâfi' ve mezâhim olmayub asla dahl u taarruz kılmayalar şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar tahrîren fi evâil-i şehr-i Cümâde'l-ûlâ li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Be-makâm-ı Edirne

Belge (53-163)

Yeniçeri fermanı mûcebince sadr-ı âli kethüdâsı mektûbu ve Yeniçeri Ağası mektûbudur.

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazl ve'l-kelâm Anadolu'nun sol kolu nihâyetine varınca yol üzerinde ve yemini ve yesârında vâki' olan kadılar zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil-i ve'l-akrân zikr olunan kazalarda vâki' eimme ve hutebâ yeniçeri serdârları a'yân-ı vilâyetin iş erleri zîde kadruhûm tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki bundan akdem hatt-ı hümâyûn-u şevket makrûnumla muanven şeref-yafte-i sudûr olan emr-i şerîfim mûcebince taht-ı hükümetlerinizde ve nevâhi ve kurasında vâki' olan Dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinin tashîh ve temyîzi ve esâmîleri defterde mastur sâhihü'l-esâmî olanları reâyâ zümresinden tefrik ve tenkım içün ocağın mu'temedün aleyh kâr-güzârlarından kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Sansoncu başı Abdullâh zîde mecdühû ta'yîn ve me'mûr olduğu üzre sâhihü'l-esâmî yeniçeri tâifesin tahrîr ve temyiz ve esâmîleri defterde

mastur olanları Askeri defterine dirlikde alâkası olmayub sâhihü'l-esâmî olanları reâyâ defterine kayd ve mahkemede sicillâta sebt itdürüb sûret-i defterlerin der-i devlet medârıma arz eyledikde mûmâ ileyhin tahrîr ve temyizi makbûl-i hümâyûnum olmağın imdi bundan böyle mûmâ ileyhin yoklayub yeniçeri defterine kayd sâhihü'l-esâmî olanları reâyâ zümresinden ifrâz ve dirlikde alâkası olmayub sâhihü'l-esâmî olanları yeniçeri tâifesinden olmamağla reâyâ defterine kayd ve sicil-i mahfûza sebt itdürdiği ferman-ı hümâyûnum mûcebince reâyâ zümresine idhâl ve kanûn-ı defter mûcebince rüsum-ı ra'iyyetlerin zabitlerine edâ itdirülüb ba'de'l-yevm bu ma'külelere kat'a dirlik iddiâsın itdirmeyüb ve asâkirin beyninde gezdirmeyüb nizâm virilmek fermanım olub hâlâ Dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ocağında Turnacıbaşı olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Mehmed zîde mecdühû ta'yîn ve irsâl olunmağın siz ki serdârlarsız mûmâ ileyhin temyiz ve tahrîr eylediği vech üzre esâmîsi defterde mastur olub sâhihü'l-esâmî olanları yeniçeri tâifesin reâyâdan tefrik ve temyiz ve bunlardan mâ'adâ defterde esâmîleri olmayub sâhihü'l-esâmî olmayanları mûmâ ileyhin reâyâ defterine kayd ve sicillâta sebt eylediği üzre reâyâ zümresine idhâl ve kanûn-ı defter mûcebince üzerlerine edâsı lâzım gelen hukuk ve rüsumların zabitlerine edâ itdirülüb vechen mine'l-vücûh dirlik iddiâsın itdirmeyüb ferman-ı hümâyûnuma muhâlif vaz' ve hareketlerin men' u def' eylesiz şöyle ki tama'-ı hâm celb-i mâl sevdâsıyla veyâhud ba'zı zi-kudret kimesnelere istinâd ile dirlikde alâkası olmayub reâyâ defterine kayd ve sicillâta sebt olanlara sâhib çıkub yeniçeri kıyâfetinde gezdürüb sâhihü'l-esâmî askeri tâifesine müşâhedet ettirilmek ile emr-i şerîfime mugâyir vaz' hareketleriniz zâhir olursa ıyâzu bi'llâhi te'âlâ bir vechile özür ve cevâbınız mesmu-ı hümâyûnum olmayub gadabü'ş-şennâr-ı hüsrevânemden halâs ve necât bulmayub her birinize ale'l-infirâd envâ-ı ukubet ile tertib-i cezâ olunduğundan mâ'adâ bilâ-emân hakkınızdan gelineceğin emr-i mukarrer ve muhakkak bilüb a'nâ göre her biriniz kemâl-ı basîret ve intibâh ile âkilâne ve âkıbet endişâne hareket eyleyesiz deyû bilfiil Dergâh-ı mu'allâm yeniçerileri ağası olan iftihârü'l-ümerâi'l-kirâm Mehmed Ağa dâme ulüvvuhû tarafından mühürlü mektûb virilmekle vechi meşrûh üzre amel olunmak bâbında ferman-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki [boşluk] vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan ferman-ı celîlü'l-kadrim ve Ağa-yı mûmâ ileyh tarafından virilen mühürlü mektûb mûcebince amel idüb min-ba'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyüb şöyle

bilesin alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâhir-i Cümâde'l-ûlâ sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (54-164)

Nişân-ı şerîf-i âlişân-ı sâmî-mekân-ı sultânî hükmü oldur ki.

Amasya'da vâki' müteveffâ Yörgüç Paşa imâret-i âmirelerinin yevmî bir akçe vazîfe ve senede iki müdd hınta ile imâret bevvâbı olan Abdülcelil kendi hevâ ve hevesine tâbi' olub sâhte arz peydâ ve ba'zı cihâtı kendi etbâ'ı üzerine idüb ehl-i mürtezika birbirine gamz ile nice fesâda bâis ve vakf-ı muhtel ve müşevveş itmekle ref' olunub erbâb-ı istihkakdan iş bu râfi'-i tevk-ı refü'ş- şân-ı hakanî Osman halîfe içün mahâl ve müstehakdır deyû tevcîh olunub berât-ı şerîfim virilmek ricâsınavâkıf-ı mezbûrun ber-vech-i meşrûta mütevellîsi olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Osman zîde kadruhû arz itmeğin hakkında mezîd-i inâyet-i Pâdişâhânem zuhûra getürüb mütevellî-i mezbûrun arz ve bin yüz on dört Rebîü'l-âhirinin yirmi üçüncü günü târihiyle müverrah virilen rüûs-ı hümâyûnum mûcebince tevcîh idüb bu berât-ı hümâyûnu virdim ve buyurdum ki mezbûr Osman halîfe varub imâret-i mezbûrun bevvâbı olub edâ-yı hizmet eyledikden sonra ta'yîn olunan yevmî bir akçe vazîfe senede iki müdd hıntasın evkaf-ı mezbûre mahsûlünden mütevellîsi olanlardan alub mutasarrıf ola ol bâbda ref' olunan Abdülcelil ve taraf-ı âhardan hiç ferd mâni' ve mezâhim olmayub dahl ve taarruz kılmayalar şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar tahrîren fi'l-yevmü'l-hâmis ışrîn şehr-i Rebîü'l-âhir li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (54-165)

Nişân-ı şerîf-i âlişân-ı sâmî-mekân-ı sultânî ve tuğra-yı garrâ-yı cihân-sitân-ı hakanî hükmü oldur ki

Amasya'da vâki' müteveffâ Ya'kub Paşa Evkafı câmi'-i şerîfinde Amasya'da sürh mukataası mâlından olmak üzre yevmî beş akçe vazîfe ile hatîb ve müezzin olan İsmail kendü hüsn-i ihtiyârıyla sulbî oğlu iş bu râfi'-i tevk-ı refü'ş- şân-ı hakanî Ömer zîde salâhuhû kasr-ı yedinden tevcîh olunub berât-ı şerîfim virilmek ricâsına

kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân hukuk-u mezbûrun mütevellîsi Es-Seyyid Ahmed zîde kadruhûnun arz pâye-i serir-i a'lâya telhîs olundukda hakkında mezîd-i inâyet-i Pâdişâhânem zuhûra getürüb mevlânâ-yı mûmâ ileyhin arz ve sâdır olan hatt-ı hümâyûn şevket makrûnumla virilen rüûs-ı hümâyûnum mûcebince kasr-ı yedinden tevcîh idüb bin yüz on üç Şevvâlinin yirmi üçüncü gününden bu berât-ı hümâyûnu-ı izzet-i makrûnu virdim ve buyurdum ki mezbûr Ömer zîde salâhuhû varub evkaf-ı mezbûre câmi'-i şerîfinde kasr-ı yedinden pederi yerine hatîb ve müezzin kabûl olub edâ-yı hizmet eyledikden sonra ta'yîn olunan yevmî beş akçe vazîfesin Amasya' da vâki' sürh mukataası mâlından emîni olanlar yedinden alub mutasarrıf ola ol bâbda ref' olunan merkum pederi taraf-ı âhardan hiç ferd mâni' ve mezâhim olmayub dahl ve taarruz kılmayalar şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar tahrîren fi'l-yevmi'l-ışrîn min Şevvâli'l-mükerrem li-sene selâse aşeretü ve mie ve elf.

Belge (55-166)

İş bu bin yüz dört senesinin cizye fermanıdır.

Memâlik-i Mâhrûse'de vâki' ehl-i zimmetin rü'ûsu üzerlerine maktû' olub beytü'l-mâlın emvâl-i şer'-iyyesinden olan mâl-ı cizye mezâhib-i eimme-yi hânefiyeye muvâfık vech-i vasîye üzre fakîrinden on iki dirhem fıdda aslı bedeli bir dînâr mutâvassıtu'l-hâl olanlardan yirmi dört dirhem fıdda bedeli iki dînâr ve zâhirü'l-gınâ olanlardan kırk sekiz dirhem fıdda bedeli dört dînâr alınmak üzre yüz iki ve yüz üç senelerinde a'lâ ve evsât ve ednâ i'tibârıyla cibâyet cem' ve tahsil olunub ba'dehû Memâlik-i Mâhrûsemde tesviye ve âhar üzre karar ve dâde olmayub dâimen ihtilâf hâlde gâlî intikal ve inkılâb üzre olduğundan hem reâyâya hem cizyelere her güne suûbet mütezammın ve mahsûs emvâl-i cizyedâra şer'-iyyeden ve nizâm-ı umûr-ı küllîyeden olmağla yine vech-i şer'-i üzre esnâf-ı selâse i'tibârı mer'i ve reâyâ tahsîldâra ehven olmak üzre hâlâ inşâllâhu te'âlâ bin yüz on dört senesi Ramazânı gurresinden cibâyet oluncak yüz on beş senesi içün Ser-hadd-ı İslâmiyede vâki' ehl-i zimmet ve Nasârâ ve Yâhûd ve Ermeniye-i Acem virilecek her yüz kâğıdın onu a'lâ ve onu ednâ ve sekseni evsât olmak üzre a'lâsından dört ve evâsıtından iki ve ednâsından bir eşref-i cedîdü'd-tevkî' ahz olunmak üzre Sivas ve Amasya ve Canik ve Çorum ve Bozok ve Divriği ve Arabgir ve Eğin sancaklarında vâki' kadılıkların cizyesi cibâyetine me'mûr olan iş bu râfi'-i tevkî'ü'ş-şân-ı hakanî kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân [boşluk] zîde kadruhûnun yedine virilen iş bu berât-ı

âlişânımda mezkûr olan Sivas ve Amasya ve Canik ve Çorum ve Bozok ve Divriği ve Arabgir ve Eğin sancakların beldesinden ve her bir karyesinde sâkin ve mevcûd bulunan ehl-i zimmetin bir ferdi hâriç kalmamak üzre cizyesi alınub ve edâ-yı cizye eylediği ma'lûm olmak içün a'lâ virilene a'lâ mührüyle mahtûm ve evâsıt virilene evâsıt mührüyle mahtûm ve ednâ virilene ednâ mührüyle mahtûm yedlerine kâğıd virilüb kudâtın kendilerine bundan akdem kayd ve tahrîr olunan maîşetleri ba'de'l-yevm virilmemek üzre hazîne mânde olub cizye karışub reâyâya ihtilâf ve tekâsülleri sebebiyle mîriye gadrları zuhûr idenleri azl ve yerleri hâl olunub ve cibâyete me'mûr olanlar her biri ta'yîn olunduğu mikdârdan bir akçe ve bir habbe ziyâde almayub cem' eylediği cizye mikdâr ise teslimi hazîne-i âmirem idüb muhâsebesin gördükde harc-ı rûznâmçe ve muhâsebe nâmıyla bir akçe alınmamak üzre tevzî' eylediği evrakın a'lâsından on iki ve evsâtından dokuz ve ednâsından altı pâre her re's cizyeden kendüsine maîşet olmak üzre bundan mâadâ her re's cizyeden birer pâre cizye muhâsebecisi ve kâtiblerine ücret-i kitâbet virilmek üzre asıl mâl cizyeden ve taraf-ı mîriden mahsûb oluna ve ehl-i zimmetin üzerlerine edâ-yı cizye lâzım gelenlerden eğer bir ferd zell ve sigar ile cizyesin virmeyüb bir tarîk ile ihtifâ veyâhûd firâr iderse edâ-yı cizyesi zâhir oldukdan üzerine madrûbe olan cizyesi alındıkdan sonra eşedd-i ukubet olunur ve bundan mâadâ memâlik-i mâhrûsede vâki' cümle evkaf kurâsında sâkin olan ehl-i zimmetin ve havâss-ı salâtîn ve vüzerâ-i izâm ve mîr-i mîrân ve mîrlivâ vesâirleri ocaklıklar ve muhassıllıklar ve voyvodalıklara dahil ve ba'zı esbâba binâen defterden ifrâz ve maktû olanalar gerek râhib ve gerek patrik ve kıssîs ve gerek bir tarîkle ellerine berât alub tercümânlık ve mütesellimlik muâfiyet iddiâsında olanlar mâdem ki iktisâb ve amele kadîr olub alına bedenen mâni' olur zamanla harâret ve meflûc olmak gibi veyâhûd ekser âmmlara marîz olmak gibi a'zâr-ı sahîhası olmaya vesâir ehl-i zimmetden istisnâ olunmayub ve âmmenin beyninde ve şâir ve meşhûr ve elsine-i nâsda mezkûr olan kavl ile ruhbândan cizye alınmaz deyû taallül edâ-yı cizyeyi edâda imtinâ' iderüz virilen fetvâ-yı şerîfe mûcebince bu makule cizyeleri vech-i sâbık üzre üzerlerine edâsı lâzım gelen cizyelerin cümlesinden yed-i vâhidde esnâf-ı selâse i'tibârıyla cem' ve tahsil olunmak üzre hatt-ı hümâyûn-ı şevket makrûnum sâdır olmağın hakkında mezîd-i inâyet-i Pâdişâhânem zuhûra getürüb zabtı içün bu berât-ı hümâyûn-ı izzet makrûnu verdim ve buyurdum ki siz ki kadılar ve a'yân-ı vilâyetin iş erlerisiz mâl-ı

cizye bil-cümle îrâd-ı hazinenin ihlâs ve ısgası olmağla ehl-i zimmetin bir ferdine cizye virme deyû ihtifâ ile veyâhûd firâr ile deyyân-ı ehl-i İslâma habs-i medîd ve darb-ı şedîd müstehak olduğuna zâhir ve mütebeyyin iken her biriniz mütenebbih olmayub her biriniz beytü'l mâle gadr tarîkinde ehl-i zimmete sâhib çıkub bu bâbda kadılar dahi musâmaha tarîkiyle himâye idüb mîrîye gadr ve zarar tarîkinde her kim ise elbette ukubet kat'a tevaffuk olunmaz imdi bu vechile efrâd-ı nâsdan bir kimesne ehl-i zimmetin bir ferdine sâhib çıkub cizyeyi edâda imtinâ' itdirmeyüb gerek bağ ve gerek bağçe ve değirmen ve çiftlik ve çoban ve ter oğlanı vesâir alâkanız bulunan ehl-i zimmetin cümlesinden fermanım olduğu vech üzre cizyelerin aldurub bir ferdde himâye ve ketm ihtifâ iderseniz mesmû'-ı hümâyûnum oldukda kadısı azl idivirilecek ve a'yân-ı vilâyetden ve nef'î belde ve emvâl ve erzâkı cânib-i mîrî içün ahz olunub ol vechile muâteb olmanız emr-i mukarrer bilesiz ve sen ki zikr olunan sancakda vâki' ehl-i zimmetin cizyeleri cibâyetine me'mûr olan cizyedârsın gerekdir ve gereği gibi tekayyüd ve ihtimâm idüb bir ferde zulüm ve teâdîden ve celb-i mâl sebebiyle bir nefer hâriç kalmamak üzre sene-i mezbûre mahsûb olmak üzre fermanım olunduğu vech üzre cizyeleri mâlın cem' ve tahsiline mübâşir eyledikde edâ-yı cizye ma'lûm olmak içün başka defter tutub kasabada olanları muhâsebesi ile ve karyede olanları kezâlik karyesi kendi bâhir eylediği eşgal ve isimleri ve babasının ismi ve şöhretleriyle a'lel-esâmî defter olunub hesâb gördükde cizye muhâsebesi kalemine teslim eylemek üzre hıfz idüb getüresin cizyedâr her ne tarîkle kâğıdın getürmek murâd iderlerse vaz' idecek şey'i sene-i mezbûrun evrakı mühürlendiği dört aded mühür ile mühürlenüb me'mûr olduğu kazaya vardıkdagurre-i Ramazân-ı şerîfde hâkimü'l-vakt muvâcehesinde ahâlî-i vilâyet iş erleri ma'rifetleri ile mühürlerin kat' ve evrakda olan mühürler ile tatbîk olundukdan sonra bir keseye vaz' kadısı mühürleyüb ve arz-ı mahzar olunub Dersaâdetime irsâl oluna ve bundan mâadâ cizyedâr-ı merkum me'mûr olduğu kazanın kurâ ve nevâhisine gönderdiği kolcularına cizye kaleminde mahfûz olan mührüyle kendi bi nefsihî kâğıdları mühürleyüb kolcular tevzi' eylediği kâğıdı ele girdikde temessük mührüyle tatbîk ve def'i iştibâh olunmak içün min-ba'd kolcuları mühürlüye ve derûn-ı berât-ı âlişânımda mezkûr olan şurût ve kuyûdun icrâsına ihtimâm idüb her biriniz hilâf-ı hareketden ve be gâyet ihtirâz ve ictinâb eyleyesiz şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (56-167)

Kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazl ve'l-kelâm mevlânâ Amasya kadısı zîde fazluhû-tevkî-i refi-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki medine-i Amasya'da sâkin Kaymân? tâifesinden Ahmed ve Mecnûn ve Seyfi ve Yayla ve Çerkez nâmûn kimesneler Dergâh-ı muallâma arzuhâl idüb bunlar Medine-i münevvere vakfı ve reâyâsından olmalarıyla üzerlerine edâsı lâzım gelen rüsûm ra'iyyetlerin kanûn-ı defter mûcebince vakf-ı mezbûr mütevellîlerine emr-i şerîfimle vâki' teklîflerin cem'ine me'mûr olanlara emr idüb bilâ emr-i şerîf teklîf-i şâkka üzerlerine cürm sâbit olmadın cerîme nâmıyla senede on beşer bin yirmişer guruşların alub ziyâde gadr ve teaddi eylediklerini bildürüb men' u def' olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecîlden hilâf-ı şer'-i şerîfim teâdî olunmamak emrim olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel dahi husûs-ı mezbûra tamâm-ı hak ve adl üzre mukayyed olub göresin i'lâm olunduğu üzre eyyâm-ı saâdet encâmında bir ferde zulüm ve teâdî olduğuna kat'a rızâ-yı şerîfim yokdur bunlar emr-i şerîfimle vâki' olan teklîflerin virdiklerinden sonra Amasya sancağı beyi ve mütesellimler hilâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ emr-i münîf tekâlîf-i şâkkada üzerlerine şer'an cürm sâbit olmadın cerîme nâmıyla akçe talebiyle bunları rencîde ve remîde itdirmeyüb men' u def' eyleyesin min-ba'd şer'-i şerîfe ve emr-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye iş itdirmeyüb husûs-ı mezkûr içün tekrar emrim varmalu eylemeyesin şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâhir-i şehr-i Ramazân sene selâse aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (56-168)

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazl ve'l-kelâm Anadolu'nun sol kolu nihâyetine varınca yol üzerinde vâki' olan kadılar zîde fazluhum ve mefâhirü'l-emâsil-i ve'l-akrân zikr olunan kazalarda vâki' eimme ve hutebâ yeniçeri serdârları a'yân-ı vilâyeti ve iş erleri zîde kadruhûm tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki hâliyen Babadağı cânibînde ba'zı mahâllerin muhâfazası içün asker tedâriği ehemm-i mühimmeden Devlet-i aliyyemden olmağla taht-ı kazanızda ve kasabât ve kurâda sâkin müntakim ve misâfir-i sâhihü'l-esâmî Yeniçeri ve

Kuloğlanları ve Topçu ve Cebeci tâifesinden bir ferd kalmayub umûmen evlerinden ve yerlerinden ihrâc ve Serdârları bayrakların açub okların düşüb bir yerde meks ve ârâm itmeyüb bir gün bir saat mukaddem gelüb Edirne sahrâsında mevcûd bulunmaları.

Belge (57-169)

Fermanım olub ta'yîn ve irsâl olunmağın vusûlünde siz ki kadılar ve serdârlar ve a'yân-ı vilâyeti ve iş erlerisiz bu zamânı sâir vakte kıyâs eylemeyüb nevâhi ve kurâda sâkin mukîm ve misâfir sâhihü'l-esâmî yeniçeri kuloğulları ve topçu ve cebeci tâifesinden bir ferdi kalmayub cümlesin evlerinden ve yerlerinden ihrâc ve siz ki serdârlar siz bayrağınız açub cümle neferâtı altına cem' idüb mükemmel ve müsellah boylu tüfengleriyle me'mûr olduğunuz üzre te'cîl ale'l-te'cîl mahâl-i ma'mûrede mevcûd bulunmağla her biriniz dikkat-i tâm sa'y ve ihtimâm eyleysin bu bâbda sâdır olan ferman-ı şerîfime mugâyir bir ferde iânet veyâhûd tam'-ı hâm sebebiyle iğmâz-ı ayn idüb evlerinizde ve yerlerinizde meks ve tevakkuf ihtimâli olursa özr ve cevâbınız ihfâ olunmayub eşedd-i ukubet ile muâkab olmanız emr-i mukarrerdir ana göre basîret ve intibâh ile hareket eylesin şöyle ki husûs-ı mezbûrda ihmâl ve tekâsül veyâhûd bir tarîk ile te'hîr ve tevakkuf ve hidemât-ı aliyyemden zerre kadar tekâsülünüz zâhir olursa esâmîleriniz kat'a olunduğundan mâadâ her birinize eşedd-i ukubet tertib-i cezâ olunacağı mukarrerdir ve sen ki çavuş-ı merkûmsun sen dahi me'mûr olduğun üzre zikr olunan kazaların her birine varub dâhil olduğun saat bir an meks ve ârâm itmeyüb serdârların bayrakların açdurub mükemmel ve müsellah neferâtlarıyla evlerinden ve yerlerinden ihrâc me'mûr oldukları üzre bir gün ve bir saat mukaddem Edirne sahrâsında mevcûd bulunmalarında bezl-i mukadder eyleyesin bu husûs-ı ehemm-i mehâmm-ı devlet-i aliyyemden olmağla cümleniz dâmen-i gayreti ve der-miyân hidemât-ı aliyyemin tekmîline ihtimâm eyleyesiz hilâf zuhûr iderse kat'â gadr ve cevâbınız makbûl hümâyûnum olmayub her birinize tertib-i cezâ olunacağı emr-i mukarrerdir bilüb ana göre cümleniz habîr-i dergâh olub ferman-ı hümâyûnuma muhâlif vaz' ve hareketden ihtirâz eyleyesiz deyû iftihârü'l-ümerâi'l-kirâm bilfiil dergâh-ı muallâm yeniçerileri ağası olan Mehmed Ağa dâme ulüvvuhû tarafından mühürlü mektûb virilmekle vech-i meşrûh üzre amel eylemeniz bâbında ferman-ı âlişânın sâdır olmuşdur buyurdum ki vusûl olan bu bâbda sâdır olan ferman-ı celilü'l-kadrim eamm mûmâ ileyh

tarafından mühürlü mektûb mûcebince amel idüb min-ba'd hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesin şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâhir-i Şa'bân sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (58-170)

Nişân-ı şerîf-i âlişân-ı sâmî-mekân-ı sultânî hükmü oldur ki

Amasya'da medfûn Safiye Hâtun Türbesi'nde Evkad nâm karyede rub' mâlîkânesiyle türbe-hân olan Osman kendi hüsn-i rızâsıyla oğlu erbâb-ı istihkâklarıyla iş bu râfi'-i tevk-ı refü'ş-şân-ı hakanî Ahmed'e fâriğ olub mezbûr dahi her vechile lâyık ve mahâl ü müstehak olmağla tevcîh olunub berât-ı şerîf-i âlişân virilmek bâbında istid'â-yı inâyet taleb itmeğin ferâğı vakfına sadaka idüb bu berât-ı hümâyûnu virdim buyurdum ki ba'de'l-yevm varub mezbûr fâriğ merkumun yerine zikr olunan türbede türbe-hân olub vâkıfın rûhu ve devam-ı ömr ve devletim iddiâsına ve duâya müdâvemet göstere ol bâbda taraf-ı âhardan bir ferd mâni' ve mezâhim kılmayalar şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar tahrîren fi evâsıt-ı min şehr-i Recebi'l-ferd.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (58-171)

Nişân-ı şerîf-i âlişân-ı sâmî-mekân-ı sultânî hükmü oldur ki

Amasya'da vâki' Abdullâh Paşa Câmi'-i şerîfinde devr-hân olan Osman kendi hüsn-i rızâsıyla oğlu iş bu râfi'-i tevki'-i refü'ş-şân-ı hakanî Ahmed'e fâriğ olub mezbûr dahi her vechile lâyık ve mahâl ü müstehak olmağla tevcîh olunub berât-ı şerîf-i âlişân virilmeğin bâbında istid'â-yı inâyet ricâ eylemeğin fâriğ vâkî' ise sadaka idüb bu berât-ı saâdet behçet-i âyâtı virdim buyurdum ki ba'de'l-yevm varub mezbûr fâriğ merkumun babası yerine zikr olunan câmi'-i şerîfde devr-hân olub hidmet-i lâzımesin mer'i ve müeddâ kıldıkdan sonra vazîfe ta'yîniyle mutasarrıf olub vâkıfın rûhu ve devam-ı ömr ve devletim iddiâsına ve duâya müdâvemet göstere ol bâbda taraf-ı âhardan bir ferd dâhil ve taarruz kılmayalar şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar tahrîren fi evâil-i şehr-i Receb sene aşeretü ve mie ve elf.

Be-makâm-ı Edirne

Belge (58-172)

Emirü'l-ü ümerâ'i'l-kirâm kebîrü'l-kübrâ'i'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm sâhibü'l-izz ve'l-ihtişâm el-muhtassun bî-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-a'lâ ber-vechi arpalık Amasya sancağına mutasarrıf olan [boşluk] dâme-i ikbâlehu ve mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazl ve'l-kelâm Mevlânâ Amasya kadısı zîde fazluhû-tevkî-i refi-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki Amasya kal'ası müstahfızları tımâr karyelerinden kaza-i mezbûra tâbi' dârendegân-ı ferman-ı hümâyûn Kışlacık ve Mürg nâm karyeler ahâlileri südde-i saâdetime arz-ı hâl idüb bunlar karyeleri toprağında zirâatlarıyla hâsıl eyledikleri terekeleri öşürlerin karyelerinde olan anbara götürmeğe râzılar iken karyeleri sipâhsâlârı olanlar akreb pazara teklifi ile rencîde eylediklerin bildürüb men' ve def' olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ eylediklerin toprağında ecîlden buyurdum ki hükm-ü şerîfimle vardıklarında husûs-u mezbûra mukayyed olub götüresin bunlar karyeleri toprağında zirâatlarıyla hâsıl eyledikleri terekeleri öşürlerin karyelerinde olan anbara götürdüklerinden sonra akreb pazara teklifi ile karyeleri sipâhsâlârına rencîde itdürmeyesiz min-ba'd kanûn-ı emr-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye iş itdirmeyesiz kaziyyede medhali olmayanları dahl itdirmeyüb Âsitâneye yazub bildürüb şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâsıt-ı Ramazân sene isnâ aşara mie ve elf.

Belge (59-173)

Defter oldur ki saâdetli elçisi Mehmed Paşa Erzurum Vâlîsi olub medine-i Amasya'ya nüzûl itdiklerinde cümle a'yân ve eşrâf ma'rifetiyle virilen zahîre bahâsının Sâlyâne defteridir ki zikr olunur tahrîren fi'l-yevm-i'l-âşir min Şevvâli'l-mükerrem li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Mahalle-i Pirinççi mâ-ı Bazar-ı Süflâ Guruş 2	Mahalle-i Kocacık Guruş 2	Mahalle-i Sufiler Guruş 3	Mahalle-i Sofuzâde Guruş 3	Mahalle-i Helkis Guruş 1	Mahalle-i Hâtuniye Guruş 1
Mahalle-i Sarâchâne Guruş 1	Mahalle-i Çeribaşı Guruş 3	Mahalle-i Kamerüddin Guruş 3	Mahalle-i Acem Ali Guruş 2	Mahalle-i Dere Guruş 2	Mahalle-i Köprübaşı Guruş 1
Mahalle-i Mehmed Paşa Guruş 2	Mahalle-i Üçler Guruş 3	Mahalle-i Eski Kethüdâ Guruş 2	Mahalle-i Pervâne Bey Guruş 1,5	Mahalle-i Hoca Süleyman Guruş 1,5	Mahalle-i Çırakçı Guruş 2
Mahalle-i Köyceğiz Guruş 3	Mahalle-i Darü's-selâm Guruş 2	Mahalle-i Kurşunlu Guruş 1,5	Mahalle-i Bozahâne Guruş 2	Mahalle-i Temennâ Guruş 2	Mahalle-i Savadiye Guruş 3
Mahalle-i Cami-i Enderûn Guruş 1,5	Mahalle-i Şâmice Guruş 3	Mahalle-i Gümüşlüoğlu Guruş 2	Mahalle-i Saray Guruş 1,5	Mahalle-i Hacı Hamza Guruş 2	Mahalle-i Eslem Guruş 2
Mahalle-i Kılıççı Guruş 2	Mahalle-i Karatay Guruş 1,5	Mahalle-i Kazgancı Guruş 2	Mahalle-i Hızır Paşa Guruş 2	Mahalle-i Hacı İlyas Guruş 2	Mahalle-i Yehûdiyân Guruş 2
Mahalle-i Gökmedrese Guruş 3	Mahalle-i Yakutiye Guruş 2,5	Mahalle-i Ahi Saadeddin Guruş 1,5	Mahalle-i Şâmiler Guruş 2	Mahalle-i Sâbıkuddin Guruş 1	Mahalle-i Şeyh Garik Guruş 1,5
Mahalle-i Asl-ı Savadiye Guruş 1	Mahalle-i Bâyezid Paşa Guruş 3	Mahalle-i Receb Guruş 1	Mahalle-i Şeyh Cû'i Guruş 1,5	Mahalle-i Devehâne Guruş 3	Mahalle-i Bağ-ı Helkis Guruş 1
Mahalle-i Mescid Guruş 1,5					

Cem’an yekûn guruş 972.

Nâhiye-i Akdağ

Karye-i Seyfe Guruş 5	Karye-i Akviran Guruş 5	Karye-i Güney Alanı Guruş 1,5	Karye-i Derebaş Alanı Guruş 8	Karye-i Kızık Kışla Guruş 1,5	Karye-i Dîvânlı Guruş 1,5
Karye-i Kız Seki Guruş 2	Karye-i Ovacık Guruş 1	Karye-i Kara Kise Guruş 5	Karye-i Kışlacık Guruş 10	Karye-i Mürg Guruş 12	Karye-i Sofiler Guruş 3
Karye-i Tavre Guruş 1,5	Karye-i Boyalıca Guruş 6	Karye-i Yıkılkan Guruş 3	Karye-i Baraklılar Guruş 3	Karye-i Zana Guruş 22	Karye-i Zire Guruş 3
Karye-i Memlük Guruş 1,5	Karye-i Yenice Guruş 7	Karye-i Kuz Alanı Guruş 1,5			

Cem’an yekûn guruş 149.

Belge (60-174)

Mûcebince Ağa mektûbu vârid olmuşdur

Mefâhirü’l-kuzât ve’l-hükkâm me’âdinü’l-fazâil ve’l-kelâm Âsitâne-i saâdetimden Anadolu’nun sol kolu nihâyetine varınca vâki’ olan kadılar zîde fazluhum ve mefâhirü’l-emâsil-i ve’l-akrân zikr olunan kazalarda vâki’ yeniçeri serdârları zîde kadruhûm tevkı’-i refi’-i hümâyûn vâsıl olucak ma’lûm ola ki bundan akdem Baba Dağı cânibînde ba’zı mahâllerin muhâfazası içün ziyâde asker tedâriği iktizâ itmekle taht-ı kazanızda vâki’ kasabât ve kurâda mukîm ve misâfir-i sâhihü’l-esâmî Yeniçeri ve Kuloğulları ve Topçu ve Cebeci umûmen evlerinden ve yerlerinden ihrâc ve Serdârları bayrakların açub önlerine düşüb Edirne sahrâsında mevcûd bulunmak üzre sâdır olan ferman-ı âlişânım mûcebince ocak tarafından çavuşlar ta’yîn olunmuş idi hâliyâ bi-avnihi te’âlâ ol taraflarda zuhûr iden gâile mündefi’ olub ve eyyâm-ı şitâ olmağla mukaddemâ bu tarafa gelmeleri fermanım

olan eğer mukîm ve misâfir Yeniçeri ve Kuloğulları ve Topçu ve Cebeci tâifesi yine yerlü yerinde karar ve ârâm eylememeleri bâbında ferman-ı âlişânım şeref sudûr bulmağla kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Hüseyin Çavuş beşinci bölüğün ta'yîn olmuşdur imdi siz ki kadılar ve yeniçeri serdârlarsız bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfimi muhâkîmden sicillâta sebt mazmun-ı münîfi i'lâm ve işâât ve mukaddemâ bu tarafa gelmeleri fermanım olan tavâif-i askeriyeyi bil-cümle habîr ve âgâh eyleyesiz ki herkes evlerinde ve yerlerinde karar eyleyeler deyû bilfiil dergâh-ı muallâm yeniçerileri ağası olan iftihârü'l-ümerâ ve'l-ekâbir Mehmed Ağa dâme ulüvvuhû tarafından mühürlü mektûb virilmekle vech-i meşrûh üzre amel eylemeniz bâbında ferman-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan ferman-ı celîlü'l-kadrim ağa-yı mûmâ ileyh tarafından virilen mühürlü mektûb mûcebince amel eyleyüb hilâfına rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfime i'timâd kılasız tahrîren fi evâhir-i şehr-i Ramazân li-sene erbaa aşere mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (60-175)

Hazret-i Mevlânâ-yı şerîat meâb

Kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazl ve'l-kelâm Amasya Sancağı'nda Yavaş nâhiyesinde hâkim-i şer' olan kuzât efendiler zîde fazluhum ba'de't tahiyye ve't-teslim inhâ olunur ki livâ-i mezbûrda ve nâhiye-i mezkûrda vâki' Saru Kusun nâm karye ve gayrıdan iki bin akçe tımâra mutasarrıf olan Gazanfer kendi hüsn-i ihtiyârıyla ferâgat idüb ol vechle mahlûl olmağla iş bu dârende-i ferman-ı hurûf [boşluk] boylu [boşluk] gözlü [boşluk] kaşlu Ali içün virilmek ricâsına kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Amasya Alay beyisi Mustafa zîde kadruhûm arz itmeğin sancağında sâkin olub alay beyisi bayrağı altında sefere eşmek şartıyla sene erbaa aşere mie ve elf Cemâziyel-âhirinin yirminci gününde mezbûr Ali'ye tevcîh olunub zabtı içün iş bu tahvîl nâme virilmişdir gerekdir ki vech-i meşrûh üzre tasarruf kılub vâki' olan mahsûlât ve rüsûmât be-hasbe'ş-şer'-i ve'l-kanûn ahz u kabz zabt u rabt itdirülüb taraf-ı âhardan bir ferd dahl ve taarruz kılmayalar.

Sahrâ-ı Musul

Kad verade ileynâ fi'l-yevmü'l-hâmis aşer min Şevvâl mutâbıku'l-aslıhû'l-âlî nemekabu'l-fakîr Mehmed refi' El-müvellâ hilâfe Çorum ufiye anhû.

Belge (60-176)

Emirü'l-ümerâ'i'l-kirâm kebîrü'l-kübrâ'i'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm sâhibü'l-izz ve'l-ihtişâm el-muhtassun bî-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-a'lâ ber-vechi arpalık Çorum sancağında mutasarrıf olan [boşluk] dâme ikbâlehu kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazl ve'l-kelâm Hacı Hamza [boşluk] kadıları zîde fazluhuma tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki sen ki Hacı Hamza kadısı mevlânâ-yı mezkûrsun dergâh-ı muallâma mektûb götürüb kaza-i mezbûr ahâlisi meclis-i şer'e varub müteveffâ Sinan Paşa Hacı Hamza kazasına tâbi' câmi'-i şerîf vakfı içün imâret ve misafirinden ötürü üç bâb hân ve üç aded kazgan binâ ve ihdâs idüb lâkin meşrûtiyet üzre mütevellîsi olan Halil nâm kimesne kazasında sâkin olmağla mütevellî-i mezbûr bin yüz guruşa keşf ve hüccet itdikden sonra ancak zikr olunan hânlara üç kapu vaz' ve hamamın divarını şakk ve yetmiş yedi vukıyye kazganını ihrâc ve fürûht idüb hilâf-ı şer' teâdî vakfa gadr eylediğin bildürüb mütevellî-i mezkûrun ihrâc eylediği kazgan hıfz itdirülüb ta'mîre muhtaç olan mevâzı' hâsıl olan vâkıfdan şer'le ta'mîr itdirilmek bâbında emr-i şerîfim ricâsına ilhâh eyledikleri arz itmeğin şer'le ta'mîr itdirilmek emrim olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüb dahi mukaddemâ bir def'a şer'le görülüb fâsıl olunmayan hususların tamâm hak üzre mukayyed olub göresiz i'lâm olunduğu üzre ise ol bâbda muktezâ-yı şer'-i kavimle amel idüb vâkıf-ı mezbûrun evkafına harâbe müşrif olan mahâlleri ma'rifet-i şer'ile keşf ve hüccet itdikden sonra hâsıl olan mâl-ı vâkıf ile mütevellî-i mezkûre ta'mîr ve termîm ve hamamdan ihrâc eylediği kazganı hıfz itdürüb min-ba'd şer'-i şerîf ve emr-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesin alâmet-i şerîfeme i'timâd kılasın tahrîren fi evâhir-i şehr-i Recebi'l-ferd li-sene mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (61-177)

Kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazl ve'l-kelâm Mevlânâ Amasya kadısı zîde fazluhû tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki Mustafa nâm

kimesne südde-i saâdetime arz-ı hâl idüb Amasya'da sâkin Behzâd oğlu Halil nâm kimesne zimmetinde bin yüz on senesinde hukuk-ı sahîh-ı şer'-iyyeden memhûr temessükü mûcebince dört yüz seksen guruş hakkı olub taleb eylediği yüz guruşu virüb bâkî kalan üç yüz seksen guruşunu edâda taallül üzre olub gadr eylediğin ve şâhidlerin İstanbul'da olduğun bildürüb mahâllinde şer'le görülüb temessükü mûcebince olan hakkı alıvirülüb taallül idüb şer'-i cevâbı varsa senedleriyle Âsitâne-i saâdetime havâle olunmak bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin mahâlinde şer'le görülüb icrâ-yı hak mümkün olmazsa Âsitâne-i saâdetime havâle olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki emekdârlardan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân İbrahim zîde kadruhû vusûl buldu(kda) bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel dahi ihzâr-ı husame kılub mukaddemâ şer'le görülüb fâsıl olunmayan hususların tamâm-ı hak adl üzre mukayyed olub göresin i'lâm olduğu üzre ise ol bâbda muktezâ-yı şer'-i kavimle amel idüb dahi ba'de subût mezbûrun zimmetinde şer'le müteveccih olan hakkı her ne ise hükm idüb temessükü mûcebince alıviresiz şöyle ki edâda taallül idüb şer'-i cevâbı varsa senedleriyle Âsitâne-i saâdetime havâle eyleyesin ki ahvâlleri divân-ı hümâyûnumda şer'le görülüb icrâ-yı hak oluna min-ba'd şer'-i şerîfe ve emr-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye iş itdirmeyesiz şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâsıt-ı min Şa'bân sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Konstantiniyye el-makâm

Belge (61-178)

Emirü'l-ümerâ'i'l-kirâm kebîrü'l-kübrâ'i'l-fihâm zü'l-kadri ve'l-ihtirâm sâhibü'l-izz ve'l-ihtişâm el-muhtassun bî-mezîd-i inâyeti'l-meliki'l-a'lâ ber-vechi arpalık Amasya sancağına mutasarrıf olan dâme ikbâlehu [boşluk] ve kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazl ve'l-kelâm Mevlânâ Amasya kadısı zîde fazluhû tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki dergâh-ı muallâm çavuşlarından kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân mütevellî Mustafa Çavuş zîde kadruhû südde-i saâdetime arzuhâl idüb kaza-ı mezbûrda sâkin Gürci Osman Ağa dimekle ma'rûf kimesne zimmetinde cihet-i karz-ı şer'-iyyeden hüccet-i şer'-iyye mûcebince beş yüz guruş hakkı olub meblâğ-ı mezbûrdan yüz guruş alub bâkî zimmetinde dört yüz guruş ve yine kaza-ı mezbûrda sâkin Ömer Ağa dimekle ma'rûf kimesne ve zimmetinde dahi memhûr deyn temessükü mûcebince karz-ı şer'-iyyeden dokuz yüz guruş hakkı

olmağla iki yüz yirmisin edâ ve bâkî kalan altı yüz seksen guruş hakkını virmeden fevt olub muhallefatını kabz iden oğlu Osman nâm kimesneden taleb eyledikde mukaddemâ sulh olmak üzre yedimde temessüküm vardır deyû virmeyüb taallül ve muhâlefet eylediklerin ve tarafından Ali nâm kimesneyi vekîl eyledikde bildürüb şer'le görülüb ol vechile taallül ve muhâlefet itdürülmemek bâbında hükm-i hümâyûnum ricâ itmeğin mahâllinde şer'le görülmek emrim olmuşdur buyurdum ki emekdârlardan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân İbrahim zîde kadruhû vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel dahi mukaddemâ bir def'a şer'le görülüb fâsıl olunmayub bilâ özr-i şer'-i on beş sene mürûr eylemeyen hususların tamâm hak ve adl üzre tefahhus ve tekayyüd idüb göresin i'lâm olunduğu üzre ol bâbda muktezâ-yı şer'-i kavimle amel idüb ba'de's-subût mezbûrların zimmetlerine şer'le teveccüh iden hakkı her ne ise hükm idüb bî-kusûr alıvirilüb min-ba'd şerîfe ve emr-i hümâyûnuma muhâlif kimesneye iş itdirmeyüb eslemeyeni yazub arz idüb husûs-ı mezbûr içün tekrâr emre varmak muhtâç eylemeyesin şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâhir-i min Şa'bân li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (61-179)

Sebeb bu ki tevkı'-i refi'-i hümâyûn oldur ki

Kıdvetü's-sikât ve'l-müstahfazîn Amasya'nın Aşağı Kal'ası dizdârı Mehmed zîde hıfzı dergâh-ı muallâma mektûb gönderüb Amasya sancağında Geldigelen nâhiyesinde Kızoğlu nâm karye ve gayrından bin altı yüz akçesinin tımâr ile Amasya'nın Aşağı Kal'a müstahfazlarından dârende-i tevkı'-i refi'-i hümâyûn Mehmed'in babası Hüseyin fevtinden tekrâr teşrîfimle üzerinde olub hizmetinde kusûru yoğ iken âhardan Ömer hilâf terk hizmet eyledi deyû gedik tımarıyla mezbûr müstahfazlığın alub gadr itmekle ibka ve mukarrer kalınmak bâbında inâyet ricâsına arz itmeğin hizmet-i lâzımesin edâ eylemek üzre tevcîh olunmağiçün sene erbaa aşeretü ve mie ve elf Ramazân'ın evâhiri târihiyle hükm-i şerîfim virildikden sonra tezkiresin ihrâc olunmak fermanım olmağın zikr olunan bin altı yüz kırk tımâr ile kal'a-yı mezbûr müstahfazlığın vech-i meşrûh üzre hilâf-ı inhâ terk-i hidmetdir deyû alub gadr iden mezkûr Ömer tahvilinden merkum Mehmed veled-i Hüseyn'e ibkâ' ve müceddeden bu hâlde olunub virdim ki zikr olunur karye-i Kıroğlu tâbi Geldigelen

berât-ı mâlikane 1600 ve buyurdum ki ba'de'l-yevm taht yedinde olub tasarruf kılub kulle ve tâife hidemât-ı kal'a-yı mezbûr müstahfazlığıdır ber-mûceb-i defter-i hakanî bî-kusûr mer'i ve müeddî kılalar ol bâbda hiç ahad mâni' ve dâfi' olmayalar şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar tahrîren fi'l-yevmi't-tâsi' Şevvâl sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (62-180)

Nişân-ı şerîf-i sâmî mekân-ı Sultâni ve'l-tuğrâ-yı garrâ-yı cihân sitân-ı hakanî oldur ki

İftihârü'l-havâs ve'l-mukarrebîn muadd-mülûkü ve's-selâtîn bilfiil Dersaâdetim ağası alub evkaf-ı şerîfe nâzırı olan Hacı Nezir dâme ulüvvuhû Divân-ı hümâyûnuma arz gönderüb Merzifon'da vâki' merhûm Devlet Hâtun Evkafı imâretinde yevmî üç akçe ve tâife ve senevî on müdd hınta ile şeyh olan Hacı Osman meşihat-ı mezbûreyi hüsn-i rızâsıyla kasr-ı yed eylediği ecîlden def' olunub yerine iş bu râfi'-i tevki'-i refü'ş-şân-ı hakanî Mehmed hâlifeye tevcîh-i şerîf-i âlişânım virilmek ricâsına i'lâm itmeğin hakkında mezîd-i inâyet-i Pâdişâhânem zuhûra getürüb ağa-yı müşârun ileyhin arz mûcebince tevcîh olub bin yüz on dört Saferü'l-hayr'ın on altıncı gününden bu berât-ı hümâyûnu virdim buyurdum ki mezbûr Mehmed hâlife varub imâret-i mezbûrda kasr-ı yed eyleyen Hacı Osman yerine şeyh olunub edâ-yı hizmet eyledikden sonra vech-i meşrûh üzre ta'yîn olunan yevmî üç akçe ve senevî on mut hınta ceresin evkaf-ı mezbûre mahsûlünden mütevellîsi olanlar yedinden olub mutasarrıf ola ol bâbda kasr-ı yed eylediği ref' olunan merkum Mustafa âhardan bir ferd dahl ve taarruz kılmayalar şöyle bileler alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar tahrîren fi'l-yevm-i's-sâmin aşer min şehr-i Muharremi'l-harâm li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Kad verade ileynâ fi'l-yevm-i's-sâmin aşer min şehr-i Muharremi'l-harâm li-sene hamîs aşeretü ve mie ve elf.

Belge (62-181)

Nişân-ı hümâyûn hükmü oldur ki

Medine-i Amasya muzâfâtından Geldigelen nâhiyesine tâbi' Yavru nâm karyede vâki' câmi'-i şerîfin yevmî iki akçe vazîfe ile müezzin olan Mustafa fevt olub yer hâli kalmağla yerine iş bu râfi'-i tevk-ı refü'ş- şân-ı hakanî Hasan hâlife dâ'îlerine tevcîh olunub berât-ı şerîfim virilmek ricâsına kıdvetü'l-kuzâtü'l-müslimînden Amasya kadısı Es-Seyyid Abdülkadir zîde fazl arzuhâlinden vâki' ise sadaka idüb berât-ı hümâyûnu virdim buyurdum ki mezbûr Hasan Hâlife varub câmi'-i mezbûrda müezzin olub edâ-yı hidmet eyledikden yevmî iki akçe vazîfesin evkaf-ı mezbûre mahsûlünden alub devâm-ı ömr-i devletim içün dâ'îye müdâvemet göstere ol bâbda taraf-ı âhardan hiç bir ferd müdâhale ve taarruz kılmayalar tahrîren fî evâsıt-ı min şehr-i Ramazani'l-mübârek li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (63-182)

Akzâ kuzâti'l-müslimîn evlâ'l-muvahhidin ma'denü'l-fazl ve'l-yakın râfi'ü a'lâmi'ş-şerîati ve'd-dîn vârisü ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el-muhtassu bi-mezîdi inâyeti'l-meliki'l-mu'în Tokad ve Kayseri ve Ankara kadıları zîde fazluhum ve kıdvetü'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazl ve'l-kelâm Sivas ve Merzifon kadıları zîde fazluhum tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki hâlâ İstanbul ve tevâbi'i Ermniyânı patriği olan Avedik nâm râhib dersaâdetime arzuhâl idüb bilfiil patriliğine dâhil Tokad ve Kayseri ve Ankara ve Sivas ve Merzifon kazalarında sâkin Ermeni murahhasalarının ve papas ve keşişlerinin vesâir Ermeni keferesin bin yüz on beş senesine mahsûb olmak üzre üzerlerine edâsı lâzım gelen maktû'aların defter ve mektûb mûcebince oligeldüği âdet ve kanûn üzre tarafından vekîl cem' ve tahsil itdirülüb kimesneye taallül ve muhâlefet itdürülmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecîlden hazîne-i âmiremde mahfûz olan defterlere nazar olundukda Tokad kazasının yüz yirmi sikke-i hasene ve Kayseriye kazasının seksen sikke-i hasene ve Sivas kazasının yüz yirmi sikke-i hasene ve Ankara kazasının seksen sikke-i hasene ve Merzifon kazasının dahi altmış sikke-i hasene maktû'aları olduğu mestûr ve mukayyed olunmağın imdi zamânı hulül eyledikde oligeldüği üzre cem' ve tahsil itdürülmek fermanım olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfle [boşluk] vardıkda bu bâbda sâdır olan emrim üzre amel idüb dahi zikr olunan kadılıklarda sâkin Ermeni murahhasalarının ve papas ve keşişlerinin vesâir Ermeni keferesin târih-i mezbûra

mahsûb olmak üzre üzerlerine edâsı lâzım gelen ol mikdâr sikke-i altun mîrî kesimlerine ta'yîn olunduğu üzre patrik mesfûrun defter ve mektûbu mûcebince müteveccih olanlardan vekîl-i mezbûra cem' ve tahsil ahz u kabz hilâf-ı emr-i şerîfe kimesneye taallül ve nizâ' itdirmeyesiz ve vekîl-i mezbûr ve yanında olan ademleri mîr-i rüsûm cem'ine mîrlivâ ve voyvodalar ve subaşıları ve sipâh ve yeniçeri vesâir kapum kullarından ve ehl-i örf tâifesinden kimesneye hilâf-ı şer'-i şerîf rencîde ve remîde bindikleri bârgîr ve katırları da ulağa aldırmayub husûs-ı mezbûr içün icrâsına muhtâç eylemeyeniz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız tahrîren fi'l-yevm-i's-sâmin min Şevvâli'l-mükerrem li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Sayfa (64)

Boş.

Belge (65-183)

Tubbika aslıhû'l-âlî nemekabu'l-fakîr ileyhi sübhânehû ve te'âlâ Hamza El-müvellâ hilâfe Karacaviran ufiye anhû.

Mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân Sivas eyâletinde vâki' kethüdâyerleri zîde kadruhûm tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki Sivas eyâletinde ve havâlîsinde zuhûr idüb katl-i nüfus ve garet-i emvâl ile sükkân-ı vilâyet ve ebnâ-yı sebile îsâl-i mazarrat üzre kuttâ'-i tarîk eşkıyâsının bi-avnihi te'âlâ def'i âsâr-ı mazarrâtları ile bilâd ve ibâdın te'mîn ehemm-i mehâmm-ı devlet-i âliyemden olub husûs-ı merkum içün emirü'l-ümerâi'l-kirâm Sivas Beylerbeyisi Mehmed dâme ikbâlehu emr-i şerîfimle me'mûr olmağla siz ki eyâlet-i merkûmede vâki' kethüdâyerlerimizsiz dahi hîn-i iktizâda umûmen neferâtınız ile bu husûs içün ta'yîn ve iktizâ iden hidemât-ı âliyemde mîr-i mîrân mûmâ ileyhin re'y-i savâbları üzre hareket eylemeniz fermanım olmağla imdi zir-i hükümetinizde olan sipâh ve silâhdâr neferâtlığın hazır ve âmâde olmak üzre tenbîh ve te'kîd ve eyâlet-i merkûmede ve havâlîsinde bir mahalde her ne vakit kuttâ'-i tarîk eşkıyâsı zuhûr idüb iânet-i iktizâ eyledikde size haber geldiği gibi siz dahi me'mûr olduğunuz üzre umûmen neferâtınızı yanınıza alub ve bayraklarınız açub ve önlerine düşüb ol makule eşkıyânın maiyet ile üzerlerine varub bi-avnihi te'âlâ def'i âsâr-ı mazarrâtları ile iktizâ iden hidemât-ı âliyemde mîr-i mîrân mûmâ ileyhin re'y-i savâbına bezl-i

kudret eyleyesiz deyû iftihârü'l-emâcid ve'l-kirâm bilfiil Silâhdâr Ağası olan Süleyman dâme mecdühû tarafından mühürlü mektûb virilmekle vech-i meşrûh üzre amel eylemeniz bâbında ferman-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan ferman-ı celîlü'l-kadrim ve mûmâ ileyh tarafından virilen mühürlü mektûb mûcebince amel idüb hilâfından bu bâbda ihtirâz ve ictinâb eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız tahrîren fi evâhir-i Zilk'adeti'ş-şerîfe li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Belge (65-184)

Mefâhirü'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fazâil ve'l-kelâm Sivas eyâletinde vâki' olan kadılar zîde fazluhum mefâhirü'l-emâsil ve'l akrân eyâlet-i merkumede vâki' olan yeniçeri serdârları zîde kadruhûm tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki Sivas eyâletinde ve havâlîsinde zuhûr idüb katl-i nüfus ve garet-i emvâl ile sükkân-ı vilâyet ve ebnâ-yı sebile îsâl-i mazarrat üzre olan kuttâ'-i tarîk eşkıyâsının bi-avnihi te'âlâ def'i âsâr-ı mazarrâtları ile bilâd ve ibâdın te'mîn ehemm-i mühimmât-ı devlet-i âliyemden olub ve husûs-ı mezbûr içün emirü'l-ümerâi'l-kirâm Sivas Beylerbeyisi Mehmed dâme ikbâlehu emr-i şerîfimle me'mûr olmağla hîn-i iktizâda siz ki eyâlet-i mezbûrede olan yeniçeri serdârları umûmen neferâtınız ile bu husûs içün mîr-i mîrân mûmâ ileyh ile maan ta'yîn ve iktizâ iden hidemât-ı âliyemden re'y-i savâb üzre hareket eylemeniz bâbında ferman-ı âlişânım olmağın siz ki kadılarsız her biriniz taht-ı kazanızda olan yeniçeri serdârları sâhihü'l-esâmî olan Dergâh-ı mu'allâm yeniçerileriyle hazır âmâde olmak üzre tenbîh ve te'kîd ve siz ki yeniçeri serdârlarısız eyâlet-i merkûmede ve havâlîsinde bir mahalde her ne kadar kuttâ'-i tarîk eşkıyâsı zuhûr idüb mîr-i mîrân mûmâ ileyh üzerlerine varmak lâzım gelüb iânet-i iktizâ eyledikde tarafından size haber geldiği gibi siz dahi me'mûr olduğunuz üzre umûmen neferinizi yanınıza alub ve bayraklarınızı açub önlerine düşüb ol makule eşkıyânın maiyet ile üzerlerine varulub bi-avnihi te'âlâ def' âsâr-ı mazarrâtlarıyla iktizâ iden hidemât-ı âliyemde mîr-i mîrân mûmâ ileyhin re'y-i savâbda bezl-i kudret eyleyesiz şöyle ki mîr-i mîrân mûmâ ileyh muhâlefet idüb eşkıyâ def'inde her kangınızın musâmaha ve tekâsülü nümâyân olursa su'âl ve ikâb olmanız mukarrerdir ana göre basîret ve intibâh üzre hareket eyleyesiz deyû iftihârü'l-ümerâ ve'l-ekâbir bilfiil Yeniçeri Ağası olan Mehmed Ağa dâme ulüvvuhû

tarafından mühürlü mektûb virilmekle vech-i meşrûh üzre amel olunmak bâbında ferman-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki [boşluk] vusûl bulduk da bu bâbda sâdır olan ferman-ı celîlü'l-kadrim ve ağa-yı mûmâ ileyh tarafından virilen mühürlü mektûb mûcebince amel idüb hilâfından be-gâyet ihtirâz ve ictinâb eyleyesiz şöyle bilesiz alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız tahrîren fi evâhir-i şehr-i Zilk'adeti'ş- şerîfe li-sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

Be-makâm-ı Edirne-i el-mahrûse

Belge (65-185)

Şerî-i şiâr Sivas eyâletinde vâki' olan kuzât efendiler zîde fazluhum tahiyyât-ı ithâfından sonra zikr olunan kazalarda vâki' yeniçeri serdârları inhâ ve i'lâm olunan oldur ki Sivas eyâletinde ve havâlîsinde zuhûr idüb katl-i nüfus ve garet-i emvâl ile sükkân-ı vilâyet ve ebnâ-yı sebile îsâl-i mazarrat üzre olan kuttâ'-i tarîk eşkıyâsının bi-avnihi te'âlâ def'i âsâr-ı mazarrları ile bilâd ve ibâdlar te'mîni îsâl-i mazarrat üzre olan kuttâ'-i tarîk eşkıyâsının bi-avnihi te'âlâ def'i âsâr-ı mazarrları ile bilâd.

Belge (66-186)

Nişân-ı şerîf-i âlişân-ı sâmî mekân-ı Sultâni ve (tuğra-yı) garrâ-yı cihân (sitân-ı hakanî) hükmü oldur ki

Amasya'da vâki' Yörgüç Paşa câmi'-i şerîf ve imâret-i âmireleri evkafının evlâdiyet üzre evlâd-ı vâkıfdan ber-vech-i iştirâk vazîfe-i muayyene ile tevliyeti Mehmed ve Osman üzerlerinde olub lâkin mezbûr Mehmed vakfın karyeleri zî-kudret kimesnelere noksan bahâ ile fürûht ile ve anlara istinâd ile mâl-ı vakfı ekl ü bel' idüb mürtezika vâkîfâ ta'yîn olunan mahsûllerini virmeyüb ve imâreti dahi ta'tîl idüb imâret ve mürtezika fukarâlarına hayf ve gadr eylediğikden maada müştereği Osman'ı dahi tevliyet-i umûruna müdâhale itdirmeyüb cümleye gadr eyledikden imâret-i ammâl mürtezikasına mahsûlleri edâdan def'atıyla tenbîh olunub bir vechle mütenebbih olmayub def'i lâzım gelmekle ref' olunub iş bu râfi'-i tevk-ı refü'ş-şân-ı hakanî Ömer ve Veli ve merkum Osman ile ber-vech-i iştirâk tevcîh olunub berât-ı âlişânım virilmek ricâsına Amasya kadısı Mevlânâ Es-Seyyid Abdülkadir zîde fazluhû arz itmekle hakkında mezîd-i inâyet-i Pâdişâhânem zuhûra getürüb mevlânâ-yı mûmâ ileyhin arzı ve bin yüz on üç Şevvâli'l-mükerremin on üçüncü günü târihiyle müverrah virilen rüûs-ı hümâyûnum mûcebince tevcîh idüb bu berât-ı

hümâyûnu virdim ve buyurdum ki mezbûrân Ömer ve Veli ve Osman varub vech-i meşrûh üzre evkaf-ı mezbûreye ber-vech-i iştirâk mütevellî olub hizmet-i lâzımelerini edâ eylediklerinden sonra bundan evvel mütevellî olanlar vazîfe-i muayyenesine ne minvâl üzre mutasarrıf ola geldiler ise mezbûrlar dahi ol minvâl üzre evkaf-ı mezbûre mahsûlünden ber-vech-i iştirâk alub mutasarrıf olalar ol bâbda ref' olunan merkum Mehmed ve taraf-ı âhardan hiç ferd kâ'inen-men-kân vechen min'el vücûh dahl ve taarruz kılmayalar şöyle bileler alâmet-i şerîfeme i'timâd kılalar [boşluk] tahrîren fi'l-yevmi'l-hâdî ve'l-ışrîn min şehr-i Şevvâl li-sene selâse aşeretü ve mie ve elf.

Be-makâm-ı Edirne

Vasale ileynâ fi'l-yevmi't-tâsi' ve'l-aşara min şehr-i Zilhicce fi't-târihi'l-mezbûr.

Belge (67-187)

Tubbika aslıhû'l-mutâ' nemekahü'l-fakîr ileyhi te'âlâ Kemaleddin El-müvellâ hilâfe bi-medîneti Edirne el-mahmiye ufiye anh.

Kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Memâlik-i Mâhrûsemde vâki' levendât ser-çeşme olan Ahmed zîde mecdühû tevkı'-i refi'-i hümâyûn vâsıl olucak ma'lûm ola ki sen yarar ve emekdârlardan olub her vechle muhil ve müstehik olduğun ecîlden hâliyâ hakkında mezîd-i inâyet-i aliyye-i şâhâne ve meziyyet-i re'fet-i seniyye-i Pâdişâhânem zuhûra getürüb iş bu sene erbaa aşeretü ve mie ve elf Cemâziyel-âhirinin on dördüncü gününden Amasya sancağın sana tevcîh ve inâyet idüb i'lâmı içün [boşluk] ta'yîn olunmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan ferman-ı celîlü'l-kadrim mûcebince te'hîr ve tevakkuf itmeyüb livâ-i mezbûresin mutasarrıf olub zabt u rabtında ve reâyâ ve berâyanın himâyet ve siyânetinde vesâir fermanım olan hidemât-ı aliyyenin edâ ve temşiyet ve tekmîlinde mücid ü sâ'î olub min-ba'd fukarâ ve raiyyet ve sükkân-ı vilâyet ve kuttân-ı memleket bir vechile zulüm ve teâdî ve tecavüzden be-gayet ihtirâz ve ictinâb üzre olub mu'âcelen berâtın ihrâcıyla mukayyed olasın şöyle bilesin alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâsıt-Cümâde'l-âhire sene erbaa aşeretü ve mie ve elf.

El-mahrûse-i Edirne

Kad verade ileynâ fi-gurre-i Zilk'adeti'ş-şerîfe li-sene el-mezbûre.

Belge (67-188)

Fazîletli ve mürvetlü efendim sultânım [boşluk] efendi [boşluk] hazretlerinin meclis-i şerîfleri savbına da'vât-ı sâfiyât ithâfından sonra inhâ olunur ki bin yüz on dört Cemâziyel-evâhirinin on dördüncü gününden Amasya Sancağı taraf-ı muhlislerine tevcîh ve inâyet olub kanûn ve defter mûcebince sancağ-ı mezbûrun cevz-i ma'dûd ve gerek tayyâratı kadimü'l- eyyâmdan bu ana dek ne minvâl zabt u rabt olunagelmiş ise yine ol minvâl üzre zabt u rabt eylemek üzre kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân izzetlü Mehmed Ağa zîde kadruhû tarafımızdan sancağ-ı mezbûre mütesellim nasb ve ta'yîn irsâl olunmuşdur vusûlünde gerekdir ki sancağ-ı mezbûru mütesellimi mûmâ ileyh târih-i mezbûrdan sene tamamına dek zabt u rabt ve vâki' olan mahsûlât ve rüsûmât hasbe'l-şer' ve'l-kanûn cüz'î ve küllî cevz-i ma'dûd gerek tayyâratı ahz u kabz eyleyüb ve bundan akdem dahi sancağ-ı mezbûr zabt idenlerden gerek cevz-i ma'dûdu ve gerek sâir bâd-ı hevâsin her ne almış ise mütesellim mûmâ ileyh ile muhâsebesini görüb sancağ-ı mezbûrun zabtına mûmâ ileyhden gayrı nazardan ve taraf-ı âhardan bir ferd dahl u taarruz kılmayalar hilâf-ı şer'-i şerîf-i merkumede rencîde olunmayub iş bu memhûr mektûbumuz ile amel eyleyeler fi't-târihi'l-mezbûr.

Ahlasu'l-ibâd Ahmed mutasarrıf-ı Amasya ser-çeşme-i Dergâh-ı Âli.

Belge (67-189)

Çün hâfizin-i kilâ' ve hârisin-i bukâ ale'd-devam ve ihsânımla mer'i-i muhterem olmalarıyla âdet-i hüsn şehriyâr ve kaide-i müstahsin cihândârıdır râfi'-i tevkî'i'ş-şân-ı hakanî kıdvetü'l-kuzât ve'l- müstahfazîn İbrahim Mustafa yeniçeri zîde hıfzıhu Dergâh-ı mu'allâma gelüb Amasya Sancağı'nda Arguma nâhiyesinde Çörti nâm karye ve gayrından dokuz bin iki yüz akçe gedik tımâr ile Kal'a-yı Amasya zîr dizdârlığı Mehmed Hamza Amasya'nın nâ-ehil olub tarafına arz virüb ihtilâfe ba's olmağla Dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinden on dördüncü cemâatinde mutasarrıf olduğu yevmî sekiz akçe yeniçerilik ulûfesi bedeli kendüye tevcîh olunub berât-ı şerîfimle üzerinde ve hizmetinde kusûru ve mûceb-i azli yoğ iken mezkûr Mehmed Hamza hilâf inhâ üzerinden alub berât itdirdikden sonra gayrı neferât ile

hüsn-i zindegânî olmayub hilâf-ı şer'-i ve kanûn teâdî ve tecâvüz idüb dizdârlığı hizmetine vukuf ve şuûru olmamağla ref'inden sâhib-i evvel olmağla sene erbaa aşeretü ve mie ve elf Rebiü'l-âhirinin gurresinden emirü'l-ümerâi'l-kirâm Sivas Beylerbeyisi olan ikbâlehu tarafından kendüye tevcîh olunub tahvîl mektûbu virilüb vech-i meşrûh üzre olduğun Amasya kadısı zîde fazluhû dahi arz itmekle inâyet ricâ eylemeğin Mehmed Hamza nâ-ehil olub tarafına arz virüb ihtilâfe ba's olmağla Dergâh-ı mu'allâm yeniçerilerinden İbrahim Mustafa'ya ulûfesi bedeli yüz dokuz senesinde tevcîh olunmuş iken mezkûr bir tarîkle ibka itdirüb hâlâ bu def'a dahi tarafına arz virüb ve virdiği şehâdet ve kayd u bend ile dîvân-ı hümâyûn izhârı ferman olunmağla tahvîl mûcebince ibka ve kal'ada sâkin olub hizmet-i lâzımesin edâ itmek şartıyla sene erbaa aşeretü ve mie ve elf Ramazân evâsıtın hükm-i şerîfim virildikden sonra beher sene ihrâc olunmak fermanım olmağın zikr olunan dokuz bin iki yüz akçe gedik.

Belge (68-190)

Cezire'ye varub gelince Cezire'ye Beyi'nin âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Sivas ve Diyarbekr'e Bağdâd'a varub gelince Kapucı başı Mehmed Ağa	Bârgîr 2	Kılaguz 2
Bağdâd'a varub gelince Cebeci başı İbrahim Ağa	Bârgîr 12	Kılaguz 2
Şehrizol'a varub gelince şehr evvel Paşa'sı âdemîsi mütesellimi	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Malatya'ya varub gelince yirmi çavuş	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Bağdâd'a varub gelince Bağdâd Vâlîsi'nin âdemîleri	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Diyarbekr'e varub gelince Diyarbekr Paşa'sı Mirahor	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Mısırı'ye varub gelince Yeniçeri Ağası'nın âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Bağdâd'a varub gelince Bağdâd Ağa'sının âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Sivas ve Kayseri'ye varub gelince Defterdâr âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Sivas'a varub gelince Defterdâr âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Sivas ve Karaman'a varub gelince Defterdâr âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Mısır Vâlîsi Mehmed Paşa varub gelince Mısır Vâlîsi'nin âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz 1

Diyarbekr'e varub gelince Defterdâr Mehmed Efendi âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Kedâğra'dan avdet Defterdâr Hasan Paşa'nın karındaşı	Bârgîr 7	Kılaguz 1
Bağdâd'a varub gelince yine Süleyman âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Bağdâd'a varub gelince Bağdâd Paşa'sının tatarîn	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Kedâğra'dan Bağdâd'a ve Mısırı'ye varub gelince Yeniçeri Ağa'sının vekîl Cebeci	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Diyarbekr'e varub gelince müstecâb Ağa'nın *âdemîsi*	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Bağdâd'a varub gelince Yeniçeri Ocağı'ndan Ali Çavuş	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Sivas'a varub gelince sâhibü'l-devlet Ağa'sından avdet Ahmed Ağa	Bârgîr 5	Kılaguz 1 Kılaguz 15
Tokad'a varub gelince sâbık Surre Emîni Yusuf Ağa'nın âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Anadolu Beylerbeyisine varub gelince Beşir Ağa	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Sivas'a varub gelince sâhib-i devlet Ağa'larından Hasan Ağa	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Tokad'a varub gelince Beşir Ağa'nın âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Sivas'a varıncaya dek Alay Beyi Osman Ağa	Bârgîr 16	Kılaguz 1
Şehrizol ve […][264] […][265]varub gelince Süleyman çavuş	Bârgîr 1	Kılaguz
Mısırı'ye varub gelince Nasûh Paşa […][266] âdemîsi Süleyman Ağa	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Kütahya'ya varub gelince Hacı Hüseyin […][267]	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Sivas'a varub gelince Süleyman Yazıcı Hasan	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Şehrizol'a varub gelince yine Süleyman'ın âdemîsi	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Erzurum'a varub gelince sâhib-i devlet ağalarından Mehmed Ağa	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Rakka'ya varub gelince sâbık telhîsci Halil Ağa	Bârgîr 7	Kılaguz 2
Malatya'ya varub gelince Defterdâr çukadâr Yusuf	Bârgîr 1	Kılaguz 1

[264] Kelime okunamadı.
[265] Kelime okunamadı.
[266] Kelime okunamadı.
[267] Kelime okunamadı.

Maraş'a varub gelince Ocak Çavuşu	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Sivas ve Diyarbekr'e ve Cizre'ye varub gelince sâhib-i devlet ağalarından İbrahim Ağa	Bârgîr […][268]	Kılaguz 2
Malatya'ya varub gelince devlet cündîlerinden Mehmed Ağa	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Maraş'a varub gelince divân çavuşu	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Diyarbekr'e varınca Bali Bey âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz 2
Diyarbekr'e varub gelince sâhib-i devlet muharrirlerinden Hüseyin	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Bağdâd'a varınca yirmi çavuş	Bârgîr 1	Kılaguz
Bağdâd'a varub gelince Yeniçeri Ağa'sı âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz
Diyarbekr'e varub gelince Defterdâr Paşa âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz
Bağdâd ve Haleb'e varub gelince Bağdâd Vâlîsi âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Diyarbekr'e varub gelince sâhib-i devlet ağalarından Vanlı? Ali Ağa	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Divriğ'e varub gelince Cebeci Hasan Paşalık'dan hakan Mustafa Paşa âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Akseki'ye varub gelince Akseki Ağa'sı	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Bağdâd'a varub gelince Ocak Çavuşlarından Ahmed Çavuş	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Bağdâd'a varub gelince Yeniçeri Ağa'sı Çukadâr	Bârgîr […][269]	Kılaguz […][270]
Maraş'a varub gelince ocaklık ve […][271] Hasan Çavuş	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Diyarbekr'e varub gelince sâhib-i devlet ağalarından Mehmed Ağa	Bârgîr 3	Kılaguz 1
Mısır'a […][272] varınca […][273] hânı âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Diyarbekr'e varub gelince Diyarbekr Vâlîsi'nin âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Diyarbekr'e varub gelince Harâcbaşın bâkî kulu Osman Ağa	Bârgîr 3	Kılaguz 1

[268] Kelime okunamadı.
[269] Rakam okumamdı.
[270] Rakam okumamdı.
[271] Kelime okunamadı.
[272] Kelime okunamadı.
[273] Kelime okunamadı.

Diyarbekr’e varub gelince Diyarbekr Voyvodası âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Haleb ve Tokad’a varub gelince Defterdâr Hasan Paşa âdemîsi İbrahim Ağa	Bârgîr 6	Kılaguz 1
Tokad’a ve Tokad’dan Diyarbekr’e varub gelince Defterdâr Mehmed Efendi âdemîsi	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Sivas Vâlîsi’ne varub gelince Kassâb başı âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Sivas’a varub Kal’a-yı Sivas Paşa’sı âdemîsi	Bârgîr 1	Kılaguz 1
Diyarbekr’e varub gelince Diyarbekr Paşa’sı muharrir	Bârgîr 2	Kılaguz 1
Malatya Kayseri varub gelince Abdî Hasekî?	Bârgîr 2	Kılaguz 1

Belge (69-191)

Fahrü’l-kuzât Mevlânâ Es-Seyyid İbrahim Efendi kâm-yâb

Ba’de’t-tahiyyeti’l-vâfiye [boşluk] inhâ olunur [boşluk] iş bu sene erbaa aşeretü ve mie ve elf Zilka’de’sinin gurresinden bi’l-cümle Sivas eyâletinde vâki’ olan kazaların umûr-ı kısmet-i askerisiz tarafımızdan size taarruz olmuşdur kemâ-yenbagî zikr olunan kazalarda vâki’ olan mevtâ-yı askeriyenin terekelerini tahrîr ve beyne’l-verese bi’l-farîzati’ş-ş şer’-iyye taksim ve tevzi’ eyleyüb tarafımıza asker rüsûm-ı mu’tâdeyi ba’d’el-kabz irsâl eyleyesiz hürrire fi’t-târihi'l-mezbûr.

Mine’l-fakîr Es-Seyyid Mustafa el-Kadıasker-i Anadolu.

Kad verade ileynâ fi’l-yevmi'r-râbi' min Muharremi’l-harâm sene 1115.

Sayfa (70)

Boş.

SONUÇ

XV. yüzyılın ilk yarısından itibaren, Osmanlı Devleti için önemli bir sancak merkezi olan Amasya, tarihi kültür birikimini bu dönemde de artırarak bu özelliğini devam ettirdiği görülmektedir. Şehrin, Osmanlı Devleti'nin şehzâde sancağı olması hasebiyle, Türk Tarihi açısından önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Amasya şehrinin XV. asırda Osmanlı coğrafyasında, ülkenin doğu sınırında olmasından dolayı, şehzâdelerin devlet yönetiminde tecrübe kazanması ve sınırdaki mücadelelerde şehzâdelikleri esnasında başarılı olmaları halinde, bu durum şehzâdeler için önemli bir prestij kaynağı olmasına neden olduğu savunulmaktadır.

Bu çalışmanın konusu olan, 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicil Defteri, XVIII. yüzyıl başlarına ait olup, defterin tarih aralığı Pâdişâh II.Mustafa Dönemi'ne rastlamaktadır. Bu tarihte, Osmanlı Devleti'nin zor bir dönemi atlatma çabasında olduğu, Kutsal İttîfâk ile yapılan savaşların sona erdiği dönem olarak geçmektedir. İttîfâk devletleri ile Karlofça, Rusya ile İstanbul Antlaşması ile ağır şartların kabul edilmesiyle bu savaşların sona erdiği görülmektedir. Bu antlaşmalar neticesinde, büyük çapta toprak kaybına uğrayan Osmanlı Devleti, bu yüzyıldan itibaren daha avantajlı antlaşmalar yapabilmek için diplomasiye daha çok önem vermeye başladığı görülmektedir. Kaybedilen savaşların getirdiği olumsuzlukları diplomasiye önem vermek kaydıyla ve ıslahatlar yapmak suretiyle en asgari seviyeye indirgeme çabası içerisine girdikleri bilinmektedir.

Çalışmanın konusu olan, Şer'iyye Sicili'nde merkezden gelen fermanların, oldukça yoğun olduğu görülmektedir. Bu fermanlarda, cizye ve avârız vergilerinin ne kadar, hangi şartlara göre, ne zaman toplanması gerektiği hususunda ayrıntılı şekilde açıklamalar bulunmaktadır. Eşkıyâlık gibi âsâyişi bozan durumlara karşı önlemler alınması için, Sivas eyâletine gönderilen genel fermanların suretlerinin, 24 numaralı Amasya Şer'iyye Sicil Defteri'nde kayıtlı olduğu görülmektedir. Merkezden gönderilen fermanların büyük bir kısmı, Sivas eyâleti ve bağlı sancakların idarecilerine hitâben gönderilmesine rağmen, bazı fermanların kişiye münhasır olarak merkezi idareye verilen arzların bir cevâbı olarak, gönderilen ferman suretleri olduğu anlaşılmaktadır.

Defterde alış, satış ve borç ilişkisi üzerine oldukça fazla sayıda vesîka bulunmaktadır. Müslim ve gayrimüslimlerin taraf oluşturdukları bu belgeler, sancakta ticari hareketliliğin fazla olduğunu göstermektedir. Karşılıklı ticaret yapan müslim ve gayrimüslimlerin mülk satışlarındaki açıklamalardan yola çıkılarak, birbirlerine komşu olarak yaşamlarını sürdürdükleri görülmektedir. Satışlarda, özellikle bağ satışlarının çok sayıda olması, tarım faaliyetleri içerisinde bağcılığın yaygın olarak yapıldığını göstermektedir.

Yine bu defterde geçen hırsızlık, yaralama, gasp ve ahlâki suçlarla ilgili olan belgelerde, mağdur tarafların şikâyeti üzerine, mahkemede görgü tanıkları veya olay hakkında bilgisi olan kişilerin ifâdeleri sonucunda hüküm verilerek, suçluların cezâlandırılmasının sağlandığı görülmektedir. Özellikle, bu tür dâvâlarda toplumsal düzenin tam olarak korunmasına özen gösterildiği görülmektedir. Sosyal hayat içerisinde nikâh ve boşanma ile ilgili konularda tarafların önceden uyması gereken evlilik akdi için gerekli şartların belirlendiği anlaşılmaktadır.

Osmanlı Devleti'ne ait olan şer'iyye sicili defterleri Şehir Tarihçiliği açısından önemli olduğu kadar, ait olduğu dönemin sosyal hayatı, idârî, mâlî, ekonomik ve siyâsi yapısı hakkında gerçek bilgiler sunarken, kültür tarihi hakkında da değerli anekdotlar aktarmaktadır.

KAYNAKÇA

Arşiv Kaynakları

24 Numaralı Amasya Şer'iyye Sicili

Araştırma İnceleme Eserleri

ACAR H. İbrahim, "Tâlak", DİA, C.XXXIX, İstanbul 2010, s.(496-500).

AFYONCU Erhan, AHISKALI Recep, "Kâtip", DİA, C.XXV, Ankara 2022, s.(53-55).

AHISKALI Recep, "Muhzır ", DİA, C.XXXI, TDV, İstanbul 2020, s.(85-86).

AKDAĞ Mustafa, *Türkiye'nin İçtimai ve İktisadi Tarihi,* C.I, Tekin Yayınevi, Ankara 1979.

AKGÜNDÜZ Ahmet, *Şer'iyye Sicilleri: Mahiyeti, Toplu Kataloğu ve Seçme Hükümler,* C.1, Dergâh Yayınları, İstanbul 1988.

AKSOY Hasan, "Dursun Fakih ", DİA, C.X, TDV, İstanbul 1994, s.7-8.

AKURGAL *Ekrem, Anadolu Kültür Tarihi,* Tübitak Yayınları, Ankara 1998.

ARIK Fedâ Şamil, "Osmanlı Kadılık Müessesi ", *OTAM Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi,* C.8/S:8, (1997), s.(2-56).

ATAR Fahrettin, "Nikâh", DİA, C.XXXIII, TDV, İstanbul 2007, s.(112-117).

AYDIN Mehmet Akif, "Osmanlı Devleti'nde Mahkeme ", DİA, C.XXVII, TDV, İstanbul 2003, s. (341-344).

BEYDİLLİ Kemal, "İmâm", DİA, C.XXII, TDV, İstanbul 2000, s. (186-188).

CEZÂR Mustafa, *Mufassal Osmanlı Tarihi,* C.IV, TTK, Ankara 2011.

ÇADIRCI Musa, *Tanzimât Döneminde Anadolu Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Yapısı*, TTK, Ankara 2013.

ÇAKICI Mustafa, " Osmanlı Devleti'nde Nikâh Muameleleri (1876-1922)", *Hazine-i Evrak Arşiv ve Tarih Araştırmaları Dergisi,* C:4 /S:4, (2022), s.(129-151).

ÇELİK Buket, "Osmanlı'da Kadın İsimleri: Sivas Eyâleti Örneği (1742-1763)", *History Studıes,* C.10/S:10,(2018), s.(87-104).

Defter-i Mufassal-ı Livâ-i Amasya Cildü'l-Evvel, Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Ankara 2015.

DEMİR Alpaslan, "Şer'iyye Sicillerine Göre Şiran Kazası'nda Arazi Sulama Davaları", (Ed. Üçler Bulduk, Abdullah Üstün), *Türk Tarihçiliğine Katkılar <Mustafa Kafalı Armağanı>,* Türk kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013, s.(171-177).

DEMİR Alpaslan, "Tokat Müzesi Deposundan Akademik Literatüre Bir Katkı", *Osmanlı Araştırmaları-2 Doğu ve Batı Türklüğünün Ortak Tarihi Devirleri ve Münasebetleri(Toplum ve Ekonomi),* Selçuk Üniversitesi Osmanlı Tarihi ve Medeniyeti Araştırma Uygulama Merkezi Yayınları:4, (2018),s.(339-349).

DEMİR Alpaslan, DÖNDER Yasin, "Amasya Tarihine Işık Tutacak Yeni Bir Şer'iyye Sicili-II", Uluslararası Amasya Sempozyumu, 4-7 Ekim 2017, KIBATEK (Kıbrıs Balkanlar Avrasya Türk Edebiyatları kurumu) Yayınları, Ankara 2017, s.(159-168).

DEVELİOĞLU Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat,* Aydın Kitabevi, Ankara 2005.

EKİNCİ Ekrem Buğra, "Osmanlı Devleti'nde Mahkemeler ve Kadılık Müessesi Literatürü", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.3/S:5, (2005), s.(417-439).

EKİNCİ Ekrem Buğra, "Osmanlı Hukukunda İzinnâme ile Nikâh", *Türk Hukuk Araştırmaları,*S:2, (2006), s.(41-60).

ERSAN Mehmet, ALİCAN Mustafa, *Beylikler Devri Türkiye Tarihi,* Timaş Yayınları, İstanbul 2017.

ERSOY Osman, "Şer'iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,* C.XXI/S: 3-4, (1964), s.(33-65).

GABRİEL Albert, YINANÇ Mükrimin Halil, "Amasya ", İslâm Ansiklopedisi, C.I, MEB, İstanbul 1978, s. (392-396).

GÖKBİLGİN Mehmet Tayyib, "15 ve 16. Asırlarda Eyâlet-i Rûm", *Vâkıflar Dergisi,* C.VI/S:6, (1965), s.(51-61).

GÜRBÜZ Adnan, *Toprak-Vâkıf İlişkileri Çerçevesinde XVI. Yüzyılda Amasya Sancağı,* Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 1993.

GÜRSOY Çiğdem, "Osmanlı Devleti'nde Yetim Mallarının Sürdürülebilirliği Hakkında Bir Araştırma", *Belgi Dergisi*, C:2/S:19, (2020), s.(2082-2098).

HALAÇOĞLU Yusuf, "Dellâl", DİA, C.IX, TDV, İstanbul 1994, s.(145-146).

HALAÇOĞLU Yusuf, "Şer'iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru (Adana Şer'iyye Sicilleri)", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, S:30, (1976), s.(99-108).

HALAÇOĞLU Yusuf, *XIV-XVII.Yüzyıllarda Devlet Teşkilâtı ve Sosyal Yapı,* TTK, Ankara 2014.

HİMMETOĞLU Emel, "Osmanlı'da İhtidâ Hareketleri ve Adana'da İhtidâ Edeneler (1750-1799), *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi,* C:13/S:74, (2020), s. (135-161).

HÜSEYNİKLİOĞLU Ayşe Gül, "Osmanlı Hukukunda Keşif Uygulamaları (16 ve 18. Yüzyıllar)", *İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C:12/S.1, (2023), s.(1-22).

İLGÜREL Mücteba, "Subaşı", DİA, C.XXXVII, TDV, İstanbul 2009, s.(447-448).

İLGÜREL Mücteba, "Şer'iyye Sicillerinin Toplu Kataloğuna Doğru", *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*,S:28-29, (1975), s.(123-166).

İNALCIK Halil, "Bâyezîd I ", DİA, C.V, TDV, İstanbul 1992, s. (231-234).

İNALCIK Halil, "Mahkeme", C.VII, İslâm Ansiklopedisi, MEB, İstanbul 1993, s.(146-151).

İPŞİRLİ Mehmet, "Nâib", DİA, C.XXXII, TDV, İstanbul 2006, s.(312-313).

KALLEK Cengiz, "Batman", DİA, C.V, TDV, İstanbul 1992, s.(199-200).

KAVAKLI Sibel, *XVII. Yüzyılın İkinci Yarısında Amasya (Şer'iyye Sicillerine Göre)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara 2011.

KÖPRÜLÜ Orhan Fuad, "Çavuş", DİA, C.VIII, TDV, İstanbul 1993, s.(236-238).

KÖSE Ali, "İhtidâ", DİA, C.XXI, TDV, İstanbul 2000, s.(554-558).

KURT İsmail, AYDIN Bilgin, YURDAKUL İlhami, *Şeyhülislâmlık (Bab-ı Meşîhat) Arşivi Defter Kataloğu*, İSAM, İstanbul 2006.

KURT Yılmaz, *Anadolu'da Kişi ve Yer Adları*, Akçağ Yayınları, Ankara 2020.

KÜÇÜKAŞCI Mustafa Sabri, "Seyyid", DİA, C.XXXVII, TDV, İstanbul 2009, s.(40-43).

OCAK Ahmet Yaşar, "Baba İlyas ", DİA, C.IV, TDV, İstanbul 1991, s. (368).

OCAK Ahmet Yaşar, *Bâbâîler İsyanı*, Dergâh Yayınları, İstanbul 2011.

ORTAYLI İlber, "Osmanlı Kadısı: Tarihi Temeli ve Yargı Görevi ", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, C.30/S:1, (1974), s.(117-128).

ORTAYLI İlber, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, Kronik Kitap, İstanbul 2016.

Osman TURAN, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Turan Neşriyat Yurdu, İstanbul 1971.

ÖZ Mustafa, "Vasî", DİA, C.XXXXII, TDV, İstanbul 2012, s.(546-547).

ÖZAYDIN Abdülkerim, "Ünvan", DİA, C.XXXXII, TDV, İstanbul 2012, s.(163-166).

ÖZCAN Abdülkadir, "Daltaban Mustafa Paşa", DİA, C.VIII, TDV, İstanbul 1993, s.(433-434).

ÖZCAN Selim, "Amasya'da Sancak Beyliği Yapan Şehzâdeler", *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, S:5, (2015), s.(69-95).

PAKALIN Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB, C.I-II-III, İstanbul 1993.

SEZEN Tahir, *Osmanlı Yer Adları*, Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Yayın no:26, Ankara 2017.

Son Teşkilât-ı Mülkiye'de Köylerimizin Adları, Dahiliye Vekâleti Yayınları, Ankara 1928.

Strabon, *Antik Anadolu Coğrafyası (Geoprahika XII-XIII-XIV)*, Çev. Adnan PEKMAN, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, C.XII, İstanbul 2000.

SÜTCÜ Mehmet Sait, "Osmanlı Devleti'nde Müftülük Kurumu: Anadolu Müftüleri ", *Tarih Okulu Dergisi*, C.10/S: XXXII, (2017), s. (459-536).

ŞAHİN İlhan, EMECEN Feridun, "Amasya ", DİA, C.III, TDV, İstanbul 1991, s.(1-4).

UĞUR Yûnus, "Şer'iyye Sicilleri", DİA, C.XXXIX, TDV, İstanbul 2010, s.(8-11).

UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, "Sivas-Kayseri Dolaylarında Eretna Devleti", *Belleten Dergisi*, C.32/S:126, (1968), s. (161-189).

UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilâtı*, TTK, Ankara 2022.

UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, C. I-III-1.Kısım, TTK, Ankara 2016.

YASAR Âbdîzâde Hüseyin Hüsâmeddîn, *Amasya Tarihi*, Haz. Mehmet Arslan, Amasya Belediyesi Kültür Yayınları, Samsun 2022.

YAŞAROĞLU M.Kâmil, "Zilhicce ", DİA, C.XXXXIV, TDV, İstanbul 2013, s.(415-416).

YAZICI Nesimi, " Osmanlı Dinî Hayatından Bir Kesit: Rü'yet-i Hilâl Meselesi", Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıl Dönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi, 7-9 Nisan 1999, Selçuk Üniversitesi, Konya 2000, s.389-397.

YINANÇ Mükrimin Halil, "Dânişmendliler ", İslâm Ansiklopedisi, C.III, MEB, İstanbul 1978, s. (468-479).

YÜCEL Yaşar, "Osmanlı İmparatorluğunda Desantralizasyona (Âdem-i Merkeziyet) Dâir Genel Gözlemler", *Belleten Dergisi*, C.38/S:152, Ankara (1974), s.(657-708).

EKLER

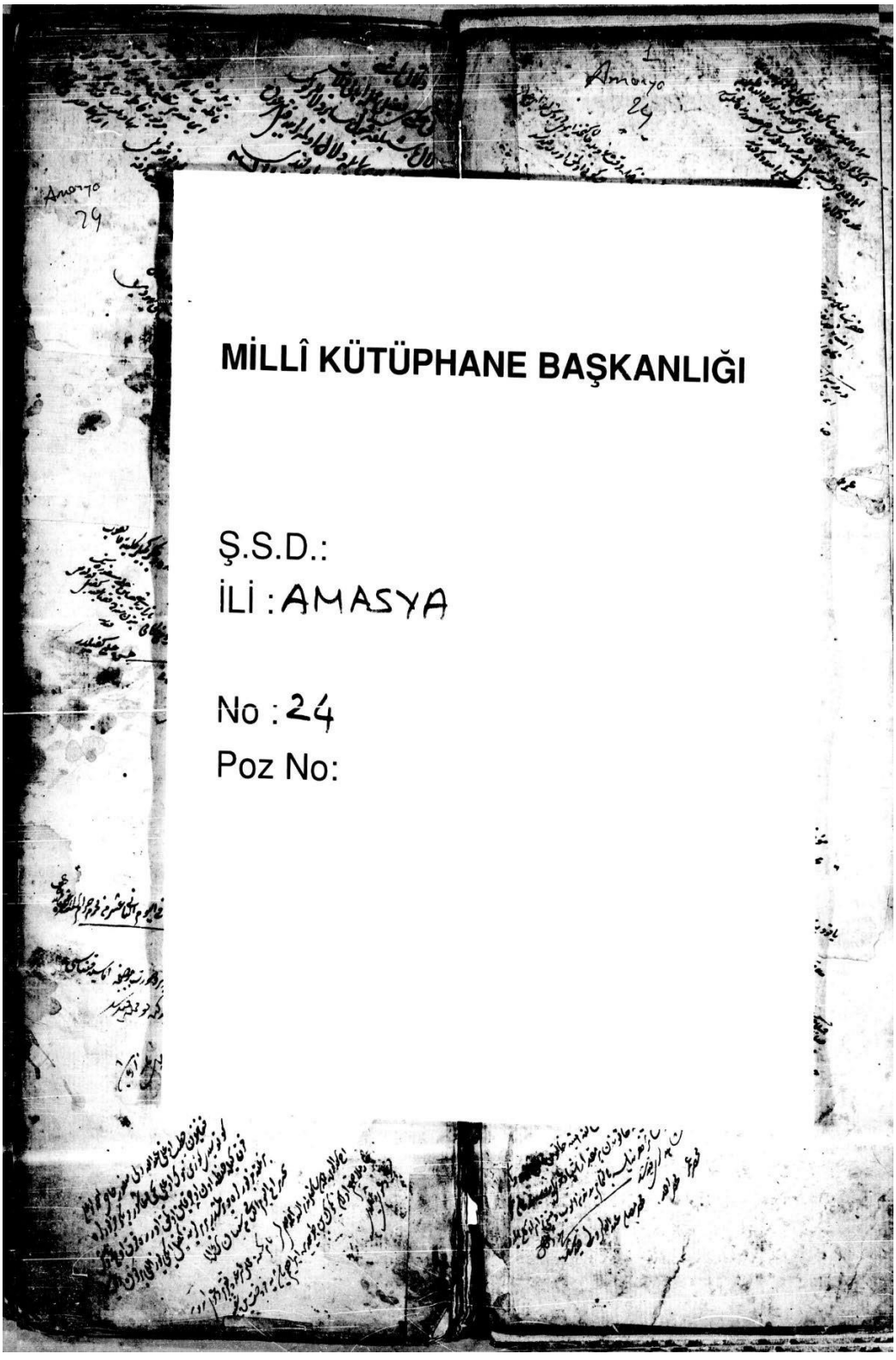

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_0001

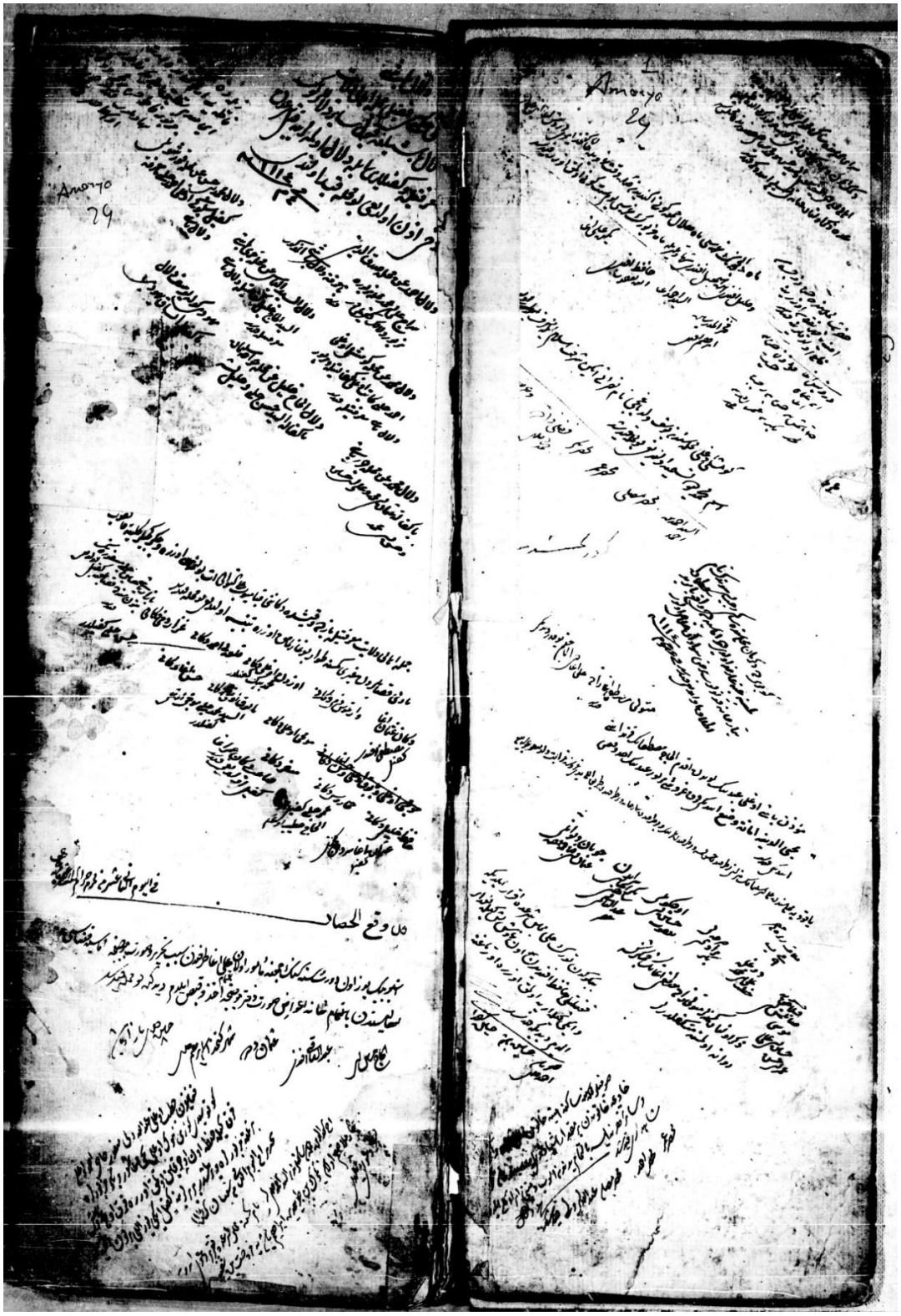

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_0002

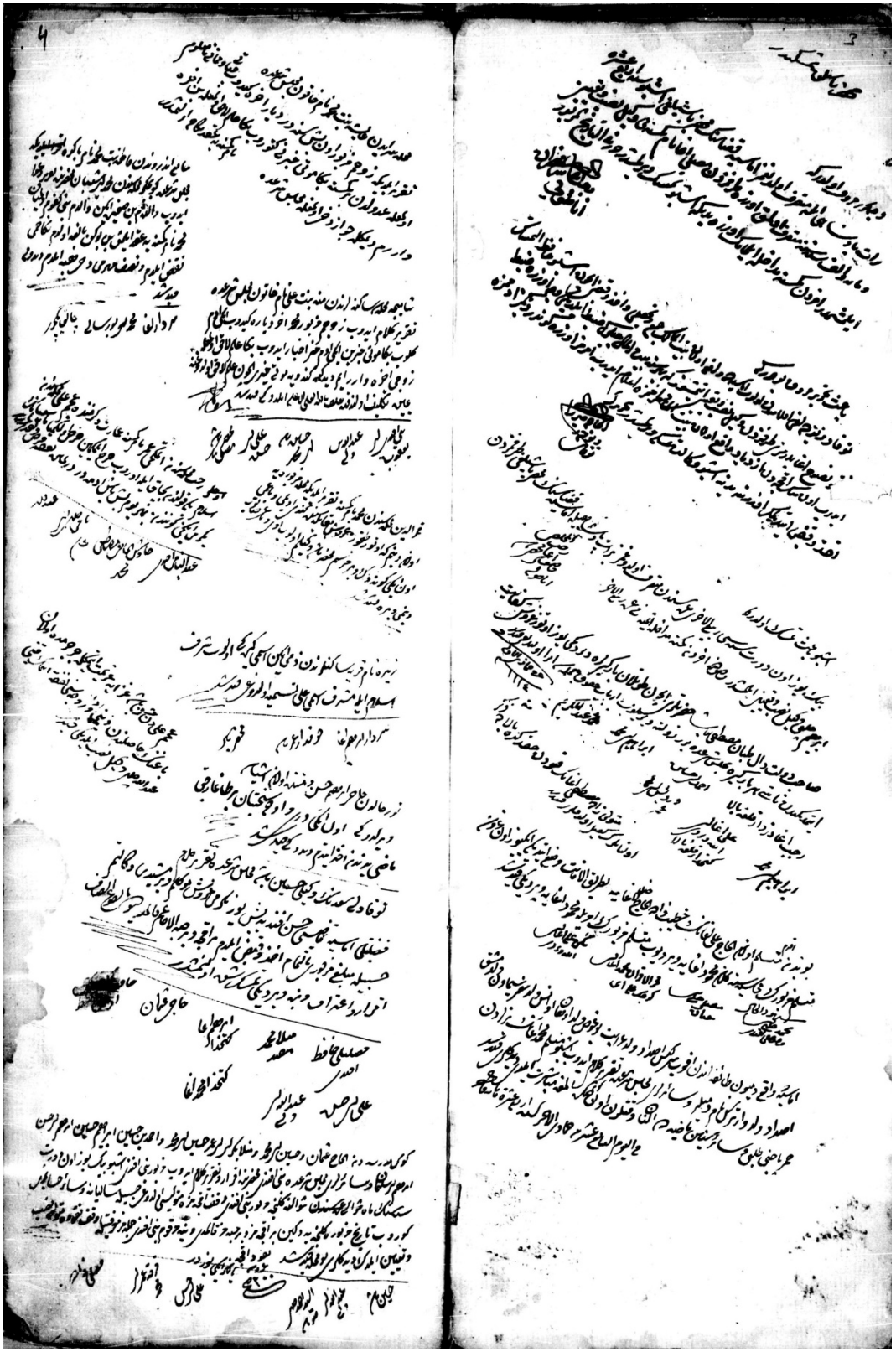

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_0003

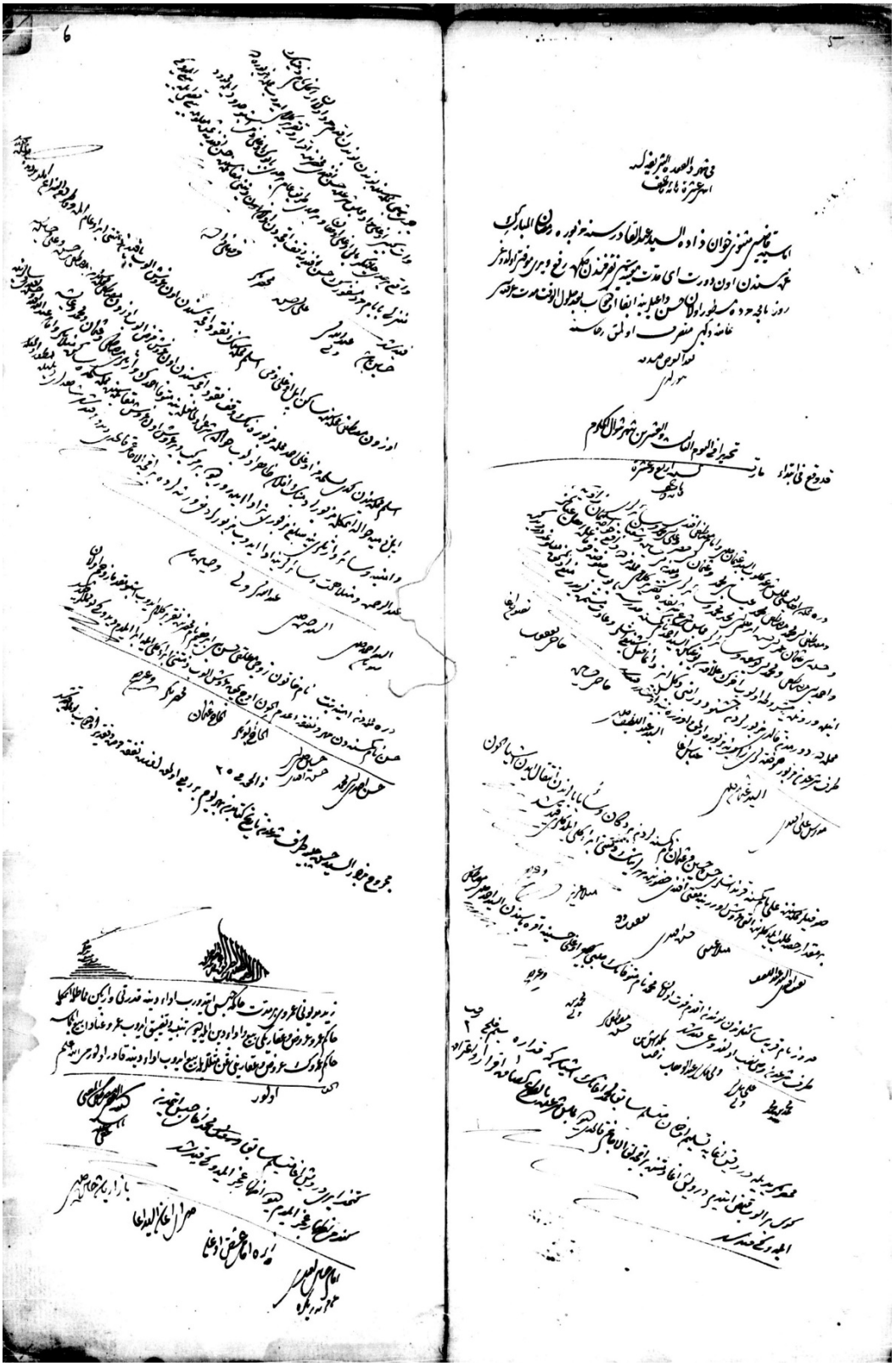

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_0004

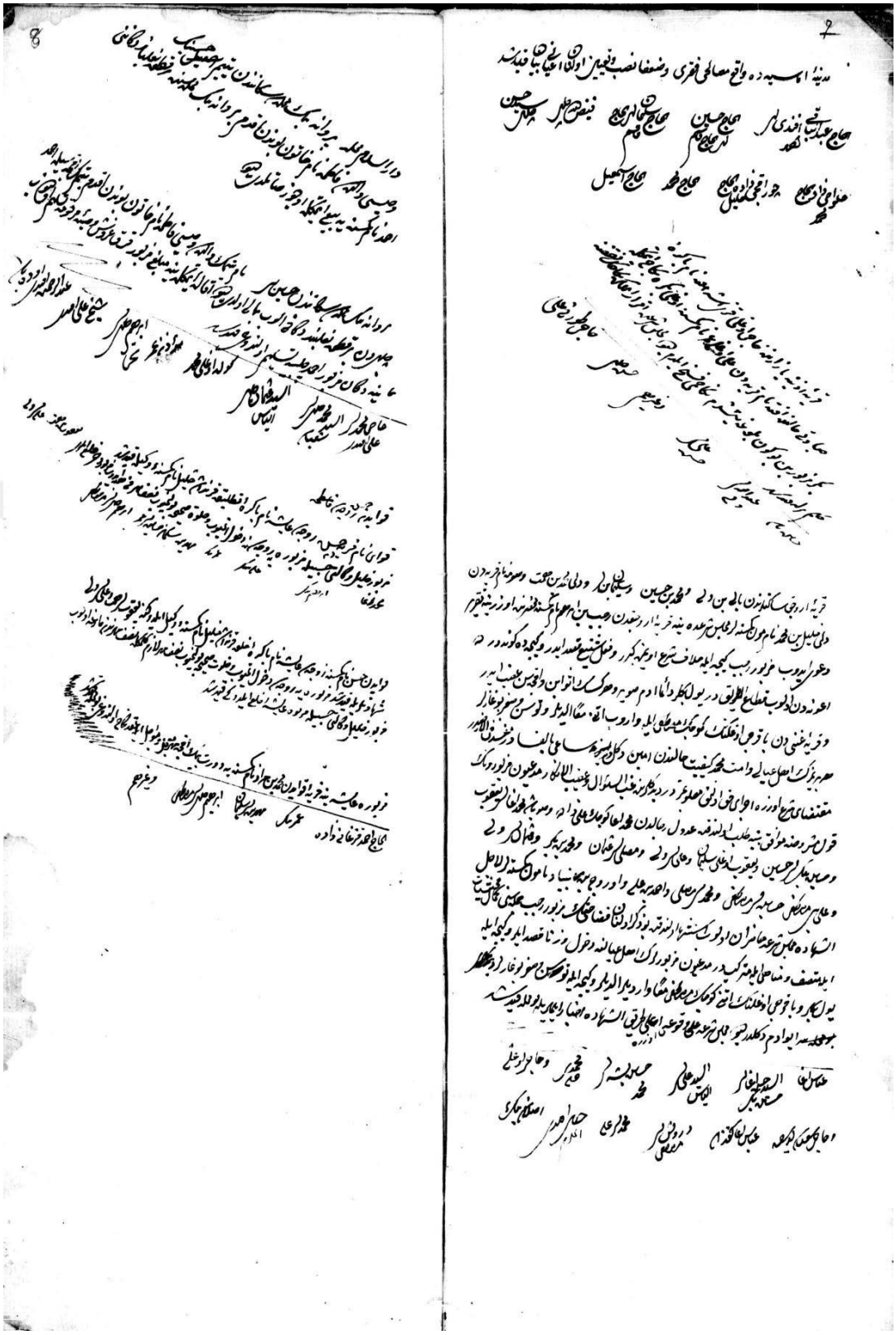

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_0005

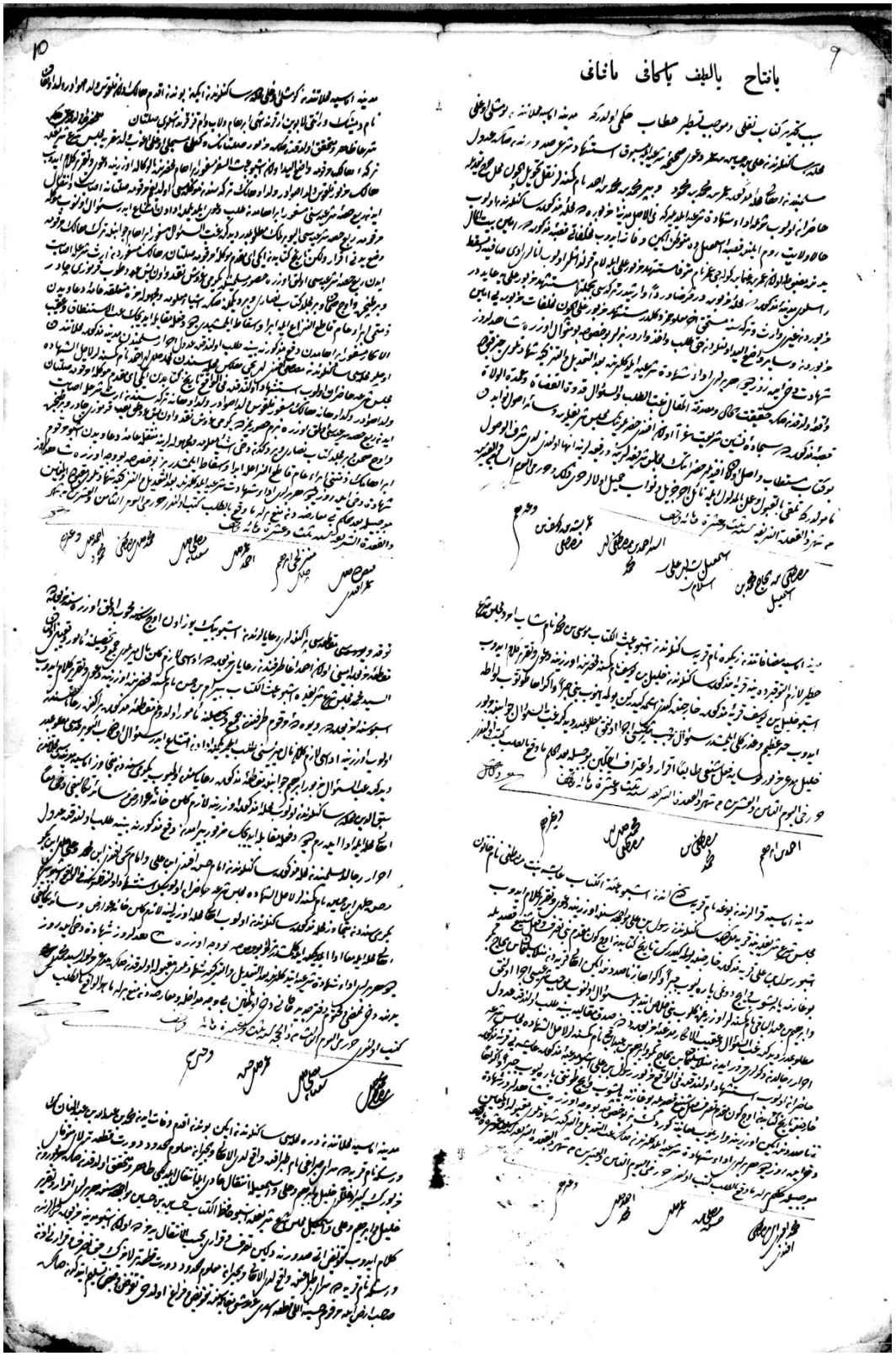

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_0006

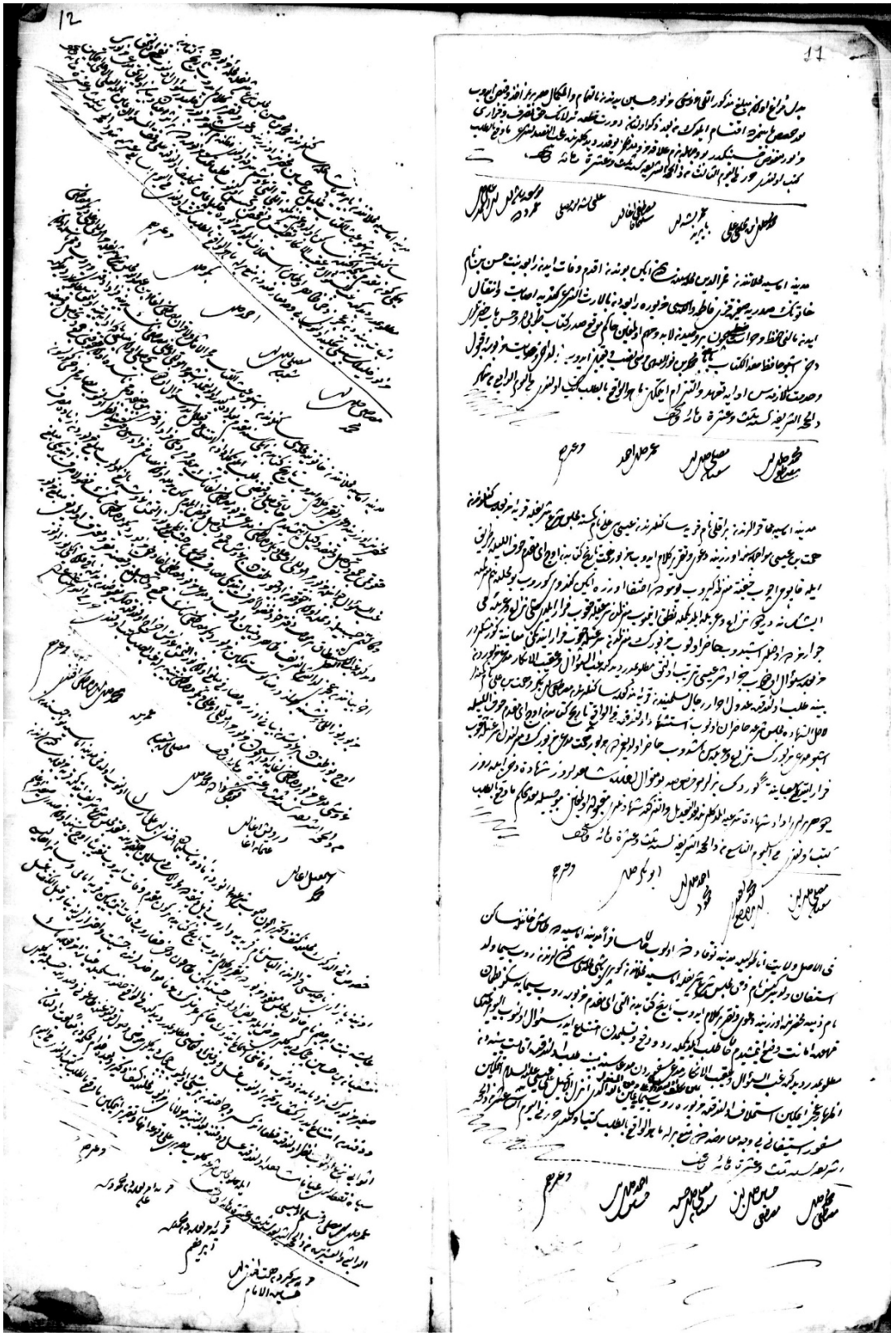

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_0007

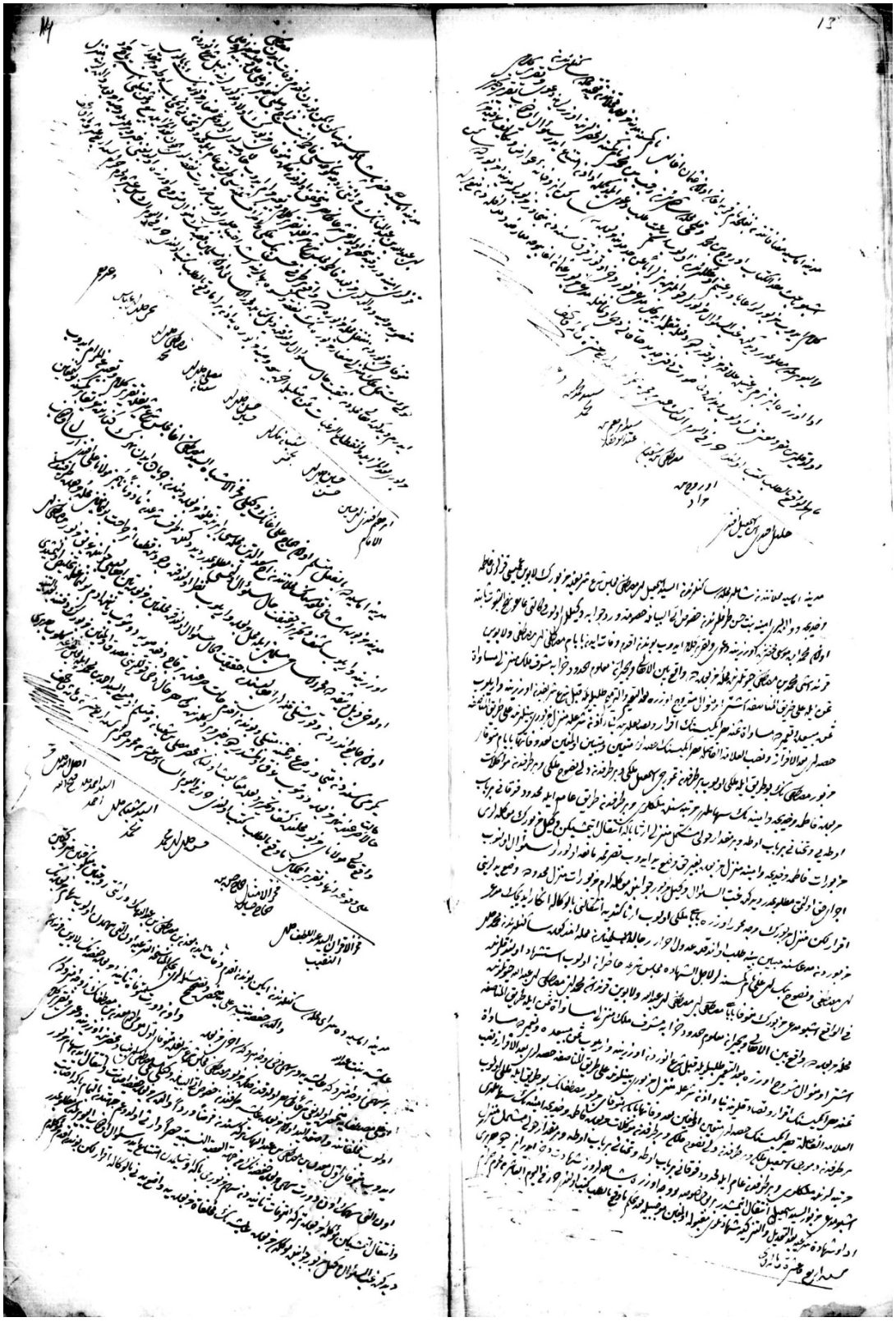

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_0008

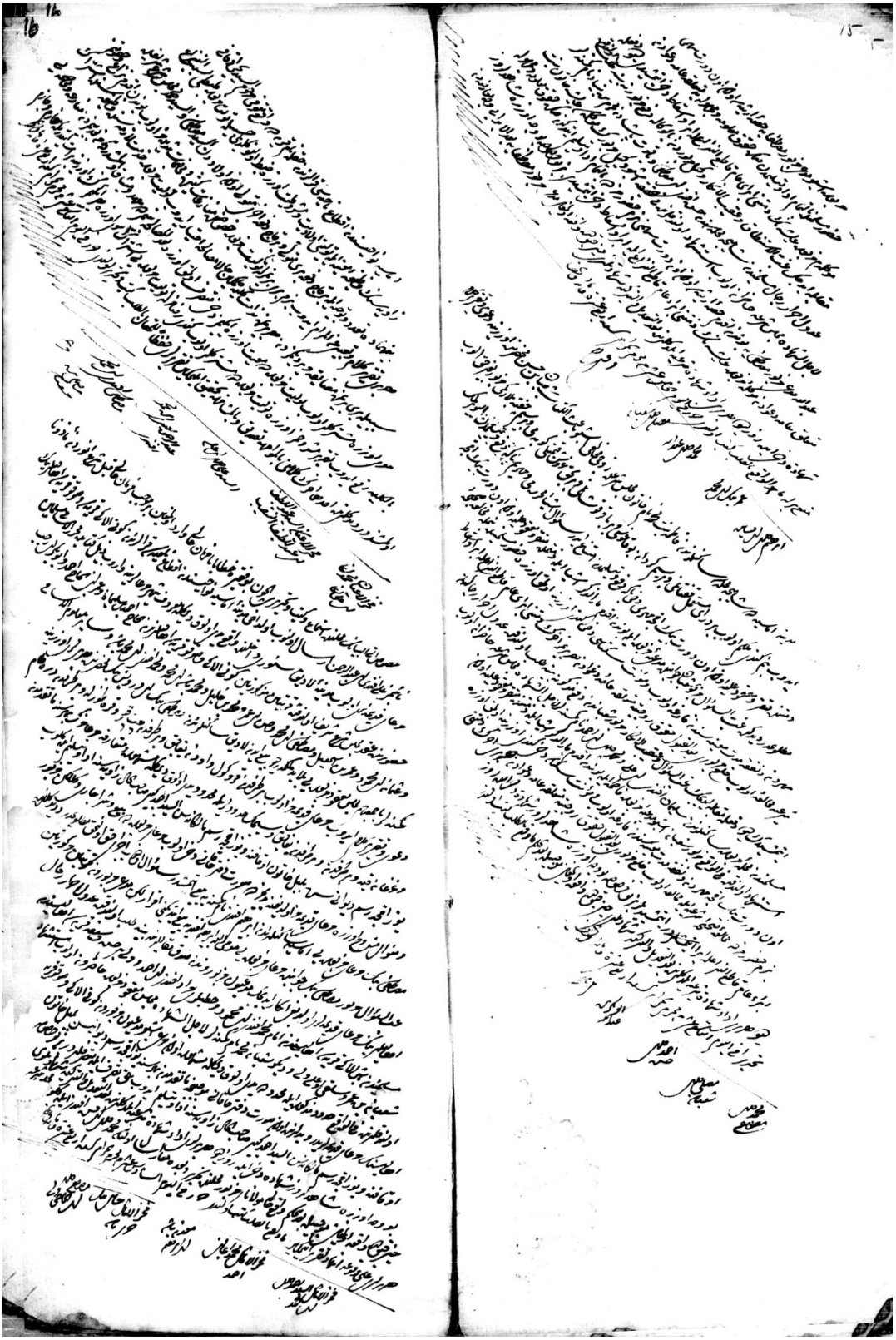

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_0009

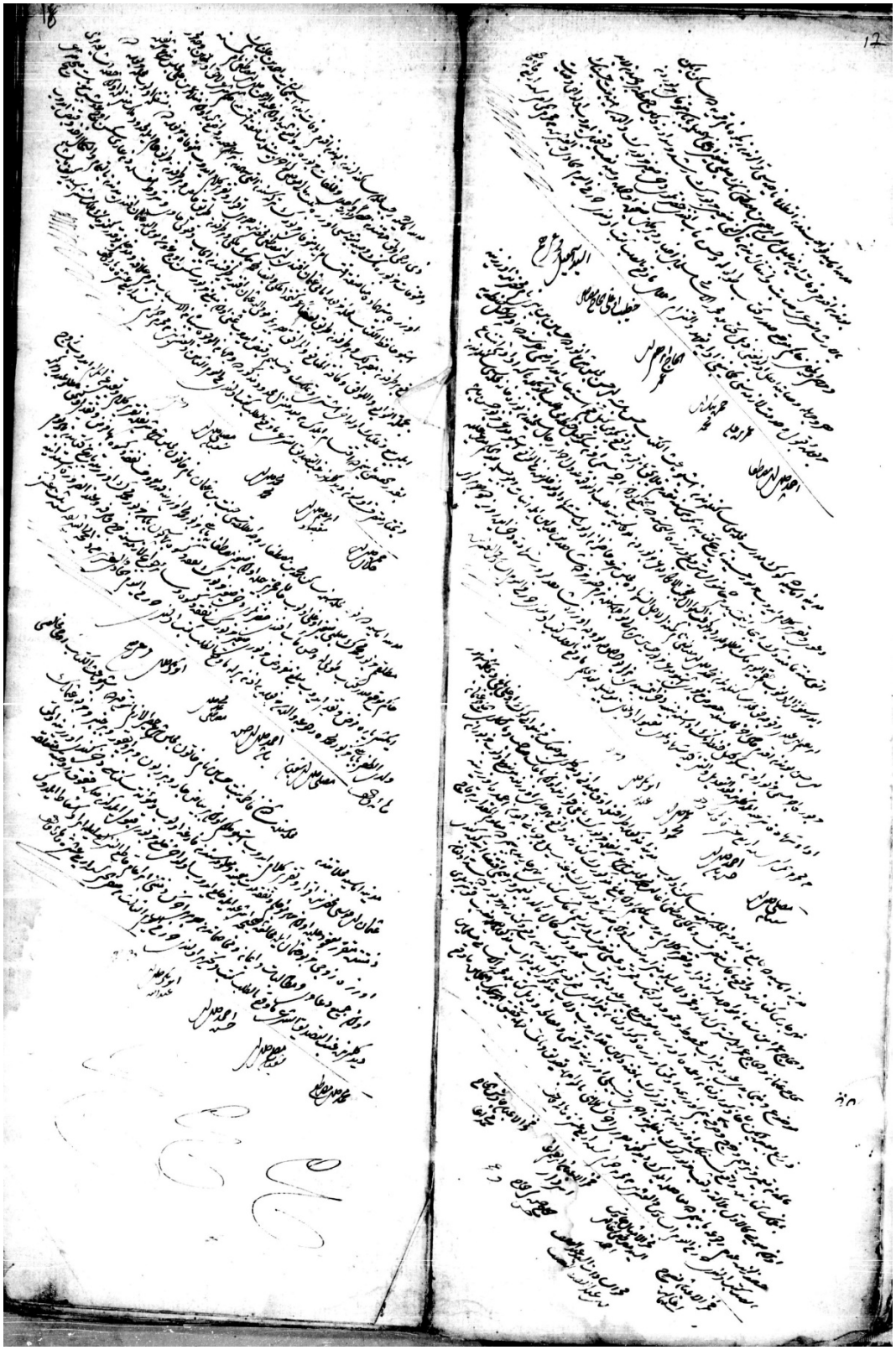

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00010

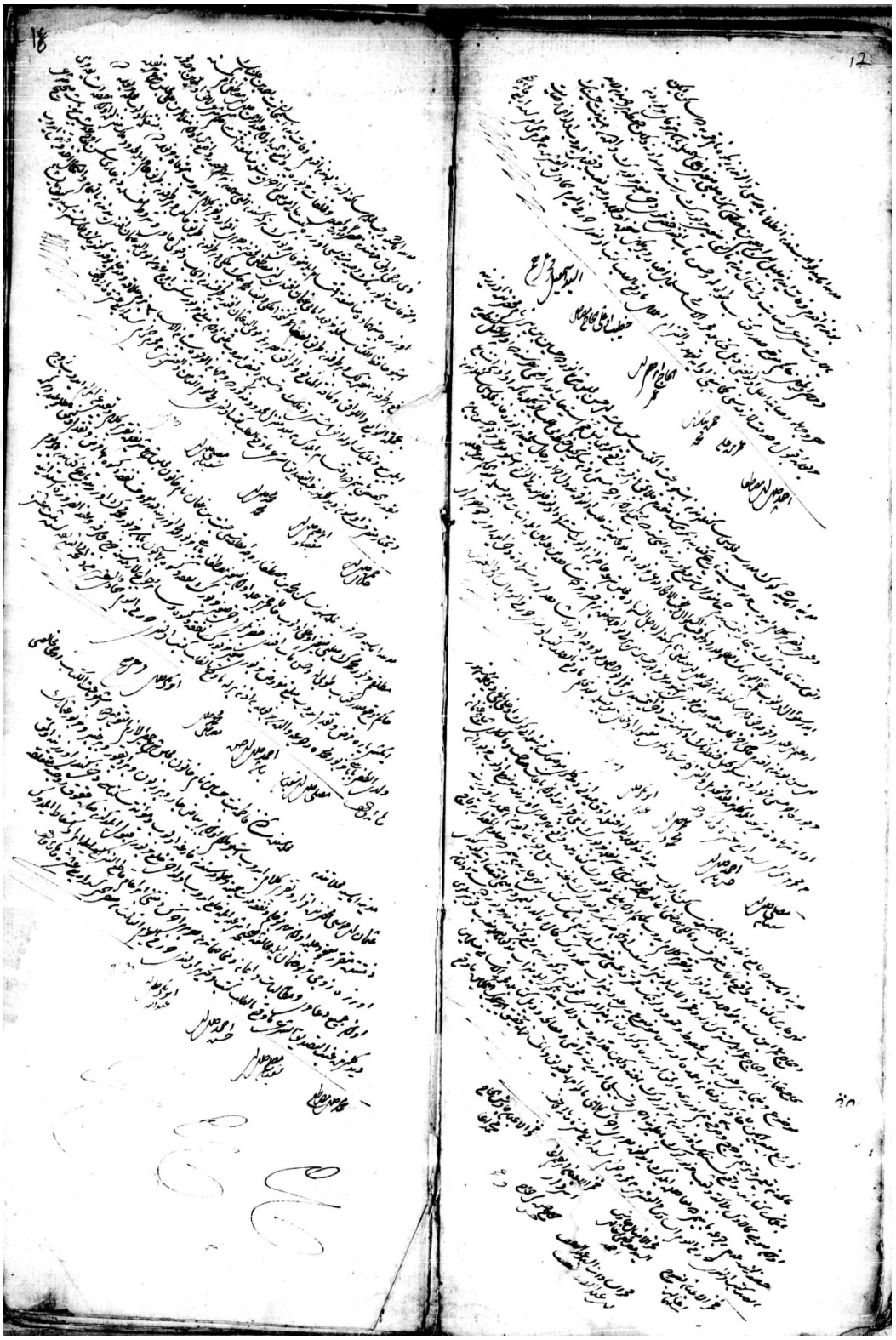

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00011

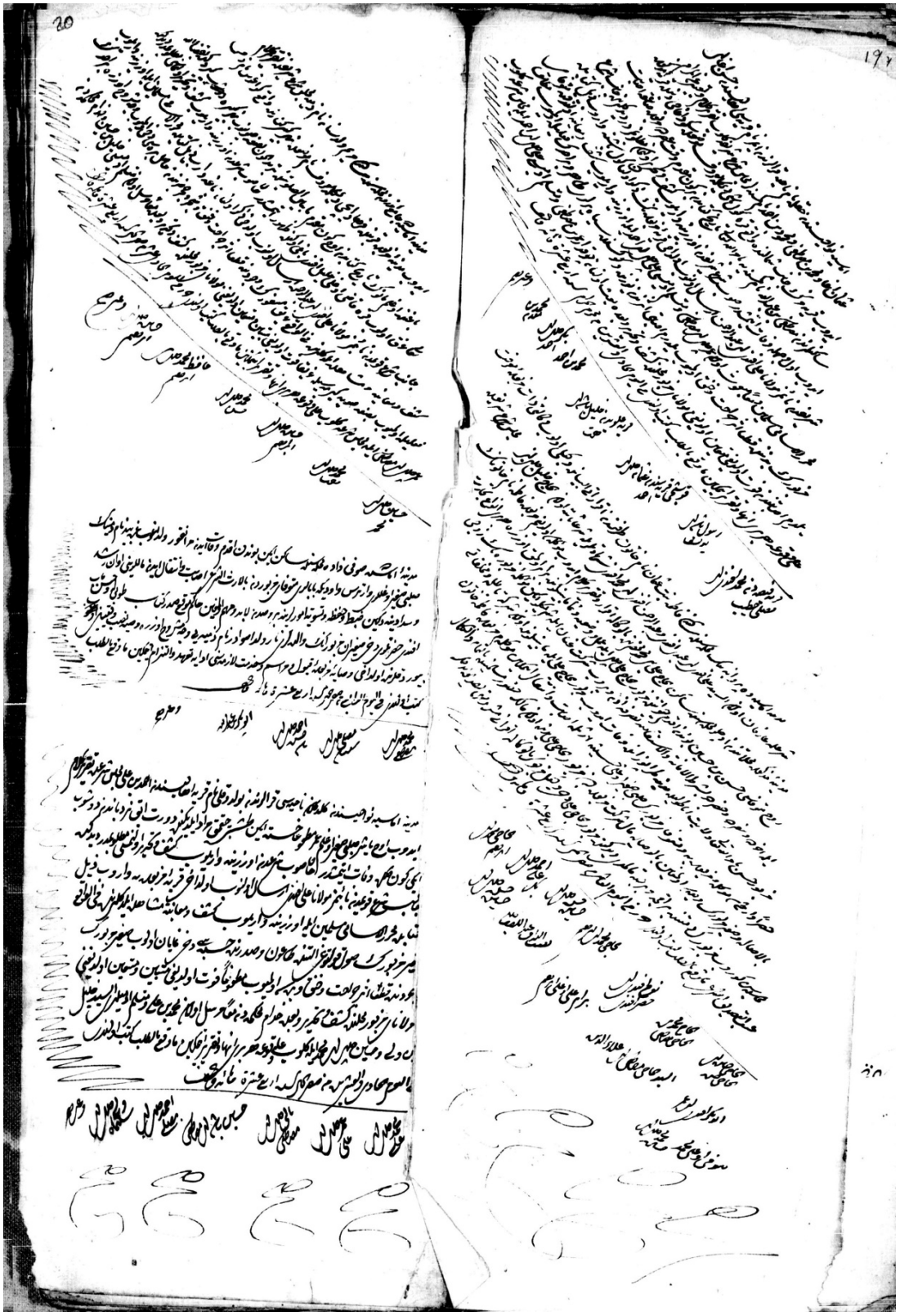

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00012

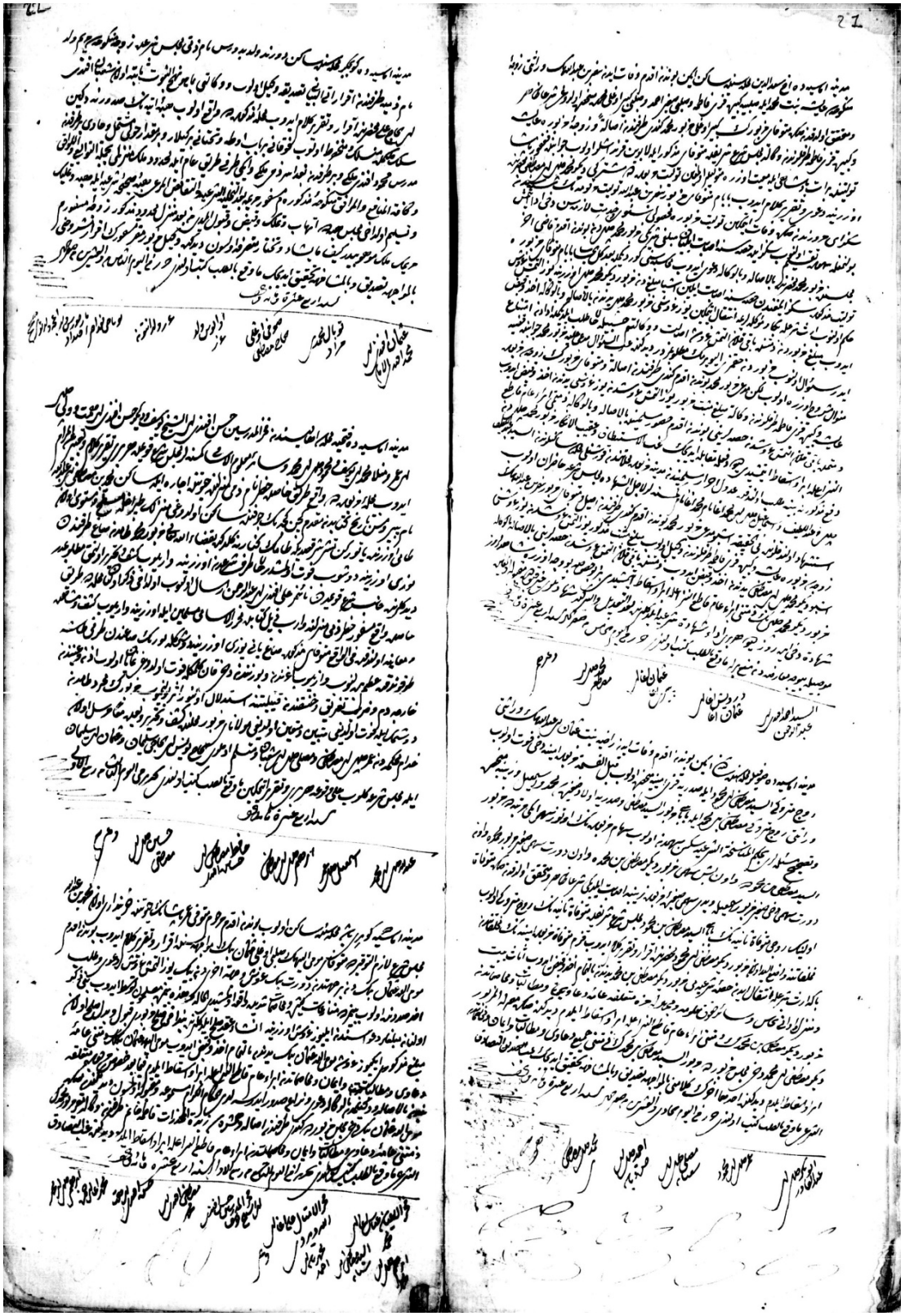

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00013

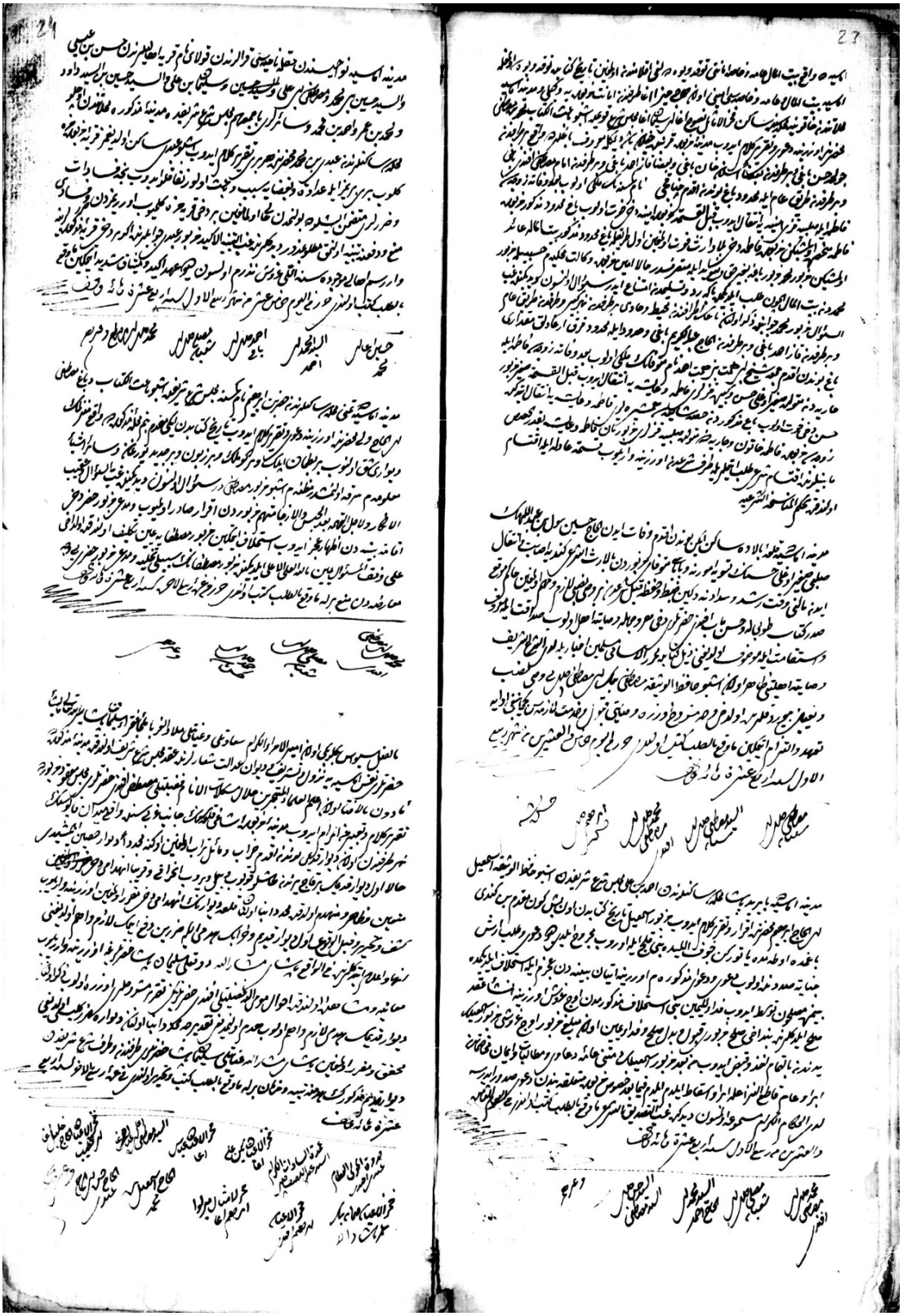

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00014

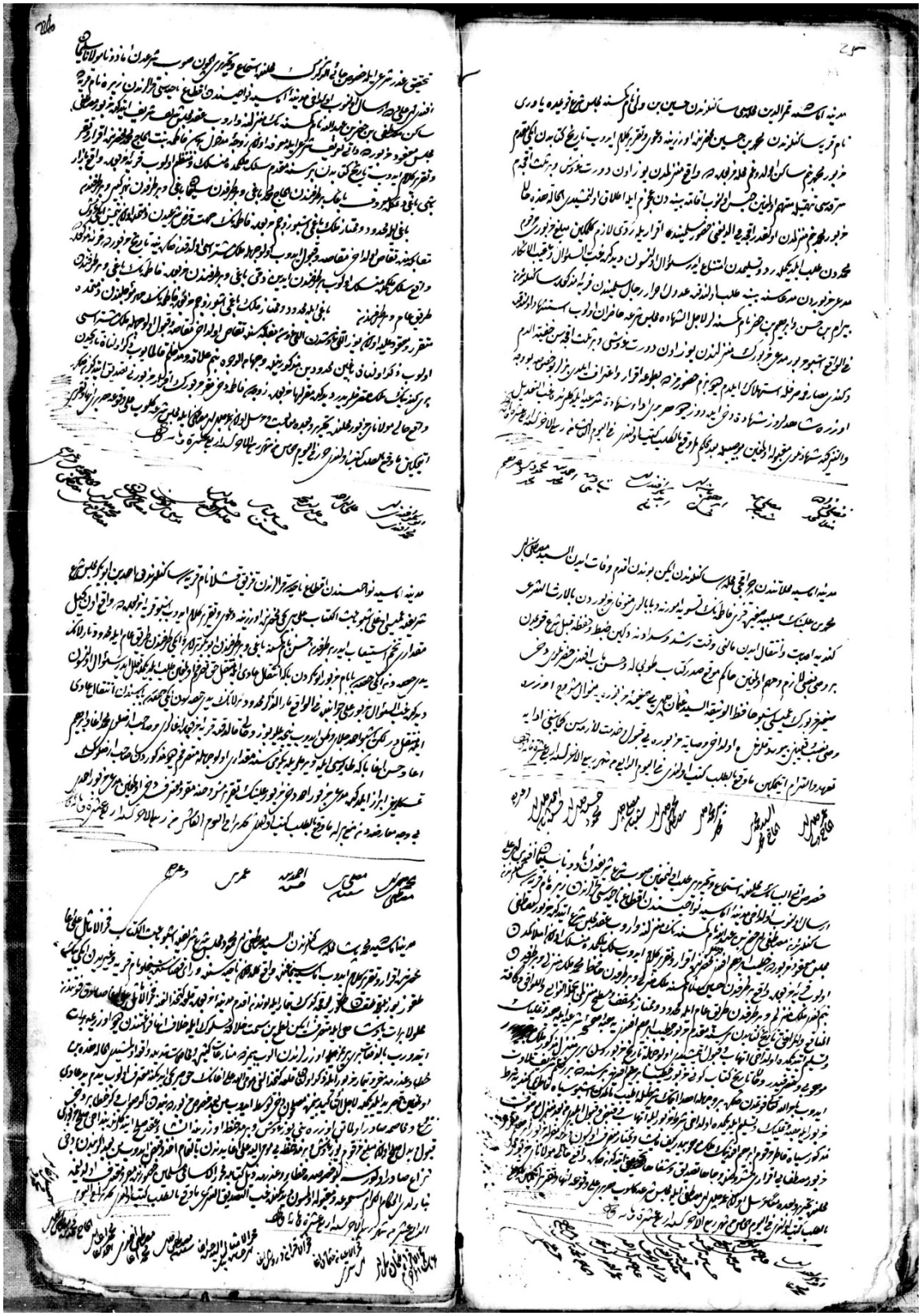

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00015

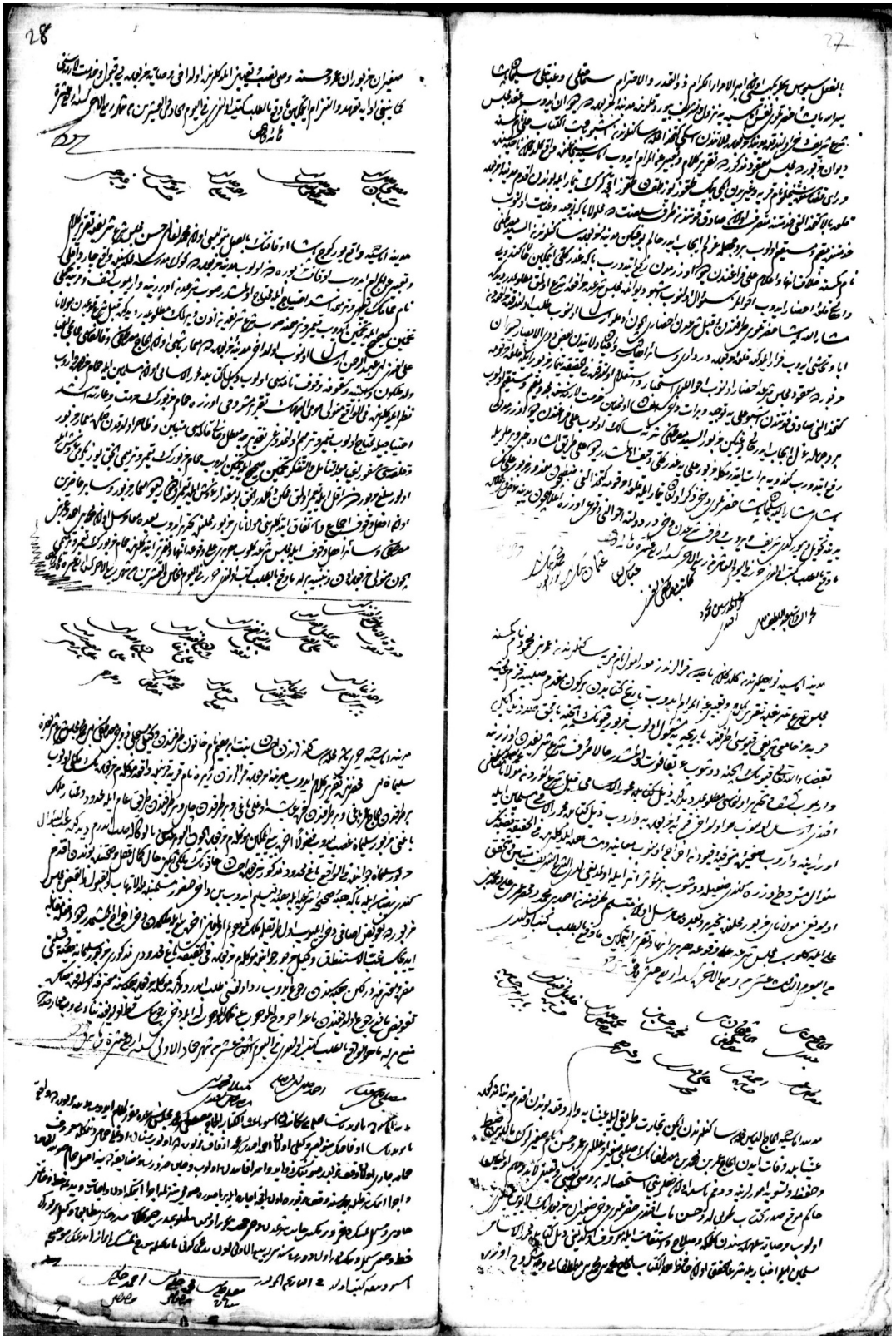

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00016

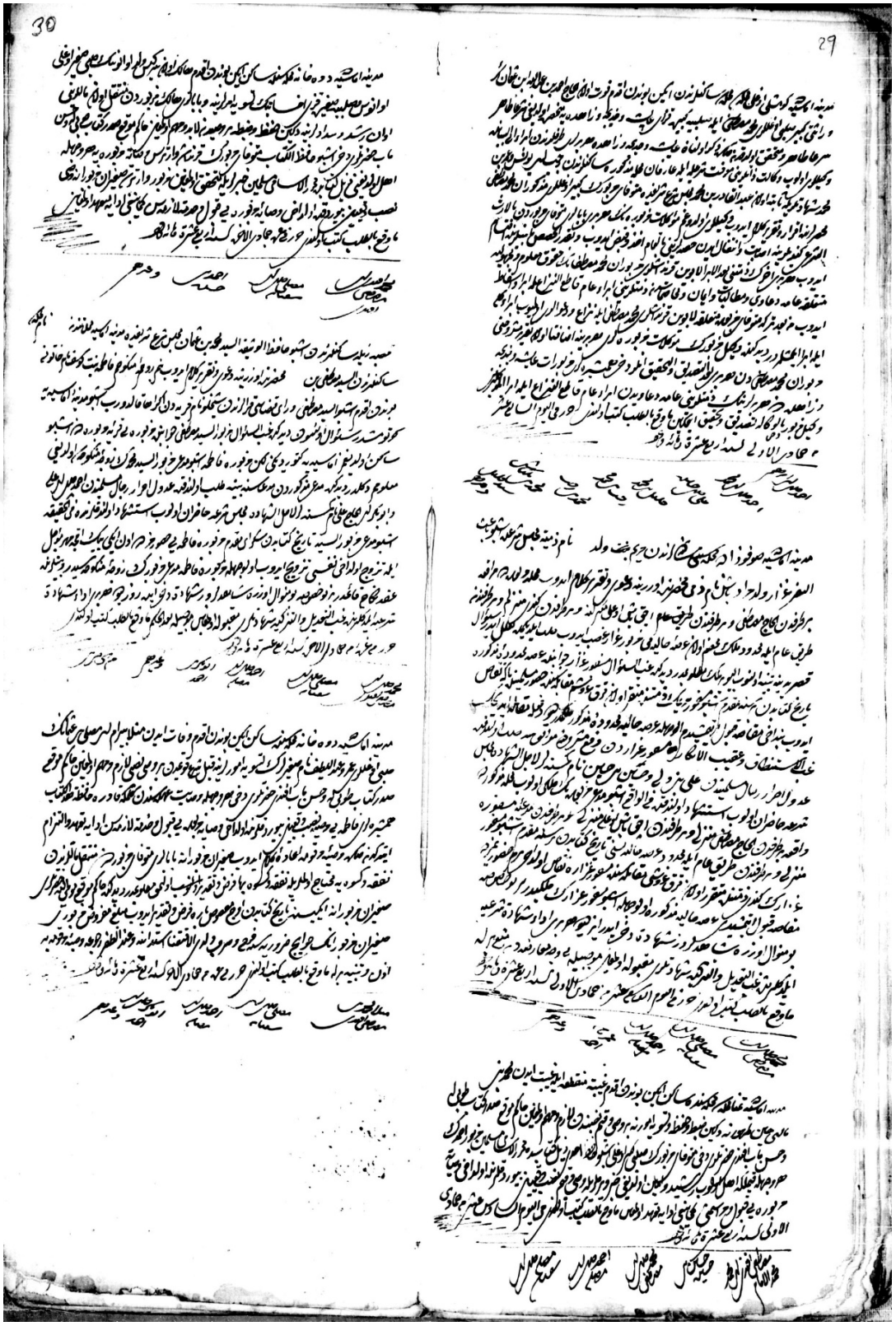

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00017

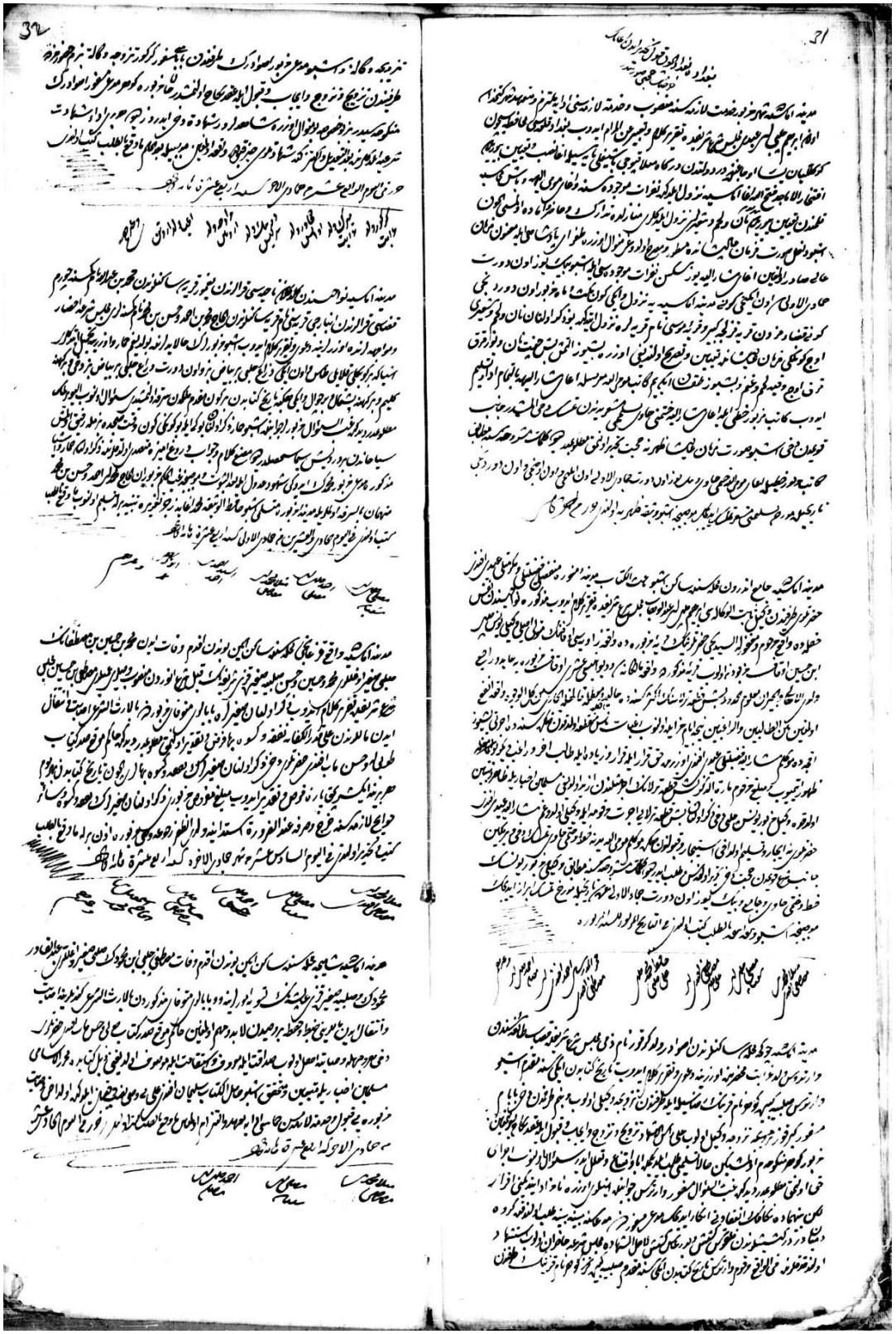

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00018

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00019

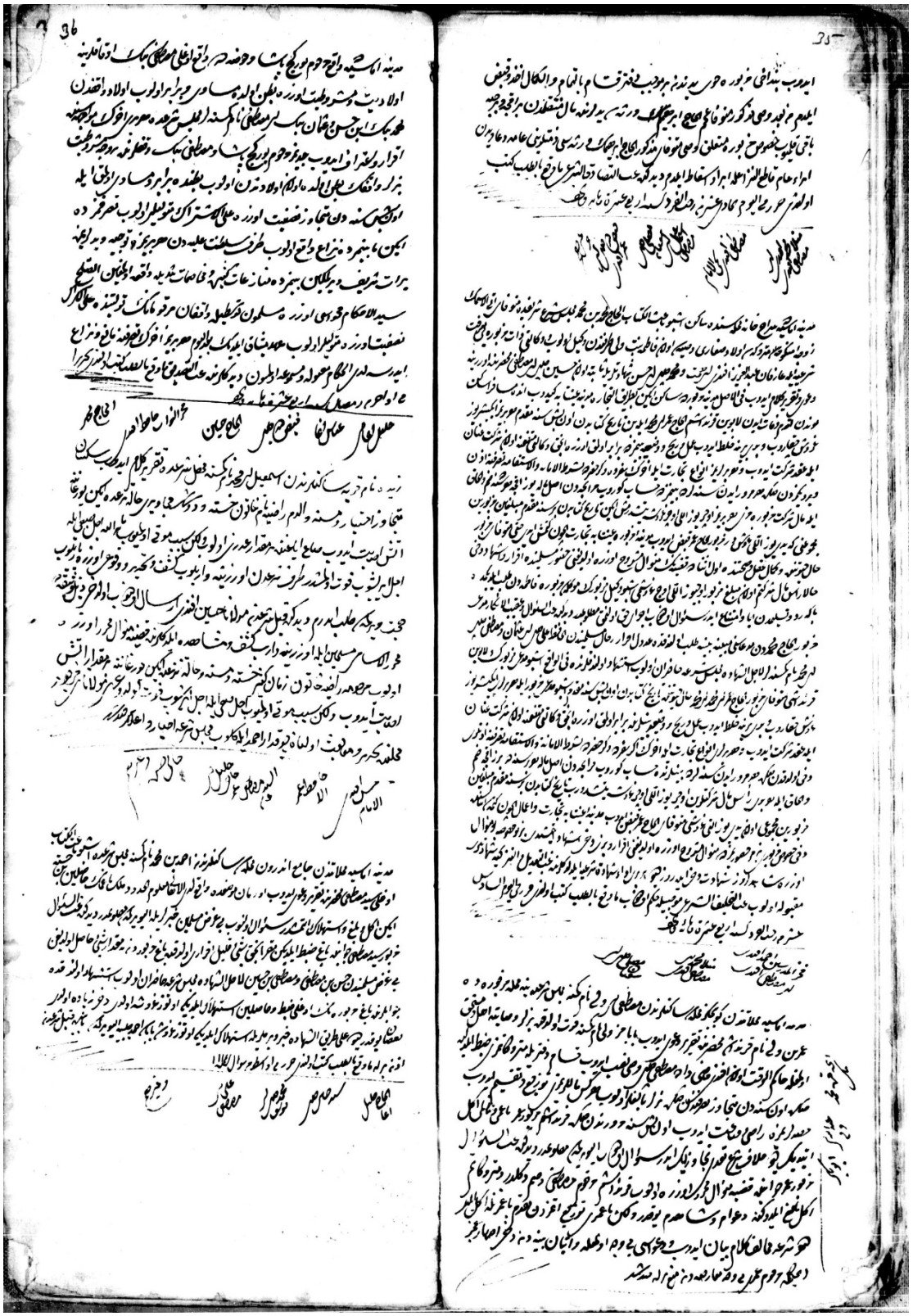

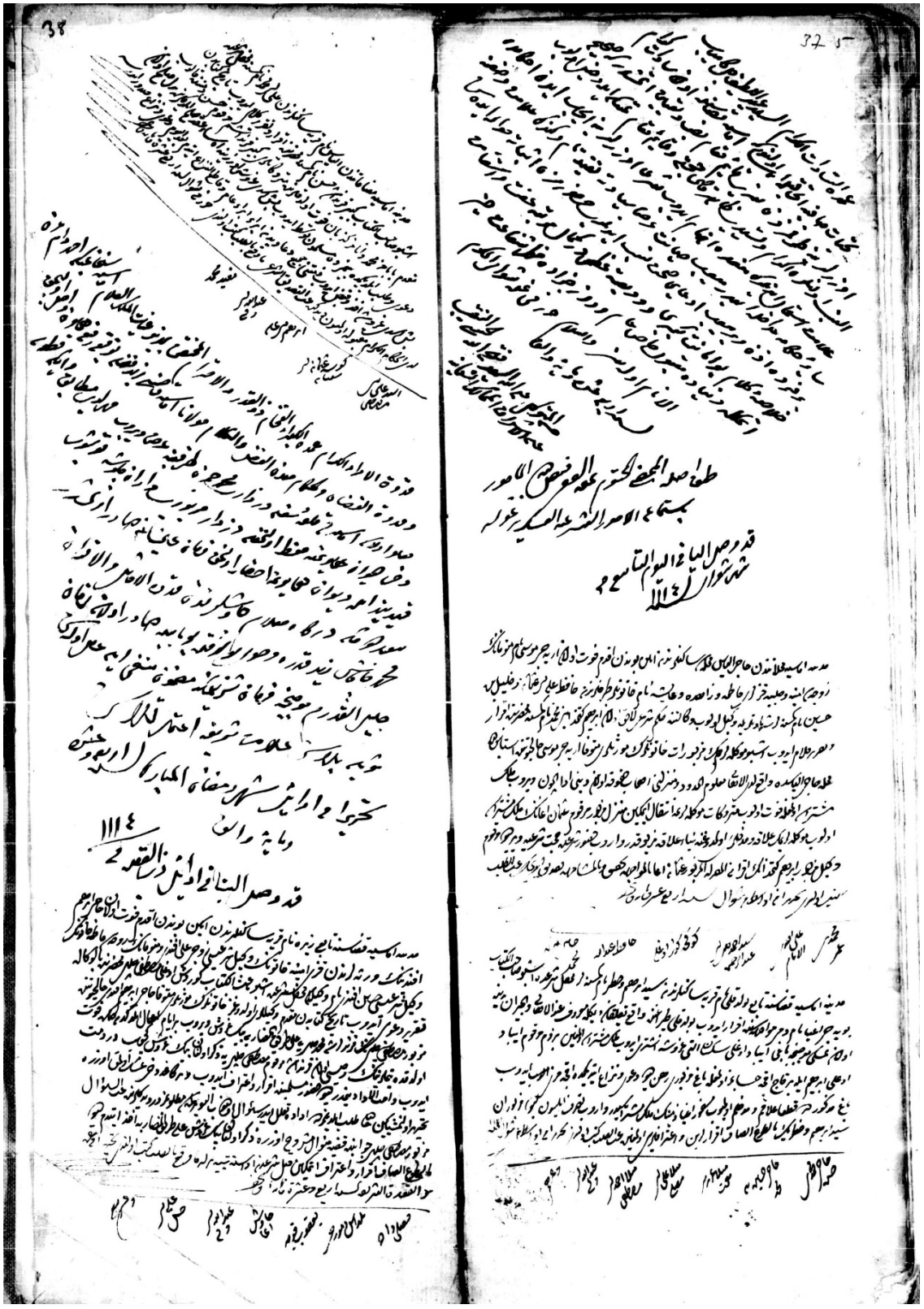

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00021

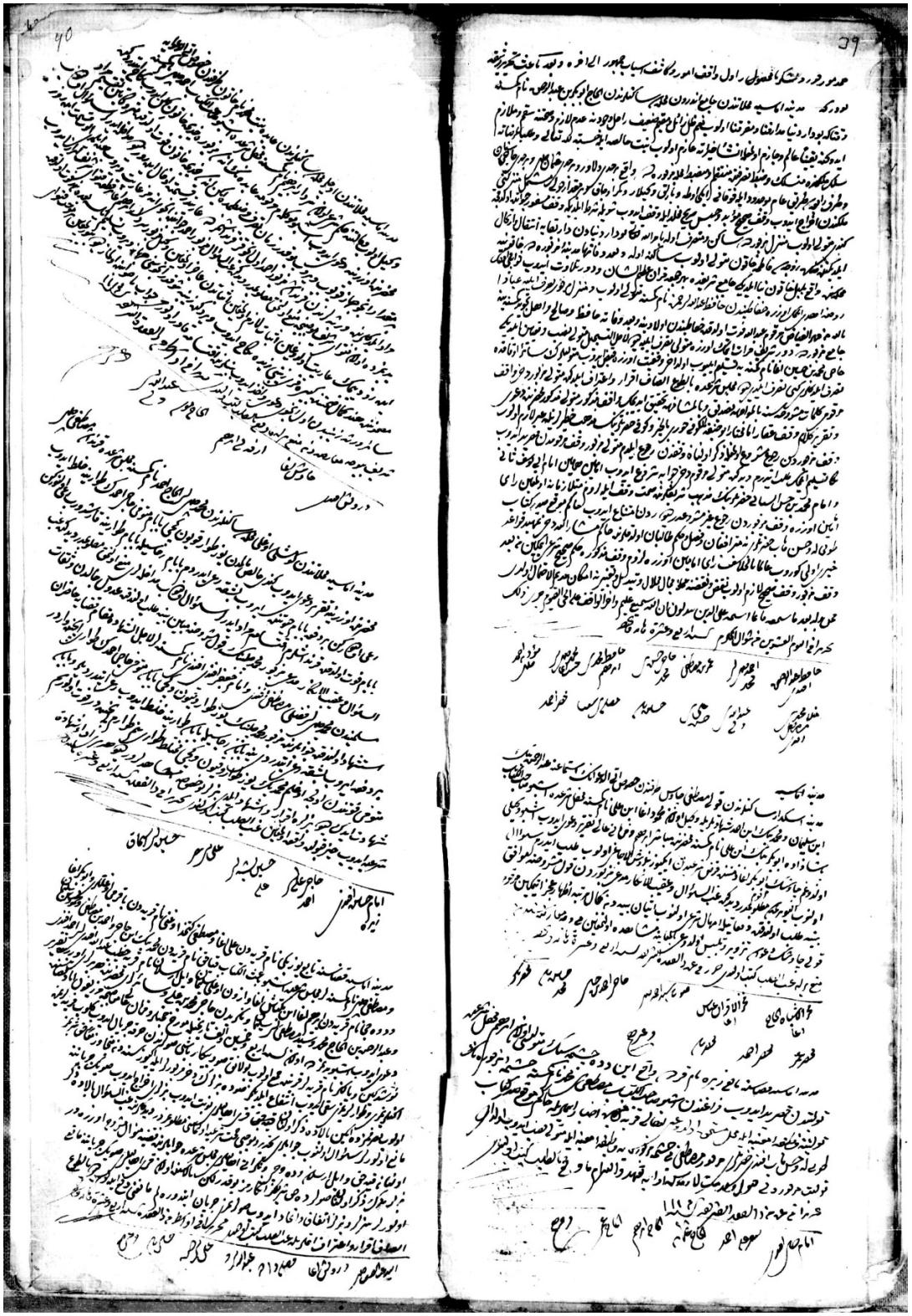

, BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00022

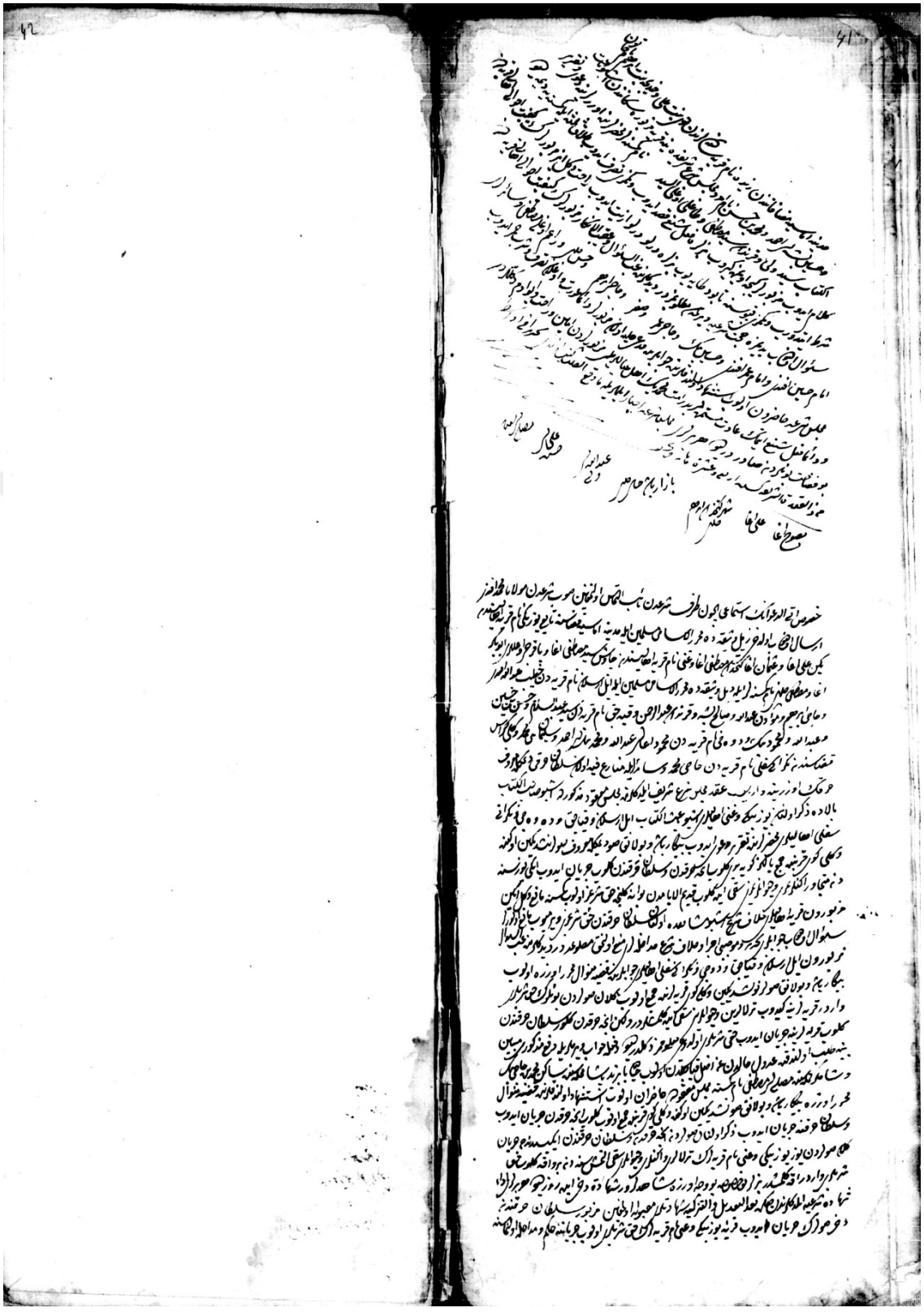

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00023

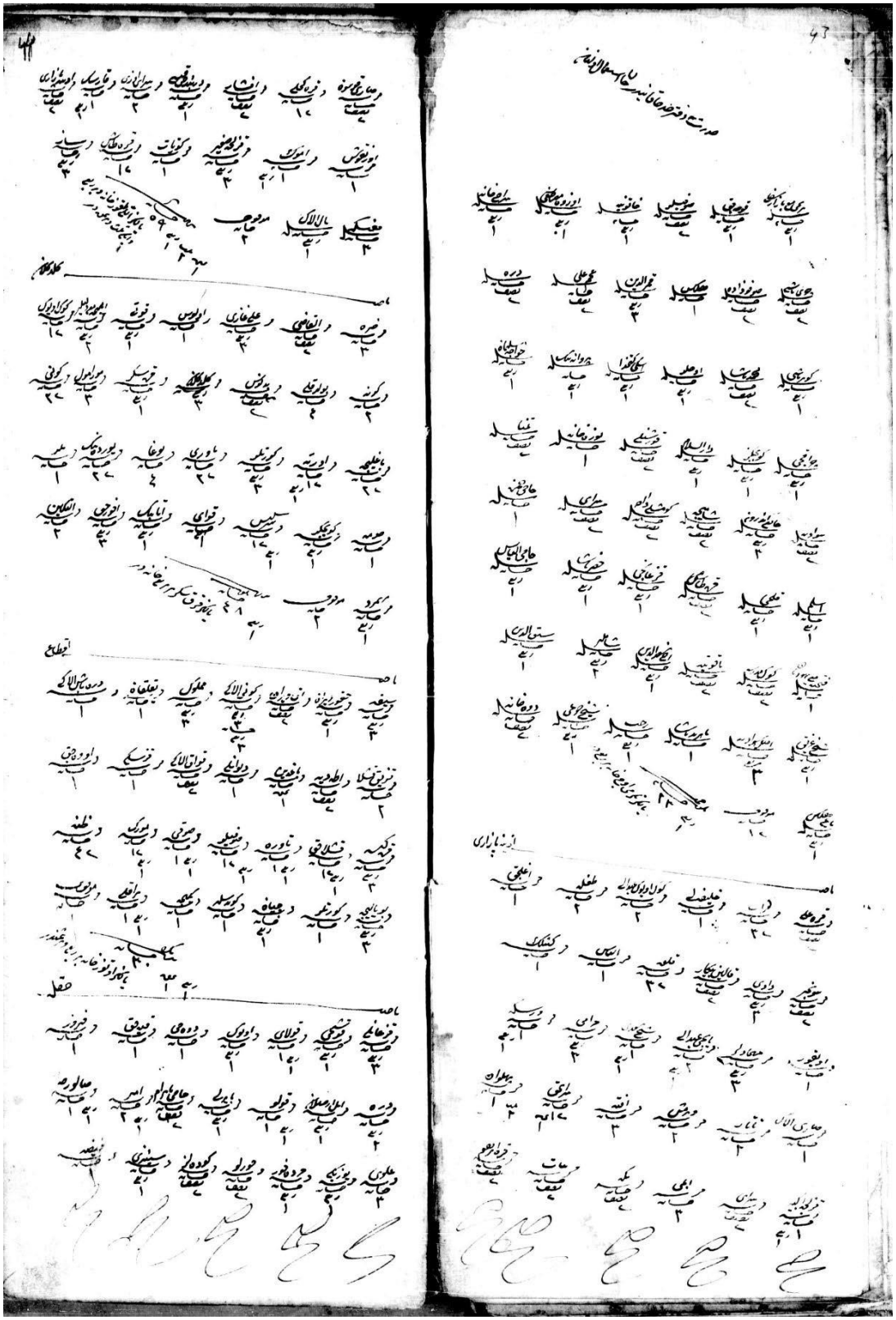

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00024

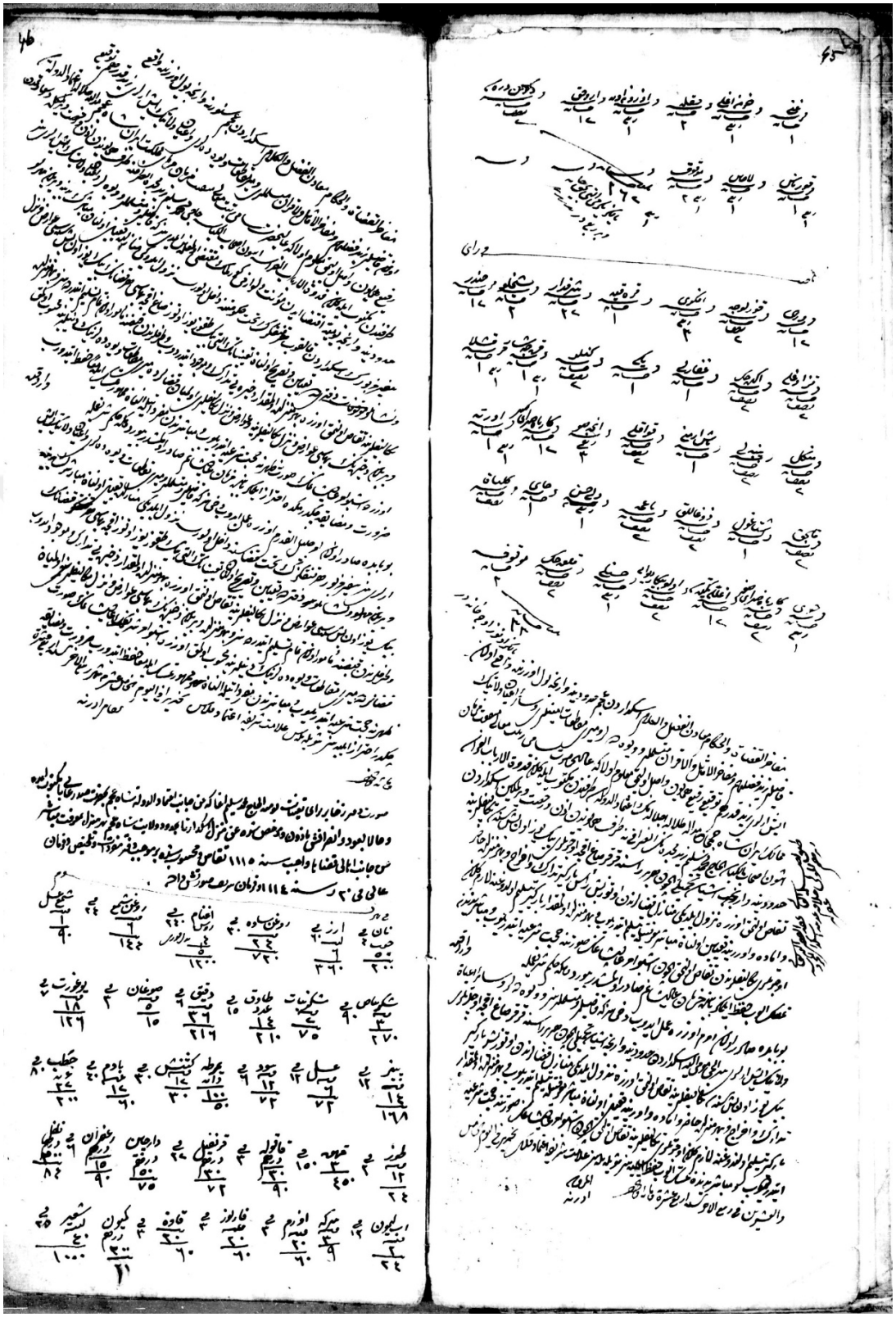

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00025

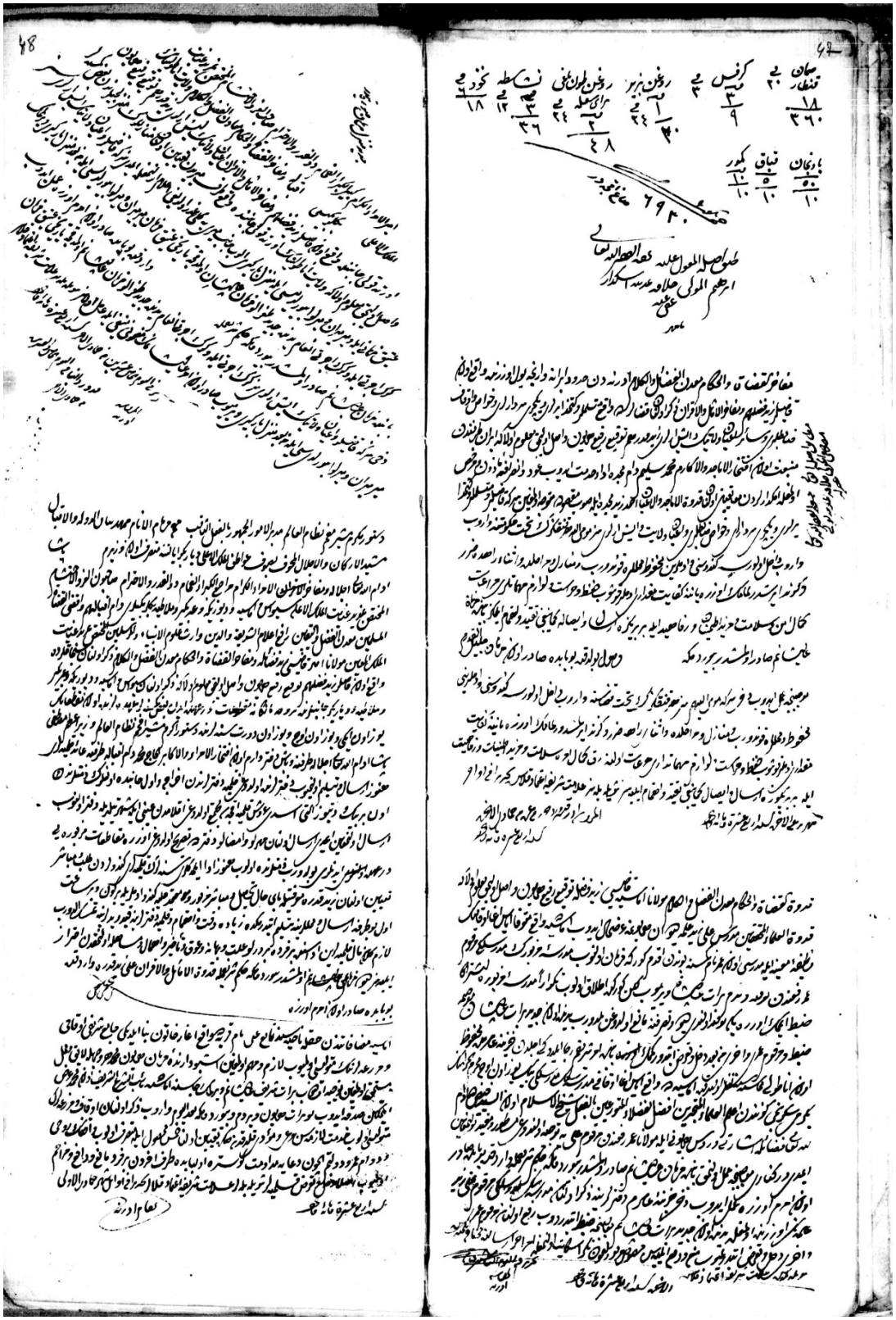

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00026

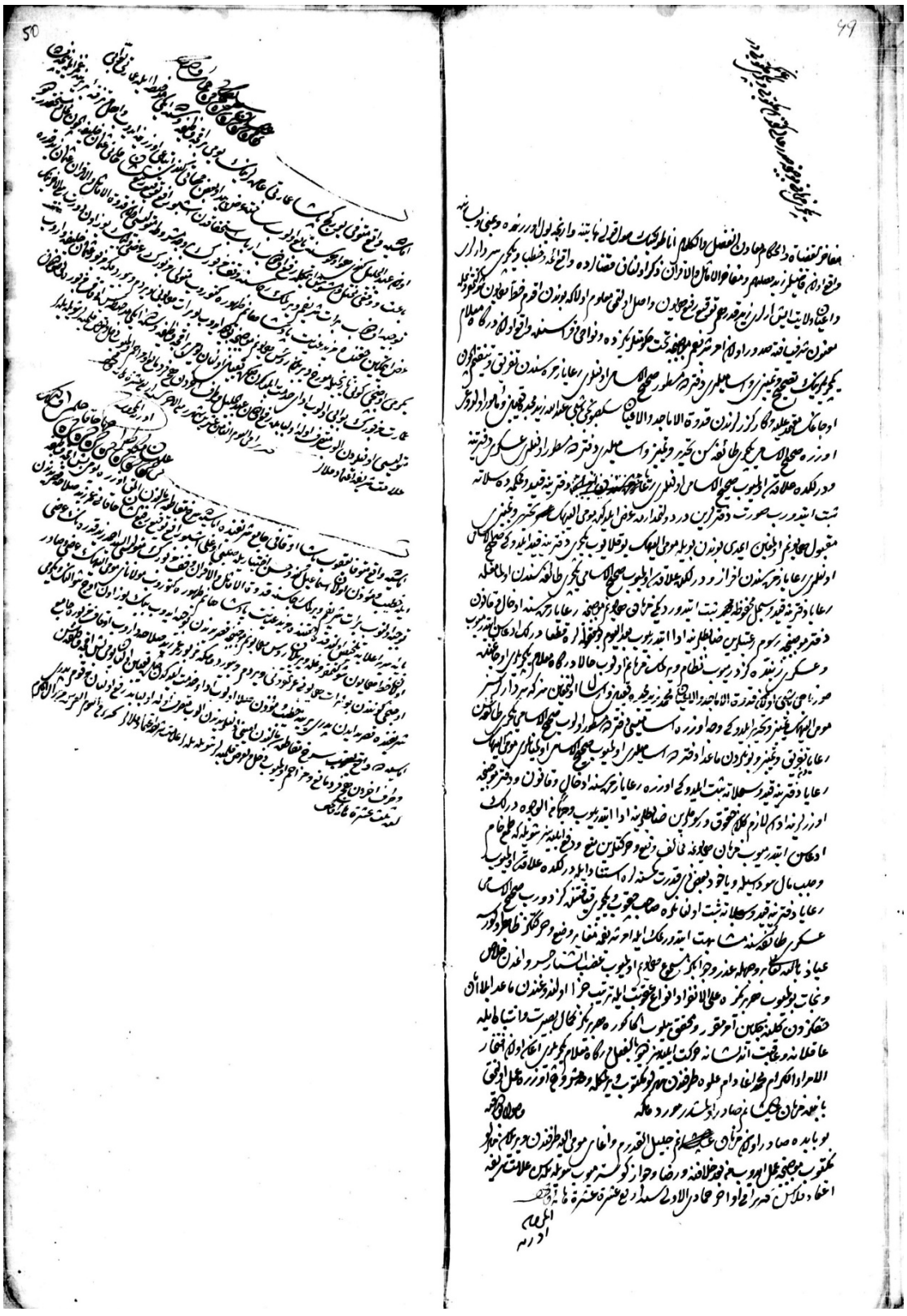

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00027

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00028

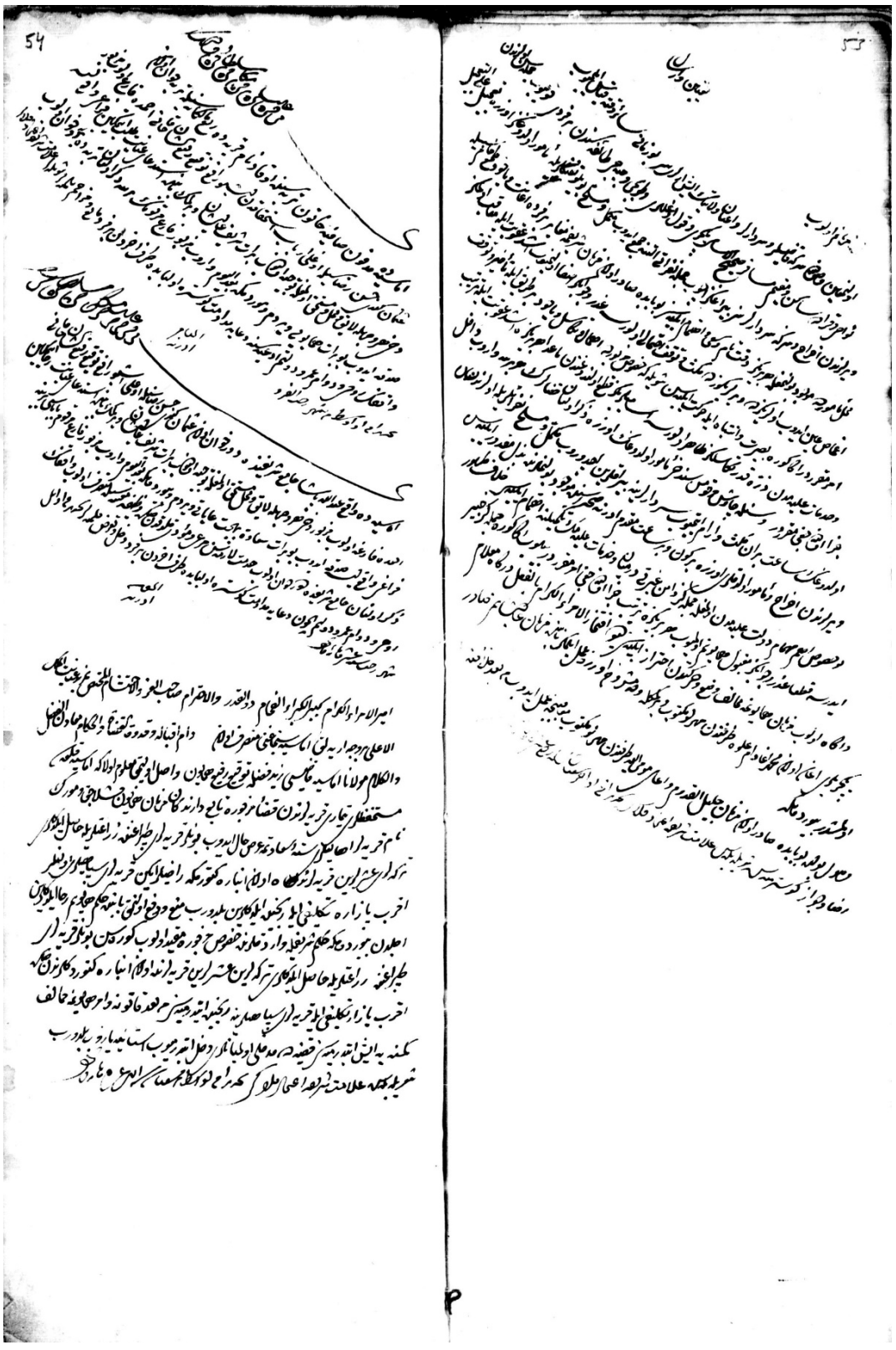

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00029

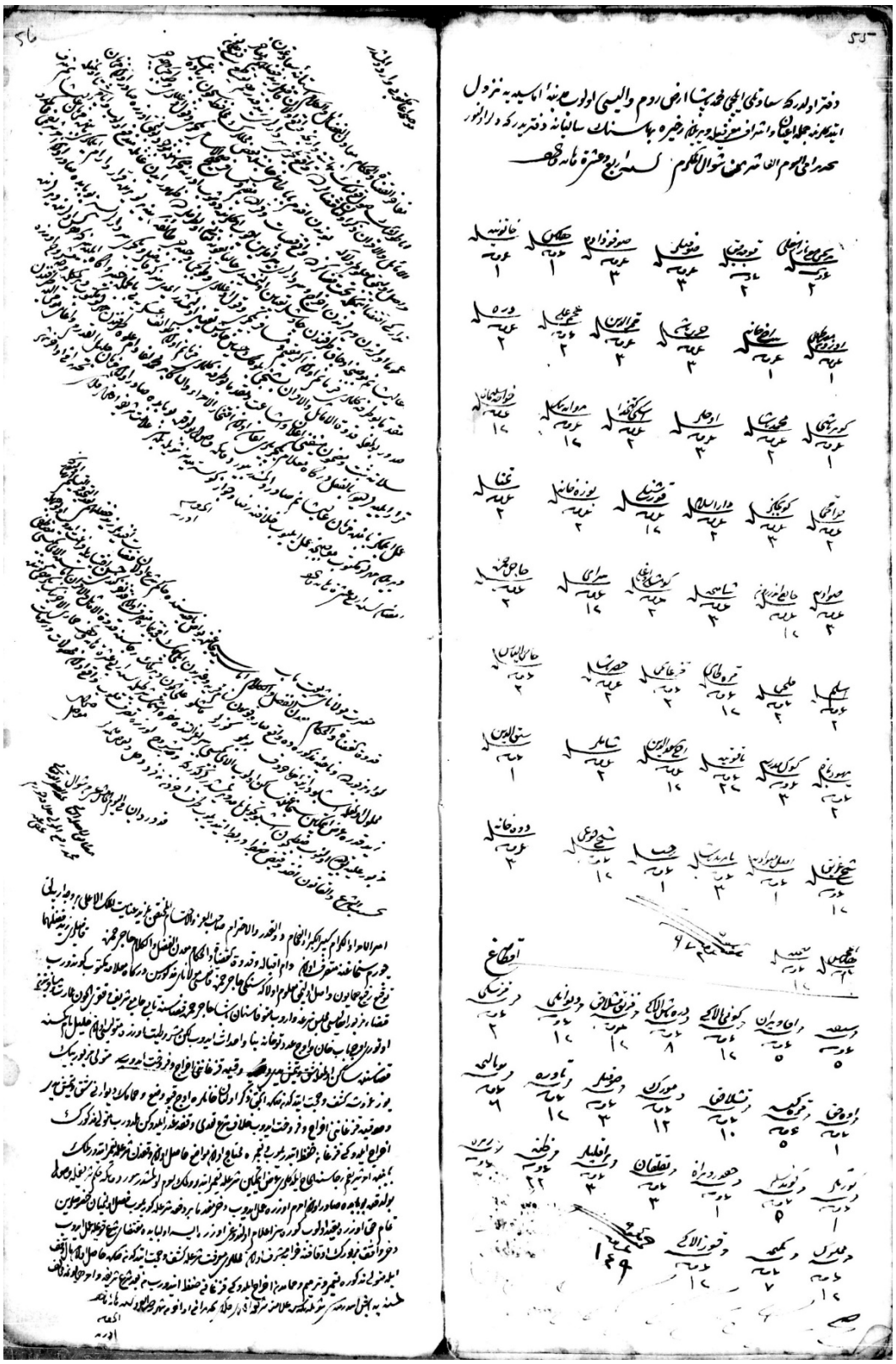

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00030

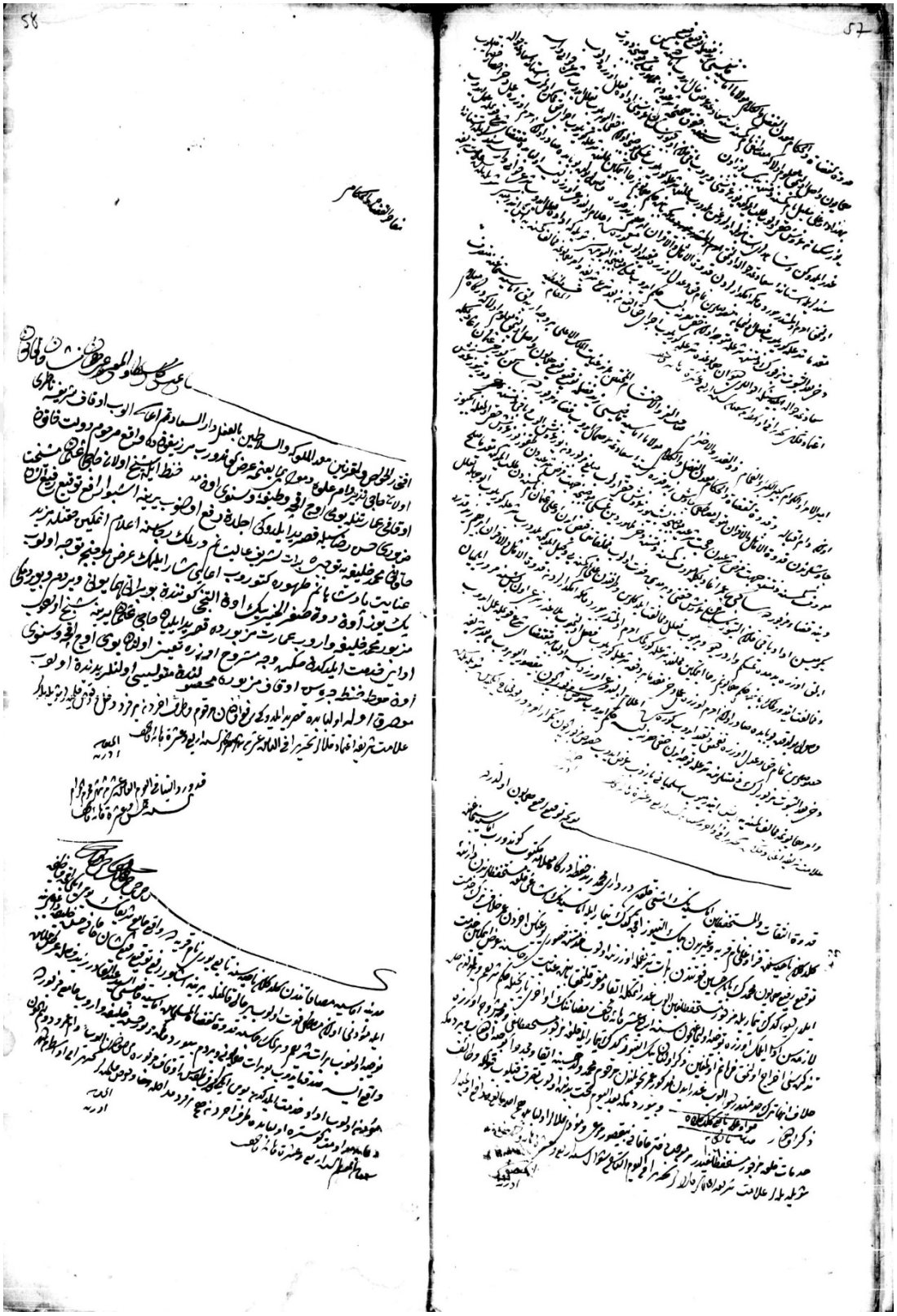

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00031

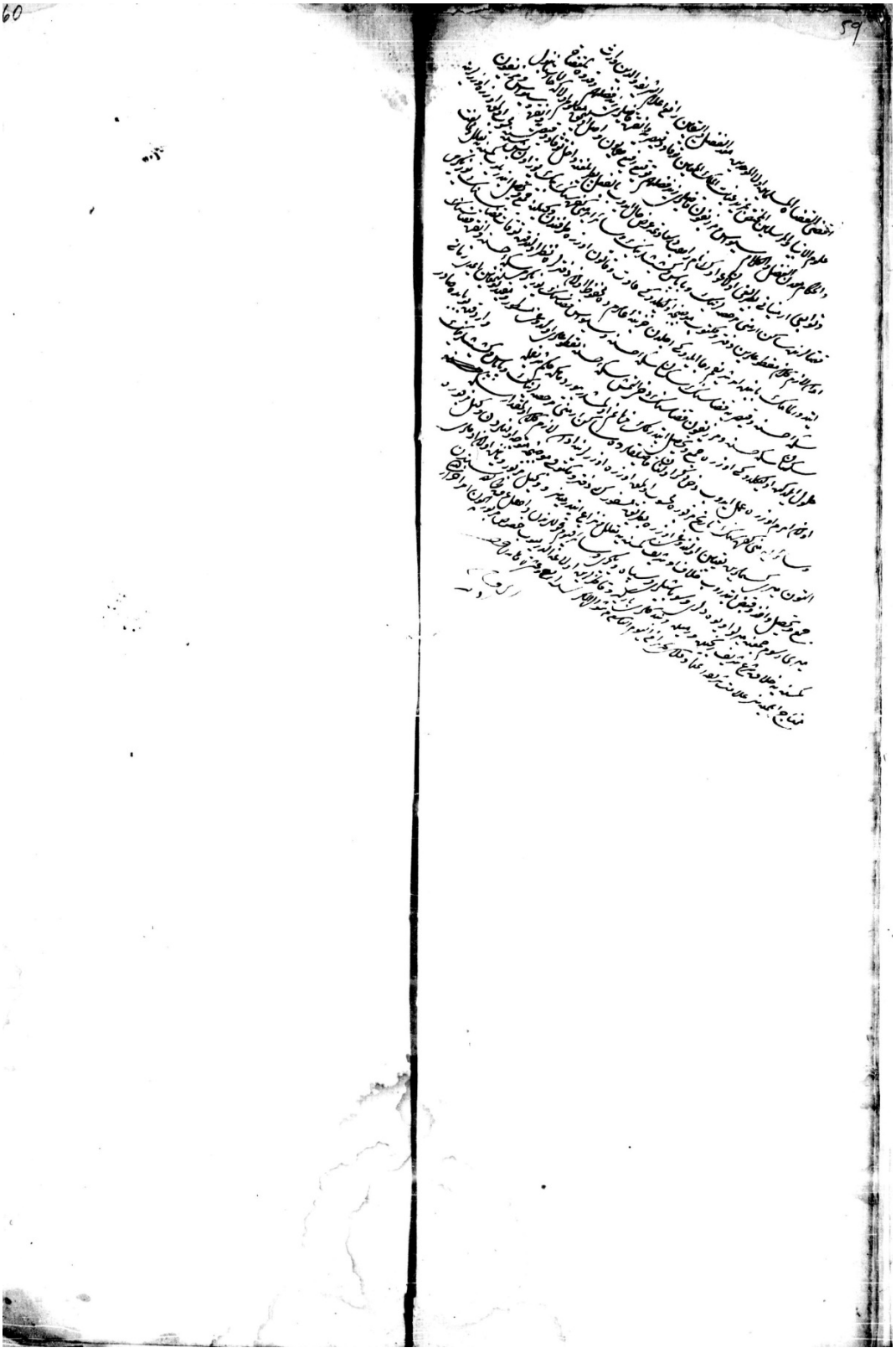

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00032

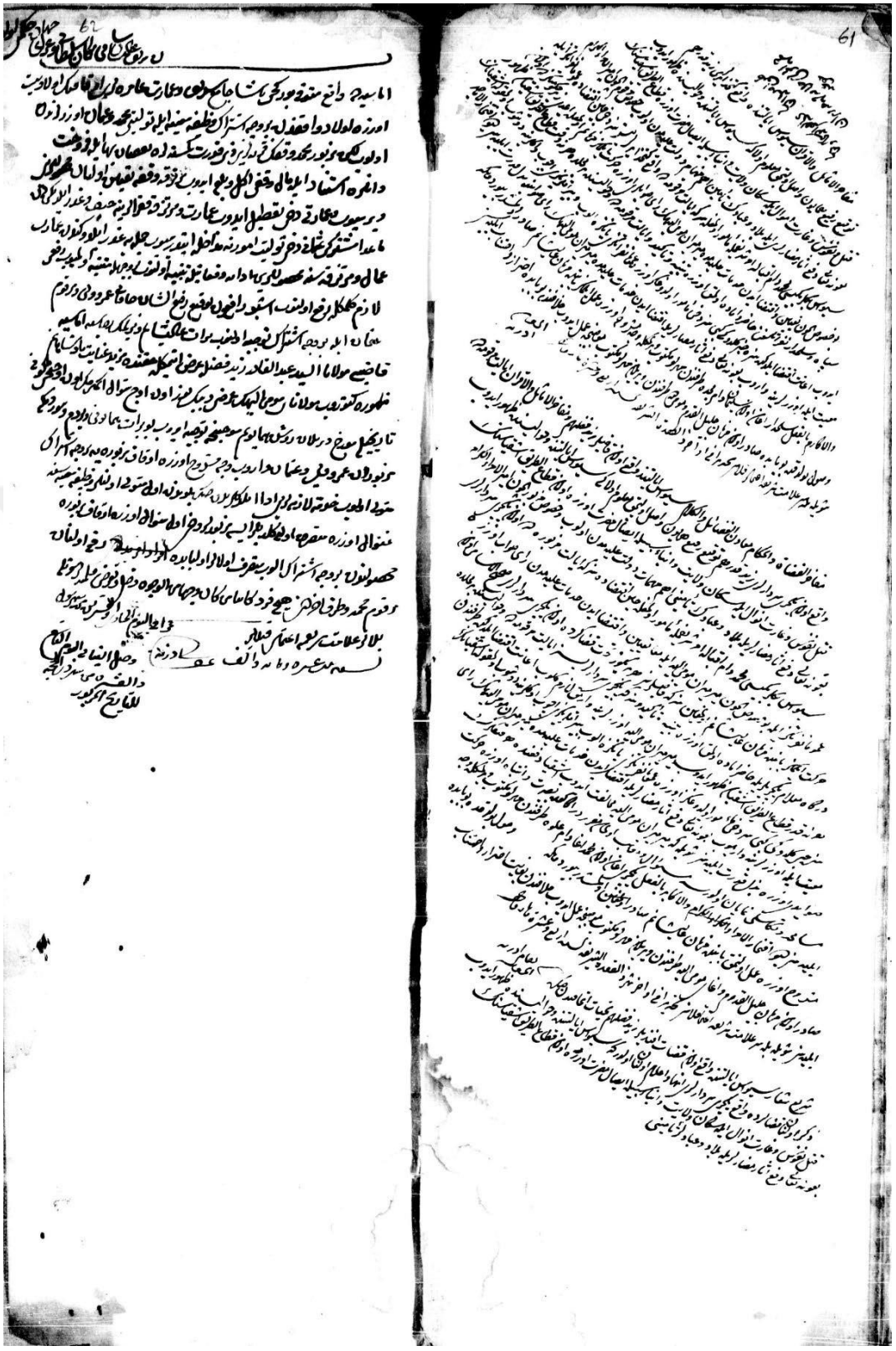

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00033

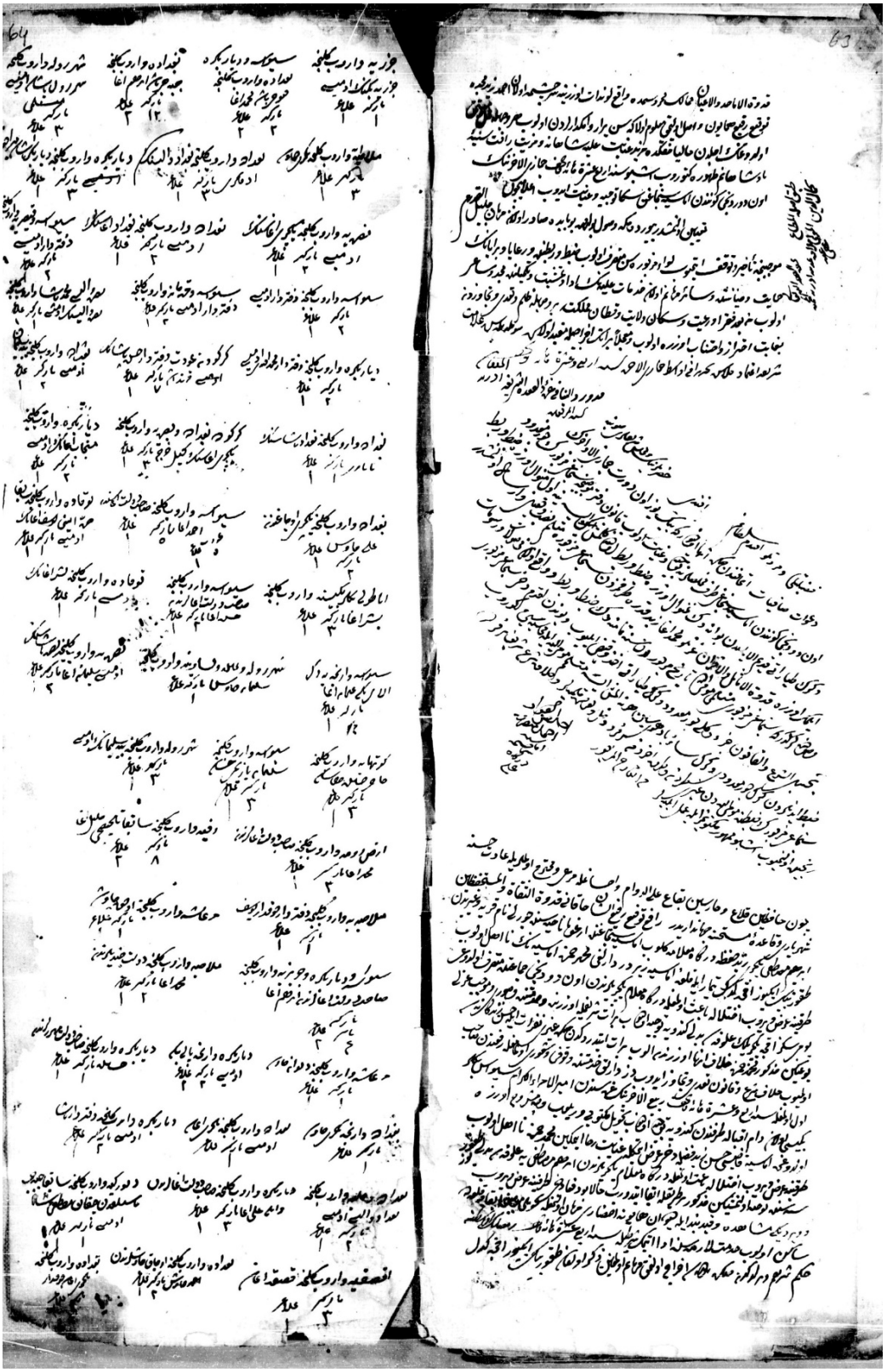

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00034

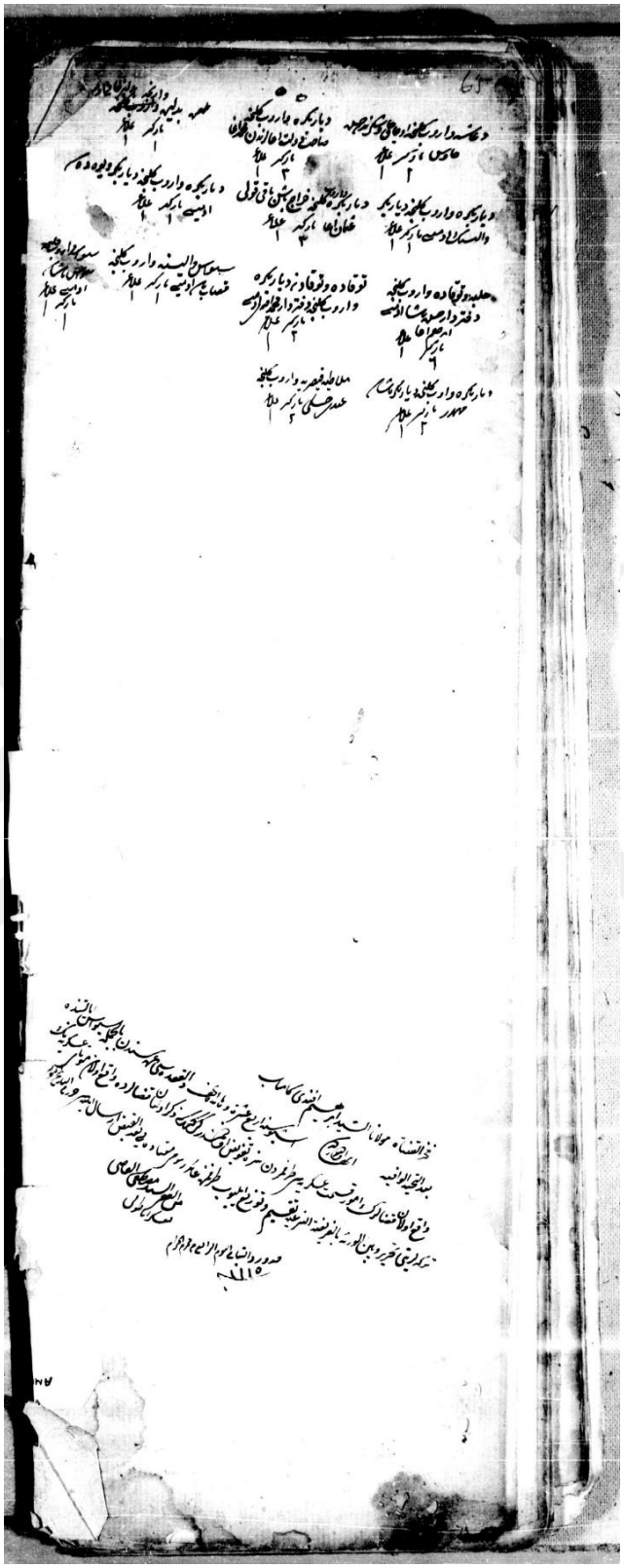

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00035

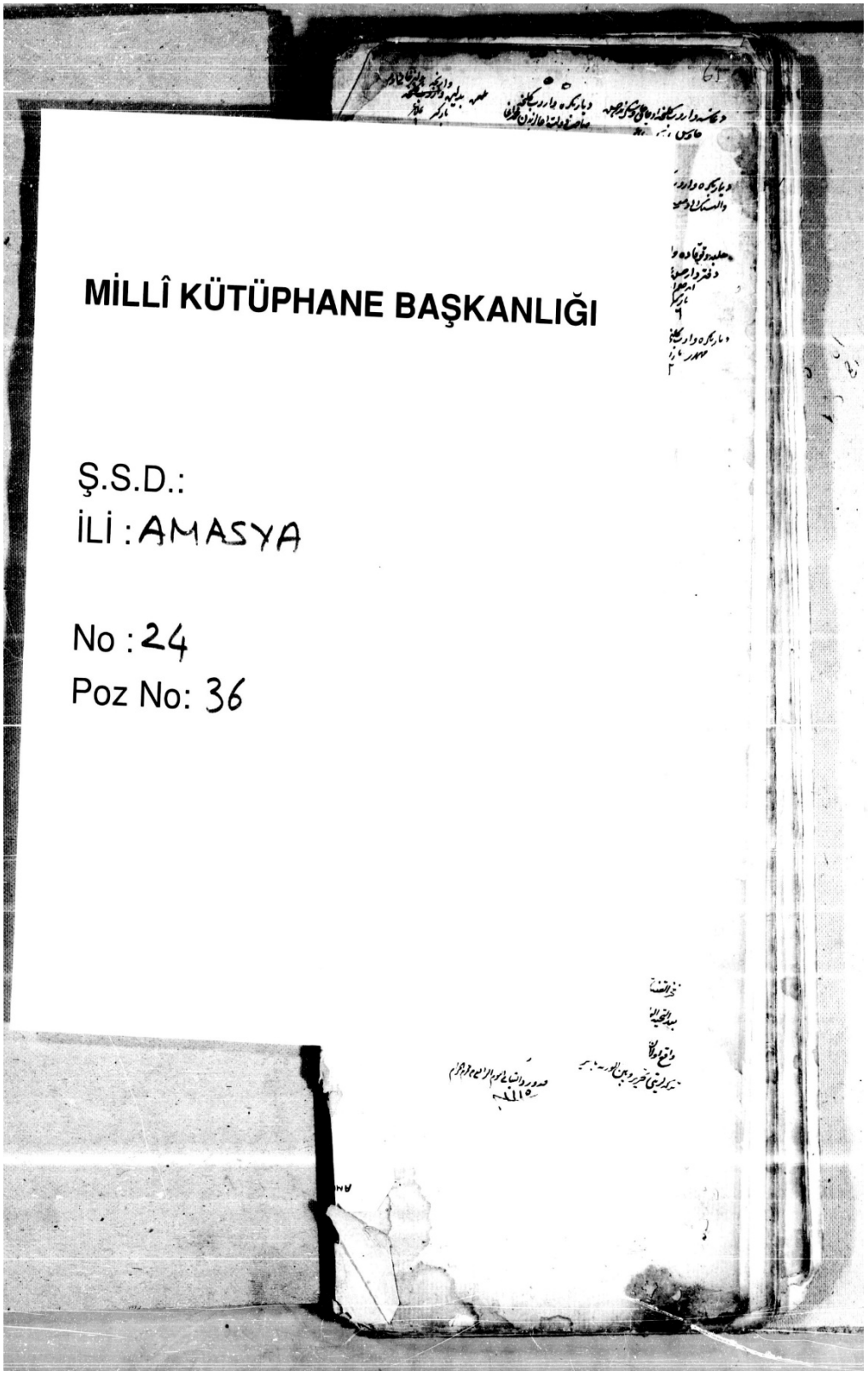

BOA, AŞS, 24 MŞH_ŞSC_d_00404_00036

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı-Soyadı **:** Uğur YETER

Uyruğu **:** T.C.